

บทบาทของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้สถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการอาชีวศึกษา: พหุกรณีศึกษา

นางสาวสุชีรา วิบูลย์สุข

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ROLES OF THE BOUNDARY PARTNERS IN SUPPORTING THE SUFFICIENCY ECONOMY
PHILOSOPHY IN VOCATIONAL INSTITUTIONS UNDER
THE OFFICE OF VOCATIONAL EDUCATION:
A MULTIPLE CASE STUDY

Miss. Sucheera Wiboolsuk

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research
Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาทของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
อาชีวศึกษา: พหุกรณีศึกษา

โดย

นางสาวสุชีรา วิบูลย์สุข

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณี แกมเกต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์

คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.พุดธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

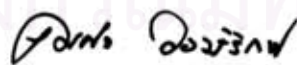
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร. วรรณี แกมเกต)

กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร.คมศร วงษ์รักษา)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

สุชีรา วิบูลย์สุระ: บทบาทของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา; พหุกรณีศึกษา (ROLES OF THE BOUNDARY PARTNERS IN SUPPORTING THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN VOCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE OFFICE OF VOCATIONAL EDUCATION: A MULTIPLE CASE STUDY) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร.วรรณิ แพนมเขต, 293 หน้า.

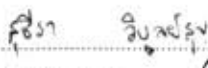
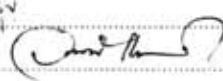
การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทและยุทธวิธีการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง” 2) เพื่อศึกษาผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินบทบาท 3) เพื่อประเมินผลสำเร็จของการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ ดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา จากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 2 วิทยาลัย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้แนวคิดของแผนที่ผลลัพธ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาจำแนกชนิดของข้อมูล เปรียบเทียบและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) บทบาทและยุทธวิธีการดำเนินงานในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง พบว่า ภาคีที่มีบทบาทสำคัญคือ ผู้บริหาร เป็นผู้นำและให้การสนับสนุน ยุทธวิธีที่ใช้คือ การอบรมบุคลากรและมีการต่อยอดองค์ความรู้ในรูปแบบโครงการเกษตรและโครงการออมเงิน ภาคีที่มีบทบาทรองลงมาคือ ครู เป็นกำลังสำคัญในการสอนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ และสร้างความตระหนักให้เกิดแก่ผู้เรียน ยุทธวิธีที่ใช้ คือ การบูรณาการและสอดแทรกแนวคิดที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน และนักเรียนเป็นผู้ที่ได้รับการส่งเสริมจากครูด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ และนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน ยุทธวิธีที่ใช้คือ การให้ความร่วมมือในโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่วิทยาลัยได้จัดขึ้น

2) ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารพบว่า ทั้ง 2 วิทยาลัยได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหาร ผลที่ได้คือ วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงเน้นการเพิ่มรายรับให้บุคลากร มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเน้นการกระจายงานเป็นระบบ ลดความขัดแย้งภายในองค์กร เน้นการออมเงิน การทำบัญชีรายรับรายจ่าย เน้นให้ผู้เรียนมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ทั้ง 2 วิทยาลัยได้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการบริการชุมชนด้วยความตั้งใจ ในด้านการจัดการเรียนการสอนของครูพบว่า ทั้ง 2 วิทยาลัย มีการสอดแทรกหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์โดยมีแนวคิดจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และในด้านคุณภาพชีวิตของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ เกิดความประหยัด รู้จักการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลและเกิดประโยชน์สูงสุด เกิดทักษะจากกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ การทำเกษตรทฤษฎีใหม่และการออมเงิน

3) ผลการประเมินความสำเร็จของการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์พบว่า ในระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดของครูทั้งสองวิทยาลัยมีการดำเนินงานตามเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าครบทุกข้อ ในส่วนของผู้เรียนวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงมีการดำเนินงานตามเกณฑ์ครบทุกข้อ วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงยังดำเนินการไม่ครบถ้วน ในระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้นของครูและผู้เรียนยังมีการดำเนินงานไม่ครบตามเกณฑ์ และในระดับที่ถ้าเกิดขึ้นได้ดี ทั้งครูและผู้เรียนไม่พบการดำเนินงานเช่นกันทั้ง 2 วิทยาลัย

ภาควิชา.....วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา.....ลายมือชื่อนิลิต.....
 สาขาวิชา.....วิจัยการศึกษา.....ลายมือชื่อ.....
 ปีการศึกษา.....2551.....

KEY WORD: THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY / BOUNDARY PARTNERS / VOCATIONAL INSTITUTIONS / A MULTIPLE CASE STUDY

SUCHEERA WIBOOLSUK: ROLES OF THE BOUNDARY PARTNERS IN SUPPORTING THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN VOCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE OFFICE OF VOCATIONAL EDUCATION: A MULTIPLE CASE STUDY. THESIS PRINCIPLE ADVISOR: ASSOC.PROF. WANNEE KAEMKATE, Ph.D, 293 pp.

The purposes of this research were 1) to study the roles and strategies of the boundary partners in supporting the sufficiency economy philosophy based on 5 thinking frame value "enough to sufficient" 2) to study the results obtaining from the operated roles, and 3) to evaluate the success of the sufficiency economy philosophy support applying the outcome mapping. This research was operated by a multiple case study method at 2 colleges. The research data were collected by reviewing related documents, participatory and non- participatory observations as well as interview and group meeting based on the concept of outcome mapping. Content analysis, comparison and inductive conclusion were employed to analyze the research data.

The research findings were as follows:

1. As for the roles and strategies found that the first important boundary partners was the leading of administrators and The supporting strategies used was a seminar for staff and fulfill the concept with agricultural project and money saving project. The second boundary partners was teachers who were influence in teaching the theory of sufficiency economy and applied to use and raise the students awareness, used the techniques of integrating and implementing the idea for the uses in daily life. And the students were supported from the teachers with the various types of teaching methods and applied the knowledge to use in daily life. The strategies which were used are co-operation in projects and activities that the colleges provided.

2. The results gains from the operations of boundary partners found that the administration of the directors discovered that both colleges applied to use the sufficiency economy philosophy to manage that effect the sufficient career college to increase the staff income and develop the learning resources, the sufficient technical college emphasized on scattering work load systematically, reduced the conflict of organization, focus on money saving, daily accounting emphasized on generating ethical career in students. Both colleges improved the environment that facilitate learning, gave community services with willingness. In the teachers' approach found that both colleges used implementing idea of sufficiency economy philosophy, ethic, also developed the invention with the sufficiency economy philosophy idea. And the quality of students' lives found students applied to use the sufficiency economy philosophy, saving and making the most use and reason in spending, obtaining skills extra curriculums are the new agriculture theory and money saving, and the students applied in using money.

3. The result of achievement of supporting the sufficiency economy philosophy by applying the outcome mapping found that in level expect to see of teachers in both colleges, there were operated according to the criteria of progress in all items. In the part of sufficient technical college, there were the operations in all items of the criteria. The operation of sufficient technical college has not finished in all items. In level like to see of teachers and students has not finished the operations in all criteria items, and level love to see there were no operations for teachers and students in both colleges.

Department :...Educational Research and Psychology...Student's Signature :.....*Sucheera Wiboolsuk*.....
 Field of Study :...Educational Research.....Principle Advisor's Signature :.....*Wannee Kaemkate*.....
 Academic Year :.....2008.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตากรุณาและความเอาใจใส่ดูแลอย่างยิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ์ แกมเกตุ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนตรวจ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ และดร.คมศร วงษ์รักษา ที่กรุณาสละเวลาตรวจทานและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งขอ กราบขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้และให้คำแนะนำในด้านวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์ของผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู นักเรียน เจ้าหน้าที่ ของทั้งสองวิทยาลัย ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วง ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต ด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ ที่ได้สนับสนุนเงินทุนการทำวิจัย ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสทำวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ได้เสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกความปรารถนาดีจากเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ สาขาวิจัยการศึกษาและสาขาการวัด และประเมินผลการศึกษา ทุกท่านที่มอบกำลังใจและความห่วงใยให้ผู้วิจัยเสมอมา ทำให้ผู้วิจัยมีความ มุมนานะพยายามในการทำวิทยานิพนธ์นี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงยิ่งต่อคุณพ่อ และคุณแม่ชุ่มสาย วิบูลย์สุข ที่ให้กำเนิด เลี้ยงดูอบรมสั่งสอน ให้ความรักความห่วงใย เป็นกำลังใจให้ตลอดเวลา ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยทุก อย่างตลอดจนการให้โอกาสที่ดีที่สุดในการศึกษาจนทำให้ผู้วิจัยได้เป็นมหาบัณฑิตในวันนี้ กราบ ขอบพระคุณ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ตอนที่ 1 แนวคิดและหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	8
ตอนที่ 2 แนวคิดการขับเคลื่อนและส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	13
ทางการศึกษา.....	
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของอาชีวศึกษา.....	21
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา.....	27
ตอนที่ 5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping).....	36
ตอนที่ 6 การวิจัยพหุกรณีศึกษา.....	43
ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	61
ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	78
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	81
การคัดเลือกกรณีศึกษา.....	83
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	83
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	90

บทที่	หน้า
3	91
แผนการศึกษาภาคสนาม.....	91
การจัดกระทำข้อมูล.....	97
4	100
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาที่ 1 วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง.....	100
ตอนที่ 1 บริบทของวิทยาลัย.....	100
ตอนที่ 2 บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วน.....	109
ตอนที่ 3 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท.....	138
ตอนที่ 4 ผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยประยุกต์ใช้....	153
แผนที่ผลลัพธ์.....	
5	172
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาที่ 2 วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง.....	172
ตอนที่ 1 บริบทของวิทยาลัย.....	172
ตอนที่ 2 บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วน.....	184
ตอนที่ 3 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท.....	212
ตอนที่ 4 ผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยประยุกต์ใช้....	225
แผนที่ผลลัพธ์.....	
6	240
ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลสองกรณีศึกษา.....	240
ตอนที่ 1 บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วน.....	240
ตอนที่ 2 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท.....	247
ตอนที่ 3 ผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	250
7	252
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	252
สรุปผลการวิจัย.....	252
อภิปรายผลการวิจัย.....	259
ข้อเสนอแนะเพื่อการใช้ผลการวิจัย.....	268
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	269
รายการอ้างอิง.....	271
ภาคผนวก.....	279
ภาคผนวก ก หนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัย.....	280
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	282
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	293

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	มาตรฐานการเรียนรู้ด้านศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (เข้าใจประวัติ).....	17
2.2	มาตรฐานการเรียนรู้ด้านศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (ยึดมั่นในศีลธรรม)..	18
2.3	มาตรฐานการเรียนรู้ด้านเศรษฐศาสตร์.....	19
2.4	กลยุทธ์การออกแบบการวิจัยให้มีคุณภาพ.....	60
2.5	สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง.....	62
2.6	สรุปผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา.	71
3.1	แผนการศึกษาภาคสนาม.....	91
4.1	จำนวนนักเรียน-นักศึกษา ระบบปกติ (ปวช.และ ปวส.).....	106
4.2	จำนวนนักเรียน-นักศึกษา เทียบโอนความรู้และประสบการณ์.....	106
4.3	จำนวนนักเรียนจำแนกตามหลักสูตรประเภทวิชาและระดับชั้น.....	107
4.4	จำนวนบุคลากรของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง.....	108
4.5	ยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ... เพียงพอเพื่อพอเพียง.....	134
4.6	เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียน.....	160
4.7	เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครู.....	161
4.8	แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy Map).....	163
4.9	การดำเนินงานขององค์กร (Organizational Practice).....	164
5.1	จำนวนนักเรียนจำแนกตามหลักสูตรประเภทวิชาและระดับชั้น.....	181
5.2	จำนวนนักเรียน-นักศึกษา ระบบปกติ (ปวช.และ ปวส.).....	181
5.3	จำนวนนักเรียน-นักศึกษา เทียบโอนความรู้และประสบการณ์.....	182
5.4	จำนวนบุคลากรของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง.....	182
5.5	ยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ... เพียงพอเพื่อพอเพียง.....	209
5.6	เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียน.....	232
5.7	เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครู.....	233
5.8	แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy Map).....	234

ตารางที่		หน้า
5.9	การดำเนินงานขององค์กร (Organizational Practice).....	236
6.1	เปรียบเทียบบทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานตามกรอบแนวคิด 5..... มาตรการ.....	241
6.2	เปรียบเทียบผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับการดำเนินงานตามบทบาท	247
6.3	เปรียบเทียบผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	250

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	11
2.2	ขั้นตอนของแผนที่ผลลัพธ์.....	38
2.3	พื้นที่ของการติดตาม.....	39
2.4	องค์ประกอบของการวิเคราะห์: รูปแบบปฏิสัมพันธ์.....	57
2.5	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	80
3.1	ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย.....	82
4.1	แผนผังวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง.....	102
4.2	โครงสร้างการบริหารสถานศึกษา.....	105
4.3	บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร.....	110
4.4	การบันทึกเทปรายการของกองทัพบกช่อง 5 ที่บ้านอาจารย์สมชาย.....	112
4.5	บรรยากาศการอบรมให้ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	114
4.6	บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านการเกาะติดสถานการณ์.....	115
4.7	บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านบูรณาการศูนย์ประสานงาน	119
4.8	การจัดทำโมเดลแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ของนักศึกษาระดับปวส	123
4.9	บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านผนวกกับทุกภาระงานอาชีพะ..	128
4.10	เครื่องสแกนบัตรประจำตัวของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง	130
4.11	บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านการประเมินทุกระยะฯ.....	131
4.12	สรุปภาพรวมของผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท.....	138
4.13	กิจกรรมปลูกหญ้าของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง	140
4.14	พื้นที่แปลงเกษตรก่อนและหลังการพัฒนา.....	141
4.15	สภาพภูมิทัศน์ของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง	142
4.16	หอประชุมชั้น 3 ของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง.....	144
4.17	การทำกิจกรรมแปลงเกษตรสาธิตของนักศึกษา.....	145
4.18	ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินงานแปลงเกษตรสาธิต	146
4.19	เครื่องผลิตไบโอดีเซลของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง	148

ภาพที่		หน้า
4.20	บรรยากาศกิจกรรมติดตามความคืบหน้าของวิชาโครงการครั้งที่ 2.....	149
4.21	กิจกรรมลูกเสือของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง.....	152
4.22	สรุปภาพรวมการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ในการกำหนดกรอบพัฒนา... โครงการเกษตรสาธิต (เกษตรทฤษฎีใหม่).....	155
4.23	การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์.....	165
4.24	สรุปบทบาท ยุทธวิธีและผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับการส่งเสริมปรัชญา... เศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อ..... พอเพียง” ของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง.....	171
5.1	แผนผังวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง.....	177
5.2	โครงสร้างการบริหารสถานศึกษา.....	180
5.3	บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร....	185
5.4	บรรยากาศกิจกรรมการอบรมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	186
5.5	บรรยากาศกิจกรรมการอบรมคุณธรรมนำความรู้.....	187
5.6	กิจกรรมการจัดองค์ความรู้ในการสร้างผู้ประกอบการใหม่.....	188
5.7	บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านการเกาะติดสถานการณ์.....	189
5.8	บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านบูรณาการศูนย์ประสานงาน	193
5.9	สิ่งประดิษฐ์จากเศษผ้าที่เหลือใช้ของนักศึกษาาระยะสั้น.....	196
5.10	การจัดป้ายนิเทศเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในห้องเรียน.....	197
5.11	การสอนต่อชนตาในวิชาชีพระยะสั้นหลักสูตรเสริมสวย.....	201
5.12	บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านผนวกกับทุกภาระงานอาชีพะ	203
5.13	เครื่องสแกนลายนิ้วมือเพื่อลดเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร.....	205
5.14	บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านการประเมินทุกระยะฯ.....	206
5.15	สรุปภาพรวมของผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท.....	212
5.16	การดำเนินการสร้างทางเชื่อมอาคาร.....	216
5.17	สภาพภูมิทัศน์ของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง.....	217
5.18	บรรยากาศกิจกรรมวันเข้าพรรษา ณ วัดเทพนารี.....	218
5.19	เครื่องรีไซเคิลทินเนอร์.....	220
5.20	ชุดฝึกฝนสรีรยนต์.....	220

ภาพที่		หน้า
5.21	สรุปภาพรวมการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ในการกำหนดกรอบพัฒนา... โครงการออมเงิน.....	227
5.22	การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์.....	237
5.23	สรุปบทบาท ยุทธวิธีและผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการส่งเสริมปรัชญา... ของเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อ”..... พอเพียง” ของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง.....	239

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันมนุษย์ทุกคนมีความโลภ ต้องการทรัพย์สินเงินทองและความมั่งคั่งอย่างไม่รู้จักพอ จึงทำให้เกิดการแข่งขันทำมาหากิน ทั้งสุจริตและ ทุจริต ขอเพียงให้ได้เงินก็พอถึงแม้จะได้เงินมา มากก็ไม่มีใครรู้จักพอสักคน เมื่อมนุษย์ไม่รู้จักพอก็ก่อให้เกิดความวุ่นวาย โกลาหลเพราะทรัพยากรของโลก มีจำกัด ถ้าบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีมากเกินไป อีกบุคคลคนหนึ่งก็ต้องขาดแคลน เมื่อผลิตมากวัตถุดิบก็ ถูกใช้มาก เมื่อผลิตได้แล้วใช้ไม่หมดก็เหลือทิ้ง สิ่งเหล่านี้คือความไม่รู้จักพอของมนุษย์ ทำให้เกิด ค่านิยมในลักษณะนี้กับคนไทย เช่น การเป็นหนี้ไม่ใช่เรื่องอับอาย การซื้อของเงินผ่อนไม่ใช่เรื่องน่าอาย สิ่งเหล่านี้ คือค่านิยมของคนจำนวนมากในยุคปัจจุบันที่ก่อความเดือดร้อน และทำให้เกิดอาชญากรรม ได้ ประกอบกับในปัจจุบันจำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากร และการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย (บุญเสริม บุญเจริญผล, ม.ป.ป)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวหน่วยงานภาครัฐเล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตแบบ พึ่งตนเองจึงได้มีการเพิ่มความสำคัญของแนวทางการดำเนินชีวิตแบบพึ่งตนเองมากขึ้น โดยมีการ บรรจุหลัก “การพึ่งตนเอง” ไว้เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของแผนพัฒนาชนบทในประเทศไทยอันเป็นส่วน หนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 จะเห็นได้ว่ากระแสพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งตนเอง ล้วนแต่ เป็นแนวพระราชดำริที่ส่งเสริมสนับสนุนและเชื่อมโยงให้ประชาชนชาวไทยมีสุขภาพกาย สุขภาพใจ ที่สมบูรณ์แข็งแรงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นจึงได้เกิดโครงการตามแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือปสกนิกรที่ประสบปัญหา ต่างๆ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ การดำเนินงานตาม พระราชดำริได้ก่อให้เกิดโครงการพัฒนาต่างๆ ขึ้นมากกว่า 3,000 โครงการ อาทิเช่น โครงการตาม พระราชประสงค์ โครงการหลวงเป็นโครงการที่ทรงวางแผนพัฒนาและทรงแนะนำให้รัฐบาลร่วม ดำเนินการตามพระราชดำริด้วย ซึ่งก็มีทั้งหน่วยงานของรัฐบาล เอกชน ข้าราชการ ประชาชน ในปัจจุบันนี้เรียกว่า “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศไทย (กรมสามัญศึกษา, 2540)

กระทรวงศึกษาธิการมีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ถือเป็นโอกาสสำคัญในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาทุกระดับทั้งในและนอกระบบ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร บริหารการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ สู่การดำรงชีวิต 2) เฉลิมฉลองพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี 3) ให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตที่พอเพียง จากการนำแนวคิดในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษานั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้ดำเนินการพัฒนาอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้สามารถผลิตกำลังคนได้อย่างสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการบริการ โดยเน้นให้ความรู้ ทักษะคุณธรรมจริยธรรมและการปลูกฝังการทำงาน เพื่อประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข พัฒนาผู้เรียนให้มีนิสัยรักการทำงาน มีศรัทธาและมีจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถที่จะทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะพร้อมกันกับมีลักษณะที่พึงประสงค์ตรงความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้สร้างศักยภาพของคนทุกคนให้สามารถพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้มีความมั่นคง รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโต อย่างมีเสถียรภาพมั่นคงและสมดุล ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนและผลักดันแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้ โดยทางสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา(สอศ.)ได้มีแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ซึ่งการดำเนินงานขับเคลื่อนนั้นจะทำการขับเคลื่อนเข้าสู่ 3 ระดับ คือ ระดับ สอศ. (สำนักและหน่วยงานส่วนกลาง) ระดับสถานศึกษา (หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน) ระดับบุคคล (กิจกรรมและศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน) โดยมีมาตรการที่เป็นกรอบในการขับเคลื่อน 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง” ในทุกๆมาตรการจะต้องประกอบไปด้วยผู้ที่มีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในการที่จะผลักดันและปฏิบัติตามมาตรการเหล่านี้ เพราะว่าการที่จะทำงานใดหรือสิ่งใดก็ตามความร่วมมือร่วมพลังจากทุกฝ่าย เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเกื้อหนุนให้งานนั้นประสบผลสำเร็จ แม้กระทั่งในการจัดการศึกษาเองก็ต้องการความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่ายในการที่จะสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และได้ประสิทธิผลที่ตีออกมาสู่สังคมไทย ดัง สาระในพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542(ฉบับปรับปรุง 2545) ได้ระบุถึงการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆในการจัดการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 จึงมุ่งส่งเสริมให้

ภาคเอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมือ ประสานงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนายแพทย์ประเวศ วะสี ที่กล่าวไว้ว่า “การศึกษาสำหรับคนทั้งมวล (education for all) จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อสังคมทั้งมวลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (all for education)” ซึ่งหมายถึงการศึกษามีชีวิตของครู โรงเรียน หรือ กระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หรือสังคมทั้งสังคมต้องเป็นไปเพื่อการศึกษานั้นคือสังคมแห่งการเรียนรู้ (ประเวศ วะสี, 2538) การแยกนักเรียนออกจากชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ทำให้นักเรียนดูถูกวิถีชีวิตของชุมชน ไม่ยอมรับ ไม่อยากศึกษา ไม่มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ไม่รู้จักนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดช่องว่างคนรุ่นใหม่เข้ากับชุมชนเดิมไม่ได้ วัฒนธรรม ภูมิธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกละเลยและทอดทิ้งไม่มีผู้สืบต่อ การจัดการศึกษาจึงต้องดึงชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมด้วย ด้วยเหตุนี้จึงเกิดเป็นแนวความคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา (educational partnerships) ซึ่งเป็นแนวคิดของการมีส่วนร่วม ในรูปแบบความร่วมมือในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน จากแนวคิดนี้เอง มีผู้ให้ความสนใจและเกิดเป็นงานวิจัยขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาเชิงปริมาณ และมีเพียงส่วนน้อยที่เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการศึกษาร่วมกัน (แสงทอง ภูศรี, 2545; เจตนา มีแสงเพ็ชร, 2542; อีรภัทร์ เจริญดี, 2542; ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2540; อุณาโลม ธิติสุทธิ, 2538; ศิริกาญจน์ วีระพันธ์, 2536) นอกจากงานวิจัยเชิงปริมาณแล้วยังมีงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครูนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน (แสงทอง ภูศรี, 2545; ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, 2542; ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2540) และจากการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาถึงทัศนคติ ความคิดเห็น ของผู้บริหาร ครู นักเรียน ในการส่งเสริมโครงการตามแนวพระราชดำริ และศึกษาถึงสภาพการดำเนินงาน รูปแบบการดำเนินการ ปัญหาในการดำเนินการ ความต้องการในการบริหารจัดการตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง (สนั่น สุขเหลือ, 2546; วินัย ประวันนา, 2544; พัฒนภรณ์ ฉัตรวิโรจน์, 2545; ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี, 2543)

จากเนื้อหาสาระในพระราชบัญญัติการการศึกษา พ.ศ.2542 ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของส่วนต่างๆ ในการจัดการศึกษา จากแผนพัฒนาอาชีพศึกษาระยะที่ 8 ที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ภาคเอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมือ ประสานงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาวิชาชีพ และจากคำกล่าวของนายแพทย์ประเวศ วะสี กล่าวว่า “ทุกส่วนของสังคมต้องรับผิดชอบต่อการศึกษา” ทำให้ผู้วิจัยเกิด

ความสนใจที่จะศึกษาถึงบทบาทของภาคีหุ้นส่วนทางการศึกษา ซึ่งในที่นี้หมายถึง หุ่นส่วนทางการศึกษาหลายๆ ฝ่ายที่ร่วมมือกันในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา และจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ผู้วิจัยพบว่ายังขาดองค์ความรู้ในประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1) ประเด็นของบทบาทการดำเนินงานของหุ้นส่วนทางการศึกษาที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ประเด็นของผลที่จะได้รับจากการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากความสำคัญและธรรมชาติของการศึกษาในลักษณะของวิชาชีพนั้น การเรียนรู้จะต้องดำเนินควบคู่ไปกับการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดทักษะ ความชำนาญโดยนำทักษะที่ได้ไปประกอบอาชีพ รวมทั้งมุ่งให้คนที่ขาดโอกาสในการศึกษาได้มีความรู้เพื่อนำไปเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ เพราะฉะนั้นในการประกอบอาชีพใดๆ ก็ตามผู้ประกอบอาชีพจะต้องมีหลักในการประกอบสัมมาอาชีพอย่างสุจริตและถูกต้อง ดังนั้นการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ผู้เรียนอาชีวศึกษาจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองและครอบครัวต่อไปในอนาคตได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจและมีความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาองค์ความรู้ในบริบทและประเด็นดังกล่าว

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อที่จะทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะตอบคำถามวิจัยดังต่อไปนี้

คำถามวิจัย

1. ภาคีหุ้นส่วนมีบทบาทการดำเนินงาน และยุทธวิธีการดำเนินงานอย่างไรในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. ภาคีหุ้นส่วนได้รับผลอย่างไรจากการดำเนินบทบาทในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. การส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางการส่งเสริมของวิทยาลัยประสบผลสำเร็จอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทการดำเนินงาน และยุทธวิธีการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษาตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง” การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2. เพื่อศึกษาผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินบทบาทในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. เพื่อประเมินผลของการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิทยาลัยโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ (outcome mapping)

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาในบริบทของวิทยาลัยในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยศึกษาถึงบทบาทของภาคีหุ้นส่วน อันได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่มีลักษณะของความเป็นหุ้นส่วนในการสนับสนุนและส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

2. ประเด็นหลักที่ศึกษาจากคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยเมื่อวิเคราะห์สาระสำคัญแล้ว สามารถกำหนดขอบเขตของประเด็นหลักในการศึกษาครั้งนี้ได้ 3 ประเด็นคือ

2.1 บทบาทของการดำเนินงาน และยุทธวิธีของการดำเนินงานในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัยของภาคีหุ้นส่วน

2.2 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนจะได้รับ จากการที่ดำเนินบทบาทในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร
- 2) การจัดการเรียนการสอนของครู
- 3) คุณภาพชีวิตของผู้เรียน

2.3 ผลของการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางของวิทยาลัยโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ประกอบกับการศึกษาในเชิงคุณภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักพื้นฐานในการดำรงชีวิตโดยการพึ่งตนเอง มีความประหยัด ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า มีจิตสำนึกต่อตนเองและสังคม โดยอยู่ในกรอบของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ภาคีหุ้นส่วน (Boundary Partners) หมายถึง บุคคล กลุ่มคน ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กันในการร่วมมือกันโดยเป็นไปอย่างสมัครใจและมีเป้าหมายอย่างเดียวกันเพื่อที่จะส่งเสริมปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยที่มีความรับผิดชอบกิจกรรมที่ทำร่วมกันและแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งภาคีหุ้นส่วนในที่นี้ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง นักเรียน สมาชิกในชุมชน

บทบาทของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ถูกกำหนดโดยตำแหน่งและหน้าที่ ของบุคคล กลุ่มคน ที่มีปฏิสัมพันธ์กันในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาตามกรอบตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง”

ยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การกำหนดกระบวนการ เทคนิคหรือวิธีการที่ภาคีหุ้นส่วนนำมาใช้ เพื่อที่จะช่วยในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

การส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหาร ครู นักเรียนที่แสดงให้เห็นถึงการเกื้อหนุนกันเพื่อให้เกิดผลในทางที่ดีขึ้นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง” หมายถึง กรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย 5 มาตรการ คือ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เกาะติดสถานการณ์ บูรณาการศูนย์ประสานงาน ผนวกกับทุกภาระงานอาชีวะ ประเมินทุกระยะอย่างครบวงจร

เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างความเข้าใจหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้องแก่บุคลากรและนักเรียนนักศึกษาทุกคน

เกาะติดสถานการณ์ หมายถึง การสร้างค่านิยมและส่งเสริมบทบาทของบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้แนวคิดของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บูรณาการศูนย์ประสานงาน หมายถึง การบูรณาการความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่หลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และงานบริการวิชาชีพแก่สังคม

ผนวกกับทุกภาระงานอาชีวะ หมายถึง ส่งเสริมการทำงานระบบเครือข่ายเพื่อเสริมแรงให้เกิดพลังในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างโปร่งใส เป็นธรรม ประหยัดและมีประสิทธิภาพ

ประเมินทุกระยะอย่างครบวงจร หมายถึง การติดตามและประเมินผลทุกโครงการทุกกิจกรรมภายใต้ตัวชี้วัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การบริหารจัดการสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม เพื่อเป็นแนวทางให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย การบริหารจัดการบุคลากร การบริหารจัดการการเรียนการสอน การบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ การบริหารจัดการความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์หรือการดำเนินการต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มศักยภาพ มีการจัดให้เหมาะสมกับความถนัด ความสนใจและความแตกต่างระหว่างผู้เรียนทำให้บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้

คุณภาพชีวิตของผู้เรียน หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของนักเรียนซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในที่นี้ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินชีวิต

สถานศึกษาในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หมายถึง วิทยาลัยที่อยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีการดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 เป็นต้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้สารสนเทศเกี่ยวกับบทบาทการดำเนินงาน และลักษณะเด่นของการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอันจะช่วยในการพัฒนาความรู้และการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างภาคีหุ้นส่วน อันเป็นแนวทางที่จะช่วยให้ภาคีหุ้นส่วนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามบทบาทในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
2. สารสนเทศที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหาร และครูที่จะนำไปปรับปรุง หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้มีความเหมาะสม
3. เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลสำเร็จของโครงการและนำผลที่ได้ไปใช้ในการตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อดำเนินการปรับปรุงหรือพัฒนาโครงการให้ดีขึ้นต่อไป

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาบทบาทและยุทธวิธีในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปสาระประเด็นสำคัญเป็น 8 ตอน ซึ่งนำเสนอด้วยรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดและหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนและส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ทางการศึกษา

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของอาชีวศึกษา

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา

ตอนที่ 5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping)

ตอนที่ 6 การวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา (Multiple-Case Study Research)

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดและหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. แนวคิดและหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยขอนำเสนอแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะประกอบไปด้วย ความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในมุมมองของนักวิชาการหลายท่าน และสุดท้ายคือหลักการสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงว่ามีหลักการอย่างไรในการนำไปประยุกต์ใช้ โดยนักวิชาการได้ให้หลักและแง่คิดในหลากหลายมุมมอง ซึ่งจะทำให้เข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ถ่องแท้มากยิ่งขึ้น

1.1 ความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์มานับร้อยปี และเป็นประเทศที่มีองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ มีความสงบในการอยู่ร่วมกันของประชาชนที่มีความหลากหลายทางศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี องค์พระประมุขเป็น

สัญลักษณ์ของประเทศ ทรงเป็นผู้นำ เป็นนักพัฒนาเพื่อให้ประชาชนมีความสุขในการดำรงชีพ ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริให้แก่พสกนิกรมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพัฒนาประเทศ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติ ซึ่งรวมถึงพระราชพิธี การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ภาษา ศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรม ดนตรี กีฬา และอื่นๆ ซึ่งแนวพระราชดำรินั้น สามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้อย่างกลมกลืนสอดคล้องกับวิถีชีวิตและเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย แนวพระราชดำรินี้ในการพัฒนาประเทศที่ชาวไทยถือกันว่าเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิต หรือ ปรัชญาการอนุรักษ์ คือ เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่ครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาไทยในหลายด้าน และสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละสภาพท้องถิ่นของประเทศที่มีความหลากหลาย ดังกล่าวข้างต้นแล้ว และไม่เพียงแต่พระราชทานแนวพระราชดำรินี้เท่านั้น หากแต่พระองค์ยังทรงให้มีการศึกษาวิจัย พัฒนาแนวพระราชดำรินี้ในเรื่องต่างๆ เพื่อให้เห็นผลจากแนวพระราชดำรินี้ต่างๆ ว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้ หรือต้องปรับปรุงแก้ไขได้อย่างไร ที่จะให้ในแต่ละพื้นที่นำไปเป็น “แบบอย่าง” ในการทำด้วยตนเองได้

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548 อ้างถึงใน สหัทธยา พลภัคพี, 2548)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549)

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการ

มองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนในทุกๆระดับโดยเน้นการปฏิบัติตนบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นบันได

3. ค่านิยม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กันดังนี้

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

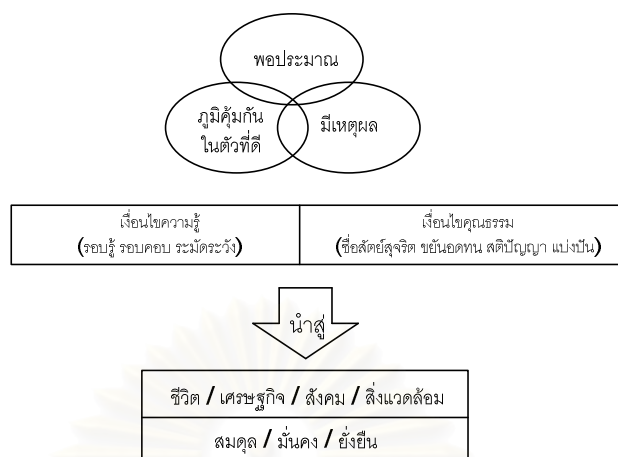
4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: คณะอนุกรรมการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2550)

1.2 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2542 อ้างถึงใน พัฒนาการณ์ ฉัตรวิโรจน์, 2545) ได้ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นหลักความคิดที่สื่อความหมาย ความสำคัญเป็นหลักการนำไปสร้างระเบียบเศรษฐกิจใหม่ของอนาคตไม่เฉพาะสำหรับระเบียบแห่งชาติเท่านั้นแต่เป็นของโลกด้วย เป็นหลักความคิดเพื่อสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ภายใต้ความจำกัดของทรัพยากร โดยตั้งอยู่บนการยอมรับในคุณค่าของมนุษย์และธรรมชาติ เรื่องของการบริโภคที่พึงอยู่ในขอบข่ายความจำเป็น และคุณประโยชน์และคำนึงต่อชีวิตความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและนิเวศน์ โดยเกี่ยวไปในเรื่องของวิถีการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งพึงเป็นไปอย่างสมดุลเพื่อการเรียนรู้พึ่งตนเอง และพิทักษ์รักษา ระบบชีวิตนิเวศน์ทั้งหลายทั้งปวง เหล่านี้ล้วนสัมพันธ์เชื่อมโยงกันนำไปสู่กระบวนการทางสังคมและระเบียบเศรษฐกิจใหม่ของโลก ในแง่การพัฒนากระบวนการเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะต้องมีการวางเป้าหมายต้นทางและเป้าหมายปลายทางที่มีทิศทาง หลักการไว้ให้เป็นที่เข้าใจและมีสำนึกร่วมกัน เพื่อจะได้มุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันได้ ในแง่นี้เศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่ใช่เป็นเพียงตัวแบบสำเร็จรูป แต่มีความหมายเป็นกระบวนการทางสังคมอันเป็นพลวัต เป้าหมายต้นทางได้แก่ การเกษตรขั้นต้นพออยู่พอกิน คือ เศรษฐกิจพอเพียงโดยต้องเปิดช่องทางโอกาสให้ได้มีการเรียนรู้พัฒนาตนเองไปสู่เกษตรกรรมยั่งยืน จนถึงเป้าหมายปลายทางคือ เศรษฐกิจชุมชน ซึ่งจะต้องมีระบบและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในระดับการรังสรรค์สำนึกและระดับปฏิบัติจริง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2541) สรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศหรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล คือความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยมมีอิสรภาพไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด

นิวัฒน์ ฉิมพาลี (2541) สรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตทางสังคมของมนุษย์ที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ชุมชน หรือสังคมในอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติหรือระบบนิเวศที่มีลักษณะเฉพาะตัวขนาดหนึ่ง ซึ่งนอกจากจะพิจารณาวิธีการดำเนินชีวิตของคนในระดับพฤติกรรมและสิ่งของที่สร้างขึ้นแล้ว ยังพิจารณาถึงกระบวนการทัศนหรือระบบความคิดที่ตกผลึก ที่เรียกว่าวัฒนธรรมทางจิตใจ หรือวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ ซึ่งอยู่เบื้องหลังและผลักดันให้เกิดเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำทางสังคมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคิดการปฏิบัติที่เกี่ยวกับมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

เพชรภรณ์ รื่นรมย์ (2543) สรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง การพยายามพึ่งตนเอง ช่วยตนเองให้มากที่สุดที่จะทำได้ “พอมี พอกิน” โดยเฉพาะอาหารและที่อยู่อาศัย ส่วนที่ไม่สามารถผลิตเองได้ก็แลกเปลี่ยนหรือซื้อจากภายนอกบ้าง แต่ควรซื้อและใช้จากของที่ผลิตได้ในท้องถิ่นหรือในประเทศให้มากที่สุด พยายามก่อนนี้ให้น้อยที่สุด และควรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและพอใจในสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบธรรมไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เพื่อให้มีรายจ่ายไม่เกินรายรับ

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงจากนักวิชาการหลายๆ ท่าน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักพื้นฐานในการดำรงชีวิตโดยการพึ่งตนเอง มีความประหยัด ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า มีจิตสำนึกต่อตนเองและสังคม โดยอยู่ในกรอบของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

1.3 หลักการสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2543) กล่าวถึงเป้าหมายหลักของเศรษฐกิจพอเพียงว่า พอเพียงคือความมั่นคงในปัจจัยสี่ และความยั่งยืน (ของระบบนิเวศน์และวิถีชีวิต)

สุเมธ ตันติเวชกุล กล่าวถึงการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริจะต้องยึดหลักการสำคัญที่อาจจะแยกได้ 5 ประการได้แก่ 1.ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรให้ตนเองและชาติโดยรวม 2.ด้านสังคม แต่ละสังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นการสร้างเครือข่าย ชุมชน 3.ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ให้ใช้และจัดการอย่าง

ฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า 4.ด้านเทคโนโลยี ภูมิปัญญาชาวบ้าน จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่ซึ่งมีทั้งดีและไม่ดี แยกแยะยากแต่ก็ต้องมีพอควรเพื่อการดำรงชีวิต ในพื้นบ้านการพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับภูมิสังคม และประการสุดท้ายคือด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ นักพัฒนามุ่งที่การเพิ่มรายได้ แต่ไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่าย กล่าวคือต้องปรับทิศทางในเบื้องต้น มุ่งลดรายจ่ายก่อน ยึดถือการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง สุจริต แมตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม และละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กัน

ทีศนา แชมมณี (2543) ได้กล่าวไว้ว่าหลักการในการดำเนินชีวิตจากแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สามารถปรับตัวในการดำรงชีวิตได้ในสังคมอย่างมั่นคง เป็นสุข จะต้องพัฒนาให้คุณลักษณะดังนี้ คือ การพึ่งตนเอง การทำงาน การแก้ปัญหา การแสวงหาความรู้และข้อมูล และการพัฒนาตนเองและคุณภาพชีวิต

จากหลักการสำคัญของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เห็นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องการให้คนเรามีการปรับตัวในการดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง มีความสุข โดยมีหลักยึดที่สำคัญคือ 1) จิตใจ คือต้องมีความตระหนักร่วมกัน มีจิตสำนึกที่ดี 2) สังคม ต้องมีการช่วยเหลือกัน มีน้ำใจให้แกกัน 3) ทรัพยากร ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า และไม่ใช้อย่างฟุ่มเฟือยจนเหลือทิ้ง 4) เทคโนโลยี ภูมิปัญญาชาวบ้าน ควรจะมีการปรับใช้ให้สมดุลกันอันไหนไม่ดีก็อย่ารับมา อันนี้ก็มาปรับใช้ให้เข้ากัน 5) เศรษฐกิจ มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง ประกอบอาชีพที่สุจริต

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนและส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษา

2.1 ความเป็นมาในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เชิญเชิญพระราชปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2542 และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีนายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นประธาน อนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อเดือนกันยายน 2546 โดยได้จัดตั้งเครือข่ายขับเคลื่อนออกเป็นคณะทำงานได้แก่ เครือข่ายด้านวิชาการ เครือข่ายด้านการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชน เครือข่ายสื่อมวลชนและประชาชน เครือข่ายประชาสังคม เครือข่ายองค์กรภาคธุรกิจเอกชน เครือข่ายด้านองค์กรภาครัฐ เครือข่ายด้านการเมืองและเครือข่ายผู้นำทางความคิด โดยเครือข่ายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้แต่งตั้งคณะทำงาน

ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชน มีพจนานายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรีเป็นที่ปรึกษาที่ติดตัว มี ดร.ปรียานุช พิบูลสรวุฑ เป็นประธานคณะทำงาน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา มีแนวทางการดำเนินงาน โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้ (ปรียานุช พิบูลสรวุฑ, 2550) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในระยะแรก เริ่มต้นจากการค้นหาตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจน โดยพิจารณาจากกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอประมาณกับศักยภาพของนักเรียนพอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนที่ตั้ง ฝึกให้ได้คิดเป็น ทำเป็นอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันด้านต่าง ๆ โดยการดำเนินกิจกรรมต้องนำไปสู่ความยั่งยืน ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ความรู้รอบรอบ ระมัดระวัง ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้อื่น อดทน มีความเพียร มีวินัย มีสัมมาคารวะ รู้จักทำประโยชน์ให้กับสังคม ร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและสืบสานวัฒนธรรมไทย

กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เมื่อเดือนกรกฎาคม 2549 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน คณะกรรมการอำนวยการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานคณะกรรมการดำเนินงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นฝ่ายเลขานุการ เป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ ฝึกการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ความเป็นไทย ซึ่งการจัดการศึกษาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินไปได้ใน 2 ส่วน คือ การบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ และการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตร และสาระ เรียนรู้ในห้องเรียน และการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน ปัจจุบันมีสถานศึกษาที่สามารถเป็นต้นแบบของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

2.2 การขับเคลื่อนภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เมื่อเดือนกรกฎาคม 2549 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานคณะกรรมการดำเนินงาน สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นฝ่ายเลขานุการ อำนาจหน้าที่หลักคือ การกำหนดนโยบายการดำเนินงาน และการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สู่สถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ตั้งไว้ พิจารณาแผนงาน โครงการ งบประมาณ ที่ดำเนินการ เสนอแนะแนวทางตลอดจนให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ ควบคุม กำกับ ติดตาม เร่งรัดการดำเนินงานโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ และสร้างขวัญและกำลังใจต่อหน่วยงาน และสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ 3 คณะภายใต้คณะกรรมการบริหารโครงการ ดังนี้

- 1) คณะอนุกรรมการด้านวิชาการและการบริหารจัดการ
- 2) คณะอนุกรรมการด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
- 3) คณะอนุกรรมการด้านการติดตามและประเมินผล

2.3 ความก้าวหน้าของการขับเคลื่อน

คณะอนุกรรมการด้านวิชาการและการบริหารจัดการได้แต่งตั้งคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน เพื่อทำหน้าที่จัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ ในทุกระดับ คณะทำงานบูรณาการฯ จัดทำตัวอย่างการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา 80 สถานศึกษาจากทุกภูมิภาคระหว่างเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2549

การบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอนได้ผลผลิตหลักคือ หน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังวิธีการคิด และการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้คุณธรรมนำความรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ปัจจุบันได้พัฒนาตัวอย่างการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือเทียบเท่ารวมทั้งระดับอาชีวศึกษาและการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับนำไปทดลองใช้ โดยสามารถ download ได้จาก www.sufficien-cyeconomy.org

สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับคณะทำงานบูรณาการฯ จะดำเนินการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาอาสาสมัคร เพื่อพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร 3 ด้าน ได้แก่

- 1) การปรับปรุงร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง หรือมาตรฐานเรียนรู้ในแต่ละชั้นปี
- 2) การปรับใช้ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับแต่ละระดับชั้น ตามภูมิสังคมของสถานศึกษา

3) การพัฒนาตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสาระอื่นๆ ของแต่ละชั้นปีที่ยังไม่ได้จัดทำในครั้งนี้

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาต้องเริ่มที่แต่ละบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูจะต้องเห็นคุณค่ามีความศรัทธาที่จะใช้ชีวิตอย่างพอเพียง และมีแรงจูงใจในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การบรรจุหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตรการศึกษาทุกชั้นรวมถึงระดับอาชีวศึกษาและการศึกษานอกโรงเรียน เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติฝึกฝนให้เด็กและเยาวชน คิดวิเคราะห์ที่เป็นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างค่านิยมในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและรักษาสິงแวดล้อม อย่างไรก็ตาม การศึกษาในโรงเรียนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาโดยรวม ความยั่งยืนของการพัฒนาบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง จะจริงได้ต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียงให้กลายเป็นส่วนสำคัญในวัฒนธรรมการพัฒนาของประเทศ

2.4 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงตามที่กำหนดในหลักสูตร

2.4.1 ด้านเจตคติและค่านิยม

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจะช่วยพัฒนาเจตคติและค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง ฟังตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองของศาสนา และการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2.4.2 คุณภาพของผู้เรียน

1) ยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้ เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม

2) ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี ปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย รวมทั้งถ่ายทอดสิ่งดีงามไว้เป็นมรดกของชาติ เพื่อสันติสุขของสังคมไทยและสังคมโลก

3) มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสามารถนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาควิชาในความเป็นไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ และนำไปสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้

5) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเป็นผู้สร้างวัฒนธรรม มีจิตสำนึก อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.4.3 ด้านศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

1) เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน โดยมีรายละเอียดมาตรฐานการเรียนรู้ตามช่วงชั้นต่างๆ ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 มาตรฐานการเรียนรู้ด้านศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (เข้าใจประวัติ)

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น				
ป.๑-๓	ป.๔-๖	ม.๑-๓	ม.๔-๖	อาชีวศึกษา
-รู้และเข้าใจการ	-รู้และเข้าใจใน	-รู้และเข้าใจ	-วิเคราะห์	-วิเคราะห์
บริหารจัดการและเจริญ	เรื่องการบริหารจิต	ความหมาย	กระบวนการฝึก	กระบวนการฝึก
ปัญญาที่เหมาะสมกับ	และเจริญปัญญา	ประโยชน์และ	บริหารจัดการและเจริญ	บริหารจัดการและเจริญ
วัย โดยให้รู้	โดยให้รู้	กระบวนการของการ	ปัญญา โดยให้รู้การ	ปัญญา โดยให้รู้การ
ความหมายของ	ความหมายของ	ฝึกบริหารจัดการ เจริญ	คิดที่ถูกต้องเพื่อใช้ใน	คิดที่ถูกต้องเพื่อใช้ใน
สติสัมปชัญญะ ความ	สติสัมปชัญญะ	ปัญญา	ชีวิตประจำวัน	ชีวิตประจำวัน
ระลึกได้และรู้ตัว				

2) ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ โดยมีรายละเอียดมาตรฐานการเรียนรู้ตามช่วงชั้นต่างๆ ดังตารางที่ 2.2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.2 มาตรฐานการเรียนรู้ด้านศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (ยึดมั่นในศีลธรรม)

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น				
ป.๑-๓	ป.๔-๖	ม.๑-๓	ม.๔-๖	อาชีวศึกษา
-ชื่นชมการทำ ความดีของ ตนเอง บุคคลใน ครอบครัว โรงเรียนและ ชุมชน -เห็นคุณค่า และตั้งใจ ทำ ความดี และ บอกเหตุผลการ ทำความดีของ ตนเอง และผู้อื่น ให้บุคคลใน ครอบครัว โรงเรียน และ ชุมชน ได้รับรู้ และชื่นชม เพื่อ การอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข	-ชื่นชมการทำ ความดีของ บุคคลในสังคม พร้อมทั้งบอก แนวปฏิบัติของ ตน เพื่อเป็น หลักในการ ดำเนินชีวิต -เห็นคุณค่าการ ทำความดี ของบุคคล สำคัญและเสนอ เป็นแนวทางการ ประพฤติปฏิบัติ ของตนเอง กลุ่ม เพื่อน และ สังคมใกล้ตัว เพื่อการอยู่ ร่วมกันได้อย่าง สันติสุข	-เชื่อมั่นในการทำ ความคิด ตามหลัก จริยธรรม โดยใช้ ข้อมูลสารสนเทศมา สนับสนุน เพื่อการอยู่ ร่วมกันได้สันติสุข -ตระหนักถึงการ ทำความดีของ บุคคลที่เป็น แบบอย่างทาง ศีลธรรม จาก การศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลข่าวสาร ความ เป็นเหตุเป็นผลของ สถานการณ์ที่ต้อง เผชิญ และนำเสนอ เป็นแนวทางการ ประพฤติปฏิบัติของ ตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชน และสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้ อย่างสันติสุข	-ตระหนักถึงผลของการ กระทำความดีและความ ชั่วจากการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ความเป็นเหตุ เป็นผลของสถานการณ์ที่ ต้องเผชิญเพื่อการ ตัดสินใจ เลือกแนวทาง ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม และกำหนด บทบาทเป้าหมายในการ ดำรงชีวิต เพื่อการอยู่ ร่วมกันได้อย่างสันติสุข -เห็นความสำคัญของ ค่านิยมและจริยธรรมทาง สังคมที่เป็นตัวกำหนด ความเชื่อและพฤติกรรมที่ แตกต่างกันของแต่ละ บุคคล เพื่อจัดความ ขัดแย้งและนำไปสู่การอยู่ ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	-ตระหนักถึงผลของการ กระทำความดีและ ความชั่วจากการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ความเป็น เหตุเป็นผลของ สถานการณ์ที่ต้อง เผชิญเพื่อการตัดสินใจ เลือกแนวทางปฏิบัติ ตามหลักศีลธรรม จริยธรรม และกำหนด บทบาทเป้าหมายใน การดำรงชีวิต เพื่อการ อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ สุข -เห็นความสำคัญของ ค่านิยมและจริยธรรม ทางสังคมที่เป็น ตัวกำหนดความเชื่อ และพฤติกรรมที่ แตกต่างกันของแต่ละ บุคคล เพื่อจัดความ ขัดแย้งและนำไปสู่การ อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ สุข

2.4.4 ด้านเศรษฐศาสตร์

1) เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดมาตรฐานการเรียนรู้ตามช่วงชั้นต่างๆ ดังตารางที่

2.3

ตารางที่ 2.3 มาตรฐานการเรียนรู้ด้านเศรษฐศาสตร์

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น				
ป.๑-๓	ป.๔-๖	ม.๑-๓	ม.๔-๖	อาชีวศึกษา
-รู้และเข้าใจ รายรับ-รายจ่าย ของตนเอง และ ครอบครัว -เข้าใจและปฏิบัติ ตามบทบาท หน้าที่ของตนเอง และครอบครัว ใน ฐานะผู้ผลิตและ ผู้บริโภคอย่าง ฉลาด คู้มค่า และ มีคุณธรรม	-เข้าใจปัจจัยที่เป็น แรงจูงใจให้ผู้ผลิต และผู้บริโภค ตัดสินใจใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่าง มีประสิทธิภาพ -เข้าใจระบบสินเชื่อ ผลดี ผลเสียของ ระบบสินเชื่อที่มีต่อ สถานะ การเงินของ หน่วยบุคคลธุรกิจ องค์กร และประเทศ	-เข้าใจความหมายของ เศรษฐศาสตร์ ปัจจัย การตัดสินใจเลือกใช้ ทรัพยากรเพื่อการผลิต โดยคำนึงถึงต้นทุนและ ผลประโยชน์ที่ได้รับ อย่างคุ้มค่าและ คุณธรรม -รู้ความหมาย ความ แตกต่าง และวิธีการนำ ทรัพยากรทาง เศรษฐศาสตร์มาใช้ใน การผลิตสินค้าและ บริการอย่างมี ประสิทธิภาพ	-วางแผนในการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด เพื่อการผลิต โดย คำนึงถึงปัญหาทาง เศรษฐศาสตร์ และ ประโยชน์ที่ได้รับของ บุคคล และสังคมอย่าง มีคุณธรรม -เข้าใจแนวคิดพื้นฐาน เกี่ยวกับการจัดการ การเงิน การคลัง การ ธนาคาร และ งบประมาณของหน่วย ธุรกิจและของรัฐ	-วางแผนในการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด เพื่อการผลิต โดย คำนึงถึงปัญหาทาง เศรษฐศาสตร์ และ ประโยชน์ที่ได้รับของ บุคคล และสังคมอย่าง มีคุณธรรม -เข้าใจแนวคิดพื้นฐาน เกี่ยวกับการจัดการ การเงิน การคลัง การ ธนาคาร และ งบประมาณของหน่วย ธุรกิจและของรัฐ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.3 มาตรฐานการเรียนรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ (ต่อ)

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น				
ป.๑-๓	ป.๔-๖	ม.๑-๓	ม.๔-๖	อาชีวศึกษา
<p>-รู้และเข้าใจ ความหมายของ ทรัพยากรในทาง เศรษฐศาสตร์ เบื้องต้น</p> <p>-เข้าใจระบบและ วิธีการของ เศรษฐกิจพอเพียง และสามารถ ประยุกต์ใช้กับ ชีวิตประจำวันได้</p>	<p>-เข้าใจหลักการเบื้องต้น ในการใช้เทคโนโลยีและ การแข่งขันที่มีผลต่อการ ผลิตสินค้าและบริการ ที่ ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจ เลือกได้</p> <p>-เข้าใจระบบและวิธีการ ของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไป ประยุกต์ใช้กับ ชีวิตประจำวันได้</p>	<p>-สามารถตัดสินใจ เลือกในฐานะ ผู้บริโภค โดย พิจารณาจาก ประโยชน์ที่ได้รับ อย่างคุ้มค่า</p> <p>-เข้าใจและ สามารถ ดำเนินการระบบ สหกรณ์</p>	<p>-เข้าใจกระบวนการและ ผลดี ผลเสีย ของการ นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อ เพิ่มผลผลิต และการ บริการอย่างมี ประสิทธิภาพ โดย ตระหนักถึง ผลประโยชน์ของ ผู้บริโภค</p> <p>-เข้าใจระบบสหกรณ์ ในการแก้ปัญหาและ ร่วมมือทางเศรษฐกิจใน ระดับชุมชน และ ประเทศ</p>	<p>-เข้าใจกระบวนการและ ผลดี ผลเสีย ของการ นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อ เพิ่มผลผลิต และการ บริการอย่างมี ประสิทธิภาพ โดย ตระหนักถึง ผลประโยชน์ของ ผู้บริโภค</p> <p>-เข้าใจระบบสหกรณ์ ในการแก้ปัญหาและ ร่วมมือทางเศรษฐกิจใน ระดับชุมชน และ ประเทศ</p>
มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.๑-๓ ป.๔-๖ ม.๑-๓ ม.๔-๖ อาชีวศึกษา				
<p>-เข้าใจระบบและ วิธีการของสหกรณ์</p>	<p>-เข้าใจเกี่ยวกับระบบและ วิธีการของเศรษฐกิจ พอเพียง และสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้</p>	<p>-เข้าใจเกี่ยวกับระบบและ วิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ กับชีวิตประจำวันได้</p>	<p>-เข้าใจเกี่ยวกับระบบและวิธีการ ของเศรษฐกิจพอเพียง และ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ ชีวิตประจำวันได้</p>	
<p>-เข้าใจการใช้เทคโนโลยีและการแข่งขันที่มีผลต่อ การผลิตสินค้าและบริการ ที่ทำให้ผู้บริโภคมีความ ได้เปรียบเสียเปรียบ ในการเลือกบริโภคและ สามารถป้องกันสิทธิของผู้บริโภค</p>	<p>-เข้าใจการใช้เทคโนโลยีและการแข่งขันที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและ บริการ ที่ทำให้ผู้บริโภคมีความได้เปรียบเสียเปรียบ ในการเลือก บริโภคและสามารถป้องกันสิทธิของผู้บริโภค</p>			

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของอาชีวศึกษา

การจัดการศึกษาของอาชีวศึกษาหรือการจัดการศึกษาอาชีพเป็นการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งในระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยีทุกสาขาวิชา จึงเป็นรากฐานอันสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มีความหมาย ประวัติความเป็นมาและบทบาทหน้าที่ๆ สำคัญ ดังนี้

3.1 ความหมายของการอาชีวศึกษา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้ให้ความหมายของการอาชีวศึกษาว่า หมายถึง การศึกษาที่มุ่งเน้นไปทางช่างฝีมือ สำหรับภาษาอังกฤษ นั้นมีคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่าอาชีวศึกษาหลายคำเช่น Vocational Education, Technical Education, และ Technical and Vocational Education ซึ่งแต่ละคำมีความหมายดังนี้

Vocational Education หมายถึง โปรแกรมการศึกษาซึ่งมีระดับต่ำกว่ามหาวิทยาลัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกอบรมบุคลากรออกไปประกอบอาชีพ หรือเพื่อพัฒนาแรงงานฝีมือที่ มีงานทำอยู่แล้ว ให้มีแรงงานฝีมือระดับสูงขึ้น การศึกษาดังกล่าวรวมแขนงวิชาชีพต่างๆ เหล่านี้ คือ การอุตสาหกรรม ช่างเทคนิค การเกษตร การพาณิชยกรรม และคหกรรม (Good, 1973)

Technical Education หมายถึง การศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ทางด้านเทคนิคหรือการปฏิบัติการทางเทคนิคและทักษะ มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นช่างเทคนิค ปกติจัดระดับที่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายและไม่ถึงระดับปริญญา (Good, 1973)

Technical and Vocational Education หมายถึง การศึกษาวิชาชีพเฉพาะอย่างในระดับมัธยมศึกษาหรือระดับวิทยาลัยชุมชน และระดับสถาบันเทคนิค (Finch and Frunkiton, 1972)

สำหรับนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการอาชีวศึกษาไว้ดังนี้

ธีรภูมิ บุญยโสภณ (2536) กล่าวว่า อาชีวศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสำหรับอาชีพหนึ่ง หรือกลุ่มอาชีพโดยจัดเป็นขบวนการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในด้านทักษะหรือความชำนาญ (psychomotor domain) เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพที่ตนเลือกเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542) ได้กล่าวถึงความหมายของการอาชีวศึกษาว่าหมายถึง การมุ่งผลิตกำลังคนโดยมุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษา ทางด้านเทคนิคศึกษามีคุณภาพที่จะเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ชาติซึ่งแตกต่างจากการศึกษาทั่วไป ในแง่ที่ว่าเป็นการศึกษาเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพในการจัดการศึกษาจึงต้องจัดเพื่อพัฒนาทักษะ

วิชาชีพ ความสามารถ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ รวมทั้งสร้างอุปนิสัยที่ดีและจำเป็นต่อการทำงาน

เกษม วัฒนชัย (2545) กล่าวว่า การอาชีวศึกษา คือ แขนงการศึกษาเพื่อนำไปสู่การมีอาชีพที่มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นได้ด้วย ดังนั้นจึงควรพิจารณาว่าทำอย่างไรหลักสูตรอาชีวศึกษาแต่ละสาขาวิชาในขณะนี้ที่เปิดสอนอยู่จึงทันสมัยทันวิชาการ ทันต่อสังคมสมัยใหม่ที่มีความหลากหลาย มีการพัฒนาอาจารย์ที่มีอยู่ จัดหาอาจารย์ใหม่ๆ ให้ทันกับความจำเป็น พัฒนาหรือจัดหาอุปกรณ์ สื่อการเรียนและการฝึกงานให้เข้ากับความต้องการของการพัฒนาประเทศเป้าหมายของการศึกษา คือ การเรียนรู้ เรียนเพื่อรู้ เพื่อทำได้ เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้และเพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต

Good (1973) กล่าวว่า vocational education หมายถึง โปรแกรมการศึกษาซึ่งมีระดับต่ำกว่าระดับมหาวิทยาลัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกอบรมบุคคลออกไปประกอบอาชีพ หรือเพื่อพัฒนาแรงงานฝีมือที่มีงานทำอยู่แล้วให้มีแรงงานฝีมือในระดับสูงขึ้น การศึกษาดังกล่าวรวมแขนงวิชาชีพต่างๆ เหล่านี้ คือ การอุตสาหกรรม ช่างเทคนิค การเกษตร การพาณิชย์ การคหกรรม

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การอาชีวศึกษา หมายถึง การศึกษาด้านวิชาชีพ เพื่อที่จะนำไปประกอบอาชีพในสาขาต่างๆ เพื่อผลิตกำลังคนด้านวิชาชีพให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพต่างๆ ได้อย่างดี โดยสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมไปถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติด้วย

3.2 ประวัติความเป็นมาของการจัดการศึกษาของอาชีวศึกษา

แนวคิดการจัดการศึกษาอาชีพได้มีมาตั้งแต่ยุคสมัยที่ประเทศไทยเริ่มมีอาชีพหัตถกรรมมากขึ้น นอกเหนือไปจากอาชีพกสิกรรม การอาชีวศึกษาเริ่มอย่างเป็นทางการเมื่อได้รับบรรจุในโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 เป็นการศึกษาศึกษาพิเศษซึ่งหมายถึง การเรียนวิชาเฉพาะเพื่อให้เกิดความชำนาญ โดยในปี พ.ศ. 2452 การจัดการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ โรงเรียนสามัญศึกษาสอนวิชาสามัญ และโรงเรียนวิสามัญศึกษาสอนวิชาเพื่อไปประกอบอาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร ภาษาอังกฤษ พาณิชยการครู ในปีพ.ศ. 2453 ได้จัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาแห่งแรกคือ โรงเรียนพาณิชยการที่วัดมหาพฤฒารามและวัดราชบูรณะ แผนการศึกษาแห่งชาติได้มีผลต่อการกำหนดการศึกษาอาชีพให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2475 ได้กำหนดว่าวิสามัญศึกษาได้แก่ การศึกษาวิชาชีพซึ่งจัดให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ เช่น กสิกรรม หัตถกรรม และพาณิชยการเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับการประกอบการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมต่างๆ และในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2479

ได้ปรากฏคำว่า “อาชีวศึกษา” เป็นครั้งแรกในระบบการศึกษาของประเทศไทยโดยแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ อาชีวศึกษาขั้นต้น ชั้นกลางและชั้นสูง รับนักเรียนจากโรงเรียนสามัญศึกษาของทุกระดับประโยค ในวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

การจัดการอาชีวศึกษาในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติว่าด้วยกฎกระทรวงการแบ่งส่วนราชการ พ.ศ. 2546 ได้จัดส่วนราชการภายในกระทรวงศึกษาธิการประกอบด้วยสำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานรัฐมนตรี การจัดการการศึกษาระดับอาชีวศึกษาจะอยู่ในความรับผิดชอบของ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3.3 แนวคิดในการปฏิรูปการอาชีวศึกษา

ในการปฏิรูปการอาชีวศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักการในการปฏิรูปการอาชีวศึกษาไว้ดังนี้

1) การสร้างเอกภาพเชิงนโยบาย

ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนรับผิดชอบจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ จากการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่าเฉพาะหน่วยงานของรัฐมี 22 กรมใน 9 กระทรวง จัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ บางครั้งมีปัญหาด้านความซ้ำซ้อน ความสิ้นเปลืองขาดการประสานและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ขาดเอกภาพด้านนโยบายและเป้าหมาย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีองค์กรระดับชาติดูแลด้านการอาชีวศึกษาโดยเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่ดำเนินนโยบายกำหนดเป้าหมายระดับชาติและประสานการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

2) การกระจายอำนาจ

ในภาวะที่ประเทศอยู่ในช่วงของการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนากำลังคน ระดับกึ่งฝีมือ ฝีมือ เทคนิค และเทคโนโลยีต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เป้าหมายและทิศทางต้องกำหนดโดยกลไกทางเศรษฐกิจและตลาดแรงงาน ดังนั้นการกำหนดให้มีองค์กรอาชีวศึกษาขึ้น โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการจากภาคเอกชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการ ลูกจ้าง สมาคมหรืออาชีพ กลุ่มอาชีพไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งถือเป็นการกระจายอำนาจและสร้างความเป็นหุ้นส่วน

3) การกำหนดระบบคุณวุฒิวิชาชีพ

ความอ่อนด้อยของขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยด้านทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นการวัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของแรงงาน แม้ว่าจะเป็นข้อเท็จจริงแต่สิ่งหนึ่งที่ต้องยอมรับ คือ แรงงานไทยจำนวนไม่น้อยมีทักษะหรือความสามารถในการปฏิบัติงานหรือการประกอบอาชีพ อย่างดีเป็นที่ยอมรับ แต่ยังไม่มีการยกย่องระดับคุณค่าความสามารถในการปฏิบัติงาน ขณะที่ คุณวุฒิทางการศึกษาไม่ได้ประกันความสามารถในการปฏิบัติงานเสมอไป ดังนั้นจำเป็นต้องระดม กำลังและสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มอาชีพ สมาคมอาชีพและผู้ประกอบการเพื่อให้สามารถกำหนด มาตรฐานอาชีพ (occupation standards) อันจะนำไปสู่การพัฒนา ระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (vocational qualification) เพื่อสร้างจุดเชื่อมต่อระหว่างความสามารถในการปฏิบัติงานและคุณวุฒิทางการศึกษา การดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัยองค์การหลักและกลไกที่เข้มแข็งรับผิดชอบ จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มี องค์การหลักด้านการอาชีวศึกษาขึ้น เพื่อทำหน้าที่ระดมกำลังในการพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ และ ทำให้การอาชีวศึกษาเป็นระบบเปิด (open entry/open exit) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตให้โอกาสผู้ที่ ทำงานอยู่แล้วได้เพิ่มพูนความรู้และเทียบประสบการณ์ เพื่อรับคุณวุฒิวิชาชีพและให้การอาชีวศึกษา เป็นระบบการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง

4) กำหนดมาตรฐานการอาชีวศึกษา

การผลิตกำลังคนด้านการอาชีวศึกษามีหลายระดับ แม้ว่าส่วนหนึ่งต้องสอดคล้องกับแนวโน้ม การประกอบอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ส่วนที่เหลือเป็นภาระหลักประการหนึ่งของการ อาชีวศึกษา ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต หากกำลังคนไม่ได้มาตรฐานอาจส่งผลถึงความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน แต่เนื่องจากมีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดการ อาชีวศึกษา จึงจำเป็นต้องสร้างมาตรฐานการอาชีวศึกษาในระดับชาติ เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการ ของหน่วยงานต่างๆ โดยกำหนดให้มีองค์การหลักเพื่อกำหนดมาตรฐานการอาชีวศึกษาและมีกลไก กำกับดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3.4 นโยบายการอาชีวศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

พันธกิจการอาชีวศึกษา

การอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งใน ระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยี ในทุกสาขาวิชาอย่างมีคุณภาพและ มาตรฐานให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและความก้าวหน้าทางด้าน เทคโนโลยี สามารถสนองความต้องการของตลาดและการประกอบอาชีพอิสระ ดังนั้นเพื่อให้การ

จัดการอาชีวศึกษาหรือการศึกษาวิชาชีพให้เป็นที่พึงของเยาวชนและประชาชน นำพาไปสู่การสร้างงานสร้างอาชีพได้อย่างแท้จริง การอาชีวศึกษาได้กำหนด แนวทางดำเนินการที่สำคัญไว้ 2 ประการคือ

1. ความสอดคล้อง การจัดการอาชีวศึกษาต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนและสังคมเพื่อแยก ระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยพิจารณาจากความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นตัวตั้งมิใช่ความต้องการของสถานศึกษาเป็นตัวตั้ง ในปัจจุบันการพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องเริ่มจากประชาชน สถาบันครอบครัวตลอดจนองค์กรต่างๆ ในชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นเศรษฐกิจในระดับจุลภาคให้มีความเข้มแข็ง อันจะส่งผลต่อความมั่นคงของเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศหรือเศรษฐกิจในระดับมหภาคต่อไป

2. คุณภาพ คุณภาพของผู้สำเร็จการอาชีวศึกษามีตัวชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถประกอบอาชีพหรือสามารถทำงานได้จริง โดยไม่ต้องฝึกอบรมเพิ่มเติมซึ่งการฝึกทักษะต้องให้ความสำคัญในประเด็นต่อไปนี้

2.1) ฝึกทักษะวิชาชีพในทุกระดับเชิงบูรณาการ คือการไม่มองการศึกษาวิชาชีพเป็นแบบแยกส่วน เนื่องจากสภาพในความเป็นจริงนั้น การประกอบอาชีพมิได้มีการแยกส่วน เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพก็มิได้มีการแยกส่วนเช่นกัน ดังนั้นองค์ความรู้หรือทักษะวิชาชีพที่ผู้เรียนเรียนรู้จึงควรจัดให้มีการบูรณาการ ซึ่งอาจเป็นการบูรณาการระหว่างประเภทวิชาหรือระหว่างสาขาวิชาที่เชื่อมโยงกันตามลักษณะของอาชีพหรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นหลักสูตรอาชีวศึกษาในแต่ละหลักสูตรจึงไม่ควรใช้หลักสูตรสำเร็จเพียงชุดเดียว อาจจัดได้หลายๆ ชุดตามความเหมาะสม มีความยืดหยุ่นหลากหลายแต่อยู่บนพื้นฐานวิชาชีพที่กำหนด

2.2) เพิ่มทักษะในส่วนของการบริหารจัดการ เนื่องจากในการประกอบอาชีพจริงในสถานการณ์จริงนั้น นอกเหนือจากทักษะเชิงวิชาชีพแล้วผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงตลาด การเงิน การบัญชี รวมทั้งการบริหารงานบุคคลากรตามสมควร ทักษะดังกล่าวเป็นส่วนส่งเสริมความสำเร็จในการประกอบอาชีพเป็นอย่างมากจึงควรจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสมควรเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่อาชีพ

3.3 หลักการจัดการศึกษาของอาชีวศึกษา

การจัดการศึกษาของอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเป็นกระบวนการผลิตและพัฒนา กำลังคนระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีที่มีลักษณะเฉพาะสัมพันธ์อย่างชัดเจนกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี เจตนารมณ์เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ มีทักษะในวิชาชีพพื้นฐานและวิชาชีพเฉพาะทาง พร้อมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สามารถนำทักษะความรู้

ไปใช้ในการประกอบอาชีพ สามารถเพิ่มผลผลิตและมีส่วนในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ได้ระดับมาตรฐานสากล รวมทั้งการให้บุคคลมีความสามารถประกอบอาชีพและพึ่งตนเอง แต่โดยที่การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพดำเนินการในหลายหน่วยงานทั้งในสถานศึกษา หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน สถานประกอบการ ชุมชนและท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องสร้างเอกภาพเชิงนโยบาย แต่มีการกระจายอำนาจไปสู่ระดับปฏิบัติ มีการพัฒนาระบบมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ และจัดระบบความร่วมมือของทุกฝ่ายเพื่อประสานประโยชน์การใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้เกิดการผลิตและพัฒนากำลังคนที่สุดสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและของประเทศ

การอาชีวศึกษาจึงเป็นการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาทั่วไป ในแง่ที่ว่าการศึกษาเพื่อการทำงานและการประกอบอาชีพ ในการจัดการศึกษาจึงต้องจัดเพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ ความสามารถ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพรวมทั้งสร้างอุปนิสัยที่ดีและจำเป็นในการทำงาน

กรมอาชีวศึกษาได้ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตกำลังคนระดับช่าง กึ่งฝีมือ ช่างฝีมือ ช่างเทคนิค และนักเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสนองความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งการประกอบอาชีพอิสระโดยการจัดการศึกษาและฝึกอบรมใน 8 ประเภทวิชาหลักได้แก่ ช่างอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เกษตรกรรมและการประมง พาณิชยกรรม คหกรรม และศิลปหัตถกรรมในการจัดการศึกษา และการอบรมวิชาชีพของกรมอาชีวศึกษาแบ่งเป็น ลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรระดับต่างๆ ได้แก่ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.)

2) การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พิเศษ

3) การจัดการเรียนการสอน และการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นซึ่งมีการจัดทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อบริการวิชาชีพแก่ชุมชน

จากแนวคิดการจัดการอาชีวศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การอาชีวศึกษาต้องการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานไปจนถึงการประกอบอาชีพอิสระต่างๆ และร่วมกันพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ เสริมสร้างอุปนิสัยที่ดี และจำเป็นในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา

ในส่วนนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอในเรื่องของ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและความเป็นหุ้นส่วนไม่ว่าจะเป็นความหมายจากพจนานุกรมทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ และความหมายจากนักวิชาการหลายท่านที่ให้นิยาม รวมทั้งรูปแบบและขั้นตอนของความเป็นหุ้นส่วนในส่วนนี้จะบอกถึงรูปแบบของหุ้นส่วนว่ามีรูปแบบในลักษณะใดบ้าง แต่ละรูปแบบนั้นแตกต่างกันอย่างไร และเกิดประโยชน์อย่างไร จากความเป็นหุ้นส่วน และขั้นตอนที่ทำให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร มีปัจจัยใดที่จะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างหุ้นส่วน สุดท้ายจะเป็นหลักการของความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียนที่สามารถ กมขุนทด (2548) ได้ทำการสังเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษาในเรื่องของหลักการความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียนในการพัฒนาผู้เรียน

4.1 ความหมายของบทบาท

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและคำนิยามเกี่ยวกับบทบาทไว้สรุปได้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่าบทบาทว่า หมายถึง การทำตามบทบาท การทำตามบท โดยปริยายความหมายว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า Role ว่าหมายถึง พฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำตามสถานภาพของบุคคลนั้นซึ่งความหมายของคำว่า สถานภาพ (status) ในวิชาสังคมวิทยา มีความหมาย 2 อย่าง คือ

1) ตำแหน่งของบุคคลในระบบสังคม เช่น เป็นลูก พ่อ แม่ ครู พระ ความหมายนี้แสดงว่าบุคคลนั้นเป็นใคร ซึ่งจะเชื่อมโยงกับคำว่าบทบาท (role) ที่หมายถึงว่าบุคคลนั้นควรทำอะไรเมื่ออยู่ในตำแหน่งหรือสถานภาพนั้น

2) ตำแหน่งของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในลำดับชั้นทางสังคม ความหมายนี้แสดงถึงเกียรติและศักดิ์ศรี การที่บุคคลหรือกลุ่มจะถูกกำหนดให้อยู่ในลำดับชั้นใดเป็นไปตามเกณฑ์ทางกฎหมาย การเมือง หรือวัฒนธรรม

Roy (1980) กล่าวว่า บทบาทเป็นความต้องการของสังคมเป็นพฤติกรรมที่สังคมคาดหวังถึงแม้ว่าบทบาทจะเป็นพฤติกรรมของบุคคลแต่บทบาทก็พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากผลการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองหน้าตามตำแหน่งและตามความคาดหวัง

Levinson (1971) ได้สรุปความหมายบทบาทไว้ 3 ประการ คือ

1) บทบาท หมายถึง บรรทัดฐาน (norm) ความคาดหวัง (expectation) ข้อห้าม (taboos) ความรับผิดชอบ (responsibility) และอื่นๆ ที่มีลักษณะในการทำงานเดียวกันซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความคาดหวังค้ำึงถึงบุคคลน้อยที่สุดแต่มุ่งไปที่การบ่งชี้ถึงหน้าที่อันพึงกระทำ

2) บทบาท หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่ง

3) บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่จะกระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างของสังคมหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ แนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้นๆ นั้นเอง

Good (1977) กล่าวว่า บทบาท คือ ตำแหน่งทางสังคม สิทธิพันธะผูกพัน และพฤติกรรมที่ใช้ตำแหน่งหนึ่งออกจากตำแหน่งหนึ่ง

ซูซา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม (2520) อธิบายความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพมาก บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่างๆ พึงกระทำนั้นคือเมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพโดยอย่างไรแล้วบุคคลในสถานภาพนั้นๆ จะต้องประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

ทิตยา สุวรรณะชฎ (2527) ได้กล่าวว่า บทบาทเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยฐานะตำแหน่ง และบทบาททางสังคมไว้ดังนี้

1) มีสถานะภาพ (status) อยู่จริงในทุกสังคมและมีอยู่ก่อนที่ตัวคนจะเข้าไปครอง

2) มีบทบาทที่ควรจะเป็น (ought-to-be-role) ประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่งวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญในการกำหนดฐานะ ตำแหน่ง และบทบาทที่ควรจะเป็นการที่คนเราจะทราบถึงฐานะตำแหน่งและบทบาทนั้นได้มาจากสังคมกรณ (socialization) ในสังคมนั้น

งามพิศ สัตย์สงวน (2532) ได้อธิบายไว้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไรเป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม เพื่อให้ทั้งคู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งคาดการณ์พฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้

Mead (อ้างถึงใน พรณเรศ ไชยยา, 2535) ได้ให้ความหมายว่า บทบาทเป็นกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของตนเอง และเนื่องจากการปฏิบัติตามหน้าที่ของสถาบันหนึ่ง ในขณะเดียวกัน Morgan (อ้างถึงใน พรณเรศ ไชยยา, 2535) ก็ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทเป็นรูปแบบของพฤติกรรม ซึ่งบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งทางสังคมจะปฏิบัติ

4.2 ประเภทของบทบาท

บุคคลจะแสดงบทบาทให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ขึ้นอยู่กับความรู้ประสบการณ์เดิมเป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดบทบาท

สงวนศรี วิรัชชัย (2527) อธิบายว่า ถ้าพิจารณาลักษณะของบทบาทในสังคมให้ลึกซึ้งแล้วจะพบบทบาทอยู่หลายรูปแบบ หลายลักษณะ ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1) บทบาทตามที่กำหนด (prescribed roles) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่มหรือองค์กรนั้นๆ เช่น ข้อกำหนดที่ว่าข้าราชการต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งการโดยชอบ

2) บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (expected roles) หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ บทบาทที่ผู้รับความคาดหวังนี้มักจะสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด แต่ในบางครั้งบทบาทที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังอาจจะไม่ตรงกับบทบาทที่กำหนดไว้ก็ได้ เพราะบางคนอาจมีการคาดหวังมากกว่าหรือน้อยกว่าข้อกำหนดที่ตนได้รับทราบ

3) บทบาทตามความคิดของผู้ที่อยู่ในตำแหน่ง (subjective roles) หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ เช่น ผู้บังคับบัญชาคิดว่าตนมีหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ไม่ต้องใส่ใจกับปัญหาส่วนตัวของผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้นบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด และอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับบทบาทที่ผู้ถูกคาดหวังก็ได้

4) บทบาทที่ปฏิบัติจริง (enacted roles) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของเจ้าตัวผู้อยู่ในตำแหน่ง แต่ก็อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมตามความคาดหวังของผู้อื่นต่างๆ ที่บทบาทนั้นไม่ตรงกับความคิดของตนก็ได้

5) บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (perceived roles) รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งโดยธรรมชาติการรับรู้ นั้น คนเราจะมีการเลือกที่จะรับรู้และอาจมีการรับรู้ที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริงด้วยอิทธิพลจากประสบการณ์และสถานการณ์หลายๆ อย่าง ดังนั้นเมื่อผู้อยู่ในตำแหน่งแสดงบทบาทโดยการแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ผู้ที่พบเห็นอาจรับรู้พฤติกรรมหรือบทบาทนั้นในทางที่แตกต่างกันไป และอาจแตกต่างไปจากบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งด้วย

ทิตยา สุวรรณะชญ (2527) ได้แบ่งบทบาทไว้ 2 ลักษณะ คือ

1) บทบาทอุดมคติ (ideal role) คือ บทบาทของผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรจะทำปฏิบัติซึ่งถูกกำหนดโดยการอบรม คำแนะนำ คำสั่งสอน หน้าที่ และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

2) บทบาทที่ปฏิบัติจริง (actual role) คือ บทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมที่จะต้องปฏิบัติซึ่งถูกกำหนดโดยผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคม นำเอาบทบาททางอุดมคติไปแปลความ เพื่อที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่นั้นๆ จะมีลักษณะแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลความโดยมีสภาพแวดล้อมเป็นข้อจำกัดและสิ่งเกื้อกูล

จากการศึกษาความหมายของบทบาท สามารถสรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่ถูกกำหนดโดยตำแหน่งและหน้าที่ โดยมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลและสังคม และการกระทำเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานของสังคม

4.3 ความหมายของคำว่าหุ้นส่วน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่า หุ้นส่วนไว้ว่า ทูตที่เข้ากันเพื่อทำการต่างๆ เช่น ค้าขาย เป็นต้น หรือในภาษาพูดใช้คำว่า ผู้เป็นหุ้นส่วน

พจนานุกรม Oxford Advanced (2000) ได้ให้ความหมายของคำว่าหุ้นส่วน (partnership) ใน 3 ลักษณะคือ 1) สถานภาพของการเป็นหุ้นส่วนในธุรกิจ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 คน/องค์กรหรือสถานภาพของการมีความสัมพันธ์นี้ 3) เจ้าของธุรกิจโดยบุคคล 2 คนหรือมากกว่า ผู้ซึ่งร่วมผลประโยชน์กัน

Panet and Bourque (1996 อ้างถึงใน จตุภูมิ เขตจัตุรัส, 2547) ได้นิยามถึงความเป็นหุ้นส่วนไว้ว่าความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม (egalitarian) และยุติธรรม (equitable) ระหว่างกลุ่มคนสองกลุ่มที่มีความแตกต่างกันในด้านพันธุกิจ กิจกรรม ทรัพยากร และวิธีการปฏิบัติ ในความสัมพันธ์นี้แต่ละหุ้นส่วนได้ให้ความช่วยเหลือที่แตกต่างกันแต่ทั้งสองฝ่ายจะต้องได้รับการช่วยเหลือที่เท่าเทียมกัน

ลักขณา เต็มศิริกุลชัย และสุชาดา ตั้งทางธรรม (2541) ได้อธิบายคำว่าหุ้นส่วนหรือภาคี (partnership) ว่าเป็นความสัมพันธ์ข้ามหน่วยงานระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร เป็นคำที่ใช้กันในหลายวงการ ดังนั้นการสื่อความหมายจึงแตกต่างกัน เช่น ในทางธุรกิจมักจะหมายถึง โครงการร่วมทางธุรกิจ แต่ถ้าหากในฐานะรัฐบาลจะหมายถึง การร่วมรับผิดชอบ ซึ่งเป็นการสร้างคำจำกัดความขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์และเงื่อนไขของตน แต่โดยรวมแล้วนั้นคำว่าหุ้นส่วนหรือภาคี (partnership) มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) ทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุข้อตกลงหรือเพื่อปฏิบัติภารกิจเฉพาะ
- 2) มีการตกลงกันไว้ล่วงหน้าในเรื่องของพันธะและความคาดหวัง
- 3) ทบทวนความสัมพันธ์อยู่เสมอ และแก้ไขข้อตกลงเมื่อมีความจำเป็น
- 4) แบ่งปันผลประโยชน์และความเสี่ยงร่วมกัน

ศิริกุล กสิวิวัฒน์ (2547) กล่าวว่า หุ้นส่วน คือคนที่มาลงทุนร่วมกันทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งและแบ่งปันผลประโยชน์กัน การร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กร กลุ่ม หรือบุคคลเป็นไปโดยสมัครใจ ในการทำงานมุ่งสู่เป้าหมายอย่างเดียวกันหรือเป้าหมายที่เข้ากันได้ โดยมีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการจัดการร่วมกันในการสนับสนุนทรัพยากรการทำงาน เช่น เวลา เงินทุน วัสดุ เครื่องมือ ความชำนาญ ตลอดจนข้อมูลข่าวสาร ร่วมกันรับภาระการเสี่ยงร่วมกัน รับผิดชอบกิจกรรมที่จะทำร่วมกัน และร่วมกันรับผลประโยชน์ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการทำงานในสถานการณ์ที่มีชัยด้วยกันทุกฝ่าย (win-win situations)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้ให้ความหมายของคำว่าความเป็นหุ้นส่วนไว้ว่า เป็นการที่ทุกฝ่ายเกิดความรู้สึกว่าเป็นผู้ให้การศึกษาแก่เด็กร่วมกัน

จากการศึกษาความหมายของหุ้นส่วนสามารถสรุปได้ว่า หุ้นส่วนหมายถึง การร่วมมือกันอย่างเสมอภาคระหว่างหน่วยงาน องค์กร กลุ่ม บุคคล ที่เป็นไปโดยสมัครใจโดยมีเป้าหมายอย่างเดียวกัน รับผิดชอบกิจกรรมที่ทำร่วมกันและแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน

4.4 รูปแบบและขั้นตอนของความเป็นหุ้นส่วน

ประกอบ คูปรัดน์ (2528) ชี้ให้เห็นความจำเป็นของการร่วมมือกันในการจัดการศึกษาไว้ 4 ประการ ได้แก่

- 1) ประชาชนในฐานะเจ้าของการศึกษาจะรู้ดีว่าเขาและบุตรหลานต้องการอะไรจากระบบการศึกษา และอะไรในระบบที่เป็นอยู่ แล้วเขาไม่ต้องการ
- 2) ความร่วมมือระหว่างการศึกษาจะก่อให้เกิดความรู้สึกมีอำนาจมีส่วนร่วมในชุมชนที่อาศัย
- 3) ความร่วมมือทำให้มีโอกาสดำเนินกิจการด้านการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) ความร่วมมือทางการศึกษาเปิดโอกาสให้มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมากขึ้น

นอกจากนี้ยังเสนอแนะว่า ในการดำเนินการเรื่องการมีส่วนร่วม นั้น เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพสังคมไทย หลักการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค หลักของความเป็นระบบควบคู่กับความหลากหลาย และการดำเนินงานต้องมีประสิทธิภาพสูงสุด การที่

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นมีความสำคัญ ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน โดยที่สามารถลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐบาลลงได้

ศิริกุล กสิวิวัฒน์ (2547) กล่าวว่า หุ่นส่วนอาจเป็นพันธมิตรในหน่วยงานเดียวกันหรือต่างหน่วยงานก็ได้ หุ่นส่วนบางกรณีเป็นความร่วมมือระหว่างคนที่ทำงานเหมือนกันแต่อยู่คนละพื้นที่ คนที่ทำงานต่างกันในพื้นที่เดียวกัน หรือชุมชนที่อยู่ต่างภูมิภาคกัน การเป็นหุ่นส่วนต้องมีการร่วมมือกันอย่างเสมอภาคโดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน มีการสนับสนุนการทำงานซึ่งกันและกันในลักษณะการร่วมแรงร่วมใจกัน รวมทั้งมีเครื่องมือวัดความสำเร็จของการทำงานร่วมกัน วัดวัตถุประสงค์ของหุ่นส่วนที่มาร่วมมือร่วมใจกันก็เพื่อทำให้ชุมชนดีขึ้น เสริมสร้างศักยภาพความสามารถของชุมชน และก่อให้เกิดความยั่งยืนในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของชุมชน จะเห็นได้ว่า เมื่อคนเราหรือหน่วยงานคิดจะทำงานร่วมกันให้ราบรื่น ต้องไม่มองที่ความสำเร็จที่จะบังเกิดกับองค์กรของตนเป็นสำคัญ หากต้องมองไปที่กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาจะได้ประโยชน์อะไรจากการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานดำเนินงานมากกว่า ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า การมองที่ประโยชน์อันบังเกิดแก่ชุมชนจะทำให้หน่วยงานคลายความระแวงซึ่งกันและกัน ไม่หวังว่าใครจะได้ “หน้าตา” หรือช่วงชิงผลงานกันสิ่งที่จะทำให้การทำงานระหว่างหุ่นส่วนประสบความสำเร็จ ก็คือ การมีข้อตกลงร่วมกัน มีการตัดสินใจร่วมกัน มีการจัดการกระบวนการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีกระบวนการตอบรับและป้อนกลับผลการดำเนินงาน ซึ่งหมายถึงการมีช่องทางที่จะได้รับฟังความคิดเห็นและรับทราบความรู้สึก มุมมองของคนที่ยอมรับร่วมกันทำงานสิ่งที่สำคัญที่สุดของการทำงานในลักษณะหุ่นส่วน คือ ทุกฝ่ายต้องร่วมมือร่วมใจอย่างจริงจังด้วยความสัมพันธ์ที่เสมอภาคกันตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายที่ต้องยอมรับซึ่งกัน และกัน โดยคำนึงถึงผลสำเร็จของงานในภาพรวมเป็นหลัก

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542) กล่าวว่า ความหมายของการมีส่วนร่วมระดับนโยบายนั้น เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นหุ่นส่วน (partner participation) คือ การเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน แต่จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีแบบแผนการมีส่วนร่วมแบบเหลื่อมล้ำ (inequity participatory) เป็นการมีส่วนร่วมที่ผู้เกี่ยวข้องถูกกำหนดบทบาท อำนาจและทรัพยากรของตนเอง และถูกกำหนดขอบเขตของการมีส่วนร่วมจากโรงเรียน ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาเฉพาะส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยแผนย่อย 3 แบบ คือ

1) แบบแผนการมีส่วนร่วมชายขอบ (marginal participatory pattern) เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมโดยร่วมงาน ให้ความร่วมมือหรือร่วมสนับสนุนโดยอาจแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกิจกรรมบ้างแต่ไม่มีการร่วมตัดสินใจ

2) แบบแผนการมีส่วนร่วมบางส่วน (partial participatory pattern) เป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนในฐานะผู้ริเริ่มงาน ผู้ร่วมงาน ผู้ให้การสนับสนุนค่อนข้างมากและบ่อยครั้ง โดยมีการแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกันตัดสินใจบางครั้ง

3) แบบแผนการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (full participatory pattern) เป็นแบบแผนการมีส่วนร่วมค่อนข้างมากและมีอำนาจในการตัดสินใจและโดยทั่วไปแล้วกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน โดยส่วนมากจะเป็นผู้นำในชุมชน

จะเห็นได้ว่า แบบแผนการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่เป็นแบบหุ้นส่วนซึ่งมีลักษณะของความเสมอภาค (equity participatory) ดังนี้คือ 1) ร่วมริเริ่มงาน 2) ร่วมดำเนินการ 3) ร่วมสนับสนุน 4) ร่วมแสดงความคิดเห็น 5) ร่วมงานและกิจกรรม 6) มีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินงาน ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมด้วยการให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมมือกันแบบเสมอภาค ในลักษณะที่ทุกฝ่ายสามารถเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการอย่างเท่าเทียม

กาญจนา แก้วเทพ (2538) ที่ระบุว่า ในการทำงานร่วมกันนั้นควรมีลักษณะความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน (partnerships) คือ

- 1) Interdependence พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รับผิดชอบร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย
- 2) Balance เป็นความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม เสมอภาค
- 3) Partner มีผลประโยชน์ร่วมกัน และผลประโยชน์นั้นไม่ขัดแย้งแต่สนับสนุนซึ่งกันและกัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้แบ่งประเภทของระบบภาคีหรือเครือข่าย (partnerships/networks) ซึ่งเป็นความร่วมมือในการจัดการศึกษาเป็น 2 มิติ คือ

- 1) ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และหน่วยงาน องค์กร ภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มประชาชน องค์กรท้องถิ่น และชุมชน
- 2) ความร่วมมือระหว่าง หน่วยงาน องค์กร ภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มประชาชนและประชาชนด้วยกันเอง

Epstein (1995) ได้เสนอแนวทางการปฏิบัติงานด้านความเป็นหุ้นส่วนที่ร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมหรือโปรแกรมต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพไว้ว่าจะต้องมี

คณะปฏิบัติงานขึ้นมา โดยเฉพาะในคณะทำงานจะต้องประกอบไปด้วย ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และ นักการศึกษา นอกจากนี้ สิ่งสำคัญจะต้องมีนโยบายสนับสนุนจากหน่วยงาน ต้นสังกัดและจาก ผู้บริหารโรงเรียนอย่างชัดเจน โดยการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความเป็นหุ้นส่วน ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งคณะทำงาน (create an action team) ซึ่งทางโรงเรียนจะต้องริเริ่มสร้าง ทีมปฏิบัติการด้านความเป็นหุ้นส่วนในการจัดกิจกรรมดำเนินการ ตลอดจนประเมินผลการทำงาน ผู้ร่วมทีมควรประกอบไปด้วย ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้บริหาร และสมาชิกในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดหาแหล่งเงินทุนและการสนับสนุนอื่นๆ (obtain funds and other support) เพื่อใช้ในการดำเนินการทั้งในด้านพัฒนาคณะทำงานและการพัฒนาโปรแกรมต่างๆ ขึ้นมา เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านความเป็นหุ้นส่วน

ขั้นตอนที่ 3 การระบุจุดเริ่มต้น (identify starting points) ก่อนที่จะดำเนินการต้องรวบรวม ข้อมูลจากครู ผู้ปกครอง ผู้บริหารและนักเรียน เป็นการประเมินจุดเริ่มต้นจากสภาพจริงตามกำลังและ ทรัพยากรที่มีอยู่ อาจด้วยวิธีการสอบถาม การสัมภาษณ์ การประชุมสนทนากลุ่มเพื่อทราบสิ่งที่ปฏิบัติ อยู่จริง ความต้องการ ความคาดหวัง แล้วเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายที่ครอบครัวและชุมชนจะช่วย สนับสนุนและปฏิบัติร่วมกันในความเป็นหุ้นส่วน

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการปฏิบัติงาน (develop a plan) จากการรวบรวมข้อมูลและ กำหนดเป้าหมายในความเป็นหุ้นส่วน ที่คณะทำงานสามารถจัดทำโครงร่างกิจกรรมแต่ละประเภท ตามความต้องการของนักเรียนและครอบครัว โดยกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมหน้าที่รับผิดชอบ งบประมาณและการประเมินผลอย่างชัดเจน

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินงานตามแผน (continue planning and working) ในการดำเนินงาน ตามแผนที่กำหนด ต้องรายงานความก้าวหน้า ความสำเร็จ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ให้ครู ผู้ปกครองและนักเรียนรับรู้ และร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

Cohen and Uphoff (1980) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ต้องเข้าร่วมใน กระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไรและอย่างไร เข้าร่วมในการนำโครงการไปปฏิบัติ โดยเสียสละ ทรัพยากรต่างๆ เช่น เงิน วัสดุ แรงงาน หรือร่วมมือในองค์กร หรือกิจกรรมเฉพาะด้านร่วมรับ ผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา และร่วมในการประเมินผลโครงการ โดยนำเสนอไว้ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาแล้วร่วมกัน ตัดสินใจกำหนดความต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ วิธี และแนวทางดำเนินการ รวมทั้งกำหนดแหล่งทรัพยากร

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ โดยการเข้าร่วมทำประโยชน์ด้านทุนทรัพย์ แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ การบริหารงานหรือประสานงาน

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ การเข้าร่วมประเมินว่าโครงการที่ดำเนิน มาบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และเพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป

4.5 หลักการของความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียน

สามารถ กมขุนทด (2548) ได้ทำการสังเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษาแต่ละท่าน (Sander, 1996; Street, 1998; Jordan, Reyes and Peel, 1998; Pape, 1999; Phelps, 1999; Turnbull, and Turbiville, 1999; Byrne, 2001; Davies, 2000; Buttery and Anderson, 1999) ในเรื่องของหลักการ ความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียนในการพัฒนาผู้เรียน และสรุปรวมแนวคิดที่เห็นว่ามี ความสำคัญและสอดคล้องกันโดยตัดบางส่วนที่มีการกล่าวถึงเพียงเล็กน้อยออกไป ทำให้ได้ประเด็น สำคัญเกี่ยวกับหลักความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งประกอบด้วย

- 1) การมีปฏิสัมพันธ์และแสดงออกต่อผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชนด้วยความจริงใจ ออบอุ่น และเป็นมิตร
- 2) การติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ความรู้และวัฒนธรรมของแต่ละฝ่าย
- 3) การทำงานร่วมกันเป็นทีมด้วยกระบวนการกลุ่มที่มีการแบ่งปันภาระความรับผิดชอบให้แก่ บุคคลฝ่ายต่างๆ ตามความรู้ความสามารถและความถนัดบนพื้นฐานการให้ความสำคัญกับทุกๆ ฝ่าย
- 4) การดำเนินงานด้วยกระบวนการประชาธิปไตยที่มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของการยอมรับ ในความคิดเห็นของทุกๆ ฝ่าย
- 5) การเคารพในความสามารถและความสำคัญของสมาชิกทุกคนโดยตระหนักอยู่เสมอว่าถ้า ขาดทักษะหรือประสบการณ์ของสมาชิกคนใดคนหนึ่งงานก็จะสำเร็จไม่ได้
- 6) กระบวนการดำเนินการจะต้องเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของหลักสูตรหรือนโยบายการจัดการศึกษา
- 7) การเปิดโอกาสให้บุคคลทุกระดับมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทุกคนมีความรู้สึกที่ตนเองมี ส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในภารกิจที่กำหนด

ตอนที่ 5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำชุดเครื่องมือ outcome mapping: building learning and reflection into development programs by sarah earl, fred carden, and terry smutylo โดย คุณพิกุล สิทธิประเสริฐกุล และคุณวีรบูรณ์ วิศวาทสกุล ได้นำมาแปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทย ภายใต้ชื่อว่าแผนที่ผลลัพธ์ (outcome mapping): การสร้างการเรียนรู้และการสะท้อนกลับในแผนงานพัฒนา จัดพิมพ์โดยโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) มาประยุกต์ใช้เพื่อการประเมินผลสำเร็จของการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา เพื่อความกระจ่างในชุดเครื่องมือแผนที่ผลลัพธ์ ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอรายละเอียดของทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์ ขั้นตอนในการจัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ผลที่ได้จากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้าง “แผนที่ผลลัพธ์” ตามลำดับดังต่อไปนี้

5.1 ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์

แผนที่ผลลัพธ์ (outcome mapping) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและการประเมินผลการทำงาน ที่มาเสริมวิธีการประเมินผลรูปแบบเดิมโดยที่ “แผนที่ผลลัพธ์” ให้ความสนใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องในแผนงานพัฒนา นั่นคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ กิจกรรม หรือการกระทำของคน กลุ่มคน หรือองค์กร ซึ่งแผนงานพัฒนาดำเนินงานด้วยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหล่านี้ อาจเป็นผลสืบเนื่องโดยตรงจากกิจกรรมของแผนงานหรือไม่ก็ได้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ มีเป้าหมายอยู่ที่การมีส่วนร่วมทำให้ความเป็นอยู่ของคนและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น โดยอาศัยเครื่องมือ เทคนิค และทรัพยากรใหม่ๆ ที่ได้จากกระบวนการพัฒนา

การติดตามผลการดำเนินงานของแผนพัฒนาโดยใช้แผนที่ผลลัพธ์นี้ จะไม่อ้างว่า ความสำเร็จจากการพัฒนาเป็นผลงานของแผนงานพัฒนานั้นๆ เพียงแผนงานเดียว แต่เห็นว่าแผนงานนั้นๆ เป็นเพียงการมีส่วนร่วมในความสำเร็จของการพัฒนาเท่านั้น (และโดยข้อเท็จจริง ก็เป็นเรื่องยากที่งานพัฒนาจะสำเร็จได้จากการกระทำของแผนงานใดแผนงานหนึ่งเพียงแผนงานเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแผนงานที่ดำเนินการโดยคนนอกพื้นที่) และการพัฒนานั้น ถึงที่สุดแล้วก็ต้องการให้ส่งผลในระยะยาวทั้งสิ้น ในขณะที่การมุ่งประเมินที่ผลการพัฒนาในระยะยาว มักไม่ได้ให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (feedback) แก่แผนงานในการที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานของแผนงาน แผนที่ผลลัพธ์ จึงเน้นที่ผลลัพธ์ (outcome) มากกว่าผลกระทบระยะยาว (impact)

แผนที่ผลลัพธ์ถูกพัฒนาขึ้นมาบนหลักคิดที่ว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแผนงานพัฒนาเป็นผู้ควบคุม การเปลี่ยนแปลงที่พึงเกิดจากการพัฒนา ส่วนคนนอกเป็นเพียงคนที่อำนวยความสะดวก

กระบวนการเปลี่ยนแปลง โดยการช่วยให้เข้าถึงความรู้ โอกาส และทรัพยากรใหม่ๆ ในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น การให้ความสำคัญที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องในแผนงานพัฒนาไม่ได้หมายความว่าแผนงานเป็นผู้ตัดสินใจว่าคนเหล่านั้นจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร และเปลี่ยนแปลงไปทำไม แต่ต้องเป็นความต้องการของคนเหล่านั้นเอง ที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ของเขาเอง นั่นคือ การพัฒนาที่ประสบความสำเร็จนั้น ต้องทำและรับผิดชอบโดยคนในพื้นที่เองเท่านั้น

การพัฒนาเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม จุดเน้นของแผนที่ผลลัพธ์ คือ คน การติดตามและประเมินผลการทำงานของแผนงานโดยใช้ แผนที่ผลลัพธ์นี้เป็นความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนการประเมินผล จากที่ให้ความสำคัญแต่ผลการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย การลดความยากจน การลดความขัดแย้ง เป็นต้น ไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ และการกระทำหรือกิจกรรมของคน กลุ่มคน องค์กร ซึ่งแผนงานพัฒนานั้นทำงานด้วยโดยตรง

การดำเนินงานของแผนที่ผลลัพธ์ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบเจตนารมณ์

เป็นการสร้างเป้าหมายร่วมกันในภาพรวม ซึ่งจะนำมาสู่แผนและยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการทำงานของแผนงาน เป็นการตอบคำถาม “วิสัยทัศน์” (why) “ผู้เกี่ยวข้องในแผนงาน” (who) “การเปลี่ยนแปลงอะไรที่ต้องการ” (what) และ “แผนงานจะทำให้เกิดกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงนั้นได้อย่างไร” (how)

ขั้นตอนที่ 1 มี 7 ขั้นตอนย่อย คือ

ขั้นตอนย่อยที่ 1 สร้างวิสัยทัศน์ของแผนงาน (vision)

ขั้นตอนย่อยที่ 2 กำหนดพันธกิจ (mission)

ขั้นตอนย่อยที่ 3 ระบุภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงาน (boundary partners)

ขั้นตอนย่อยที่ 4 กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (outcome challenges)

ขั้นตอนย่อยที่ 5 สร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า (process makers)

ขั้นตอนย่อยที่ 6 กำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ (strategy maps)

ขั้นตอนย่อยที่ 7 การดำเนินงานระดับองค์กร (organization practices)

ขั้นตอนที่ 2: การติดตามผลลัพธ์ แผนที่ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานขององค์กร

เน้นการประเมินตนเองเป็นหลัก ขั้นตอนนี้มี 4 ขั้นตอนย่อย คือ

ขั้นตอนย่อยที่ 8 จัดลำดับการติดตามการทำงานของแผนงาน (monitoring

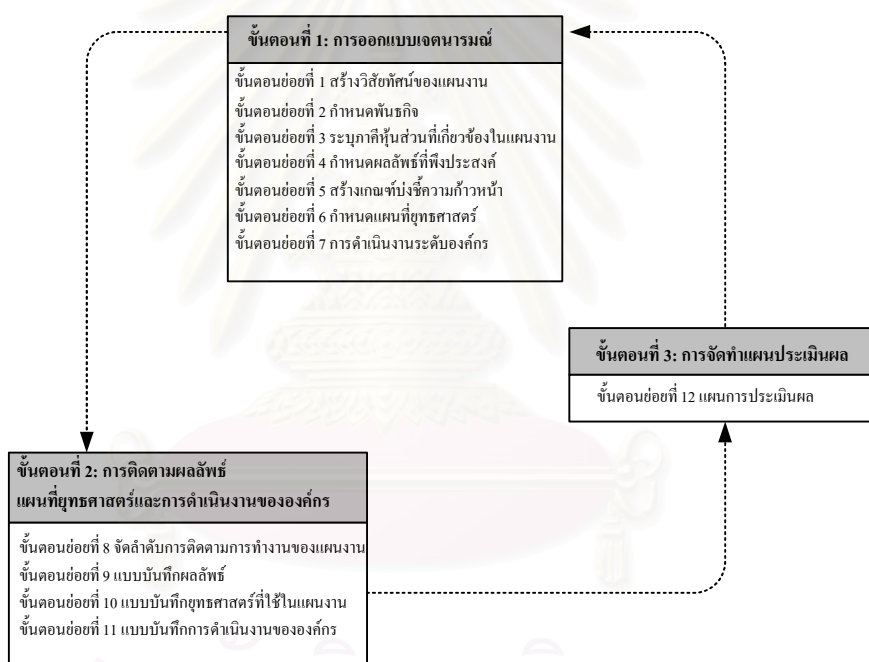
priorities)

- ขั้นตอนย่อยที่ 9 แบบบันทึกผลลัพธ์ (คือ การเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วน)
(outcome Journal)
- ขั้นตอนย่อยที่ 10 แบบบันทึกยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแผนงาน (strategy journal)
- ขั้นตอนย่อยที่ 11 แบบบันทึกการดำเนินงานขององค์กร (performance journal)

ขั้นตอนที่ 3: การจัดทำแผนการประเมินผล

จัดลำดับความสำคัญในการประเมินผล และการสร้างแผนการประเมินผล ระยะนี้มี 1 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นตอนย่อยที่ 12 แผนการประเมินผล (evaluation plan)

จากรายละเอียดการดำเนินงานของแผนที่ผลลัพธ์ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนนั้นได้สรุปออกมาเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 2.2 ขั้นตอนของแผนที่ผลลัพธ์

ที่มา: Earl et al. (2001)

กระบวนการระบุนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และการออกแบบกรอบการติดตามการทำงาน รวมถึงแผนการประเมินผลโดยใช้แผนที่ผลลัพธ์ จะเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับแผนงานในทุกขั้นตอน ซึ่งรวมถึงภาคีหุ้นส่วน (boundary partners) และด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่การออกแบบไปจนถึงการเก็บข้อมูล จะส่งเสริมความรู้สึกของการเป็นเจ้าของแผนงานและส่งเสริมให้มีภรณ์นำผลงานที่ได้ไปใช้ประโยชน์ ปรับปรุงการทำงาน นอกจากนี้ในกระบวนการยังช่วย

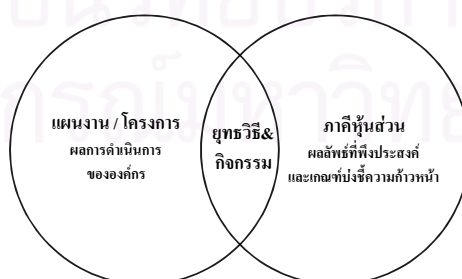
กระตุ้นจิตสำนึก สร้างพันธะผูกพันต่อแผนงาน และการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่คนทำงานในแผนงานด้วย

การประเมินผลแบบเดิม ใช้การเก็บข้อมูลจากกิจกรรมจำนวนหนึ่ง ส่วนแผนที่ผลลัพธ์ให้วิธีการในการกำหนดภาพรวมของเป้าประสงค์และยุทธศาสตร์ของแผนงาน เพื่อติดตามว่าแผนงานมีส่วนทำให้เกิดผลต่างๆ ได้อย่างไร แผนที่ผลลัพธ์ให้ระบบที่ต่อเนื่องในการคิดแบบภาพรวมและคิดในเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อดำเนินงานไปสู่จุดมุ่งหมายของแผนงานและยังเป็นเครื่องมือในการบันทึกการดำเนินงานของแผนงานด้วย โดยการติดตามการทำงานใน 3 ส่วน คือ

- 1) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของภาคีหุ้นส่วนของแผนงาน
- 2) ยุทธศาสตร์ของแผนงาน
- 3) แนวทางการทำงานในฐานะองค์กรหน่วยหนึ่ง

แผนที่ผลลัพธ์แตกต่างจากการประเมินผลแบบอื่นอย่างไร

นอกจากแผนที่ผลลัพธ์จะให้วิธีการในการจำลองว่าแผนงานต้องทำอะไรแล้ว แผนที่ผลลัพธ์ยังเห็นว่าความแตกต่างของภาคีหุ้นส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแผนงานต่างทำงานด้วยระบบความรับผิดชอบและความเป็นเหตุเป็นผลที่แตกต่างกัน แผนที่ผลลัพธ์ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากกรอบวิธีคิดของเหตุ-ผล (cause-effect) แต่สนใจเหตุการณ์ที่หลากหลาย ซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ต่อกันจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยไม่ได้มองว่าผลลัพธ์ต้องเกิดจากการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือชุดของเหตุการณ์ชุดใดชุดหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่จะมองไปที่ความสัมพันธ์ของการเชื่อมโยงเหตุผลระหว่าง การเข้าแทรกแซงของแผนงานกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้น โดยติดตามและประเมินผลการดำเนินงานใน 3 ส่วนได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของภาคีหุ้นส่วนที่ร่วมในแผนงาน 2) ยุทธศาสตร์ของแผนงาน 3) การดำเนินงานขององค์กรเพื่อความเข้าใจว่าแผนงานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร

ภาพที่ 2.3 พื้นที่ของการติดตาม

ที่มา: Earl et al. (2001)

แผนที่ผลลัพธ์ได้ขยายความสนใจเฉพาะเรื่อง ผลกระทบของแผนงานไปยังกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วน แม้ว่าในการประเมินผลแบบอื่นจะได้รวมเอาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไว้ในการอบการประเมินผลด้วยแล้วก็ตาม แต่แผนที่ผลลัพธ์สนใจอย่างจริงจังในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน กลุ่มคนและองค์กรที่แผนงานทำงานด้วย ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงอื่นๆ เช่นทางสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ จะไม่ได้รับการตรวจวัดหรือสนใจ แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่จุดหลักของแผนที่ผลลัพธ์ แผนที่ผลลัพธ์ติดตามประเมินว่าแผนงานทำให้ภาคีหุ้นส่วนเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมไปในแนวทางที่เป็นเหตุเป็นผล อันจะเป็นการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาในอนาคตที่ถูกทางหรือไม่

แผนที่ผลลัพธ์ให้ความสำคัญต่อความท้าทายต่างๆ นอกเหนือจากขอบเขตของแผนงาน ในแง่นี้แผนที่ผลลัพธ์จึงสนับสนุนให้แผนงานก้าวไปสู่ทิศทางของการเข้าสู่ความเสี่ยง (risk taking) ด้วยเชื่อว่าการเข้าใกล้ความเสี่ยงเป็นปัจจัยที่จำเป็นในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา ในขณะที่กรอบการทำงานตรรกะวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะจำกัดวิสัยทัศน์ และขอบเขตของตัวเองไว้ที่การเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมกับผลกระทบจากการพัฒนา ซึ่งเท่ากับเป็นการไปลดศักยภาพในการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการพัฒนาของแผนงาน เพราะไปบังคับให้แผนงานต้องเชื่อมโยงกิจกรรมแต่ละอย่างเข้ากับผลที่ตรวจวัดได้เท่านั้น เนื่องจากแผนที่ผลลัพธ์เป็นการติดตามการเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วนในการทำงานและทำการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานของแผนงานตามการเรียนรู้ที่ได้จากแผนที่ผลลัพธ์ ดังนั้นแผนงานที่นำแผนที่ผลลัพธ์ไปใช้นั้นต้องสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบทบาทของภาคีหุ้นส่วน หากทำไม่ได้หรือปฏิเสธการปรับเปลี่ยนย่อมหมายถึงความล้มเหลว แผนที่ผลลัพธ์กระตุ้นให้แผนงานมองตนเองเหมือนกับเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความเป็นพลวัต ซึ่งทั้งเป้าหมาย วิธีการและความสัมพันธ์กับภาคีหุ้นส่วนต้องได้รับการทบทวนและปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ

5.2 ขั้นตอนในการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

เครื่องมือและวิธีการในการทำแผนที่ผลลัพธ์ที่จะนำเสนอต่อไปนี้ ถูกออกแบบมาสำหรับการจัดกระบวนการ 3 วัน ในส่วนนี้จะนำเสนอถึงขั้นตอนและผลที่จะได้จากการสัมมนา

ขั้นตอนที่ 1: การกำหนดกรอบการพัฒนา

เป็นการสร้างเป้าหมายร่วมกันในภาพรวม ซึ่งจะนำมาสู่แผนและยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการทำงานของแผนงาน เป็นการตอบคำถาม “วิสัยทัศน์” (why) “ผู้เกี่ยวข้องในแผนงาน” (who) “การเปลี่ยนแปลงอะไรที่ต้องการ” (what) และ “แผนงานจะทำให้เกิดกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงนั้นได้อย่างไร” (how)

ขั้นตอนที่ 1: การกำหนดกรอบการพัฒนา แบ่งเป็น 7 ขั้นตอนย่อย คือ

ขั้นตอนย่อยที่ 1 สร้างวิสัยทัศน์ของแผนงาน (vision)

ขั้นตอนย่อยที่ 2 กำหนดพันธกิจ (mission)

ขั้นตอนย่อยที่ 3 ระบุภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงาน (boundary partners)

ขั้นตอนย่อยที่ 4 กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (outcome challenges)

ขั้นตอนย่อยที่ 5 สร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า (process makers)

ขั้นตอนย่อยที่ 6 กำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ (strategy maps)

ขั้นตอนย่อยที่ 7 การดำเนินงานระดับองค์กร (organization practices)

ขั้นตอนที่ 2: การติดตามผลลัพธ์ และการดำเนินงานของแผนงานและผู้เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนนี้จะช่วยลำดับความสำคัญของการติดตามและการประเมินผลให้ กรอบในการติดตามอย่างต่อเนื่องสำหรับกิจกรรมของแผนงาน เพื่อดูการบรรลุผลลัพธ์ของแผนงาน การใช้เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า (progress markers) ในการติดตามผลลัพธ์ ใช้แผนที่ยุทธศาสตร์และการดำเนินการขององค์กรเพื่อสร้างกรอบในการติดตามการดำเนินงาน การใช้กรอบนี้อย่างสม่ำเสมอ จะเป็นโอกาสให้แผนงานมีกระบวนการสะท้อนกลับและปรับปรุงการทำงานได้ ซึ่งขั้นตอนนี้มี 4 ขั้นตอนย่อย คือ

ขั้นตอนย่อยที่ 8 จัดลำดับการติดตามการทำงานของแผนงาน (monitoring priorities)

ขั้นตอนย่อยที่ 9 แบบบันทึกผลลัพธ์ (คือ การเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วน) (outcome Journal)

ขั้นตอนย่อยที่ 10 แบบบันทึกยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแผนงาน (strategy Journal)

ขั้นตอนย่อยที่ 11 แบบบันทึกการดำเนินงานขององค์กร (performance Journal)

ขั้นตอนที่ 3: การจัดทำแผนการประเมินผล

ขณะใช้กรอบในการติดตามผลตามขั้นตอนที่ 2 จะทำให้แผนงานเก็บข้อมูลอย่างกว้างขวางเพื่อนำเข้าสู่ขั้นตอนที่ 3 คือ แผนการประเมินผลซึ่งจะช่วยแผนงานจัดลำดับความสำคัญของการประเมินผล และทำให้การใช้ทรัพยากรในการประเมินผลเกิดประโยชน์มากที่สุด แผนการประเมินผลนี้จะระบุประเด็นสำคัญที่ต้องทำการประเมิน แผนการจัดการ และการเก็บข้อมูล แต่จะไม่วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ แผนงานต้องแปลความหมายข้อมูลเอง เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงแผนงานหรือเพื่อแลกเปลี่ยนผลที่ได้กับผู้อื่น ขั้นตอนนี้มีเพียง 1 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นตอนย่อยที่ 12 แผนการประเมินผล (evaluation plan)

5.3 ผลที่ได้จากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้าง “แผนที่ผลลัพธ์”

- 1) การสรุปถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับกว้างหรือระดับมหภาค (macro level) ให้มาอยู่ในรูปของแผนงาน (วิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจ ภาครัฐส่วนในการทำงาน และผลลัพธ์ที่พึงประสงค์)
- 2) ชุดของแผนที่ยุทธศาสตร์ที่แสดงถึงกิจกรรมของแผนงานที่สามารถสนับสนุน หรือเพื่อช่วยทำให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (แผนที่ยุทธศาสตร์)
- 3) ขั้นตอน หรือขั้นบันไดการเปลี่ยนแปลงของภาครัฐส่วนแต่ละกลุ่ม เพื่อติดตามความก้าวหน้าของผลลัพธ์ (เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า และแบบบันทึกผลลัพธ์)
- 4) แบบบันทึกการประเมินตัวเอง เพื่อการติดตามการทำงานของแผนงานในการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาครัฐส่วน (การดำเนินงานขององค์กร และแบบบันทึกการดำเนินงาน)
- 5) แบบบันทึกยุทธศาสตร์ เพื่อบันทึกยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแผนงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาครัฐส่วน (แบบบันทึกยุทธศาสตร์)
- 6) แผนการประเมินผลที่แสดงรายละเอียดของการจัดลำดับความสำคัญของการประเมินผล ประเด็น และคำถาม กลยุทธ์ในการใช้ประโยชน์จากผลของการประเมิน ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาและงบประมาณที่จะใช้

จากรายละเอียดและข้อมูลที่ได้นำเสนอไปข้างต้นเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าแผนที่ผลลัพธ์มีความเหมาะสมที่จะนำมาหาคำตอบของงานวิจัย ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกคำกล่าวของ วิจารณ์ พานิช สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) ในวันที่ 25 กรกฎาคม 2547 ซึ่งกล่าวไว้ในคำนำของหนังสือแผนที่ผลลัพธ์ไว้ดังนี้

“งานพัฒนาในระดับของการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนนั้นเป็นงานที่มีองค์ประกอบขั้นตอนที่ซับซ้อนเพราะว่าผลลัพธ์ที่แท้จริงจะแสดงออกมาต้องใช้ระยะเวลาเพราะจะต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงที่หลายขั้นตอนกว่าจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ดังนั้นแผนที่ผลลัพธ์จะช่วยให้การตรวจพบหรือไม่พบ) การเปลี่ยนแปลงเชิงกระบวนการและเชิงพฤติกรรมเป็นขั้นเป็นตอนที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ภาพรวมในที่สุด”

การส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาก็เป็นการพัฒนาในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งก็คือการพัฒนาที่ตัวบุคคล ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู และที่สำคัญที่สุด คือนักเรียน เพราะนักเรียนนั้นถือเป็นอนาคตของชาติที่สำคัญเลยทีเดียว แผนที่ผลลัพธ์นั้นให้ความสำคัญกับผลที่ได้จากการพัฒนา

ที่เป็นรูปธรรม แต่เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนา ซึ่งเป็นความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนการประเมินผลจากที่ให้ความสำคัญแต่ผลการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบาย การลดความขัดแย้งไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ การกระทำหรือกิจกรรมของคน

ตอนที่ 6 การวิจัยพหุกรณีศึกษา (Multiple-Case Study Research)

ในส่วนนี้ขอแนะนำเสนอความรู้ที่เกี่ยวกับการวิจัยพหุกรณีศึกษา ซึ่งผู้วิจัยขอแนะนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 6 ส่วน ดังต่อไปนี้ 6.1 ลักษณะของการวิจัยพหุกรณีศึกษา 6.2 องค์ประกอบและขั้นตอนการวิจัยคุณภาพ 6.3 วิธีการวิจัย: เทคนิคการวิจัยภาคสนาม 6.4 เทคนิคการเก็บข้อมูล 6.5 การวิเคราะห์ข้อมูล 6.6 คุณภาพของการออกแบบวิจัย

6.1 ลักษณะของการวิจัยพหุกรณีศึกษา

การวิจัยพหุกรณีศึกษา เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระบบของข้อมูลจากกรณีตัวอย่างในการวิจัยตั้งแต่ 2 กรณีตัวอย่างขึ้นไป เพื่อที่จะทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้มากขึ้น เพราะการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษาเป็นวิธีการวิจัยที่ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์มากกว่าการวิจัยรายกรณี ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพทั่วๆ ไปนั้น สนใจลักษณะของข้อมูลที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม มองภาพรวมของปรากฏการณ์ ความรู้สึกนึกคิด จิตใจ เน้นการศึกษาติดตามเจาะลึก โดยที่นักวิจัยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ในบริบทการวิจัยนั้นๆ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติแต่ผลการวิจัยที่ได้มีจุดอ่อนในการสรุปอ้างอิงสู่บริบทการวิจัยอื่น ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยพหุกรณีศึกษา

การวิจัยพหุกรณีศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีลักษณะสำคัญ คือ การแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิดความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ มักใช้เวลาในการศึกษาติดตามระยะยาว ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ซึ่งจะขยายความเป็นลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดังนี้ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

1) เน้นการมองปรากฏการณ์ให้เห็นภาพรวมโดยการมองจากหลายแง่มุมการศึกษา ปรากฏการณ์นั้นจากแง่มุมหรือแนวคิดทฤษฎีที่มีความหลากหลายมากกว่ายึดแนวคิดอันใดอันหนึ่งเป็นหลัก ไม่พิจารณาปรากฏการณ์อย่างเป็นเสี่ยงเดียวหรือดูเพียงด้านใดด้านหนึ่งแต่ดูให้เห็นเต็มรูปแบบ

2) เป็นการศึกษาติดตามระยะยาวและเจาะลึก เพื่อให้เข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ สังคมซึ่งมีความเป็นพลวัตการวิจัยจึงมักกินเวลาเป็นปี เพื่อจะให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในระยะต่างๆ นอกจากนั้นก็เป็นการศึกษาเจาะลึก เช่น การศึกษาเฉพาะกรณีหรือการศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อให้ทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งและสามารถมองเห็นภาพได้จากหลายแง่มุม

3) ศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเพื่อให้เข้าใจความหมายของ ปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง มักมีการวิจัยสนาม (field research) ในการวิจัย คุณภาพจะไม่มี การควบคุมและทดลองในห้องปฏิบัติการเพราะทำให้ผู้วิจัยไม่เห็นปรากฏการณ์ใน บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

4) คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัยให้ความสำคัญและเคารพผู้ถูกวิจัยในฐานะที่เป็น เพื่อนมนุษย์ ไม่นำข้อมูลของผู้ถูกวิจัยไปเผยแพร่ไปใช้ให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกวิจัยไม่ฝืนใจถ้าผู้ ถูกวิจัยไม่เต็มใจหรือไม่ต้องการให้ความร่วมมือ

5) ใช้การพรรณนาและการคิดวิเคราะห์แบบอุปนัยในการศึกษาชุมชนหรือการศึกษาเฉพาะ กรณีเพื่อให้เห็นภาพรวมในขั้นแรกนักวิจัยเชิงคุณภาพจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน หรือกรณีศึกษาในลักษณะของการพรรณนา ส่วนในการวิเคราะห์นักวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการ ตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (induction) เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่สำคัญวิธีการนี้คือการนำ ข้อมูลเชิง รูปธรรมย่อยๆ หลากๆ กรณีมาสรุปเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมโดยการพิจารณาลักษณะร่วมที่พบในการ วิจัยเชิงคุณภาพจะเน้นการวิเคราะห์แบบอุปนัยมากกว่าการใช้สถิติตัวเลข

6) เน้นปัจจัยหรือตัวแปรด้านความรู้สึกนึกคิดจิตใจ ความหมายในการศึกษาปรากฏการณ์ ทางสังคม นักวิจัยเชิงคุณภาพเชื่อว่าองค์ประกอบด้านจิตใจ ความคิดและความหมายคือสิ่งที่อยู่ เบื้องหลังพฤติกรรมมนุษย์และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมา จำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนจึงจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้

Yin (1994) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ของกรณีศึกษามี 3 ข้อ คือ เพื่ออธิบาย (explanation) เพื่อ บรรยาย (description) และเพื่อแสวงหา (exploratory) ส่วนประกอบของกรณีศึกษา จำแนกตามการ ออกแบบการวิจัย สามารถแบ่งกรณีศึกษาออกเป็น 2 ประเภทคือ

1) กรณีศึกษาเดี่ยว (single case study) เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาเฉพาะกลุ่มบุคคล กลุ่มคน

ปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง หรือกรณีใดกรณีหนึ่งเพียงกรณีเดียวภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน เพื่อแสวงหาคำตอบที่จะอธิบายหรือหาเหตุผลของการเกิดปรากฏการณ์นั้น เพื่อการตรวจสอบหรือเป็นการศึกษานำร่องเพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างทฤษฎี เช่น การศึกษากรณีโรงเรียนที่มีปัญหาในการปฏิรูป การศึกษาถึงชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งในบริบทเดียวกัน เป็นต้น

2) การวิจัยพหุกรณี (multiple case study) เป็นการศึกษกรณเฉพาะหลายๆ กรณีโดยสนใจทำการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบและมุ่งหาความสัมพันธ์จากข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นทฤษฎี

6.2 องค์ประกอบและขั้นตอนการทำวิจัยคุณภาพ

นิตา ชูโต (2545) ได้เสนอองค์ประกอบและขั้นตอนในการวางแผนการวิจัยคุณภาพ เพื่อให้ นักวิจัยพร้อมที่จะทำงานตามขั้นตอนต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้ 1) การวางแผน ซึ่งประกอบไปด้วยการกำหนดปัญหาชั่วคราว การเลือกพื้นที่ การกำหนดเวลาที่ศึกษา การกำหนดตัวแปรต่างๆ ที่ศึกษา 2) สมมุติฐานในการทำงาน ประกอบไปด้วย การสร้างสมมุติฐานชั่วคราวเพื่อให้ได้ปัญหาวิจัย 3) การเก็บข้อมูล ประกอบไปด้วย การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการศึกษาจากข้อมูลเอกสาร 4) การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล ประกอบไปด้วย การลดทอนข้อมูล การจัดทำข้อมูลให้เป็นระบบ การตรวจสอบสมมุติฐานและทฤษฎี และการสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล 5) การเขียนรายงาน ประกอบไปด้วย การกำหนดรูปแบบในการนำเสนอพร้อมทั้งการตรวจสอบการพิมพ์เอกสาร

ขั้นตอนแรกของการเริ่มงานวิจัย คือ การเตรียมตัวในสนามซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก “สนาม ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ปรากฏการณ์สังคมที่เราจะศึกษานั้นเกิดขึ้น” (สฎางค์ จันทวานิช, 2543) เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นจริงโดยธรรมชาติ ปรากฏการณ์ในสนามประกอบด้วย ฉาก (setting) ทั้งทางกายภาพที่ไม่มีชีวิต เช่น สถานที่ตั้งบ้านเรือน ถนน หมู่บ้านหรือโรงเรียน เป็นต้นและสิ่งมีชีวิตอัน ได้แก่ ผู้คน กลุ่มคน (actors) ซึ่งจะรวมทั้งตัวหลัก และตัวรองหรือตัวประกอบต่างๆ ซึ่งมีบทบาท (role) ปฏิสัมพันธ์ (interactive) และการแสดงออกกิจกรรมต่างๆ ในโอกาสและเหตุการณ์ต่างๆ กัน (activities and events) (นิตา ชูโต, 2545)

6.3 วิธีการวิจัย: เทคนิคการวิจัยภาคสนาม

6.3.1 การเลือกสนามวิจัย

การเลือกสนามหรือสถานที่วิจัย ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ทั้งที่เกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษาว่าเหมาะสมกับสถานที่วิจัย หรือนักวิจัยจะสามารถเข้าไปเก็บข้อมูลได้หรือไม่ รวมทั้งนักวิจัยมีความรู้เดิมคุ้นเคยเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ มาก่อน การเลือกสนามในช่วงระยะแรกๆ และการให้เหตุผลในการ

เลือกส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวของความเหมาะสมและเหตุผลทางหลักการต่างๆ ไปและหลังจากเข้าไปสำรวจ “สนาม” แล้ว บางครั้งอาจจะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นประเด็นสำคัญในการเลือกสนามจึงขึ้นอยู่กับว่า 1) นักวิจัยสามารถจะเข้าไปศึกษาในสถานที่หรือสนามที่ตั้งใจจะเข้าไปศึกษานั้นได้หรือไม่ 2) บทบาทที่จะเป็นหรือบทบาทที่จะสวมเข้าไปในสถานการณ์นั้นๆ จะช่วยทำให้เข้าถึงข้อมูลที่น่าสนใจได้มากน้อยพอเพียงหรือไม่ นักวิจัยไม่มีทางรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ดังกล่าวมาก่อน จนกว่าจะได้ทดลองเข้าไปสำรวจดูช่องทางความเป็นไปได้ด้วยตนเองก่อน พร้อมทั้งประยุกต์ใช้วิธีการต่างๆ ในการเข้าถึง “สนาม” ให้ได้ (นิตา ชูโต, 2545)

6.3.2 การใช้เวลาในสนาม

การใช้เวลาในสนาม นักวิจัยต้องหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดช่วงเวลาที่อยู่ในสนามคือ จะเข้าสนามช่วงไหน ใช้เวลานานเท่าใด และจะออกจากสนามช่วงเวลาใด นักวิจัยต้องคำนึงถึงกิจกรรมของชุมชนที่ตนควรเข้าไปมีส่วนร่วม (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

6.3.3. การเตรียมตัวเข้าสู่สนาม

การเตรียมตัวเข้าสู่สนาม คือ การพยายามที่จะเข้าไปอยู่ในสนามอย่างดีที่สุดผสมผสานกลมกลืนที่สุดและพร้อมที่สุด สิ่งที่ต้องเตรียม คือ ภาษา ในกรณีที่ผู้วิจัยไม่ได้ใช้ภาษาเดียวกับที่ใช้ในสนาม การแต่งกายนักวิจัยควรแต่งกายให้เหมือนกับคนในสังคมที่เราจะเข้าไปศึกษา เพื่อให้คนในสังคมนั้นยอมรับ เตรียมอุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานภาคสนาม เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง อุปกรณ์เหล่านี้ช่วยให้การเก็บบันทึกข้อมูลสมบูรณ์ขึ้น (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

6.3.4 ยุทธวิธีเข้าสู่สนาม

นักวิจัยมียุทธวิธีใหญ่ๆ 2 แบบอย่างในการแสดงออกถึงสถานภาพของนักวิจัย ได้แก่ แบบเปิดเผย คือ นักวิจัยขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งโดยเปิดเผยสถานภาพการเป็นนักวิจัย และแบบปกปิดสถานภาพนักวิจัย เมื่อต้องการได้ข้อมูลสนามแบบ “ปิด” ต่อคนภายนอกกรณีดังกล่าวนักวิจัยจะสวมบทบาทเป็นคนอื่นปะปนเข้าสนามโดยไม่แจ้งให้ผู้คนในสนามรู้บทบาทที่แท้จริงของตัวเอง (นิตา ชูโต, 2545) การเลือกบทบาทชนิดเปิดเผยหรือปกปิดขึ้นกับการคาดการณ์ว่า ถ้าคนในชุมชนทราบบทบาทของนักวิจัยแล้วจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้อมูลหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชาวบ้านหรือไม่ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

6.3.5 การสร้างสัมพันธภาพในสนาม

เมื่อนักวิจัยได้รับอนุญาตเข้าไปในสนามแล้ว สิ่งสำคัญที่จะทำให้การเก็บข้อมูลราบรื่นและได้ข้อมูลที่มีคุณภาพขึ้นอยู่กับ การสร้างสัมพันธภาพ การปฏิบัติตนให้เข้ากับบรรยากาศของสนามไม่ว่า

จะเป็นเรื่องการแต่งกาย กิริยาวาจา การประพฤติ การปฏิบัติตนซึ่งไม่ควรจะมากหรือน้อยเกินมาตรฐานของบุคคลในสนามที่ศึกษาอยู่ (นิตา ชูโต, 2545) ในวันแรกๆ ของการเตรียมตัวทำงานภาคสนาม เทคนิคที่จะช่วยให้นักวิจัยสร้างความสัมพันธ์ได้ดีมีดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2543)

- 1) วางท่าที่สงบเสงี่ยม ไม่ทำตัวให้เด่นจนผิดสังเกต
- 2) หลีกเลี่ยงการถามคำถามที่จะทำให้ผู้ตอบรู้สึกอึดอัดและจำเป็นต้องปกป้องตนเอง
- 3) อย่าทำตัวทัดเทียมผู้นำของชุมชน
- 4) พยายามเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนแต่เกี่ยวข้องอย่างสงบและพร้อมที่จะช่วยเหลือจะทำให้ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านเร็วขึ้น
- 5) หาใครคนหนึ่งเป็นผู้แนะนำให้เรารู้จักกับชาวบ้าน
- 6) เมื่อมีความรู้สึกอึดอัดให้เข้าใจว่าเป็นความรู้สึกปกติธรรมดา เพราะเรากำลังเข้ามาอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่
- 7) ให้ถือว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสนาม โดยเฉพาะการกระทำของเราไม่ใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นเรื่องของงาน
- 8) อย่าคาดหวังว่าจะทำอะไรได้มากในวันแรกๆ การสร้างความสัมพันธ์ใช้เวลาเป็นเดือนๆ
- 9) เป็นมิตรกับทุกคน

6.3.6 การรวบรวมข้อมูลในสนาม

ยุทธวิธีสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสนามคือ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบลุ่มลึกและการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสนาม การวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำควบคู่กันไป กล่าวคือ เมื่อได้ข้อมูลมาไม่ว่าจะได้จากเอกสาร สังเกตหรือสัมภาษณ์ นักวิจัยจะวิเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องจากแหล่งต่างๆ ในสนาม โดยการสังเกตสัมภาษณ์ซ้ำจากแหล่งผู้ให้ข้อมูลหลายคนด้วยวิธีการหลายๆวิธีการ แล้วค่อยๆปรับสมมติฐานชั่วคราวไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเกิดความชัดเจนในข้อมูลและการตีความหมาย (นิตา ชูโต, 2540)

6.3.7 การออกจากสนาม

การออกจากสนามเป็นเรื่องที่นักวิจัยตัดสินใจว่าควรสิ้นสุดเมื่อใดและควรจะทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมสำหรับนักวิจัยเองและผู้ให้ข้อมูลซึ่งเริ่มจะเบื่อหน่ายในกรณีที่ไม่มีปัญหาผิดปกติ (นิตา ชูโต, 2545)

6.4 เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งหมด 3 เทคนิค คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาจากเอกสารและหลักฐานที่มีการบันทึกไว้ตามสภาพปกติ (unobtrusive measures) ซึ่งแต่ละเทคนิคมีสาระสำคัญ ดังนี้

6.4.1 การสังเกต (Observation)

การสังเกต หรือการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยเชิงคุณภาพ เน้นที่ความสัมพันธ์ของคนในสังคม มากกว่าสังเกตตัวคนแต่ละคน การสังเกตพฤติกรรมทางสังคมจึงต้องทำอย่างต่อเนื่องด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเชิงคุณภาพจึงต้องพักอยู่ในชุมชนที่ตนทำการวิจัย การสังเกตมี 2 แบบ (สุภาวงศ์จันทวานิช, 2543) คือ

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) คือ การเข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือร่วมกิจกรรมด้วย เช่น ไปร่วมในพิธีแต่งงาน ผู้วิจัยจะเห็นพฤติกรรมหรือขั้นตอนต่างๆ ผู้วิจัยจะพบเห็นแบบแผนพฤติกรรม ความสัมพันธ์ของบุคคลและความหมายของพฤติกรรมนั้นๆ ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยก็ควรพูดคุยและสัมภาษณ์ ชักถามพร้อมๆ กันไปเช่นเดียวกัน

2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non - participant observation) เป็นการสังเกตโดยที่ผู้วิจัย ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ผู้วิจัยเป็นคนที่อยู่นอกกิจกรรมที่เกิดขึ้น จึงไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ละเอียดเหมือนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจึงเหมาะในการเข้าสู่สนามในช่วงแรกๆ หรือขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น การสังเกตการประชุมกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ที่ผู้จัดไม่อนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าร่วมประชุม เป็นต้น

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมอาจเกี่ยวเนื่องกันได้ เช่น ระยะแรกๆ ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แต่เมื่อผู้วิจัยคุ้นเคยกับชุมชนดีแล้วอาจขออนุญาตเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมได้ ผู้วิจัยจึงต้องตระหนักว่าจะสังเกตอะไรปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม คนเป็นอย่างไร เพื่อให้เห็นความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ส่วนการบันทึกนั้นถ้าเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมก็สามารถทำได้ในขณะที่สังเกตแต่ถ้าเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมการบันทึกอาจจะไม่สะดวก ควรบันทึกเมื่อเสร็จจากการสังเกตแล้ว ในขณะที่สังเกตหรือบันทึกนั้นผู้วิจัยต้องคิด (หรือตีความ) และตรวจสอบลักษณะต่างๆ ของกิจกรรมไปด้วย การสังเกตจะให้ประโยชน์แก่ผู้วิจัย คือ ทำให้เห็นพฤติกรรมที่เป็นธรรมชาติ ทำให้ได้ข้อมูลที่คนไม่ยอมบอก หรือไม่อาจตอบได้ และจะเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

การสังเกต หมายถึง การเฝ้าดูหรือการศึกษาเหตุการณ์หรือเรื่องราวโดยละเอียด ซึ่งนักวิจัยไม่สามารถจะสังเกตทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสนามได้หมด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีศูนย์กลางของการสังเกต กรอบของปรากฏการณ์ในฉากสนาม (social setting) ไม่ว่าจะเป็นองค์การ โรงเรียน ชุมชน

มุกถน ๗๗ ซึ่งสามารถแยกย่อยออกเป็นศูนย์กลางของการสังเกตตั้งแต่เล็กไปหาใหญ่ได้ ประมาณ 6 หน่วย (Lofland, 1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2545) ดังนี้

1) การกระทำ (acts) หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์หนึ่งในช่วงเวลาสั้นๆ คือ ตั้งแต่ วินาที นาที ไปจนถึง ชั่วโมง

2) กิจกรรม (activities) หรือการกระทำของหลายๆคนในฉากซึ่งแสดงความสำคัญและความผูกพันการกระทำที่เกี่ยวข้องกับหลายคนมากกว่าเป็นส่วนบุคคล หรือส่วนตัวซึ่งใช้เวลาเป็นหน่วยวัน สัปดาห์ เดือนหรือเป็นช่วงฤดู ปลูก หว่านไถ เป็นต้น

3) ความหมาย (meanings) คือการให้ความหมายของการกระทำหรือกิจกรรม โดยคำพูดที่แสดงออกของผู้ให้ข้อมูล (actor's verbal) อธิบายให้คำจำกัดความและทิศทางของการกระทำต่อสิ่งของ เหตุการณ์และคุณลักษณะต่างๆของมนุษย์ เช่น ทำตามนวัตกรรม ความเชื่อ ความเข้าใจ อุดมการณ์ ภาพตายตัวหรือภาพเหมารวม (stereotype) อคติต่างๆ ทั้งทางบวกและทางลบ

4) การมีส่วนร่วม (participation) ของบุคคลต่างๆ ในสถานการณ์หรือฉากที่เราศึกษา ซึ่งอาจเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์การที่มีรูปแบบอยู่แล้วในฉากเช่น ร่วมอยู่ในทีมนักกีฬา เป็นกรรมการกลุ่มอาชีพ ทำหน้าที่เป็นกรรมการทำงานในโรงงาน กลุ่มผู้ด้อยโอกาสกลุ่มผู้ใช้แรงงานหรืออาจเป็นรูปแบบอันเกิดจากการคิดสร้าง โดยคุณสมบัตินั้นมีส่วนร่วมในฉากหนึ่งๆ (constructing pattern)

5) ความสัมพันธ์ (relationship) ของบุคคลต่างๆ ลักษณะของความสัมพันธ์อันเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน ความสัมพันธ์ของกิจกรรมที่เชื่อมโยงในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางแนวตั้งหรือแนวนอน ทางมิตรหรือปรปักษ์ ทางปกป้องหรือละเลย ฯลฯ รวมทั้งด้านความตระหนักในเรื่องราวเกี่ยวกับสถานการณ์ของมนุษย์ เช่น ความเจ็บป่วยในกลุ่มผู้เป็นโรคเอดส์ความตาย

6) สถานที่ (setting) รูปแบบทุกสิ่งทุกอย่างภายใต้ “สภาพศึกษา” ซึ่งถือเป็นหน่วยการวิเคราะห์ อาจเป็นสถาบันรูปแบบต่างๆ เช่น โรงเรียน โรงงาน โรงพยาบาล โรงแรม ฯลฯ หรืออาจเป็นระบบ เช่น ระบบราชการ ระบบเอกชน ฯลฯ ซึ่งถ้ามีหลายหน่วยงานการวิเคราะห์อาจแยกเป็นอนุระบบ (sub setting) เช่น การศึกษาเต็มรูปแบบของโรงเรียนราษฎร์หรือโรงเรียนขนาดเดียวกันหรือประเภทเดียวกัน

เมื่อสามารถแตกปรากฏการณ์ทางสังคมออกเป็นหน่วยย่อยๆ แล้วเราก็จะสามารถบอกได้ว่าภายใต้สภาพการณ์ศึกษาของเรา เราสังเกตคุณลักษณะใด รูปแบบใด ช่วงเวลาใด ใช้บุคคลหรือกลุ่มหรือสถานที่ใดเป็นหน่วยการวิเคราะห์ภายใต้หน่วยย่อย เราให้ภาพนิ่ง (static) ณ.จุดเวลาหนึ่งเหมือน

รูปถ่ายหรือจะแสดงภาพต่อเนื่องเหมือน “ภาพยนตร์” ในช่วงระยะเวลาานเท่าใด วิเคราะห์รูปแบบใด
 ฯลฯ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละเรื่อง

ช่วงระยะเวลาของการสังเกต การสังเกตสนาม อย่างมีระบบนั้น Spradley (1980 อ้างถึงใน
 นิศา ชูโต, 2545) แบ่งการสังเกตในสนามไว้เป็น 3 ช่วงระยะเวลา คือ

ช่วงระยะแรก การสังเกตทั่วไป (descriptive) ของทุกสิ่งทุกอย่างในฉาก เช่น โครงสร้างด้าน
 กายภาพ สถานที่ต่างๆบ้านเรือน การแต่งกายของบุคคล ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้เห็นได้ง่ายชัดเจนในช่วงนี้
 นักวิจัยจะสังเกตและจัดเตรียมทำแผนผังของเขตแดนที่ สถานที่ต่างๆ ของฉาก

ช่วงระยะสอง การสังเกตแบบมีศูนย์กลาง (focused) หลังจากคุ้นเคยกับสนาม ฉากและ
 บุคคลต่างๆ รวมทั้งมีโอกาสได้เข้าถึงฉากต่างๆทางสังคมมากขึ้นแล้ว อาจมุ่งประเด็นสังเกตเฉพาะบาง
 กิจกรรมที่สนใจเท่านั้น ซึ่งต้องอาศัยการสัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลเข้ามาช่วยด้วย เพื่อตรวจสอบความ
 สอดคล้องของเกณฑ์การสังเกต เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงแรกแล้วช่วงนี้จะเป็นระบบมากกว่า

ช่วงระยะสาม การสังเกตแบบเลือกเฟ้น (selective) เป็นการสังเกตต่อจากช่วงที่สองโดยเน้น
 ประเด็นประเภทของกิจกรรมแต่ช่วงนี้จะมุ่งประเด็นเรื่องความแตกต่างของกิจกรรมเพื่อตรวจสอบให้
 เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นนั่นเองส่วนใหญ่การสังเกตจะทำการคู่ไปกับการสัมภาษณ์บางกรณีอาจจะสังเกต
 โดยอิสระได้ เช่น พฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่มีภาษาเกี่ยวข้องหรือเรื่องพิเศษที่ต้องรอจังหวะ
 ช่วงเวลาของการสังเกต การกระทำหลายๆเรื่อง การเลื่อนฐานะทางสังคมของบุคคลในสนามหรือการ
 เปลี่ยนแปลงของบริบทของสนาม

6.4.2 การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ใช้กันโดยทั่วไปในแขนงวิชาทางสังคมศาสตร์ เป็น
 การสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ฉะนั้นจึงใช้ได้ทั่วไปโดยไม่จำกัดว่าผู้ให้ข้อมูลจะมีระดับ
 การศึกษาสูงต่ำเพียงใด ลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์คือ มีความยืดหยุ่นผู้สัมภาษณ์มีโอกาส
 อธิบายขยายความหรือซักถามคำถามเพิ่มเติมต่อกัน เพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจจุดประสงค์ของผู้สัมภาษณ์
 ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ในขณะที่สัมภาษณ์สามารถสังเกตพฤติกรรมต่างๆของผู้ตอบได้ ผู้
 สัมภาษณ์มีโอกาสสังเกตสีหน้าท่าทาง ความรู้สึกปฏิกิริยาที่ซ่อนเร้นไว้ในใจที่แสดงออกมาในขณะที่พูด
 ไม่พูด

ประเภทของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยอาจแบ่งออกได้เป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (structured interview or formal interview) การสัมภาษณ์แบบนี้มีลักษณะคล้ายกับการใช้แบบสอบถาม และเป็นวิธีที่ใช้ได้ค่อนข้างง่ายสำหรับนักสัมภาษณ์เพราะคำถามต่างๆ ได้ถูกกำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ขึ้นไว้ใช้ประกอบกับการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า

2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) การสัมภาษณ์แบบนี้เป็นวิธีการที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพและเป็นแบบที่มักจะควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมมักจะใช้กับการวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณาซึ่งต้องการข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนข้อมูลที่ได้อาจนำมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม

3) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informal) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้รู้ในชุมชนที่จะให้ข้อมูลอย่างละเอียดเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เช่น พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน (ถามผู้ใหญ่บ้านหรือผู้อาวุโสที่เป็นหัวหน้ามาตั้งหมู่บ้าน) ด้านการศึกษา (ถามครูในหมู่บ้าน) ด้านพัฒนา (ถามผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านหรือพัฒนาการประจำในเขตตำบลนั้น) ด้านศาสนา (ถามเจ้าอาวาสหรือผู้ที่เคยบวชวัดนี้มานานแต่สึกออกมาเป็นผู้อาวุโสในขณะนั้น เป็นต้น) การสัมภาษณ์แบบนี้จะทำได้อย่างละเอียดหรือเรียกว่าการสัมภาษณ์แบบลึก

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีเทคนิควิธีเช่นเดียวกับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ แต่แบบนี้จะเน้นประเด็นต่างๆ ตามที่ผู้ให้ข้อมูลรู้ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องกำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า และเมื่อผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลมีความคุ้นเคยกันแล้วเป็นส่วนใหญ่

ขั้นตอนของการสัมภาษณ์

การเตรียมการสัมภาษณ์ ควรเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไปสัมภาษณ์ เตรียมงานขั้นต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างวางแผนการสัมภาษณ์โดยเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า กำหนดเวลาสัมภาษณ์ให้เหมาะสม ข้อมูลสัมภาษณ์บุคคลอื่นๆ เพื่อจะได้แก้ไขคำถามให้สมบูรณ์ถูกต้อง เตรียมอุปกรณ์จัดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ติดต่อกับผู้ถูกสัมภาษณ์โดยนัดหมายไว้ล่วงหน้า

ขั้นเริ่มการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนคือ แนะนำตนเองของผู้ถูกสัมภาษณ์ สร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง บอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์พร้อมให้คำสัญญาว่าจะเก็บข้อมูลเป็นความลับ ถ้าจำเป็นต้องจัดบันทึกหรือใช้เครื่องบันทึกเสียงต้องแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบ

ขั้นสัมภาษณ์ นักวิจัยควรปฏิบัติ ดังนี้ ใช้คำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า ควรเป็นนักฟังที่ตั้งใจฟัง และติดตาม ใช้ภาษาที่สุภาพเข้าใจง่ายทำให้ผู้สัมภาษณ์รู้สึกว่าจะเปิดเผยระหว่าง การสัมภาษณ์เป็นเรื่องพิเศษเฉพาะตัว

ขั้นบันทึกข้อมูลและสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ควรจดบันทึกข้อมูลตามความเป็นจริง รีบทำบันทึก การสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นทันที รวบรวมข้อมูลและเอกสารต่างๆ ที่ได้ จากการสัมภาษณ์แนบไว้กับบันทึกการสัมภาษณ์ด้วย

วิธีการสัมภาษณ์มีจุดเด่นตรงที่เป็นวิธีการที่ใช้ได้กับผู้ให้ข้อมูลทุกคนไม่ว่าจะอ่านออกเขียนได้หรือไม่ เป็นวิธีที่นักวิจัยได้เผชิญหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์ทำให้สามารถอธิบายคำถามให้ผู้ตอบเข้าใจ ชัดเจนได้ และใช้คำถามเพิ่มเติม หรือตะล่อมถามเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนได้มากขึ้นและสามารถ สังเกตพฤติกรรมของผู้ตอบได้ด้วย

การบันทึกข้อมูล (Field Note)

การบันทึกหรือการจดบันทึกภาคสนามมีความสำคัญมาก เพราะจะป้องกันการหลงลืมได้ ผู้วิจัยควรบันทึกข้อมูลไว้ อาจจะใช้สมุดบันทึกขนาดเล็กติดกระเป๋าเมื่อจำเป็นต้องจดชื่อบุคคล หรือ สถานที่ที่สำคัญย่อๆ เมื่อไปถึงที่พักหรือมีเวลาก็ขยายให้มากขึ้นตามที่ได้สังเกต หรือสัมภาษณ์บุคคล ข้อเสนอแนะในการบันทึกอาจสรุปได้จากนักวิจัยสนามของชยันต์ วรรธนะภูติ (2531 อ้างถึงใน พรหมรส นนทภักดิ์, 2547) ดังนี้

- 1) เป็นการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์ การบันทึกไว้อย่างมีระบบ จะช่วยให้สะดวกในการนำข้อมูลมาใช้ได้ทันทีโดยไม่สับสน และไม่ต้องกลับไปสนามอีก
- 2) ผู้วิจัยจะบันทึกข้อมูลในขณะที่สังเกตหรือสัมภาษณ์ หรือภายหลังยอมขึ้นอยู่กับ สภาพการณ์ที่อำนวย แต่ไม่ควรบันทึกภายหลังการสัมภาษณ์ หรือสังเกตนานเกินไปเพื่อป้องกันไม่ให้ หลงลืมได้ ผู้วิจัยสนามอาจมีความเห็นแตกต่างกันตามประสบการณ์ของแต่ละคน เช่น บางคนเห็นว่า ควรบันทึกให้ได้มากที่สุด แล้วทำประเด็นที่สำคัญไว้ตรวจสอบได้ง่าย
- 3) การเขียนบันทึกเป็นสิ่งที่ยากเพราะต้องจำเหตุการณ์นั้นได้ จึงต้องฝึกฝนการจำ และสิ่งช่วยจำ เช่น ภาพถ่าย การเขียนลงสมุดโน้ตฉบับกระเป๋ การบันทึกโดยเทปบันทึก จึงต้องมีการ เตรียมสิ่งช่วยจำเหล่านี้ไว้เสมอ โดยเฉพาะสมุดโน้ตและกล้องถ่ายรูปมีความจำเป็นมากจึงควรนำติด ตัวไปด้วยเสมอ การบันทึกจะเป็นการกรองหรือวิเคราะห์ข้อมูลระดับหนึ่ง ผู้วิจัยจะได้รู้ว่า ทัศนเก็บข้อมูล ได้สมบูรณ์เพียงใดเมื่อได้ตรวจสอบข้อมูลที่บันทึกไว้ในแต่ละวัน

6.4.3 การศึกษาจากเอกสารและหลักฐานที่มีการบันทึกไว้ตามสภาพปกติ (Unobtrusive Measures)

Unobtrusive Measures คือ หลักฐาน ข้อมูล หรือสถิติ ที่มีอยู่ตามสภาพปกติของสังคม ข้อมูลประเภทนี้แบ่งตามลักษณะได้เป็น 3 ประเภท (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2535) คือ

6.4.3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับร่องรอยทางกายภาพ (physical traces) ข้อมูลส่วนนี้สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภทย่อย คือ

1) ข้อมูลเกี่ยวกับการผุกร่อนตามธรรมชาติ (natural erosion measures) เช่น ความผูกพันของพรมหน้าตู้โชว์ต้องเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ยิ่งผุกร่อนเท่าไรแสดงว่าคนสนใจสิ่งโชว์มากเท่านั้น ในปี 1995 Mosteller ไปศึกษาเพื่อทราบว่านักศึกษาของมหาวิทยาลัยชิคาโกกับมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดสนใจศึกษา Encyclopedia ใน section ไหนมากกว่ากัน โดยศึกษาจากความบอบช้ำของกระดาษ ความสกปรกของขอบหน้า รอยนิ้วมือบนหน้ากระดาษ การขีดเส้น การเปลี่ยนสีของกระดาษ และรอยฉีกขาดของกระดาษ เป็นต้น

2) ข้อมูลที่เป็นซากส่วนที่เหลือ หรือส่วนที่เพิ่มเข้าไปในอีกสิ่งหนึ่ง (natural accretion measures) เช่น การวิเคราะห์ดินที่ติดรองเท้าเพื่อสืบสวนหาตัวอาชญากร การวัดความสนุกสนานของงานวัดจากปริมาณความมากมายของขยะหลังจากเลิกงานในปี 1961 Forshufund ได้ค้นพบสาเหตุของการฆาตกรรมนโปเลียนจากสารหนูที่ติดอยู่ที่ผมของนโปเลียน การสืบสวนคนร้ายใช้จากการพิสูจน์เศษเนื้อที่ติดอยู่ที่เล็บของผู้ตาย เป็นต้น

6.4.3.2 ข้อมูลเชิงบันทึก หรือสถิติต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย คือ

1) ข้อมูลสถิติที่มีการบันทึกอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งแบ่งออกเป็นหลายประเภท

(1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถิติการเกิด การแต่งงานและการตายในปี 1960 Christensen ได้ศึกษาเปรียบเทียบการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของสังคมต่างๆ โดยพิจารณาจากวันแต่งงานกับวันเกิดบุตรคนแรก เป็นต้น ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดการตายจะเป็นเครื่องชี้ภาวะของสังคมในเชิงสุขภาพอนามัยของประชาชนได้เป็นอย่างดี

(2) บันทึกเกี่ยวกับการเมืองและการศาล เช่น พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงว่านิยมคนหรือพรรค คำร้อยละของประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ค่าเฉลี่ยของอายุรัฐบาล ซึ่งชี้ถึงเสถียรภาพของการเมืองการปกครองในประเทศนั้นๆ

(3) สถิติและบันทึกอื่นๆ ของทางราชการ เช่น สภาพการเปลี่ยนแปลงอากาศ

(4) สถิติเกี่ยวกับเครื่องมือติดต่อสื่อสารที่ใช้ในสังคม เช่น วิทยุ โทรศัพท์ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สถิติเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ก็มีความสำคัญซึ่งบอกถึงระดับความเจริญของสังคม เช่น ถ้ากิจการต่างๆ เหล่านี้เป็นของรัฐบาลทั้งหมดก็แสดงว่าสังคมนั้นยังไม่อยู่ในระดับที่พัฒนาแล้ว

2) ข้อมูลซึ่งเป็นบันทึกเหตุการณ์สำคัญหรือเรื่องราวส่วนตัว เช่น สถิติการขายของบริษัท ห้างร้านต่างๆ เป็นตัวบ่งชี้ถึงสถานะทางเศรษฐกิจของสังคมได้ ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันทางอุตสาหกรรม สถาบันการศึกษาและอื่นๆ เป็นต้น และข้อมูลในเชิงเอกสารบันทึกส่วนตัว เช่น บันทึกประจำวัน เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้ก็จะเปิดเผยเรื่องราวให้ทราบสิ่งต่างๆ ได้มากมาย

6.4.3.3 ข้อมูลซึ่งเป็นสิ่งที่เราสังเกตได้โดยตรง ซึ่งเราอาจใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วม แล้วแต่ความเหมาะสมในการสังเกตเราสังเกตอะไรบ้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1) สังเกตลักษณะเชิงกายภาพภายนอก เช่น ความยาวของผม มีผู้วิจัยพบว่าอาจารย์จิตวิทยาที่ดูมากจะไว้ผมสั้น ถ้าใจดีจะไว้ผมยาว เป็นต้น นอกจากนี้ยังสังเกตการแต่งกาย สีเส้นของเสื้อผ้า แบบเสื้อผ้า รองเท้า ซึ่งเป็นเครื่องชี้ถึงสถานภาพใน สังคม และรสนิยมของผู้สวมใส่ได้

2) สังเกตการเคลื่อนไหว ได้แก่ สไตส์การเดิน การพูด การเขียน การวาดรูป ซึ่งอาจแสดงถึงบุคลิกภาพและความสนใจบางอย่างได้

3) สังเกตพฤติกรรมด้านภาษา เช่น การวิเคราะห์การพูดโทรศัพท์ระหว่างผู้มีสถานภาพแตกต่างกัน จากพฤติกรรมการพูดจะชี้บอกถึงสถานภาพของผู้พูดเพียงใด ลักษณะของภาษาที่ใช้พูดโทรศัพท์ในแต่ละสังคมแตกต่างกันเพียงใด

4) สังเกตจากที่ตั้งในทางกายภาพ เช่น การวัดทัศนคติจากระยะห่างที่นั่งของอเมริกัน นิโกรกับอเมริกันขาว

โดยสรุปการใช้ unobtrusive measures ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และการศึกษาเป็นการช่วยตรวจสอบผลวิจัยที่เก็บข้อมูลด้วยวิธีอื่น ทำให้ผู้ใช้มีความมั่นใจในผลวิจัยมากขึ้น ทำให้งานวิจัยทางสังคมศาสตร์และการศึกษามีความแน่นอนเพิ่มขึ้น

6.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในความหลากหลาย ความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูลในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมหนึ่ง การอธิบายความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่างๆ เพื่อให้เห็นความหลากหลายของปรากฏการณ์มากกว่าที่จะเสนอความสัมพันธ์และความคล้ายคลึงที่วัดได้ด้วยค่าทางสถิติ ความหลากหลายของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกันเพราะเชื่อมโยงกัน ซึ่ง

เป็นความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่มีอยู่จริงในสังคมต่างๆ ด้านเพื่อให้ได้ภาพรวม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพอาจทำได้หลายวิธีตามลักษณะงานวิจัย แนวการวิเคราะห์ข้อมูลสนามในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ ข้อมูลภาคสนามส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแนวคิดของทฤษฎีใหญ่ๆ ทางปรากฏการณ์วิทยา วัฒนธรรมการเรียนรู้

ดังนั้นแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามจึงเป็นเรื่องที่นักวิจัยจะนำรายละเอียดและประสบการณ์ในสนามมาแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยอย่างไรโดยวิเคราะห์ให้เห็นรายละเอียดที่ลึกซึ้งให้เห็นรูปแบบประสบการณ์วิถีคิด กรอบของวัฒนธรรมสนามหรือเพียงแต่ต้องการแสดงภาพตัวอย่างเพื่อประกอบการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อให้เห็นเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่างของแต่ละกรณี และ/หรือต้องการศึกษาเพื่อพัฒนาทฤษฎีเฉพาะจากข้อมูลรูปธรรม ซึ่งจะไปสู่การได้มาซึ่งทฤษฎีอื่นๆ ได้คำอธิบายใหม่ ทฤษฎีใหม่ๆ ต่อไป

เมื่อตระหนักในความคิดดังกล่าวแล้วนักวิจัยก็สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างทฤษฎีจากข้อมูลรูปธรรมในสนามเป็นข้อมูลนามธรรมได้ โดยวิธีการอุปนัยต่อไปว่าจะวิเคราะห์ข้อมูลในระดับใด ระดับอธิบายปรากฏการณ์จะเชื่อมโยงความคิดคนใน คนนอกจะจัดทำสารบบคำ วิถีคิดจะสร้างเป็นรูปแบบหรือทฤษฎีและการเขียนรายงานการวิจัยก็เป็นผลผลิตของรูปแบบการวิเคราะห์ที่ได้คิดสร้างตามแนวที่ได้วางไว้นั้นเอง (นิศา ชูโต, 2545)

การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นขณะที่เก็บข้อมูลไม่ว่าจะเป็นการสังเกต การสัมภาษณ์ ข้อมูลเอกสารในสนามนั้น นักวิจัยจะใช้เวลาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ควบคู่กันไปและนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการปรับแนวคิด ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลให้ครบถ้วนเพิ่มความแม่นยำตรงของการวิจัยยิ่งขึ้น ดังนั้นช่วงการเก็บข้อมูลกับการวิเคราะห์จึงมิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดเป็นสองช่วงแต่เป็นกระบวนการที่ควบคู่กันไป เพียงแต่ความเข้มข้นของกิจกรรมในแต่ละช่วงแตกต่างกัน (Lofland, 1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2545)

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงเริ่มกระทำไปเรื่อยๆ ตั้งแต่อยู่ในสนาม และหลังจากเก็บข้อมูลเสร็จก็เป็นช่วงที่นำเอาแนวคิดต่างๆ ที่ได้พัฒนาไว้ก่อนมาวิเคราะห์ทำเป็นระบบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะทำงานวิเคราะห์เป็นระบบ และทำได้สะดวกไม่ยุ่งยากเลย

สิ่งสำคัญที่นักวิจัยพึงระมัดระวัง คือ อย่าทิ้งให้ข้อมูลกองไว้เป็นตั้งๆ โดยมีได้วิเคราะห์หรือแม้แต่อ่าน นักวิจัยจะต้องอ่านบันทึกต่างๆ ที่เขียนบันทึกไว้ในสนามไม่ว่าจะจะเป็นบันทึกสนามที่เขียนเองหรือบันทึกสนามที่ผู้ช่วยวิจัยหรือผู้ร่วมวิจัยเขียน ข้อมูลบันทึกสัมภาษณ์ที่พิมพ์ถ่ายทอดจากเทปบันทึกและข้อมูลจากเอกสารต่างๆ การอ่านเพื่อวิเคราะห์นั้นจะต้องอ่านแล้วอ่านอีกหลายครั้ง อ่าน

วิเคราะห์ เชื่อมโยงและอ่าน อาจจะเป็น 4 หรือ 5 ครั้งถ้าจำเป็น และถ้าคิดว่ายัง “สัปดาห์เสาร์” จากข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน การอ่าน คิด วิเคราะห์ เชื่อมโยง สังเคราะห์หลายๆ ครั้งนี้เปรียบเสมือนการซักถามพูดคุยกับข้อมูลจนรู้อย่างทะลุปรุโปร่ง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพต้องใช้เวลาและความละเอียด นักวิจัยไม่มีทางลัดอื่นๆ ให้อีกนอกจากจะอุทิศเวลาและพลังกำลังให้งานนี้ อย่าลืมว่า “การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการค้นหาค้นคิดที่ต่อเนื่องตลอดเวลาในการวิจัย” (นิตา ชูโต, 2545)

6.5.1 การจัดระบบเอกสารข้อมูล

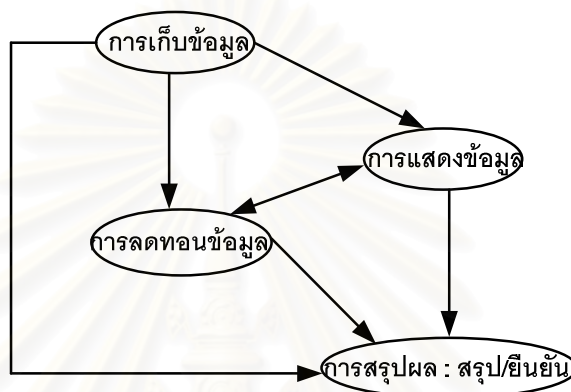
ในขณะที่เก็บข้อมูลนักวิจัยมีเอกสารมากมาย จึงต้องจัดทำเอกสารเหล่านี้ให้เป็นระบบ โดยสร้างระบบแยกเป็นหมวดหมู่ (file) เพื่อการสืบค้นได้ง่าย เมื่อแยกเป็นหลายหมวดหลายแฟ้มก็ต้องทำสำเนาหลายชุดและจะต้องเก็บต้นฉบับทุกอย่างไว้ 1 ชุด ในแฟ้มต้นฉบับเก็บไว้ในที่ปลอดภัย ต้นฉบับทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นเอกสารหรือเทปบันทึกต่างๆ เมื่อนำออกไปจากแฟ้มต้นฉบับเพื่อทำสำเนาเสร็จแล้วต้องรีบเก็บทันที เมื่อมีข้อมูลใหม่ก็ต้องรีบทำสำเนาต้นฉบับเข้าแฟ้มต้นฉบับทันที แฟ้มสำคัญที่ควรจัดทำนอกจากแฟ้มต้นฉบับแล้ว ควรจัดทำแฟ้มข้อมูลดังนี้ (นิตา ชูโต, 2540)

- 1) หมวดเรื่องทั่วไป เพื่อติดตามเรื่องราวต่างๆ ได้สะดวกรวดเร็วควรแยกเป็นแฟ้มบุคคล สถานที่ องค์กร เอกสาร รู้ได้ว่าอะไรเกิดขึ้นกับใครที่ไหนอย่างไร
- 2) หมวดข้อมูลสนาม นักวิจัยควรแยกแฟ้มข้อมูลการสังเกต แฟ้มการสัมภาษณ์ และแฟ้มบันทึกเกี่ยวกับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้โดยเฉพาะ เพื่อช่วยในการเขียนวิธีการและกระบวนการเก็บข้อมูลสำหรับรายงานการวิจัย
- 3) หมวดการวิเคราะห์ ในขณะที่เก็บข้อมูลและเริ่มต้นวิเคราะห์ นักวิจัยก็เริ่มจะมีแนวคิดเกี่ยวกับ หัวเรื่อง หัวข้อเกิดขึ้นแล้วจึงสามารถเริ่มทำแฟ้มหัวเรื่องต่างๆ แยกเก็บเหตุการณ์ และบันทึกความคิดในการวิเคราะห์ ฯลฯ เมื่อเวลาเก็บข้อมูลผ่านไปแฟ้มการวิเคราะห์ก็จะเพิ่มจำนวนเอกสารและหัวเรื่องมากขึ้นๆ ถ้านักวิจัยมีงบประมาณเพียงพอจะทำสำเนาเรื่องต่างๆ เรื่องละแผ่นแยกเข้าแฟ้ม แต่ถ้างบประมาณจำกัดก็ใช้ดินสอขีดเขียนหรือใส่หัวเรื่องไว้ แล้วแยกคิด ปะติด เก็บใส่ในแต่ละแฟ้มหัวเรื่อง

การแยกแฟ้มไว้เป็นหมวดหมู่ให้เป็นระบบนี้ จะช่วยในการวิเคราะห์และเขียน แม้ว่าการแยกและเก็บแฟ้มจะต้องใช้เวลามากก็ตามแต่ถ้าทำให้เป็นระบบเสียแต่แรกจะประหยัดเวลาในภายหลัง

6.5.2 กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมการวิเคราะห์นั้นประกอบด้วย กิจกรรมการลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูล (data reduction) การเลือกข้อมูลเพื่อแสดงหลักฐาน (data display) การสร้างข้อสรุปและการทดสอบยืนยันผลสรุป (conclusion and verification) กิจกรรมทั้ง 3 นี้ ต้องต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังแผนภาพที่ 2.4 (Miles and Huberman, 1967 อ้างถึงใน นิสิต ชูโต, 2540)

ภาพที่ 2.4 องค์ประกอบของการวิเคราะห์ : รูปแบบปฏิสัมพันธ์

ที่มา: Miles and Huberman (1967 อ้างถึงใน นิสิต ชูโต, 2540)

กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละขั้นมีดังนี้

1) การลดทอนข้อมูล (Data Reduction)

การลดทอนข้อมูล หมายถึง วิธีการ “เลือกเฟ้นหาจุดที่น่าสนใจ อันจะทำให้เข้าใจง่ายสรุปย่อปรับข้อมูลดิบที่เก็บจากสนาม” การปรับลดทอนข้อมูลดิบนั้นนักวิจัยทำอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่การเลือกสนาม การตัดสินใจว่าจะเก็บข้อมูลอะไรที่จะแสดงแนวคิดและในช่วงการเก็บข้อมูลก็กระทำเช่นเดียวกัน คือ การลงรหัส การทดสอบแนวคิด รวมเป็นกลุ่มแบ่งเป็นส่วนๆ เขียนข้อสรุปชั่วคราว และแปลงข้อมูลอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งเขียนรายงานเสร็จ นักวิจัยเป็นผู้ตัดสินใจว่าข้อมูลกลุ่มไหนจะลงรหัส กลุ่มไหนจะใช้สรุป กลุ่มไหนไม่ใช้เพราะซ้ำกับกลุ่มก่อน ฯลฯ

การลดทอนข้อมูลจึงเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นพวก เป็นประเภท เป็นรูปแบบหาจุดที่น่าสนใจ และปรับลด เพิ่ม หาข้อมูลใหม่จนกระทั่งได้ผลสรุปและพิสูจน์บทสรุปจนเป็นที่น่าสนใจ

2) การแสดงข้อมูล (Data Display)

การแสดงข้อมูล หมายถึง “กระบวนการวิเคราะห์ การจัด เลือกเฟ้นสรรหาตัวอย่างข้อมูล หรือสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นการสรุปจากรายงาน การสังเกต คำพูดจากการสัมภาษณ์หรือการกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมของ บุคคลสำคัญ ฯลฯ แสดงประกอบเป็นหลักฐานของข้อสรุปชั่วคราว” เพื่อแสดงตัวอย่างให้เห็น และก่อให้เกิดความเข้าใจว่า เกิดอะไรขึ้นก่อนหลังอย่างไรและทำไม อันจะโยงไปสู่การวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

การแสดงข้อมูลเชิงคุณภาพ ส่วนใหญ่นั้นจะกระทำในรูปของการเขียนเล่า ฉะนั้นเมื่อนำข้อมูลที่เขียนไว้ 2,000 – 3,000 หน้า เรียงตามเวลามาวิเคราะห์เลือกแสดงหรืออธิบายสาเหตุและเหตุผล โดยตัดทอนกระโดดกลับไปกลับมา เพื่อเป็นหลักฐานในแต่ละส่วนมาแสดงให้ครบถ้วนนั้น เราจึงเห็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นรายงานเล่มโตๆ หนาๆ เป็นส่วนใหญ่ การเขียนเล่าหรืออธิบายด้วยถ้อยคำมากมาย ยาวๆ นี้ บางครั้งเป็นข้อมูลที่มากเกินไปที่มนุษย์จะรับได้ในช่วงเวลาหนึ่งๆ ดังนั้นการแสดงข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานอาจประยุกต์ใช้ตาราง แผนภาพ รูปภาพ ฯลฯ แสดงแทนการเขียนอธิบายจะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ความชัดเจน และช่วยย่อการอธิบายด้วยการเขียนถ้อยคำลดลงไปได้

3) การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification)

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ หมายถึง “การสังเคราะห์ ปะติดปะต่อข้อสรุปย่อยๆ ในช่วงแรกๆ เข้าด้วยกันเป็นบทสรุปและตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย” เมื่อนักวิจัยได้ข้อมูลมาในช่วงแรกและเริ่มวิเคราะห์เขาจะมองเห็นความหมาย ความคล้ายคลึง ความแตกต่างความอาจจะเป็นไปได้และรูปแบบต่างๆ ได้ชั่วคราว ซึ่งควรต้องสรุปเก็บไว้พลางๆ ก่อนแล้วจึงค่อยๆ เก็บข้อมูลต่อเนื่อง ทดสอบแนวคิดของการสรุปชั่วคราวนั้นๆ ไปเรื่อยๆ อีกเพราะข้อสรุปยังไม่มั่นคง หรือยังเคี้ยวไม่ตก “ตะกอน” ยังต้องการหลักฐานพิสูจน์ยืนยันให้ชัดเจนการพัฒนาข้อสรุปย่อยๆ ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ๆ เรื่อยๆ ขึ้นไปนี้เป็นก้าวย่อยๆ ก้าวแรกของการพัฒนาทฤษฎีการสภาพเฉพาะไปสู่ข้อสรุป (generalized) ทั่ว ๆ ไป นั่นคือกระบวนการประมวลความคิดอันเกิดจากข้อมูลรูปธรรมในสนามไปสู่แบบที่เป็นนามธรรมจนเป็นแนวคิดทฤษฎี (grounded theory) ตามวิธีการแบบอุปนัย (inductive) นั่นเอง จะเห็นได้ว่า กิจกรรมทั้ง 3 ประการ ในช่วงการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเชื่อมโยงซึ่งกันและกันเกี่ยวเนื่องไปยังช่วงในการเก็บข้อมูล เมื่อเก็บข้อมูลแล้วก็ต้องลดทอนลง จนได้ความคิดแล้วนำไปสู่การแสดงข้อมูลไปสู่การสรุปชั่วคราว พร้อมทั้งเพื่อทดสอบเก็บข้อมูล ลดทอน สรุป แสดงหลักฐานอีกจนกว่าจะได้ข้อสรุปที่ชัดเจนมั่นคง

6.6 คุณภาพของการออกแบบวิจัย

นักวิจัยได้ใช้กลยุทธ์เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของการออกแบบวิจัยในการศึกษารายกรณี ดังนี้ (Yin, 1994)

1) ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ได้มาจากนักวิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการโต้ตอบของสมาชิกในกลุ่มซึ่งมากกว่า 1 คน การที่จะให้ความเชื่อมั่นในการวัดความตรงเชิงโครงสร้างมีค่าในระดับสูง นักวิจัยต้องได้รับข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายแล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาเปรียบเทียบซึ่งกันและกัน เช่น ข้อมูลจากที่ปรึกษา ข้อมูลจากหนังสือที่เกี่ยวกับกลุ่มที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และวัสดุ สื่อ ปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนข้อมูล ดังนั้น นักวิจัยต้องตระหนักถึงการได้มาของแหล่งข้อมูลจากทั้งสามแหล่งและใช้วิธีการตรวจข้อมูลแบบสามเส้า (methodological triangulation)

2) ความตรงภายใน (Internal Validity) นักวิจัยใช้เทคนิควิเคราะห์ความตรงภายในโดยใช้รูปแบบการจับคู่แบบมีแบบแผน (pattern matching mode) หลังจากจัดกระทำการศึกษาเปรียบเทียบข้ามกรณีศึกษา (cross-case search for patterns) ซึ่งนักวิจัยจะได้รูปแบบของความตรงเชิงทฤษฎีที่ปรากฏขึ้นจากกรอบแนวคิดของการวิจัยซึ่งรากฐานกรอบแนวคิดของการวิจัยดังกล่าวได้มาจากการสังเกตอย่างมีแบบแผน เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดทฤษฎีซึ่งมีรากฐานมากจากการคาดคะเนอย่างมีแบบแผน และในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้นำเทคนิคการสร้างคำอธิบาย (explanation building mode) มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมด้วย

3) ความตรงภายนอก (External Validity) ได้จากการที่นักวิจัยทำการเปรียบเทียบเข้าไปเข้ามาของคู่กรณีศึกษาเพื่อให้เห็นความเหมือน และความแตกต่างของแต่ละคู่ โดยใช้การสร้างข้อสรุปชั่วคราวของความเหมือนหรือความแตกต่างของความหมายและทฤษฎีซึ่งขึ้นอยู่กับระดับของการจัดกระทำ ตัวอย่างเช่น การตอบข้อโต้แย้งด้วยหลักเหตุและผลควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ที่นำไปสู่การอ้างอิงได้มากกว่าหนึ่งกรณี (strengthens and broadens analytical generalizations)

4) ความเชื่อมั่น (Reliability) ก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าสู่สนาม ผู้วิจัยต้องตรวจสอบโครงร่างวิจัยรวมทั้งคำถามการวิจัยทั้งหมดและวิธีการวัดหรือเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนรายงานของกรณีศึกษาแต่ละกรณี (within-case analysis) นักวิจัยจะต้องสร้างข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำข้อสรุปย่อยๆ เหล่านั้นมาเชื่อมโยงกันโดยใช้หลักของเหตุและผลและวิธีการสร้างความหมายเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อสรุปย่อยๆ เข้าด้วยกัน จากกลยุทธ์ในการออกแบบการวิจัยอย่างมีคุณภาพ ได้สรุปเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 2.4 กลยุทธ์การออกแบบการวิจัยให้มีคุณภาพ

หัวข้อ	วิธีการ	ช่วงเวลาของการวางกลยุทธ์
1. ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)	1.1 ใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย 1.2 เชื่อมโยงแหล่งข้อมูล 1.3 ทบทวนข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา	1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล 1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล 1.3 การเขียนรายงาน
2. ความตรงภายใน (Internal Validity)	2.1 จับคู่กรณีศึกษาอย่างเป็นแบบแผน (pattern matching) 2.2 ใช้เทคนิคสร้างคำอธิบาย (explanation building) 2.3 วิเคราะห์โดยแบ่งตามช่วงเวลา (time series analysis) 2.4 สร้างกรณีศึกษาตัวอย่างโดยใช้หลักของเหตุและผล (logic model)	การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ความตรงภายนอก (External Validity)	3.1 ใช้ทฤษฎีเพื่อเทียบเคียงในแต่ละกรณีศึกษา (rival theories within single case) 3.2 ใช้การตอบข้อโต้แย้งของกรณีศึกษาด้วยหลักของเหตุและผลในการศึกษาแบบหลายกรณี (replication logic in multiple case studies)	การออกแบบวิจัย
4. ความเชื่อมั่น (Reliability)	4.1 ใช้โครงร่างของกรณีศึกษา (case study protocol) 4.2 พัฒนาข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา (develop case study database)	การเก็บรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา จำนวน 16 เรื่อง พบว่า ลักษณะของงานวิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

ศึกษาบทบาทในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 3 เรื่อง (สนั่น สุขเหลือ, 2546; พัฒนาการณ์ วัชรวิโรจน์, 2545; พิษณุ ศีลรักษ์, 2542)

ศึกษาโครงการที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน จำนวน 8 เรื่อง (ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี, 2543; กীরติวัฒน์ อัครเส, 2543; สันติ พรหมจันทร์, 2546; สิงห์ชัย แพรแจริญ, 2548; วินัย ประวันนา, 2544; สมศักดิ์ ลาดี, 2543; มยุรี พิมพ์สุวรรณ, 2545; ธีรพงศ์ ปลูกสันเทียะ, 2546)

ศึกษาผลสำเร็จ หรือผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 5 เรื่อง (สุนนทิพย์ อัมภานผล, 2545; ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์, 2544; สมพร พงษ์เสถียรศักดิ์, 2546; สมบัติ ฝาพงศ์คล้าย, 2546; เทพวาทณี วินิจำทร, 2548)

ผู้วิจัยนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัย ขอบเขตที่ศึกษา และผลสรุปงานวิจัยทั้งหมด โดยย่อแบ่งตามลักษณะของงานวิจัย ปรากฏดังตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

งานวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ขอบเขตที่ศึกษา	ผลการวิจัย
งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาท			
พิษณุ ศีลรักษ์, 2542	การวิจัยเชิงสำรวจ	ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหาร, ครูโรงเรียนประถมศึกษาต่อโครงการพระราชดำริ 1. ด้านการยึดครอบครัวและชุมชน 2. ด้านการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ 3. ด้านการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย 4. ด้านการส่งเสริมการตลาดชุมชน 5. ด้านการจัดเวทีชาวบ้าน	บทบาทของผู้บริหารและครูอยู่ในระดับปานกลาง บทบาทของผู้บริหารและครูจำแนกตามที่ตั้งของโรงเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
พัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์, 2545	การวิจัยเชิงสำรวจ	ศึกษาบทบาทของครู บัณฑิตที่มีอิทธิพล ปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา	ครูมีบทบาทการส่งเสริมระดับต่ำ บัณฑิตที่มีอิทธิพลคือ เจตคติที่ดี การสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชนและโรงเรียน รายวิชาที่สอน ปัญหาที่พบ คือด้านผู้เรียน ผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน
สนั่น สุขเหลือ, 2546	การวิจัยเชิงสำรวจ	ศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมโครงการตามแนวพระราชดำริ	บทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก บทบาทเกี่ยวกับการนำโครงการมาปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง บทบาทเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2.5 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

งานวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ขอบเขตที่ศึกษา	ผลการวิจัย
งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาท			
ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี, 2543	การวิจัยเชิงสำรวจ	ศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการในการบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ความต้องการในการบริหารได้แก่ ความพร้อมด้านบุคลากร สถานที่งบประมาณ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การบูรณาการโครงการกับรายวิชา และการติดตาม ประเมินผล
กীরติวัฒน์ อัครเส, 2543	การวิจัยกรณีศึกษา	ศึกษาการดำเนินงาน และปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา	สภาพการดำเนินงานประกอบด้วยโครงการใหญ่ 3 โครงการ คือ โครงการกิจกรรมสหกรณ์แบบครบวงจรโครงการเกษตรพอเพียงโครงการอาหารกลางวันเต็มรูป ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จคือ สภาพทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียน ความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการและเอกชน
สมศักดิ์ ลาดี, 2543	การวิจัยเชิงสำรวจ	ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการดำเนินการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา	สภาพทั่วไปเป็นโรงเรียนขนาดกลาง ผลการดำเนินงาน ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนต้องการให้มีการวางแผนจัดกิจกรรม ครูมีความรู้ได้รับงบประมาณ ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของกิจกรรม

ตารางที่ 2.5 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

งานวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ขอบเขตที่ศึกษา	ผลการวิจัย
งานวิจัยที่ศึกษาโครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง			
วินัย ervaanna, 2544	การวิจัยเชิงสำรวจ	ศึกษารูปแบบและปัญหาในการดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนแกนนำประถมศึกษา	แบบที่ 1 สำหรับโรงเรียนที่มีพื้นที่และแหล่งน้ำเพียงพอ จัดแบ่งเป็น 4 ส่วน แบบที่ 2 สำหรับโรงเรียนที่ไม่มีพื้นที่มีการแบ่งพื้นที่เป็น 4 ส่วน มีการดำเนินการโดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหา ได้แก่ สภาพที่ดินมีคุณภาพต่ำ ขาดการปรับปรุงดิน ขาดงบประมาณ น้ำไม่เพียงพอ ไม่มีความชำนาญในการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์
มยุรี พิมพ์สุวรรณ, 2545	การวิจัยเชิงสำรวจ	ศึกษาการดำเนินงานและความต้องการแนะแนว ในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ในโรงเรียนแกนนำประถมศึกษา	การดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีความต้องการแนะแนวโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารครูรับผิดชอบโครงการและนักเรียนมีความต้องการในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2.5 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

งานวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ขอบเขตที่ศึกษา	ผลการวิจัย
งานวิจัยที่ศึกษาโครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง			
ธีรพงศ์ ปุกสันทียะ, 2546	การวิจัยเชิงสำรวจ	ศึกษาสภาพ และเปรียบเทียบการปฏิบัติงานโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนแกนนำประถมศึกษา 3 ด้าน ด้านการสร้างความคิดรวบยอด ด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน ด้านการประชาสัมพันธ์	สภาพการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพการปฏิบัติงานตามทัศนคติของข้าราชการครูกับนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนทัศนคติของผู้บริหาร ครูที่รับผิดชอบโครงการ ครูผู้สอน นักเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ข้อเสนอ คือ ขาดงบประมาณ ควรมีเทคโนโลยีอย่างจริงจัง ต้องการครูที่มีความรู้ด้านเกษตร
สันติ พรหมจันทร์, 2546	การวิจัยเชิงสำรวจ	ศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาในการดำเนินงานโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนแกนนำประถมศึกษา	ข้าราชการครูในจ.ขอนแก่น และจ.เลยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอยู่ในระดับน้อย เปรียบเทียบความคิดเห็นสภาพการดำเนินงาน โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 2.5 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

งานวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ขอบเขตที่ศึกษา	ผลการวิจัย
งานวิจัยที่ศึกษาโครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง			
สิงห์ชัย แพรเจริญ, 2548	การวิจัยเชิงสำรวจ	ศึกษาเพื่อประเมินโครงการเกษตรพอเพียงในด้านปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อม ด้านกระบวนการปฏิบัติ ด้านผลผลิตของโครงการ	ปัจจัยด้านพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านผลผลิตของโครงการจำแนกตามความคิดเห็นของผู้ประเมินมีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า อยู่ในระดับมาก ส่วนตามความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก
ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์, 2544	การวิจัยเชิงคุณภาพ	ศึกษาผลการใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาและติดตามการสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนทำโครงการอาชีพ	ในการทำโครงการอาชีพนั้นยังมีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ไม่ประหยัดหลังจากที่ได้เรียนรู้เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงปรากฏว่า ใช้จ่ายในโครงการอย่างประหยัดอย่างคุ้มค่า ทุกคนในครอบครัวให้ความร่วมมือสนับสนุน ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อเนื้อหากิจกรรมการเรียนและครูเป็นไปในทางบวกเช่นเดียวกับความคิดเห็นของชุมชนต่อการทำโครงการอาชีพ

ตารางที่ 2.5 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

งานวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ขอบเขตที่ศึกษา	ผลการวิจัย
งานวิจัยที่ศึกษาผลสำเร็จจากการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง			
สุนนทิพย์ อัมภานผล, 2545	การวิจัยเชิงสำรวจ	ศึกษา และเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลของเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา	สัมฤทธิ์ผลของเกษตรทฤษฎีใหม่ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู นักเรียนอยู่ในระดับดี สัมฤทธิ์ผลของเกษตรทฤษฎีใหม่ที่จัดกิจกรรมรูปแบบต่างกัน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู นักเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ปัญหาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอยู่ในระดับน้อย นักเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด
สมพร พงษ์เสถียรศักดิ์, 2546	การวิจัยเชิงทดลอง	ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการประพฤติตนตามคุณธรรมในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับชั้น ปวช.1	หลังจากทดลองสอนกลุ่มละ 20 ชั่วโมง นักเรียนที่เรียนหลักสูตรด้วยการสอน 2 แบบ มีผลสัมฤทธิ์ และการประพฤติตนตามคุณธรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ นักเรียนที่เรียนหลักสูตรด้วยการสอนแบบโยนิโสมนสิการและแบบไตรสิกขามีการประพฤติตนตามคุณธรรมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 2.5 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

งานวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ขอบเขตที่ศึกษา	ผลการวิจัย
งานวิจัยที่ศึกษาผลสำเร็จจากการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง			
สมบัติ เฝ้าพงศ์คล้าย, 2546	การวิจัยเชิง ทดลอง	ศึกษาผลจากส่งเสริมความรู้และ ความสามารถในการแก้ปัญหาของ นักเรียนชั้นประถม 6 เรื่องเศรษฐกิจ ชุมชนพึ่งตน โดยเรียนแบบใช้ปัญญา เป็นฐาน	หลังจากการทดลอง 12 สัปดาห์ ค่าเฉลี่ยของคะแนน ความรู้ และคะแนน ความสามารถในการ แก้ปัญหาหลังการทดลองสูง กว่าก่อนทดลองอย่างมี นัยสำคัญ ค่าเฉลี่ยของ คะแนนความรู้ และคะแนน ความสามารถในการ แก้ปัญหาหลังการทดลองสูง กว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญ
เทพวณี วินิจกำจร, 2548	การวิจัยเชิง ทดลอง	ศึกษาการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความ ซื่อสัตย์ ความอดทน ความเพียร ความรอบคอบ ของนักเรียนชั้นประถม 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิด ของบลูมและแรวท์	ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ คะแนนเจตคติ และคะแนน พฤติกรรม ภายหลังเข้าร่วม กิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วม กิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญ จากแบบบันทึกการเรียนของ น.ร. พบว่า ได้รับความรู้ของ ค่านิยม รู้ถึงคุณค่า น.ร.รู้สึก สนใจและสนุก ประโยชน์ที่ ได้ คือสามารถทำงาน ประดิษฐ์ ทำงานเป็นกลุ่ม ด้วยความร่วมมือ ทำแผนผัง ความคิดและกล้าแสดงออก มากขึ้น

จากการค้นคว้าและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการสรุปและสังเคราะห์องค์ความรู้ออกมาในรูปของตารางสรุปผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาจำนวน 16 เรื่อง แสดงในตารางที่ 6 ซึ่งผู้วิจัยทำแบ่งประเด็นที่ศึกษาออกเป็น 6 ประเด็นคือ 1) ยุทธวิธีในการวิจัย 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 3) ระดับชั้นการศึกษาที่ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการศึกษา 4) การบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร 5) การจัดการเรียนการสอนของครู 6) ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนของนักเรียน ใน 6 ประเด็นที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยขออธิบายรายละเอียดเพิ่มเติม ในประเด็นของการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร การจัดการเรียนการสอนของครู และผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนของนักเรียน ดังนี้

การบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร ในประเด็นนี้ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาจำนวน 16 เล่ม โดยผู้วิจัยดูจากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยว่ามิงงานวิจัยใดบ้างที่ศึกษาในประเด็นของการบริหารจัดการศึกษา และพิจารณาถึงกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยว่างานวิจัยเรื่องใดใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา หรือครู หลังจากการพิจารณาตามหลักดังกล่าว จากงานวิจัยจำนวน 16 เล่ม ผู้วิจัยทำการคัดสรรออกมาได้จำนวน 11 เรื่อง โดยทั้ง 11 เรื่องนี้มีบางส่วนที่ศึกษาถึงประเด็นของการบริหารจัดการสถานศึกษา บางเรื่องก็ศึกษาในประเด็นนี้โดยตรง หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงทำการพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อในแบบสอบถามว่า มีข้อคำถามใดบ้างที่ถามเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา และถ้ามีก็ทำการพิจารณาต่อว่าเป็นการถามในประเด็นอะไร หลังจากนั้นก็ทำการสังเคราะห์ประเด็นคำถามและจัดเป็นหมวดหมู่เดียวกัน

จากหลักการและวิธีการพิจารณาที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกการบริหารจัดการสถานศึกษา ออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการบุคลากร ด้านการบริหารจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการงบประมาณ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ ด้านการบริหารจัดการความร่วมมือกับผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งจะดำเนินตามระบบบริหารคุณภาพเต็มมิ่ง เนื่องมาจากการในการบริหารจัดการนั้นจะต้องมีวิธีการอย่างมีระบบและขั้นตอนที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน เพื่อเป็นแนวทางให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ หน่วยงานต่างๆ จึงให้ความสำคัญในด้านกระบวนการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ (กรมวิชาการ, 2539) ดังนั้นการจัดการบริหารสถานศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับกระบวนการบริหารงานคุณภาพวงจรเต็มมิ่งในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เพราะเป็นรูปแบบที่ต้องการการมีส่วนร่วมของบุคคลทุกส่วนทุกฝ่ายเป็นลักษณะของการบริหารตามรูปแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีความสำคัญต่อการส่งเสริมกิจกรรมของสถานศึกษา

การจัดการเรียนการสอนของครู ในประเด็นนี้ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาจำนวน 16 เล่ม โดยผู้วิจัยดูจากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยว่ามีงานวิจัยใดบ้างที่ศึกษาในประเด็นของการจัดการเรียนการสอนจากงานวิจัยจำนวน 16 เล่ม ผู้วิจัยทำการคัดสรรออกมาได้จำนวน 11 เรื่อง โดยทั้ง 11 เรื่องนี้มีบางส่วนที่ศึกษาถึงประเด็นของการจัดการเรียนการสอน หรือบางเรื่องก็ศึกษาในประเด็นนี้โดยตรง หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงทำการพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อในแบบสอบถามว่ามีข้อคำถามใดบ้างที่ถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และถ้ามีก็ทำการพิจารณาต่อว่าเป็นการถามในประเด็นอะไร หลังจากนั้นก็ทำการสังเคราะห์ประเด็นคำถามและจัดเป็นหมวดหมู่เดียวกัน

จากหลักการ และวิธีการพิจารณาที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกการจัดการเรียนการสอน ออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน

ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนของนักเรียน ในประเด็นนี้ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาจำนวน 16 เล่ม โดยผู้วิจัยดูจากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยว่ามีงานวิจัยใดบ้างที่ศึกษาในประเด็นของการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมโดยเน้นที่ด้านผู้เรียนเป็นหลัก และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน จากงานวิจัยจำนวน 16 เล่ม ผู้วิจัยทำการคัดสรรออกมาได้จำนวน 12 เรื่อง โดยทั้ง 12 เรื่องนี้มีบางส่วนที่ศึกษาถึงประเด็นของการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และคุณลักษณะของผู้เรียน หรือบางเรื่องก็ศึกษาในประเด็นนี้เหล่านี้โดยตรง หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงทำการพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อในแบบสอบถามว่ามีข้อคำถามใดบ้างที่ถามเกี่ยวกับตัวผู้เรียน หรือคุณลักษณะของผู้เรียน และถ้ามีก็ทำการพิจารณาต่อว่าเป็นการถามในประเด็นอะไร หลังจากนั้นก็ทำการสังเคราะห์ประเด็นคำถามและจัดเป็นหมวดหมู่เดียวกัน

จากหลักการ และวิธีการพิจารณาที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนของนักเรียน ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การดำเนินชีวิต

ตารางที่ 2.6 สรุปผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

ประเด็นที่	นักวิจัย															
	พิษณุ ศีลรักษ์ (2543)	ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี (2543)	กิริติวัฒน์ อัครเส (2543)	สมศักดิ์ ลาดี (2543)	วินัย ประวันนา (2544)	ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2544)	พัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545)	มยุรี พิมพ์สุวรรณ (2545)	สุนทิพย์ อัมภามล (2545)	สนัน สุตเหลือ (2546)	สันติ พรหมจันทร์ (2546)	ธีรพงศ์ ปุ๊กสันเทียะ (2546)	สมพร พงษ์เสถียรศักดิ์ (2546)	สมบัติ เฝ้าพงษ์คล้าย (2546)	สิงห์ชัย แพร่เจริญ (2548)	เพทวानी วิมิจักษ์ธร (2548)
ยุทธวิธีในการวิจัย (Research Strategies)																
1) การวิจัยเชิงทดลอง													√	√		√
2) การวิจัยกึ่งทดลอง																
3) การวิจัยเชิงสำรวจ	√	√		√	√		√	√	√	√	√	√			√	
4) การวิจัยกรณีศึกษา			√													
5) การวิจัยเชิงคุณภาพ						√										
6) การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์																
7) การวิจัยอนาคต																
8) การวิจัยเอกสาร																
9) การวิจัยผสมผสาน																
กลุ่มตัวอย่าง																
1) ผู้บริหารสถานศึกษา	√	√	√	√	√			√	√	√		√			√	
2) ผู้ช่วยผู้บริหาร		√	√													
3) กรรมการโรงเรียน			√												√	
4) ครู	√	√	√	√	√		√	√	√		√	√			√	
5) ผู้ปกครอง						√										
6) นักเรียน			√	√		√		√	√			√	√	√		√
7) สมาชิกในชุมชน			√			√										
ระดับชั้นการศึกษา																
1) โรงเรียนระดับประถมศึกษา	√	√	√	√	√			√	√	√	√	√		√	√	√
2) โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา						√	√			√						
3) โรงเรียนระดับชั้นอาชีวศึกษา												√				

ตารางที่ 2.6 สรุปผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา (ต่อ)

ประเด็นที่	นักวิจัย															
	พิชญ์ ศีลรักษ์ (2542)	ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี (2543)	กิริติวัฒน์ อัครเส (2543)	สมศักดิ์ ลาดี (2543)	วินัย ประวันนา (2544)	ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2544)	พัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545)	มยุรี พิมพ์สุวรรณ (2545)	สุนทิพย์ อัมภามล (2545)	सनัน สุทธเสถียร (2546)	สันติ พรหมพันธ์ (2546)	ธีรพงศ์ ปุ๊กสันเทียะ (2546)	สมพร พงษ์เสถียรศักดิ์ (2546)	สมบัติ เผ่าพงษ์คล้าย (2546)	สิงห์ชัย แพร่เจริญ (2548)	เพทวानी วิมลกำธร (2548)
ผู้บริหาร																
การบริหารจัดการสถานศึกษา																
1. การวางแผนในการบริหารจัดการ บุคลากร	√	√	√	√				√	√	√	√	√				√
2. การวางแผนในการบริหารจัดการ การเรียนการสอน	√	√	√	√	√			√	√	√	√	√				√
3. การวางแผนในการบริหารจัดการ งบประมาณ		√	√	√				√	√		√					
4. การวางแผนในการบริหารจัดการ ทรัพยากรทางกายภาพ		√	√	√	√			√	√	√	√	√				√
5. การวางแผนในการบริหารจัดการ ความร่วมมือกับผู้ปกครอง และชุมชน	√	√	√	√	√			√	√	√	√	√				√
6. การดำเนินงานในการบริหารจัดการ บุคลากร	√	√	√					√	√	√	√	√				√
7. การดำเนินในการบริหารจัดการ การเรียนการสอน	√	√	√	√	√			√	√	√	√	√				√
8. การดำเนินงานในการบริหารจัดการ งบประมาณ		√	√	√				√	√		√					√
9. การดำเนินงานในการบริหารจัดการ ทรัพยากรทางกายภาพ		√	√	√	√			√	√	√	√	√				√
10. การดำเนินงานในการบริหารจัดการ ความร่วมมือกับผู้ปกครอง และชุมชน	√	√	√	√	√			√	√	√	√	√				√
11. การประเมินผลตรวจสอบด้าน บุคลากร		√						√	√	√	√	√				√
12. การประเมินผลตรวจสอบด้านการ จัดการเรียนการสอน		√						√	√	√	√	√				√

ตารางที่ 2.6 สรุปผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา (ต่อ)

ประเด็นที่	นักวิจัย															
	พิชญ์ ศีลรักษ์ (2542)	ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี (2543)	กิริติวัฒน์ อัครเส (2543)	สมศักดิ์ ลาดี (2543)	วินัย ประวันนา (2544)	ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2544)	พัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545)	มยุรี พิมพ์สุวรรณ (2545)	สุนทรีพิมพ์ อัมภามล (2545)	สนั่น สุขเหลือ (2546)	สันติ พรหมพันธ์ (2546)	ธีรพงศ์ ปุ๊กสันเทียะ (2546)	สมพร พงษ์เสถียรศักดิ์ (2546)	สมบัติ เผ่าพงษ์คล้าย (2546)	สิงห์ชัย แพร่เจริญ (2548)	เพทวानी วิมลกำธร (2548)
ผู้บริหาร																
การบริหารจัดการสถานศึกษา																
13. การประเมินผลตรวจสอบด้านงบประมาณ		√						√	√		√					√
14. การประเมินผลตรวจสอบด้านทรัพยากรกายภาพ		√						√	√	√	√					√
15. การประเมินผลตรวจสอบด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง และชุมชน		√							√	√	√					√
16. การแก้ไขปรับปรุงด้านบุคลากร										√						
17. การแก้ไขปรับปรุงด้านการจัดการเรียนการสอน										√						
18. การแก้ไขปรับปรุงด้านงบประมาณ																
19. การแก้ไขปรับปรุงด้านทรัพยากรกายภาพ										√						
20. การแก้ไขปรับปรุงด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง และชุมชน										√						
ครู																
การจัดการเรียนการสอน																
1. การกำหนดเนื้อหาสาระ	√	√	√					√	√	√	√	√				√
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	√	√	√	√	√			√	√	√	√	√				√
3. การจัดสื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้	√	√	√	√	√			√	√	√		√				√
4. การวัดและประเมินผล		√		√				√	√	√		√	√			√
5. การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้	√	√	√	√	√			√	√	√		√	√			√
6. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง, ชุมชน	√			√	√			√	√			√	√			√

ตารางที่ 2.6 สรุปผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา (ต่อ)

นักวิจัย	พินิจ ศิริรักษ์ (2542)	ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี (2543)	กิตติวัฒน์ อัครเส (2543)	สมศักดิ์ ลาดี (2543)	วิชัย ประวันนา (2544)	ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2544)	พัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545)	มยุรี พิมพ์สุวรรณ (2545)	สุนนทิพย์ อมภาณ (2545)	สนัน สุขเหลือ (2546)	สันติ พรหมจันทร์ (2546)	ธีรพงศ์ ปุ๊กสันทียะ (2546)	สมพร พงษ์สเสียรศักดิ์ (2546)	สมบัติ เผ่าพงษ์ศักดิ์ (2546)	สิงห์ชัย แพรเจริญ (2548)	เพทวณี วินิจำทร (2548)
	ประเด็นที่ศึกษา															
นักเรียน																
ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียน																
1. ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	√	√	√			√	√	√	√			√	√	√	√	√
2. ทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	√	√	√			√	√	√	√			√	√	√	√	√
3. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การดำเนินชีวิต	√	√			√	√			√				√	√	√	√

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหุ้นส่วนทางการศึกษา

แสงทอง ภูศรี (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวคิดและการปฏิบัติด้านความเป็นหุ้นส่วนระหว่างครอบครัวและโรงเรียนในการจัดการศึกษา โดยใช้การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการสำรวจแนวคิดและการปฏิบัติงานด้านความเป็นหุ้นส่วนระหว่างครอบครัวและโรงเรียนในการพัฒนานักเรียนในระดับมัธยมศึกษา และได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวคิดด้านความเป็นหุ้นส่วน และกระบวนการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันของผู้ปกครองและครู ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ระดับแนวคิดด้านความเป็นหุ้นส่วนของโรงเรียนอยู่ในระดับสูง ซึ่งแนวคิดด้านความเป็นหุ้นส่วนประกอบด้วย ด้านเป้าหมายเพื่อการส่งเสริม บัองกันและแก้ไขเรื่องการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียน ด้านหลักการทำงานเพื่อปรับปรุงคุณลักษณะภายในของตนให้ส่งเสริมความร่วมมือมากขึ้น ด้านวิธีการทำงานเพื่อปรับความคิดของครูและผู้ปกครองโดยใช้กระบวนการ PDCA โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวคิดด้านความเป็นหุ้นส่วน มี 3 ตัว ได้แก่ ทศนคติต่อความเป็นหุ้นส่วน การกำหนดนโยบาย และการให้การสนับสนุน ส่วนระดับคะแนนการปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วน คือการให้การ

สนับสนุน สิ่งที่ส่งผลต่อความเป็นหุ้นส่วนนอกเหนือจากปัจจัยทั้งสามข้อที่ทำการศึกษาคือ การปฏิรูปการศึกษา การสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ ความห่วงใยในตัวนักเรียนและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับผู้ปกครองนักเรียน

จตุภูมิ เขตจัตุรัส (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องความริเริ่มของความเป็นหุ้นส่วนในการวิจัยกับการเปลี่ยนแปลงของความรู้และการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนและอาจารย์มหาวิทยาลัย: กรณีศึกษา พหุพื้นที่ การศึกษาเป็นแบบสืบย้อน ผลการศึกษาพบว่าก่อนการดำเนินงานโครงการวิจัย สภาพความรู้และการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนและอาจารย์มหาวิทยาลัย มีลักษณะยังขาดความรู้ในเนื้อหาที่โครงการวิจัยมุ่งเน้น ขาดความสม่ำเสมอในการปฏิบัติ ครูไม่สามารถทำวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติงานได้ ลักษณะการดำเนินงานมี 3 แบบ คือ แบบนำพัฒนา แบบกัลยาณมิตร และแบบสนับสนุน โดยทั้ง 3 แบบมีลักษณะความริเริ่มของความเป็นหุ้นส่วนในการวิจัย 5 ประการ คือ 1) มีการกำหนดเป้าหมายในการวิจัยร่วมกัน 2) มีการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการวิจัยร่วมกัน 3) มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันในการวิจัย 4) มีการทบทวนความสัมพันธอย่างสม่ำเสมอ 5) มีการเอื้อประโยชน์ต่อกันในการวิจัย หลังการดำเนินงานโครงการวิจัยสภาพความรู้และการปฏิบัติงานมีการเปลี่ยนแปลง คือเพิ่มความรู้ นำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานได้มากขึ้น มีการพัฒนางานที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสามารถทำวิจัยได้และมีการนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติงาน อิทธิพลสำคัญของความริเริ่มของความเป็นหุ้นส่วนในการวิจัยคือ ทำให้ครูโรงเรียนและอาจารย์มหาวิทยาลัยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน

กมลทิพย์ ศรีหาเศษ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิจัยประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่าง ภาครัฐและเอกชน: กรณีศึกษา โดยยึดแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า การประเมินก่อนเริ่มโครงการ ด้านสภาวะแวดล้อมมีลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนครบถ้วน คือมีเป้าหมายเดียวกัน ยึดหลักการการทำงานที่เสมอภาค ดำเนินงานเป็นระบบ ส่วนปัจจัยนำเข้ามีความเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินงาน ยกเว้นด้านงบประมาณซึ่งภาคเอกชนเป็นฝ่ายเดียวที่มีอำนาจการตัดสินใจ การประเมินระหว่างดำเนินงาน พบว่ามีความเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินงาน ด้านกระบวนการ การจัดกิจกรรม และการควบคุมติดตามผล การประเมินหลังการดำเนินงาน ด้านผลผลิตมีความเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินงานเฉพาะลักษณะการมีเป้าหมายเดียวกัน และการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเท่านั้น แต่ในการยึดหลักการการทำงานที่เสมอภาค พบว่าภาครัฐมีอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนมากกว่าฝ่ายภาคเอกชน และฝ่ายภาคเอกชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงานของ

นักเรียนมากกว่าฝ่ายภาครัฐ ด้านผลลัพธ์มีความเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินงาน แต่ด้านปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานนั้น ภาครัฐและเอกชนดำเนินงานแก้ไขปัญหาร่วมกันเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียนทุนเท่านั้น

สามารถ กมขุนทด (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่าผู้ปกครองและชุมชนให้การยอมรับและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในทุกๆ ด้าน แต่ในทางปฏิบัติโรงเรียนยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนไม่มาก และยังพบว่าผู้บริหารมีบทบาทที่สำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วน แนวทางในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนควรเริ่มจากการส่งเสริมให้ผู้บริหารมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน และให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนเพื่อพัฒนาผู้เรียนแก่ผู้บริหารและครู แล้วขยายสู่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อไป

7.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับหุ้นส่วนทางการศึกษาในต่างประเทศ

Valadez and Snyder (2006) ได้ทำการศึกษาเรื่องอิทธิพลของสังคม วัฒนธรรมและการเมืองสู่การพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา งานวิจัยนี้เป็นกรณีศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัยประจำมลรัฐในสหรัฐอเมริกาและโรงเรียนมัธยมสองแห่งในรัฐแคลิฟอร์เนียตอนใต้ ความเป็นหุ้นส่วนถูกร่วมมือโดยความพยายามของมหาวิทยาลัยและโรงเรียนเพื่อที่จะเพิ่มนักเรียนละตินที่เหมาะสมเข้าสู่สถาบันการศึกษา ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบแนวคิด คือการมีปฏิสัมพันธ์ของวัฒนธรรม และลักษณะของการตัดสินใจที่เฉียบคมขององค์กร และแนวทางการปฏิบัติของบุคคลแต่ละบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในการเกิดการสร้างความเป็นหุ้นส่วน จากการศึกษาพบว่า การสร้างความเป็นหุ้นส่วนขึ้นอยู่กับการพัฒนาของการเอาใจใส่ของทั้งสองฝ่ายและสำหรับผู้บริหารนั้นควรจะมีการดูแลและติดตาม ในอนาคตการวิเคราะห์ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างโรงเรียนและมหาวิทยาลัยควรจะกล่าวถึงหรือคำนึงถึงลักษณะเฉพาะบุคคล การประพฤติปฏิบัติ และการตัดสินใจในการดำเนินการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วน

Hand (2006) ได้ทำการศึกษาเรื่องกระบวนการสร้างหุ้นส่วนระหว่างโรงเรียนและชุมชน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายกระบวนการสร้างหุ้นส่วนระหว่างโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนมัธยมสองโรงเรียนที่มีหุ้นส่วนเป็นจำนวนมากได้ถูกคัดเลือกโดยคณะกรรมการบริหารโรงเรียนในออนตาริโอตอนใต้โดยเลือกที่ความหลากหลายทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เก็บข้อมูลด้วยการ

วิเคราะห์เอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 25 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการ 2 คน ผู้จัดการสำนักงาน 1 คน (ผู้อำนวยการเขตพื้นที่) ครู 8 คนและ หนึ่งส่วนจากชุมชน 19 คน กระบวนการของการสร้างหนึ่งส่วนถูกอธิบายจากทัศนคติทางการศึกษา และนิเวศวิทยา พบว่า หลักสำคัญส่วนใหญ่ของหนึ่งส่วนเริ่มต้นจากครู และผู้ประสานงานที่ได้จากการสรรหาซึ่งมีพื้นฐานในด้านการกำหนดความต้องการและโปรแกรมของนักเรียน ยุทธวิธีที่ได้ผลและมีประสิทธิภาพมากที่สุด คือการที่สนับสนุนส่งเสริมประโยชน์ของผู้ประสานงานตั้งแต่เริ่มติดต่อกัน พบปะเป็นการส่วนตัว การร่วมมือกันทำกิจกรรมของหนึ่งส่วนจะสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ที่รับชัยชนะ มีการอธิบายถึงบริบทของ อิทธิพลของโรงเรียนและชุมชนมีผลต่อการพัฒนาสัมพันธภาพของ หนึ่งส่วน การสนับสนุนส่งเสริมของผู้บริหาร สร้างวัฒนธรรมในโรงเรียน ซึ่งสร้างทีมงานที่มีความสามารถและดำเนินการไปสู่หนึ่งส่วน ธรรมชาติของชุมชนมีอิทธิพลต่อประเภทของหนึ่งส่วนที่หาได้ในด้านความร่วมมือ การอาศัยอยู่ใกล้ ข้อจำกัดในเรื่องเวลาและเงินและความสามารถเฉพาะตนเป็น ประโยชน์และความท้าทายในเรื่องหนึ่งส่วน ขณะที่ระบบเครือข่ายอำนวยความสะดวกของ กระบวนการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยทั้งนักการศึกษา นักวิจัยให้เข้าใจเรื่องกระบวนการหนึ่งส่วนดีขึ้นกว่าเดิมและสามารถช่วยให้ผู้บริหารสร้างหนึ่งส่วนอย่างมีประสิทธิภาพกับสมาชิกชุมชน

Epstein and Sander (2006) ได้ทำการศึกษาเรื่องการคาดหวังสำหรับการเปลี่ยนแปลง การเตรียมนักการศึกษาสำหรับการมีส่วนร่วม ของ โรงเรียน ครอบครัว และชุมชน งานวิจัยนี้สำรวจ การเตรียมในอนาคตของครูและผู้บริหารในการดำเนินการหนึ่งส่วนระหว่างโรงเรียน ครอบครัวและ ชุมชนใช้ตัวอย่างจาก 1,614โรงเรียน วิทยาลัย และแผนกการศึกษา (school, colleges, and department of education: SCDE) ในสหรัฐอเมริกา การสำรวจตรวจสอบไม่เฉพาะแต่เรื่องหลักสูตร และเนื้อหาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่เป็นทักษะของนักการศึกษาแต่ยังครอบคลุมถึงทักษะของหัวหน้าและ โครงการในอนาคต ผลของการวิจัยได้ขยายวิจัยที่ผ่านมาโดยจำแนกองค์ประกอบของโครงสร้าง องค์การ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ โรงเรียน วิทยาลัย และแผนกการศึกษาต่างๆ กัน ครอบคลุมหัวข้อของการมีส่วนร่วม การเตรียมความพร้อมของผู้สำเร็จการศึกษาในการดำเนินงานของครอบครัวและชุมชนที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมและทักษะของการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะความเชื่อของผู้นำของโรงเรียน วิทยาลัย และแผนกการศึกษาที่เห็นทักษะของการเป็นหนึ่งส่วนมีความสำคัญและเป็นที่ต้องการ ผู้บริหารมีส่วนสัมพันธ์อย่างเด่นชัดมากขึ้นครอบคลุมเนื้อหาของหนึ่งส่วน การเตรียมการสำหรับผู้สำเร็จ การศึกษาที่ดีกว่าและแผนกในอนาคตที่จำเป็นต้องมีหลักสูตร/เนื้อหาเกี่ยวกับหนึ่งส่วนสำหรับ นักเรียนระดับก่อนปริญญา และระดับปริญญา ผู้นำโรงเรียน วิทยาลัย และ แผนกการศึกษาชี้ให้เห็น องค์ประกอบที่อาจจะจำกัดการเปลี่ยนแปลงของโปรแกรมรวมถึงทัศนคติของคณะกรรมการการ

ดำเนินงานของมหาวิทยาลัยและกล่าวถึงข้อบังคับจำเป็นเพิ่มเติมสำหรับผู้ที่จะจบการศึกษา ข้อเสนอแนะ คือผู้นำโรงเรียน วิทยาลัย และแผนกการศึกษาต้องมีความห่วงใยและคล่องแคล่วต่อการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานและสร้างทีมงานเพื่อแนะนำสถาบันของตนเพื่อเตรียมนักศึกษาในอนาคตให้สามารถสร้างครอบครัวและชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้คัดเลือกภาคีหุ้นส่วนจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา โดยพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยที่ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ ในที่นี้ผู้วิจัยได้คัดเลือก ผู้บริหาร ครู นักเรียน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องมาจากเป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่จะทำการผลักดันและส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในสถานศึกษาได้โดยตรงที่สุด ในส่วนของผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชนในที่นี้เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสนับสนุนสาเหตุที่ผู้วิจัยสนใจที่จะนำผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนเข้ามาเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลนั้นประการแรกเนื่องมาจากว่าผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาครั้งนี้เพราะนักเรียนเป็นบุคคลที่อยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง ประการที่สองในส่วนของสมาชิกในชุมชนผู้วิจัยพิจารณาจากแนวคิดของการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในข้อที่ว่าต้องมีการบูรณาการไปสู่ชุมชน หรือบูรณาการสู่งานวิชาชีพแก่สังคม ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) ที่ได้ระบุว่าให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งสังคมในมุมมองของผู้วิจัยคือ สมาชิกในชุมชนสาเหตุก็มาจากว่าชุมชนเป็นส่วนที่มีความใกล้ชิดกับสถานศึกษามากที่สุด

โดยสรุปแล้วภาคีหุ้นส่วนที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาในที่นี้ ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ที่เป็นภาคีหลักในการศึกษาในครั้งนี้ และผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชนเป็นภาคีสนับสนุน โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษา 3 ประเด็น 1) บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในการดำเนินงานตามแนวคิดการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2) ศึกษาผลที่ภาคีหุ้นส่วนจะได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท 3) ศึกษาผลสำเร็จของการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้แผนที่ผลลัพธ์เป็นเครื่องมือในการประเมินผลสำเร็จ โดยทั้ง 3 ประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) บทบาท และยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในการดำเนินงานตามแนวคิดการส่งเสริม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาซึ่งมี 5 มาตรการดังต่อไปนี้

เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างความเข้าใจหลักการ
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้องแก่บุคลากรและนักเรียนนักศึกษาทุกคน

เกาะติดสถานการณ์ หมายถึง การสร้างค่านิยมและส่งเสริมบทบาทของบุคลากรให้มี
ส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้แนวคิดของ
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

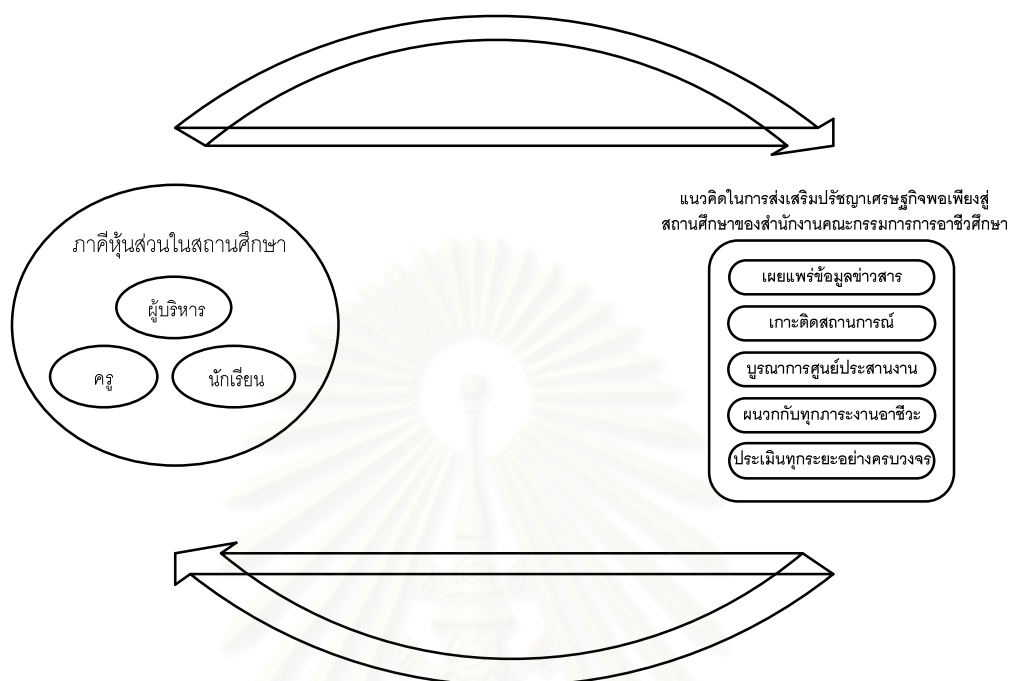
บูรณาการศูนย์ประสานงาน หมายถึง การบูรณาการความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงสู่หลักสูตรการเรียนการสอน การวิจัย กิจกรรมเสริมหลักสูตรและงานบริการวิชาชีพแก่สังคม
ผนวกกับทุกภาระงานอาชีพะ หมายถึง ส่งเสริมการทำงานระบบเครือข่ายเพื่อเสริมแรง
ให้เกิดพลังในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างโปร่งใส เป็นธรรม ประหยัดและมีประสิทธิภาพ

ประเมินทุกระยะอย่างครบวงจร หมายถึง สร้างระบบติดตามและประเมินผลทุก
โครงการทุกกิจกรรมภายใต้ตัวชี้วัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) ศึกษาผลที่ภาคีหุ้นส่วนจะได้รับจากการดำเนินตามบทบาทดังกล่าว โดยผู้วิจัยต้องการ
ศึกษาประเด็นเหล่านี้ ได้แก่ ผลจากการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร ผลจากการจัดการเรียน
การสอนของครู และคุณภาพของผู้เรียนในที่นี่ก็คือผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนของผู้เรียน ซึ่งประเด็นที่
ผู้วิจัยต้องการจะทำการศึกษาทั้งหมดนี้มาจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงใน
สถานศึกษาโดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์จากข้อคำถามของงานวิจัยแต่ละเรื่องจากจำนวน 16 เรื่อง และ
นำมาสรุปเป็นประเด็นและหัวข้อหลักในการสังเคราะห์งานวิจัย

3) ศึกษาผลของการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์เป็น
เครื่องมือในการประเมินผล จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา
ผู้วิจัยพบว่ายังขาดองค์ความรู้ในประเด็นของบทบาทการดำเนินงานของหุ้นส่วนทางการศึกษาที่จะ
ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเด็นของผลที่จะได้รับการส่งเสริม
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และจากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา
ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษานั้นมีจำนวนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับงานวิจัยใน
สถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดความ
สนใจและมีความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาองค์ความรู้ที่ยังขาดหายไปบริบทและ
ประเด็นดังกล่าว ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยดังแผนภาพที่ 2.5

การดำเนินงานตามบทบาท และยุทธวิธีที่ใช้ในการดำเนินงาน

ผลที่ได้จากการดำเนินงานตามบทบาท

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

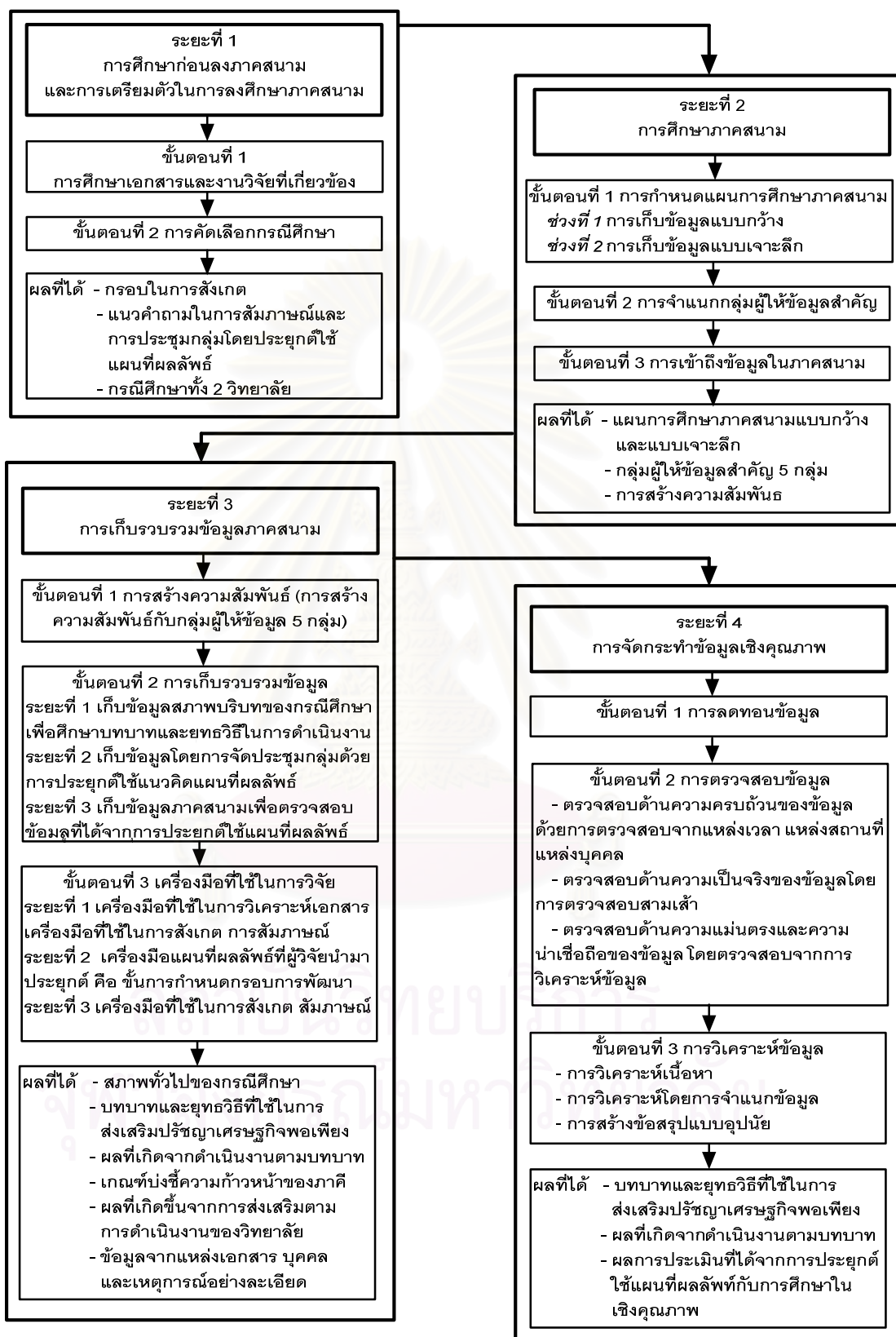
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการดำเนินงาน และยุทธวิธีการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลที่ภาคีหุ้นส่วนจะได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท และประเมินผลของการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research approach) ในลักษณะการวิจัยพหุกรณีศึกษา (multiple case study research) ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดระบบของข้อมูลจากกรณีตัวอย่างในการวิจัย 2 กรณีตัวอย่าง เพื่อทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้มากขึ้น ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการศึกษาประมาณ 4 เดือน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาก่อนลงภาคสนามและการเตรียมตัวในการศึกษาภาคสนาม แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการคัดเลือกกรณีศึกษา ระยะที่ 2 เป็นการศึกษาภาคสนาม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การกำหนดแผนการศึกษาภาคสนาม การจำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการเข้าถึงข้อมูลในภาคสนาม ระยะที่ 3 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การสร้างความสัมพันธ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 4 เป็นการจัดกระทำข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) และแบบเจาะลึก (in-depth interview) การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (documentary analysis) และการประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีของแผนที่ผลลัพธ์ (outcome mapping) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทุกกรณีศึกษาอย่างเป็นระบบและตรงตามสภาพจริงมากที่สุด ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังสรุปไว้ในแผนภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. การคัดเลือกกรณีศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบพหุกรณีศึกษา (multiple-case study) โดยใช้กรณีศึกษา คือ วิทยาลัยในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยได้คัดเลือกกรณีศึกษาจำนวน 2 วิทยาลัย โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกเพื่อให้ได้กรณีศึกษาดังต่อไปนี้

1) เป็นสถานศึกษาที่ได้ทดลองประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2549

2) เป็นสถานศึกษาประเภทวิทยาลัยการอาชีพและวิทยาลัยสารพัดช่าง อย่างละ 1 แห่ง

3) เป็นสถานศึกษาที่ให้ความร่วมมือและยินดีให้ผู้วิจัยเข้าไปทำการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกสนามวิจัย โดยหน่วยงานดังกล่าวเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยที่สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากเกณฑ์คัดเลือกดังกล่าว ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งคัดเลือกสถานศึกษาที่เป็นประเภทวิทยาลัยการอาชีพ คือ วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง (นามสมมติ) สถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการและสถานศึกษาที่เป็นประเภทวิทยาลัยสารพัดช่าง คือ วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง (นามสมมติ) สถาบันการอาชีวศึกษามหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์เอกสาร โดยใช้อุปกรณในการเก็บรวบรวมข้อมูล อันได้แก่ สมุดบันทึก เทปบันทึกเสียง กล้องถ่าย ภาพ

2.1 การศึกษาก่อนลงภาคสนาม

1) การศึกษาก่อนลงภาคสนามผู้วิจัยเน้นศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกรณีศึกษา โดยศึกษาบริบทของโรงเรียน ประวัติของโรงเรียน โครงสร้างการบริหารงาน วิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ

2) ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียนล่วงหน้า เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนที่จะจัดส่งหนังสืออย่างเป็นทางการจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามไปในภายหลัง

3) ผู้วิจัยทำความเข้าใจในวิธีการ ขั้นตอนและประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต สัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome mapping)

4) จัดเตรียมรายละเอียดต่างๆ ในการดำเนินการเก็บข้อมูล เช่น แบบบันทึกการสังเกต แบบบันทึกการสัมภาษณ์ แบบบันทึกเอกสาร

5) จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ สมุดบันทึก แฟ้มรวบรวมข้อมูล เทปบันทึกเสียง เครื่องเล่นเทป กล้องถ่ายรูป คอมพิวเตอร์และของที่ระลึก

2.2 การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเดินทางไปสำรวจสถานที่ตั้งของโรงเรียน และเส้นทางในการเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลล่วงหน้าก่อนเข้าสู่สนามจริง เพื่อความสะดวกในการเข้าไปเก็บข้อมูลและสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลในเบื้องต้น ในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลในกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง เนื่องจากการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ราชการ จึงมีความจำเป็นที่ผู้วิจัยต้องเปิดเผยสถานภาพที่แท้จริง ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์ภาพ (rapport) กับผู้ให้ข้อมูลในกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบุคคลและสภาพแวดล้อม การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนครอบคลุม เพื่อตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ในการลงภาคสนามในแต่ละวิทยาลัยผู้วิจัยขออนุญาตเข้าทำการศึกษาวิจัยด้วยวาจาทางโทรศัพท์ ซึ่งทั้ง 2 โรงเรียนได้อนุญาตผู้วิจัยล่วงหน้า เมื่อผู้วิจัยเลือกสนามจริงได้แล้วจึงโทรศัพท์แจ้งไปยังโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาให้ได้รับรู้ และกำหนดวันเวลาในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแจ้งถึงผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 แห่ง ให้ทราบอย่างเป็นทางการ และแนะนำตัวกับอาจารย์ภายในวิทยาลัยทุกแผนกวิชา เยี่ยมชมอาคารสถานที่ ห้องเรียนต่างๆ ทำความรู้จักกับนักเรียนในช่วงพักกลางวันและหลังเลิกเรียน ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับคณะครูภายในวิทยาลัยทั้งเวลาราชการและหลังเลิกเรียน อาสาช่วยงานถ้ามีโอกาสและสามารถช่วยเหลืองานนั้นๆ ได้ ผู้วิจัยมีความยินดีและเต็มใจที่จะช่วยเหลือเพื่อจะได้ทราบระบบในการทำงานและได้สังเกตบรรยากาศในที่ทำงาน ในการเก็บข้อมูลในแต่ละวิทยาลัยผู้วิจัยจะไม่รบกวนเวลาทำงานของครูและนักเรียนจะทำการนัดสัมภาษณ์ในช่วงเวลาว่างและพักกลางวัน ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยทำตารางการใช้เวลาในภาคสนาม โดยกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานภาคสนามเป็นเวลา 4 เดือน ลักษณะและวิธีการในการเข้าสู่สนามของผู้วิจัยสามารถสรุปในแต่ละกรณีศึกษาได้ดังนี้

2.2.1 การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บข้อมูลในวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง (นามสมมติ)

ผู้วิจัยได้ติดต่อกับผู้บริหารวิทยาลัยทางโทรศัพท์เพื่อขออนุญาตเข้าไปทำการศึกษาวิจัย โดยแนะนำตัวและหัวข้อในการทำวิจัย หลังจากนั้นจึงได้ไปสำรวจวิทยาลัยเพื่อสำรวจเส้นทางและติดต่อเรื่องสถานที่พักตลอดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำหนังสือเพื่อขออนุญาตจากทางคณะไปมอบให้ทางผู้อำนวยการวิทยาลัยด้วยตนเองในวันแรกของการเก็บทางผู้บริหารมีความประสงค์ที่จะให้ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดของโครงร่างวิทยานิพนธ์ และรายละเอียดในการเก็บข้อมูลให้แก่ครูอาจารย์ได้รับทราบรายละเอียดดังกล่าว และในขณะที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในวิทยาลัย ผู้วิจัยจะต้องเซ็นชื่อทุกๆ วัน ซึ่งทางผู้บริหารได้กำหนดเวลาเข้าออกของผู้วิจัย คือ ตั้งแต่เวลา 8.00 น - 17.00 น โดยทางผู้บริหารมีความต้องการให้ผู้วิจัยเปรียบเสมือนบุคลากรคนหนึ่ง ในวิทยาลัย และผู้วิจัยก็ได้ให้ความเคารพท่านเสมือนผู้บังคับบัญชา และมีการมอบหมายให้ครูผู้สอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นผู้ติดต่อประสานงานในเบื้องต้นกับครูที่จะให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้นั่งทำงานภายในห้องประกันคุณภาพร่วมกับครูผู้สอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียง โดยห้องประกันคุณภาพอยู่ในอาคารอำนวยการ ซึ่งภายในอาคารประกอบไปด้วยหลายๆ ฝ่าย เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ ห้องผู้อำนวยการ ห้องสมุด ทำให้ผู้วิจัยได้พบกับครูหลายท่านบ่อยขึ้นรวมทั้งบุคคลที่มาติดต่อกับทางวิทยาลัย ในช่วงเช้าและช่วงพักกลางวันได้ร่วมรับประทานอาหารร่วมกับคณะครู และเจ้าหน้าที่ ทำให้ได้พบปะพูดคุยกับคณะครูมากยิ่งขึ้น ทั้งยังให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการให้เอกสารต่างๆ ของวิทยาลัยเพื่อศึกษาข้อมูล การติดต่อประสานงานขอสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ

สำหรับการสัมภาษณ์ครูผู้วิจัยจะทำการนัดหมายกับครูผู้สอนด้วยตนเองเพื่อขอสัมภาษณ์ในเวลารว่าง ส่วนการสังเกตการสอนของครูนั้นทางครูผู้สอนจะนัดหมายวันและเวลาเอง การสัมภาษณ์ผู้ปกครองทางครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำพร้อมทั้งติดต่อนัดหมายให้โดยผู้วิจัยได้เดินทางไปยังบ้านของผู้ปกครองและใช้การสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์ในกรณีที่ผู้ปกครองไม่สะดวกที่จะให้ไปสัมภาษณ์ที่บ้าน ส่วนคนในชุมชนผู้วิจัยเดินทางไปที่บ้านเพื่อขอสัมภาษณ์โดยได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัยในการพาผู้วิจัยไปสัมภาษณ์

ในการเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งนี้ ทางคณะครูได้ชักชวนให้ผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น การรับประทานอาหารเย็นที่แฟลตพักครู ชวนไปรับประทานอาหารกลางวันข้างนอกวิทยาลัย ชวนไปห้างสรรพสินค้าและตลาดนัด ชวนไปงานแต่งงานของครูในวิทยาลัย รวมทั้งพาไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดใกล้เคียง อีกทั้งคณะครูก็จะสอบถามผู้วิจัยถึงความก้าวหน้าในการเก็บข้อมูล การเดินทางมายังวิทยาลัย ที่พักอาศัย และพูดคุยถึงเรื่องการศึกษาเล่าเรียนของผู้วิจัยอยู่เสมอ

2.2.2 การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บข้อมูลในวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง (นามสมมติ)

ผู้วิจัยได้ติดต่อกับผู้บริหารวิทยาลัยทางโทรศัพท์เพื่อขออนุญาตเข้าไปทำการศึกษาวิจัย โดยแนะนำตัวและหัวข้อในการทำวิจัย และหลังจากนั้นได้เดินทางไปยังวิทยาลัยเพื่อนำหนังสือขออนุญาตจากทางคณะไปมอบให้กับผู้อำนวยการวิทยาลัยด้วยตนเอง ในวันแรกของการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้เข้าร่วมประชุมครู และทางฝ่ายบริหารได้แนะนำตัวผู้วิจัยให้แก่คณะครูและเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัยได้รับทราบถึงรายละเอียดในการเข้ามาเก็บข้อมูลภาคสนาม ทางผู้อำนวยการวิทยาลัยได้มอบหมายให้รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการเป็นคนติดต่อประสานงานในเบื้องต้นกับครูพร้อมทั้งดูแลผู้วิจัย ผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้นั่งทำงานในห้องฝ่ายวิชาการ ซึ่งภายในห้องทำงานประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ 1 คน และรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ซึ่งห้องฝ่ายวิชาการจะเป็นห้องที่ครูและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ เข้ามาติดต่องานอยู่ตลอดเวลาทำให้ผู้วิจัยได้พบกับครูหลายท่านบ่อยขึ้น รวมทั้งนักเรียนและบุคลากรต่างๆ ในช่วงพักกลางวันได้ร่วมรับประทานอาหารกับคณะครูและเจ้าหน้าที่ และทางผู้อำนวยการและรองทั้ง 4 ฝ่ายได้ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการให้เอกสารต่างๆ ของทางวิทยาลัยเพื่อศึกษาข้อมูล การติดต่อประสานงานขอสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ

สำหรับการสัมภาษณ์ครูผู้วิจัยจะทำการนัดหมายกับครูผู้สอนด้วยตนเองเพื่อขอสัมภาษณ์ในเวลาว่าง ส่วนการสังเกตการสอนของครูนั้นทางครูผู้สอนจะนัดหมายวันและเวลาเอง การสัมภาษณ์ผู้ปกครองทางครูและเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ให้คำแนะนำพร้อมทั้งให้เบอร์โทรศัพท์ในการติดต่อนัดหมายแก่ผู้วิจัย ในการสัมภาษณ์ผู้ปกครองผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เป็นส่วนใหญ่เนื่องมาจากว่าผู้ปกครองของผู้เรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัด ส่วนคนในชุมชนผู้วิจัยเดินทางไปที่บ้านเพื่อขอสัมภาษณ์โดยได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่ในการพาผู้วิจัยไปสัมภาษณ์

ในการเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งนี้ ทางคณะครูและเจ้าหน้าที่ได้ชักชวนให้ผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น การรับประทานอาหารเย็น ชวนไปรับประทานอาหารกลางวันข้างนอกวิทยาลัย ชวนไปตลาดนัด ชวนไปออกบริการวิชาชีพ อีกทั้งคณะครูและเจ้าหน้าที่ก็จะสอบถามผู้วิจัยถึงการเดินทางมายังวิทยาลัย ความก้าวหน้าในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยอยู่เสมอ

2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ถูกต้อง ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและครอบคลุม ซึ่งมีแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. แหล่งเอกสาร ได้แก่ แผนการดำเนินงานของโรงเรียน รายงานการดำเนินงานของโรงเรียน แผนการจัดการเรียนการสอนของครู ผลงานของนักเรียนและโรงเรียน เอกสารบันทึกการประชุม รายงานผลการเรียน รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

2. แหล่งบุคคล ได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าครู ครูประจำชั้น ครูผู้สอนวิชาสามัญ ครูผู้สอนวิชาชีพ นักเรียน ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชน

3. แหล่งเหตุการณ์ ได้แก่ กิจกรรมทั่วไปของครู กิจกรรมทั่วไปของนักเรียน การจัดการเรียน การสอนภายในห้องเรียน การจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลายด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและแบบเจาะลึก ซึ่งมีรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและใช้ข้อมูลเอกสารประกอบการศึกษา ดังนี้ แผนการดำเนินงานของวิทยาลัย รายงานการดำเนินงานของวิทยาลัย แผนการจัดการเรียนการสอนของครู ผลงานของนักเรียนและวิทยาลัย เอกสารบันทึกการประชุม

2. การสังเกต (observation) ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมทั้งที่เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียน โดยผู้วิจัยใช้กรอบการสังเกตของ Lofland (1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2545)

2.1 การกระทำ (acts) ผู้วิจัยสังเกตชีวิตประจำวันในวิทยาลัย เหตุการณ์หรือสถานการณ์ หรือพฤติกรรมของบุคคลต่างๆ ในสนามที่เกิดขึ้น เช่น พฤติกรรมของ ผู้บริหาร พฤติกรรมของครู พฤติกรรมของนักเรียน เป็นต้น

2.2 กิจกรรม (activities) ผู้วิจัยสังเกตการกระทำหรือกิจกรรมของบุคคลหลายๆ คนที่เกี่ยวข้องกัน เช่น กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติตอนเช้า หรือตอนเย็น กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น

2.3 ความหมาย (meanings) การที่บุคคลอธิบายหรือสื่อสารหรือให้ความหมายเกี่ยวกับการกระทำหรือกิจกรรม อาจเป็นการให้ความหมายในลักษณะเกี่ยวกับโลกทัศน์ ความเชื่อ นิยาม บรรทัดฐาน เช่น การปฏิบัติหน้าที่ เหตุผลในการกระทำหรือไม่กระทำ เป็นต้น

2.4 การมีส่วนร่วม (participation) การที่บุคคลมีความผูกพัน และเข้าร่วมกิจกรรม หรือมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางวิทยาลัยได้จัดขึ้น การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียน และการดำเนินงานในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างไร แต่ละคนมีหน้าที่อย่างไร เป็นต้น

2.5 ความสัมพันธ์ (relationship) ความสัมพันธ์ของบุคคลต่างๆ ในวิทยาลัยว่ามีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกัน ในการดำเนินงานต่างๆ อย่างไร ทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางใด เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาลัยกับชุมชน

2.6 สถานที่ (setting) สภาพการณ์ที่การกระทำหรือกิจกรรมที่ทำการศึกษาก่อขึ้น เช่น สภาพภูมิทัศน์ของวิทยาลัย อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติงานหรือโรงฝึกงาน ฯลฯ

3. การสัมภาษณ์ (Interview) เนื่องจากผู้วิจัยต้องเก็บข้อมูลกับคนหลากหลายกลุ่มและหลายสถานการณ์ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความแตกต่างกันในด้านของภูมิหลัง เศรษฐกิจและสังคม วิธีการที่ผู้วิจัยใช้ในการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (formal interview) และวิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) เน้นการพูดคุยธรรมดาอย่างเป็นกันเอง ซึ่งเราจะต้องแสดงให้เห็นให้ผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อมั่นในตัวของผู้วิจัย พร้อมทั้งเปิดเผยข้อมูลให้ได้มากที่สุด โดยมีวิธีการดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (formal interview) โดยเฉพาะครั้งแรกที่ต้องลงภาคสนามและต้องติดต่อกับบุคคลต่างๆ เช่น ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยจะนำหนังสือส่งตัวจากภาควิชาวิจัยการศึกษาในการขอพบ เพื่อขออนุญาตทำการวิจัยและขอข้อมูลในขณะทำการศึกษภาคสนามอย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งขอเบอร์โทรศัพท์เพื่อติดต่อในภายหลัง จากนั้นผู้วิจัยจะมีการโทรศัพท์แจ้งนัดหมายผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้าก่อนจะทำการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์อย่างกว้างๆ

3.2 การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชน โดยการกำหนดกรอบการสัมภาษณ์อย่างกว้างๆ โดยมีลักษณะสำคัญคือ 1) ผู้วิจัยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถตอบคำถามได้อย่างเต็มที่และอิสระ 2) แบบมีจุดสนใจเฉพาะหรือแบบเจาะลึก (in-depth interview) เพื่อหาข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา 3) แบบตะล่อมกล่อมเกล่า (probe) เป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของคนที่อยู่ในสนามที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยต้องระวังคำถามเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเปิดเผยข้อมูลให้มากที่สุด และ 4) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ในเฉพาะบางเรื่องที่มีผู้รู้และสามารถอธิบายได้

วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง มีผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 29 คน สามารถจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการวิทยาลัย รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร
- 2) ครู จำนวน 10 คน ได้แก่ครูสอนวิชาสามัญ จำนวน 5 คน และครูสอนวิชาชีพ 5 คน
- 3) นักเรียนจำนวน 9 คน ได้แก่ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 5 คน และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 4 คน
- 4) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 6 คน
- 5) สมาชิกในชุมชน จำนวน 3 คน ที่อาศัยอยู่ใกล้กับบริเวณวิทยาลัย

วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง มีผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 36 คน สามารถจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการวิทยาลัย รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและความร่วมมือ และรองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาการศึกษา
- 2) ครู จำนวน 14 คน ได้แก่ครูสอนวิชาสามัญ จำนวน 4 คน และครูสอนวิชาชีพ จำนวน 10 คน
- 3) นักเรียนจำนวน 7 คน ได้แก่ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 5 คน และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 2 คน
- 4) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 6 คน
- 5) สมาชิกในชุมชน จำนวน 4 คน ที่อาศัยอยู่ใกล้กับบริเวณวิทยาลัย

4. การประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีของแผนที่ผลลัพธ์ สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำวิธีวิทยาการแผนที่ผลลัพธ์มาประยุกต์ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลสำเร็จของการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิธีวิทยาการแผนที่ผลลัพธ์นั้นเป็นการวัดและประเมินผล โดยให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการทำงาน โดยการจัดประชุมกลุ่มจะดำเนินการวิทยาลัยละ 1 กลุ่มๆ ละ 5-7 คน ประกอบไปด้วยครูผู้สอนในแผนกวิชาสามัญสัมพันธ์และแผนกวิชาชีพสาขาต่างๆ วิธีในการดำเนินการ คือทำการติดต่อนัดหมายครูผู้สอนในแผนกวิชาทั้งสามัญสัมพันธ์และวิชาชีพเพื่อแจ้งวันเวลาและสถานที่

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ จึงมีทั้งตัวผู้วิจัยที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัยและมีเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้าง ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและแนวทางการดำเนินงานในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือ

2) สร้างเครื่องมือตามแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) นำเครื่องมือที่สร้างให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความถูกต้องของภาษาที่ใช้

4) นำเครื่องมือมาปรับแก้ให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

5) นำเครื่องมือที่ได้ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษามาทดลองสัมภาษณ์ โดยทำการทดลองสัมภาษณ์กับเพื่อนนิสิตเพื่อดูความเข้าใจในการใช้ภาษา และตรวจสอบระยะเวลาที่ผู้วิจัยใช้ในการสัมภาษณ์และเป็นการฝึกซ้อมการสัมภาษณ์ก่อนที่จะลงไปเก็บข้อมูลในสนามจริงโดยการฝึกซ้อมจะทำให้ผู้วิจัยลดความประหม่าและการฝึกซ้อมสัมภาษณ์ยังส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถจดจำประเด็นคำถามได้แม่นยำมากยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด มีจำนวน 5 ชุด ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เอกสาร คือ แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เอกสารของวิทยาลัยในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ ความสำคัญของเอกสาร ชนิดของเอกสาร แหล่งที่มาของเอกสาร เนื้อหาสาระที่สำคัญของเอกสาร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต คือ แนวทางการสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน แนวทางการสังเกตกิจกรรมครู แนวทางการสังเกตกิจกรรมนักเรียน แนวทางการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู แนวทางการสังเกตการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนและแบบบันทึกเหตุการณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 สภาพทั่วไปของโรงเรียน เช่น สถานที่ตั้งของโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการหรือโรงฝึกงาน จำนวนบุคลากร จำนวนนักเรียน

2.2 พฤติกรรมในการดำเนินงานของผู้บริหาร พฤติกรรมในการดำเนินงานของครู พฤติกรรมในการดำเนินกิจกรรมของนักเรียนและความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง

2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 ชุด คือ แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหาร แนวทางการสัมภาษณ์ครู แนวทางการสัมภาษณ์นักเรียน แนวทางการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง แนวทางการสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน

4. เครื่องมือแผนที่ผลลัพธ์ที่ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ร่วมกับการลงศึกษาภาคสนาม ประกอบไปด้วย 1) แผ่นบันทึกการออกแบบที่ 1: กรอบแผนดำเนินงาน 2) แผ่นบันทึกการออกแบบที่ 2: เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า 3) แผ่นบันทึกการออกแบบที่ 3: แผนที่ยุทธศาสตร์ 4) แผ่นบันทึกการออกแบบที่ 4: การดำเนินงานขององค์กร

4. แผนการศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนลงภาคสนาม เพื่อให้การเก็บข้อมูลมีช่วงเวลาที่เหมาะสมและเป็นระบบ ซึ่งช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลของวิทยาลัยแต่ละแห่งได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง บางครั้งจึงมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการเก็บข้อมูลและเมื่อเก็บข้อมูลจริงผู้วิจัยได้บันทึกช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล โดยกำหนดช่วงระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ และแหล่งข้อมูลในแต่ละกรณีศึกษา ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 แผนการศึกษาภาคสนาม

ระยะเวลา	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
วิทยาลัยการอาชีพพองเพียง 14 ม.ค.2551 ถึง 18 ม.ค.2551	1) สัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร 2) ศึกษาเอกสารของวิทยาลัย 3) สังเกตกิจกรรมภายในวิทยาลัยตั้งแต่เช้าถึงตอนเลิกเรียน 4) สังเกตสภาพแวดล้อมของวิทยาลัย 5) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาสามัญสัมพันธ์ 6) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาสามัญสัมพันธ์ 7) สัมภาษณ์นักศึกษาระดับปวส 2 8) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพสาขาอิเล็กทรอนิกส์ 9) เข้าร่วมต้อนรับคณะครู นักเรียนโรงเรียนบดินทร์เดชา 4 เข้าเยี่ยมชมวิทยาลัยและแนะนำในการศึกษาต่อที่วิทยาลัย 10) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาสามัญสัมพันธ์	1) รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหาร ทรัพยากร 2) ครูสอนวิชา สามัญสัมพันธ์ 3 คน 3) ครูสอน วิชาชีพ 2 คน 4) นักศึกษา 3 คน	1) แนวทางการ สัมภาษณ์ ผู้บริหาร 2) แนวทางการ สัมภาษณ์ครู 3) แนวทางการ สัมภาษณ์ นักเรียน 4) แบบสังเกต สภาพแวดล้อม ของโรงเรียน

ตารางที่ 3.1 แผนการศึกษาภาคสนาม (ต่อ)

ระยะเวลา	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
14 ม.ค.2551 ถึง 18 ม.ค.2551	11) สังเกตการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ 12) สังเกตการทำกิจกรรมแปลงเกษตรสาธิต 13) สังเกตการทำโมเดลแปลงเกษตรสาธิตของนักศึกษา ระดับปวส 14) สัมภาษณ์นักศึกษาระดับปวส 2 15) สัมภาษณ์นักศึกษาระดับปวส 2 16) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพสาขายานยนต์	5) เอกสารของ ทางวิทยาลัย 6) วิทยาลัยและ ชุมชน	5) แบบบันทึก เอกสาร
21 ม.ค.2551 ถึง 25 ม.ค.2551	1) ศึกษาเอกสารของวิทยาลัย 2) สังเกตสภาพแวดล้อมของชุมชน 3) สังเกตกิจกรรมเช้าแถวในตอนเช้า 4) สัมภาษณ์นักเรียนระดับปวช 3 5) สัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนระดับปวช 3 6) สัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนระดับปวช 3 7) สังเกตกิจกรรมในช่วงพักกลางวัน 8) สัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 9) สัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนระดับปวช 3 10) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพสาขาไฟฟ้า 11) สังเกตการสอนวิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อม 12) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพสาขายานยนต์ 13) สัมภาษณ์นักเรียนระดับปวช 3 14) สังเกตการจัดประชุมเพื่อติดตามความคืบหน้าของวิชา โครงการครั้งที่ 2 สาขาเครื่องกลไฟฟ้า 15) สัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนระดับปวช 3 16) สังเกตการทำกิจกรรมแปลงเกษตรสาธิต 17) สังเกตกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ 18) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาสามัญสัมพันธ์	1) เอกสารของ ทางวิทยาลัย 2) วิทยาลัยและ ชุมชน 3) รอง ผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ 4) นักเรียน 2 คน 5) ผู้ปกครอง 4 คน 6) ครูสอน วิชาชีพ 2 7) ครูสอนวิชา สามัญสัมพันธ์ 1 คน	1) แบบสังเกต สภาพแวดล้อม ของชุมชน 2) แบบบันทึก การสังเกต 3) แบบบันทึก เอกสาร 4) แนวทางการ สัมภาษณ์ ผู้บริหาร 5) แนวทางการ สัมภาษณ์ครู 6) แนวทางการ สัมภาษณ์ นักเรียน 7) แนวทางการ สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง

ตารางที่ 3.1 แผนการศึกษาภาคสนาม (ต่อ)

ระยะเวลา	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
28 ม.ค.2551 ถึง 1 ก.พ.2551	1) สังเกตกิจกรรมเช้าแถวในตอนเช้า 2) สัมภาษณ์นักเรียนระดับปวช 3 3) สัมภาษณ์นักเรียนระดับปวช 3 4) สัมภาษณ์นักเรียนระดับปวช 3 5) สัมภาษณ์นักเรียนระดับปวช 3 6) สังเกตกิจกรรมในช่วงพักกลางวัน 7) สัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนระดับปวช 3 8) สัมภาษณ์คนในชุมชน	1) วิทยาลัย 2) นักเรียน 4 คน 3) ผู้ปกครอง 1 คน 4) คนในชุมชน 1 คน	1) แบบบันทึก การสังเกต 2) แนวทางการ สัมภาษณ์ นักเรียน 3) แนวทางการ สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง 4) แนวทางการ สัมภาษณ์คนใน ชุมชน
4 ก.พ.2551 ถึง 8 ก.พ.2551	1) ศึกษาเอกสารและวิเคราะห์เอกสารของทางวิทยาลัย 2) สัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนระดับปวช 3	1) วิทยาลัย 2) ผู้ปกครอง 1 คน	1) แบบบันทึก เอกสาร 2) แนวทางการ สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง
11 ก.พ.2551 ถึง 15 ก.พ.2551	1) สัมภาษณ์คนในชุมชน 2) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพสาขายานยนต์ 3) สังเกตการสอนในสาขาวิชายานยนต์ 4) สัมภาษณ์คนในชุมชน 5) สัมภาษณ์คนในชุมชน	1) คนในชุมชน 3 คน 2) ครูสอน วิชาชีพ 1 คน	1) แนวทางการ สัมภาษณ์คนใน ชุมชน 2) แนวทางการ สัมภาษณ์ครู 3) แบบบันทึก การสังเกต
18 ก.พ.2551 ถึง 22 ก.พ.2551	1) เตรียมดำเนินการประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์ 2) ดำเนินการประชุมกลุ่มในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2551 ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง (ลำไทร) แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก	ครูสอนวิชา สามัญสัมพันธ์ และครูสอน วิชาชีพ 7 คน	แผนที่ผลลัพธ์

ตารางที่ 3.1 แผนการศึกษาภาคสนาม (ต่อ)

ระยะเวลา	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
25 ก.พ.2551 ถึง 29 ก.พ.2551	1) สัมภาษณ์ผู้อำนวยการวิทยาลัย 2) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาสามัญสัมพันธ์	1) ผู้อำนวยการวิทยาลัย 2) ครูสอนวิชาสามัญสัมพันธ์ 1 คน	1) แนวทางการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร 2) แนวทางการสัมภาษณ์ครู
วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง 23 พ.ค.2551 ถึง 30 พ.ค.2551	1) สัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 2) ศึกษาเอกสารของวิทยาลัย 3) สังเกตกิจกรรมภายในวิทยาลัยตั้งแต่เช้าถึงตอนเลิกเรียน 4) เข้าร่วมการประชุมครูและบุคลากรครั้งที่ 2/2551 พร้อมทั้งแนะนำผู้วิจัยให้แก่คณะครูและบุคลากร 5) สังเกตสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย 6) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาสามัญสัมพันธ์ 7) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพสาขาการตลาด 8) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาสามัญสัมพันธ์	1) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 2) ครูสอนวิชาสามัญสัมพันธ์ 2 คน 3) ครูสอนวิชาชีพ 1 คน 4) เอกสารของทางวิทยาลัย	1) แนวทางการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร 2) แนวทางการสัมภาษณ์ครู 3) แบบบันทึกการสังเกต 4) แบบบันทึกเอกสาร
2 มิ.ย.2551 ถึง 6 มิ.ย.2551	1) ศึกษาเอกสารของวิทยาลัย 2) สังเกตสภาพแวดล้อมของชุมชน 3) สังเกตกิจกรรมเข้าแถวในตอนเช้า 4) สัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร 5) สัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการศึกษ 6) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาสามัญสัมพันธ์ 7) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาสามัญสัมพันธ์ 8) สังเกตการสอนวิชาชีพระยะสั้นสาขาเสริมสวย 9) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพสาขาไฟฟ้ากำลัง	1) รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร 2) รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาการศึกษา 3) ครูสอนวิชาสามัญสัมพันธ์ 2 คน 4) ครูสอนวิชาชีพ 2 คน 5) เอกสารของทางวิทยาลัย	1) แนวทางการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร 2) แนวทางการสัมภาษณ์ครู 3) แบบบันทึกการสังเกต 4) แบบบันทึกเอกสาร

ตารางที่ 3.1 แผนการศึกษาภาคสนาม (ต่อ)

ระยะเวลา	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
9 มิ.ย.2551 ถึง 13 มิ.ย.2551	1) เข้าร่วมประชุมเรื่องโครงการอบรมให้ความรู้เรื่อง คุณธรรม จริยธรรม เศรษฐกิจพอเพียง การจัดการความรู้แก่ ผู้ประกอบการใหม่ และศูนย์ปมเพาะ 2) สัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ 3) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพสาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจพร้อม ทั้งสังเกตการสอน 4) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพพระยะสันพร้อมทั้งสังเกตการสอน 5) สังเกตสภาพแวดล้อมของชุมชน 6) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพสาขาการเงิน 7) สังเกตการสอนวิชาธุรกิจกับการเป็นผู้ประกอบการ 8) สังเกตกิจกรรมในช่วงพักกลางวัน 9) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพพระยะสัน 10) สังเกตการสอนวิชาชีพพระยะสันดอกไม้ประดิษฐ์ 11) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพพระยะสันสาขาเสริมสวยชาย 12) สัมภาษณ์คนในชุมชน 13) สัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนระดับปวช 2	1) รอง ผู้อำนวยการ ฝ่ายแผนฯ 2) ครูสอน วิชาชีพ 3 คน 3) ผู้ปกครอง 1 คน 4) คนในชุมชน 1 คน 5) ครูสอน วิชาชีพ 2 คน 6) ผู้ปกครอง 1 คน 7) คนในชุมชน 1 คน	1) แนวทางการ สัมภาษณ์ ผู้บริหาร 2) แนวทางการ สัมภาษณ์ครู 3) แบบบันทึก การสังเกต 4) แนวทางการ สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง 5) แนวทางการ สัมภาษณ์คนใน ชุมชน 6) แบบบันทึก การสังเกต
16 มิ.ย.2551 ถึง 20 มิ.ย.2551	1) สังเกตแบบมีส่วนร่วมกิจกรรมอบรมคุณธรรมนำความรู้ 2) สัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนระดับปวช 3 3) สัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนระดับปวช 3 4) สัมภาษณ์คนในชุมชน 5) สัมภาษณ์คนในชุมชน 6) เข้าร่วมสังเกตการสอนวิชาโครงงานของแผนกยานยนต์	1) ผู้ปกครอง 2 คน 2) คนในชุมชน 2 คน	1) แนวทางการ สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง 2) แนวทางการ สัมภาษณ์คนใน ชุมชน 3) แบบบันทึก การสังเกต

ตารางที่ 3.1 แผนการศึกษาภาคสนาม (ต่อ)

ระยะเวลา	กิจกรรมแหล่งข้อมูล	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
23 มิ.ย.2551 ถึง 27 มิ.ย.2551	1) สังเกตแบบมีส่วนร่วมในโครงการอบรมให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง 2) สังเกตแบบมีส่วนร่วมในโครงการอบรมการจัดการองค์ความรู้แก่ผู้ประกอบการใหม่ 3) สังเกตแบบมีส่วนร่วมในโครงการอบรมการจัดตั้งศูนย์ป่มเพาะวิสาหกิจ 4) สัมภาษณ์ผู้ประกอบการนักเรียนระดับปวช 3 5) สัมภาษณ์ผู้ประกอบการนักเรียนระดับปวช 3 6) สัมภาษณ์คนในชุมชน	1) ผู้ปกครอง 2 คน 2) คนในชุมชน 1 คน	1) แนวทางการสัมภาษณ์ ผู้ปกครอง 2) แนวทางการสัมภาษณ์คนในชุมชน 3) แบบบันทึกการสังเกต
30 มิ.ย.2551 ถึง 4 ก.ค.2551	1) สัมภาษณ์นักเรียนระดับปวช 3 2) สัมภาษณ์นักเรียนระดับปวช 3 3) สัมภาษณ์นักเรียนระดับปวช 1 4) สัมภาษณ์นักเรียนระดับปวช 1 5) สังเกตกิจกรรมภายในวิทยาลัย	นักเรียน 4 คน	1) แนวทางการสัมภาษณ์ นักเรียน 2) แบบบันทึกการสังเกต
7 ก.ค.2551 ถึง 11 ก.ค.2551	1) เตรียมดำเนินการประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์ 2) สังเกตการสอนวิชาชีพสาขายานยนต์	การจัดการเรียนการสอนสาขายานยนต์	แบบบันทึกการสังเกต
14 ก.ค.2551 ถึง 18 ก.ค.2551	1) ดำเนินการประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์ ณ วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง 2) สังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมเข้าพรรษา	ครูสอนวิชาสามัญสัมพันธ์และครูสอนวิชาชีพ 5 คน	แผนที่ผลลัพธ์
21 ก.ค.2551 ถึง 25 ก.ค.2551	1) สัมภาษณ์ผู้อำนวยการวิทยาลัย 2) สังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาการขาย 3) สัมภาษณ์นักเรียนพิการทางสายตาระดับปวช 2 4) สัมภาษณ์นักเรียนพิการทางสายตาระดับปวช 2 5) สัมภาษณ์นักเรียนพิการทางร่างกายระดับปวช 2 6) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพสาขาไฟฟ้า 7) สัมภาษณ์ครูสอนวิชาชีพสาขาเทคโนโลยีซีรียนต์	1) ผู้อำนวยการวิทยาลัย 2) นักเรียนพิการ 3 คน 3) ครูสอนวิชาชีพ 2 คน	1) แนวทางการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร 2) แนวทางการสัมภาษณ์ครู 3) แบบบันทึกการสังเกต 4) แนวทางการสัมภาษณ์นร.

5. การจัดการกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งทั้งสามกระบวนการจะกระทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลและขั้นตอนสุดท้ายนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มานำเสนอเขียนเป็นรายงานการวิจัย

5.1 การลดทอนข้อมูล (data reduction) หลังจากผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามเสร็จสิ้นในแต่ละวัน ผู้วิจัยจะนำมาอ่านทบทวนและลงรหัส ลงความคิดเห็นเบื้องต้นแล้วจะพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นใดในการศึกษา

5.2 การตรวจสอบข้อมูล ในการศึกษาภาคสนาม นอกจากผู้วิจัยจะต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุด ผู้วิจัยยังต้องทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาแล้วด้วย ซึ่งจะตรวจสอบข้อมูลใน 3 ลักษณะ คือ การตรวจสอบด้านความครบถ้วนของข้อมูล การตรวจสอบด้านความเป็นจริงของข้อมูล และการตรวจสอบความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยมีรายละเอียดของการตรวจสอบข้อมูลในแต่ละลักษณะดังนี้

5.2.1 ตรวจสอบด้านความครบถ้วนของข้อมูล (data triangulation) คือ การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) โดยการซักถามและการสังเกตพฤติกรรม และปฏิสัมพันธ์ของคนในกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) แหล่งเวลา ผู้วิจัยใช้การสังเกตและสัมภาษณ์เรื่องเดียวกันแต่เวลาต่างกัน เช่น สัมภาษณ์รองผู้อำนวยการเกี่ยวกับความภูมิใจในนามของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง ในช่วงระยะเวลาต่างกัน ซึ่งรองผู้อำนวยการได้กล่าวถึงความภูมิใจดังนี้

“...มีความภูมิใจแล้วนะคับ ภูมิใจมากที่สุดก็ตรงที่ว่าเราเป็น โรงเรียนชื่อพระราชทานแต่เราก็ไม่ได้ละทิ้งแนวคิดของพระองค์ท่านเลย ทุกสิ่งทุกอย่างที่พระองค์ท่านดำริออกมาซึ่งท่านเป็นปราชญ์แผ่นดินจริงๆ เราน้อมนำมาทำหมดเลยทุกอย่าง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

“...ถามว่าสังคมรู้จักเรามากๆ รู้จักเราอย่างดีเลยเรามีความภาคภูมิใจที่ได้รับพระราชทานนาม เรามีความภาคภูมิใจที่เราทำตรงนี้ได้ตามวิสัยทัศน์ ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง...”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร: สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2551)

2) แหล่งสถานที่ ผู้วิจัยทำการสังเกตและสัมภาษณ์เรื่องเดียวกันแต่ต่างสถานที่กัน เช่น ครูได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างครูในวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง

“ส่วนใหญ่ที่นี่จะสอนให้อยู่กันเหมือนพี่น้องไง ปัญหามันก็เลยน้อยด้วย ไม่ค่อยตีออกเป็นกลุ่ม ที่ว่ากลุ่มนั้นไม่ถูกกับกลุ่มนี้”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 1 ห้องพัสดุ: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

“ที่นี่แหวกกันไป แหวกกันมาแต่ไม่มีอะไรหรอก เดียวกลางวันก็นั่งกินข้าวด้วยกัน คุยกันเหมือนเดิมละ”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 1 ในรถยนต์ส่วนตัว: สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2551)

3) แหล่งบุคคล ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน เช่น ผู้วิจัยสัมภาษณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชนของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง

“...แม้กระทั่งบางที่ชุมชนมาขอใช้สถานที่เช่นงานแต่งงานของคนในชุมชน หรือใช้ประชุมบ้าง หรือเขตจะขอประชุมชุมชนมาใช้สถานที่ของเรา ๆ ก็ให้ในเรื่องของความสัมพันธ์ไม่น่าจะมีปัญหา”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ: สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2551)

“ที่ผ่านมา กลางๆ นะไม่ร่วมมือมากแล้วก็ไม่จางหายนะเพราะว่ากิจกรรม อย่างไปวัดไปวาาก็ปกติวัดมีอะไรก็มีหนังสือมาถึงเราอย่างชุมชนจะขอใช้สถานที่งานแต่งงานก็มี งานบวชงานอะไรก็มีจัดที่หอประชุม โรงอาหาร บ้างอย่างเขตขอมาเราก็ให้ หรือแผนกบางที่ก็มีนะชุมชนมาขอใช้เครื่องคอมพิวเตอร์จัดอบรมก็มีนะเราก็ให้ ไม่เคยขัดนะ ”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่5: สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2551)

5.2.2 การตรวจสอบด้านความเป็นจริงของข้อมูล โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) คือ การที่ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายในการเก็บข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์ พร้อมกับการศึกษาเอกสารประกอบด้วย

5.2.3 ตรวจสอบด้านความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยตรวจสอบจากการวิเคราะห์ข้อมูล คือ เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่าผู้วิจัยตีความหมายถูกหรือไม่อย่างไร

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลและตีความหมายข้อมูลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้วิจัยใช้แนวคิดเป็นกรอบกว้างๆ เพื่อให้มีระบบในการศึกษาปรากฏการณ์ และความสับสนในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (typological analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) คือการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลภาคสนาม (field note) ที่รวบรวมมาได้ เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลมาในช่วงแรกๆ และเริ่มวิเคราะห์หาคำความหมายที่คล้ายคลึงกัน ความแตกต่าง อาจจะเป็นรูปแบบซึ่งเป็นข้อสมมติฐานชั่วคราวย่อยๆ หลายสมมติฐาน และจากนั้นจะเก็บข้อมูลทดสอบสมมติฐานจนหาหลักฐานยืนยันได้ชัดเจน จากข้อสรุปย่อยๆ ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ไปเรื่อยๆ (นิศา ชูโต, 2540)

5.4 การนำเสนอข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพยายามสร้างมโนทัศน์ของสภาพการณ์ธรรมชาติจากข้อมูลที่ได้มา เป็นการสร้างภาพรวมจากเหตุการณ์ย่อยๆ ทั้งหลายที่เกิดจากเหตุการณ์ที่พบ ซึ่งเป็นลักษณะของการอุปนัย (inductive approach) จากนั้นเขียนรายงานการวิจัยแบบพรรณนา และพรรณนาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาที่ 1 วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาที่ 1 ซึ่งเป็นวิทยาลัยการอาชีพ ผู้วิจัยให้นามสมมติว่าวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง และการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง

ตอนที่ 2 บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วน

ตอนที่ 3 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท

ตอนที่ 4 ผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์

ตอนที่ 1 บริบทของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง (นามสมมติ)

วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง เป็นวิทยาลัยการอาชีวศึกษานานาชาติ ดำเนินการเรียนการสอนทั้งในหลักสูตรวิชาชีพ(ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.) หลักสูตรเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ หลักสูตรแกนมัธยม หลักสูตรทวิภาคี และหลักสูตรระยะสั้น ตั้งอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ

ผู้วิจัยขอนำเสนอบริบทของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง ครอบคลุม 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ประวัติวิทยาลัย 2) สภาพทางกายภาพของวิทยาลัย 3) ข้อมูลพื้นฐานของวิทยาลัย 4) จำนวนนักเรียน 5) จำนวนบุคลากร 6) สภาพทั่วไปของชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประวัติของวิทยาลัย

วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงจัดตั้งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงครองราชย์สมบัติเป็นเวลา 50 ปี โดยกระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายที่จะขยายการศึกษาของรัฐออกไปยังพื้นที่ชานเมืองกรุงเทพมหานคร เพื่อรองรับการขยายตัวทางด้านการศึกษาและความเจริญของสังคมเมืองจากเขตชั้นในสู่กรุงเทพฯ ชั้นนอกเพื่อบรรเทาความแออัดจากสภาพความเป็นอยู่และสภาพปัญหาการจราจรในเขตเมืองชั้นในให้ลดน้อยลงจากแนวคิดและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กรมอาชีวศึกษา ได้นำมาดำเนินโครงการจัดตั้งวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง โดยนำโครงการจัดตั้งวิทยาลัยฯ บรรจุไว้ในแผนของกรมอาชีวศึกษา กองการศึกษาอาชีพ ดำเนินโครงการจัดตั้งเพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสทรงครองราชย์สมบัติเป็นเวลา 50 ปี

วิทยาลัยการอาชีพเป็นสถานศึกษาที่มีจุดประสงค์เพื่อมุ่งหวังให้ความรู้แก่ชุมชนย่านชานเมืองในระดับอำเภอ ซึ่งมีการประกาศจัดตั้งและเปิดทำการเรียนการสอนแล้วทั่วประเทศประมาณ 204 วิทยาลัย มีการเรียนการสอนทั้งระดับปวช. ปวส. สะสมหน่วยกิต ปวส. และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น เป็นวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนผสมผสานกันระหว่างวิทยาลัยเทคนิคและวิทยาลัยสารพัดช่างเข้าด้วยกัน และเป็นสถานศึกษาที่มีจุดประสงค์เพื่อมุ่งหวังให้ความรู้แก่ชุมชนย่านชานเมืองในระดับอำเภอ

2. สภาพทางกายภาพของวิทยาลัย

วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงเป็นวิทยาลัยขนาดกลาง สถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ วิทยาลัยอยู่ห่างจากเขตมีนบุรีประมาณ 25 กิโลเมตร การคมนาคมจะมีรถสองแถว และรถตู้แล่นผ่านหน้าวิทยาลัย โดยรถสองแถวที่แล่นผ่านจะมีจำนวนมากในช่วงเวลาก่อนเวลา 08.30 และช่วงเวลา 15.30 ถึง 17.30 น

วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงประกอบด้วยสิ่งปลูกสร้างและอาคารเรียนทั้งหมด 5 หลัง ได้แก่

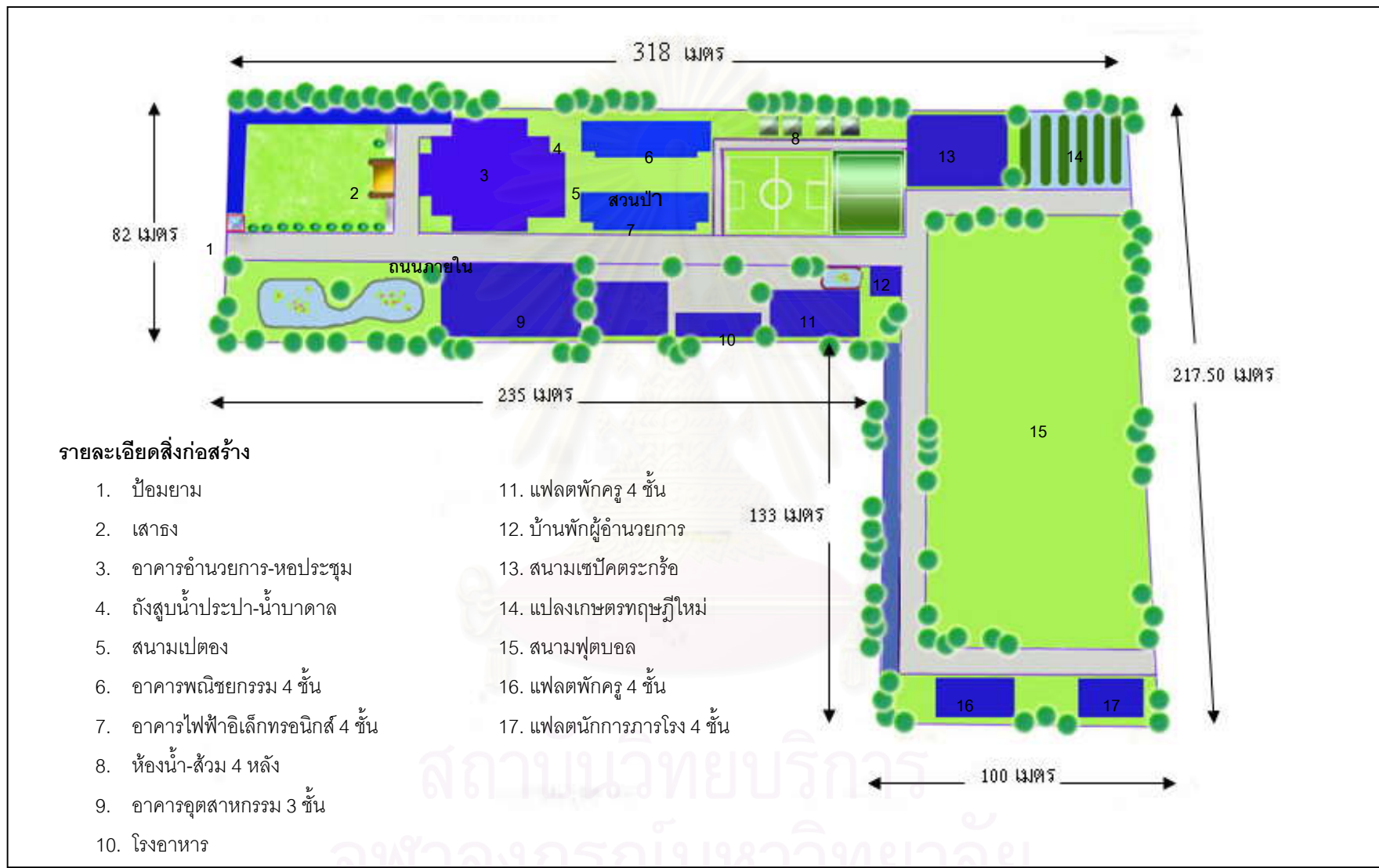
อาคารอำนวยการ ชั้น 1 สำนักงานฝ่ายบริหารทรัพยากร, ฝ่ายพัฒนาการศึกษา และห้องปฏิบัติการทางภาษา ชั้น 2 ห้องสมุด, ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องอินเทอร์เน็ต, สำนักงานวิชาการ ชั้น 3 ห้องประชุมเอนกประสงค์

อาคารอุตสาหกรรม ชั้น 1 สาขางานยานยนต์ ชั้น 2 สาขางานเครื่องมือกล และเทคนิคพื้นฐาน ชั้น 3 สาขางานโลหะการและห้องเขียนแบบเทคนิค

อาคารไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ ชั้น 1 ห้องพัสดุกลาง, หลักสูตรระยะสั้น, ความร่วมมือ, ห้องลูกเสือ ชั้น 2, 3 สาขางานไฟฟ้ากำลัง ชั้น 4 สาขางานอิเล็กทรอนิกส์

อาคารพาณิชยกรรม ชั้น 1 พื้นที่การเรียนของสาขาวิชาสามัญสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็น ห้องวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ชั้น 2 - 4 เป็นพื้นที่การเรียนของสาขางานการบัญชี การขาย การตลาด คอมพิวเตอร์ธุรกิจ

และนอกจากนี้ยังมีพื้นที่สนับสนุนการเรียนการสอนอื่นๆ ได้แก่ 1) แปลงเกษตรสาธิต (เกษตรทฤษฎีใหม่) 2) ลานเอนกประสงค์หน้าเสาธง 3) โรงจอดรถจักรยานยนต์ 4) ที่พักระหว่างอาคาร 3 และอาคาร 4 5) โรงอาหาร 6) สนามฟุตบอลและสนามกีฬาเอนกประสงค์ 7) ห้องละหมาด 8) คอมพิวเตอร์

ภาพที่ 4.1 แผนผังวิทยาลัยการอาชีพพองเพียง

3. ข้อมูลพื้นฐานของวิทยาลัย

3.1 วิสัยทัศน์

มุ่งเน้นจัดการศึกษาวิชาชีพ พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทุกด้าน เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนองความต้องการของตลาดแรงงานและท้องถิ่น

3.2 ปรัชญา

สร้างคนดี มีฝีมือ ยึดถือคุณธรรม นำชาติไทยพัฒนา

3.3 พันธกิจ

1) จัดการศึกษา ค้นคว้า วิชาชีพ ในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น และหลักสูตรวิชาชีพแกนมัธยม โดยระดมทรัพยากรทั้งภายในสถานศึกษา ตลอดจนความร่วมมือกับภาคเอกชน ชุมชน และสถานประกอบการ เพื่อให้การจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

2) พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวิจัยและพัฒนาด้านการศึกษาวิชาชีพ ให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

3) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและจัดการ พัฒนา และเพิ่มพูนศักยภาพของบุคลากร

4) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลการดำเนินงาน

3.4 วัตถุประสงค์ของวิทยาลัย

เพื่อจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนในสาขาวิชาชีพต่างๆ ของวิทยาลัย ให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีสติปัญญา มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยให้เป็นนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สอดคล้องกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ วิทยาลัยฯ จึงกำหนดวัตถุประสงค์จัดการศึกษา ดังต่อไปนี้

1) จัดการอาชีวศึกษาระดับ ปวช. ปวส. และหลักสูตรระยะสั้น ให้เป็นไปตามหลักสูตรและสอดคล้องกับ นโยบายแนวปฏิบัติสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาตลอดจนความต้องการกำลังคนของสังคมไทย

2) มุ่งเน้นพัฒนาทั้งในด้านการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัย การรักษาสภาพแวดล้อม การให้บริการแก่สังคม รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่ได้จากการศึกษานำไปใช้ประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง ตลอดจนมีพละนาถัยสมบรูณ์ มีคุณธรรมและจริยธรรม

4) ขยายความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับสถานประกอบการให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานทั้งภาครัฐและเอกชน

5) ส่งเสริมให้ครู-อาจารย์ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อหาข้อมูลในการปรับปรุงการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานทั้งภาครัฐและเอกชน

3.5 หลักสูตรที่เปิดสอน และ โครงสร้างหลักสูตร

ปัจจุบันวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง เปิดดำเนินการเรียนการสอน ทั้งในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.) หลักสูตรเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ หลักสูตร แกนมัธยม และหลักสูตรระยะสั้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมที่เปิดสอน 9 สาขาวิชาชีพ ได้แก่ 1. สาขางานยานยนต์ 2. สาขาเครื่องมือกล 3. สาขางานโลหะการ 4. สาขางานไฟฟ้ากำลัง 5. สาขางานอิเล็กทรอนิกส์ 6. สาขางานการบัญชี 7. สาขางานขาย 8. สาขางานคอมพิวเตอร์ธุรกิจ 9. ธุรกิจค้าปลีก

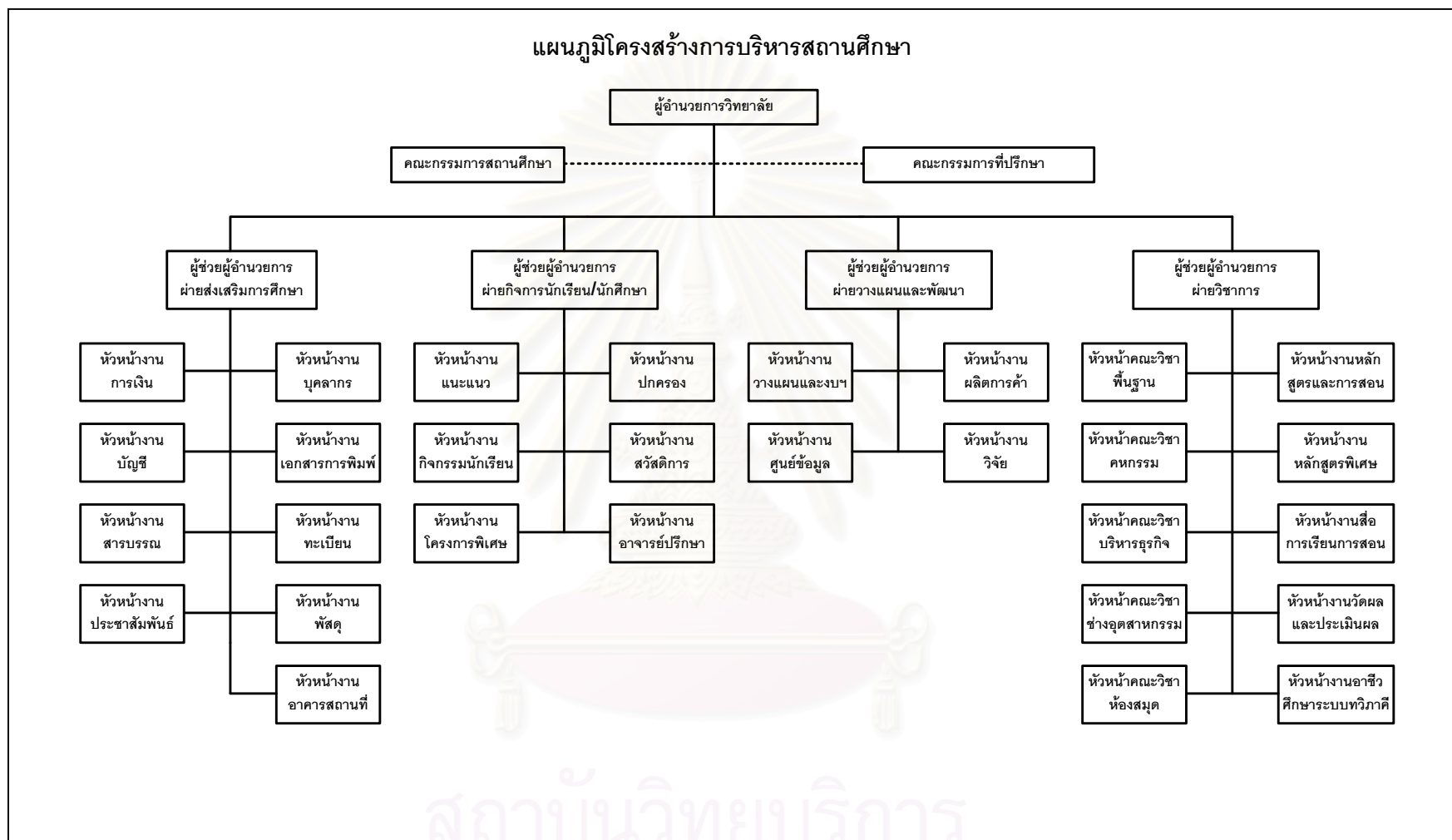
หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมที่เปิดสอน 7 สาขาวิชาชีพ ได้แก่ 1. สาขางานเครื่องกลไฟฟ้า 2. สาขาเครื่องมือกล 3. สาขางานยานยนต์ 4. สาขางานอิเล็กทรอนิกส์ 5. สาขางานการบัญชี 6. สาขางานตลาด 7. ธุรกิจค้าปลีก

หลักสูตรเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ระดับ ปวช. และ ปวส.

ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมที่เปิดสอน 7 สาขาวิชาชีพ ได้แก่ 1. สาขางานไฟฟ้ากำลัง 2. สาขาเครื่องมือกล 3. สาขางานยานยนต์ 4. สาขางานอิเล็กทรอนิกส์ 5. สาขางานโลหะการ 6. สาขางานการบัญชี 7. สาขางานขาย 8. สาขางานคอมพิวเตอร์ธุรกิจ

หลักสูตรระยะสั้น ได้แก่ 1. งานสีอาคาร 2. งานซ่อมบำรุงเครื่องจักรกล 3. งานติดตั้งเครื่องปรับอากาศ 4. งานติดตั้งไฟฟ้า 5. งานอณูมเนียม 6. งานซ่อมบำรุงอาคาร 7. งานฝ้าเพดาน 8. คอมพิวเตอร์

ภาพที่ 4.2 โครงสร้างการบริหารสถานศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. จำนวนนักเรียน

วิทยาลัยการอาชีพพยอมเพียงเป็นวิทยาลัยขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 1,088 คน มีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน - นักศึกษา ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนนักเรียน-นักศึกษา ระบบปกติประจำปีการศึกษา 2550 (ปวช.และ ปวส.)

สาขางาน	ปวช.1	ปวช.2	ปวช.3	รวม ปวช.	ปวส.1	ปวส.2	รวม ปวส.	รวม ทั้งสิ้น
1. ยานยนต์	57	18	28	103	27	18	45	148
2. เครื่องมือกล	42	17	23	82	11	-	11	93
3. เชื่อมโลหะ	-	5	2	7	-	-	-	7
4. ไฟฟ้ากำลัง	25	16	17	58	7	16	23	81
5. อิเล็กทรอนิกส์	30	21	10	61	3	14	17	78
6. การบัญชี	11	24	46	81	10	13	23	104
7. การขาย	7	16	11	34	9	-	9	43
8. คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	47	25	-	72	-	-	-	72
9. ธุรกิจค้าปลีก	22	-	3	25	-	2	2	27
รวม	241	142	140	523	67	63	130	653

ตารางที่ 4.2 จำนวนนักเรียน-นักศึกษา เทียบโอนความรู้และประสบการณ์ประจำปีการศึกษา 2550

สาขางาน	ระดับชั้น/รุ่น								รวม ทั้งสิ้น
	ปวช. 1/50	ปวช. 2/50	ปวช. 3/50	รวม ปวช.	ปวส. 1/50	ปวส. 2/50	ปวส. 3/50	รวม ปวส.	
1. ยานยนต์	-	2	4	6	-	7	20	27	33
2. เครื่องมือกล	7	4	6	17	-	42	26	68	85
3. เชื่อมโลหะ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. ไฟฟ้ากำลัง	4	6	10	20	16	33	22	71	91
5. อิเล็กทรอนิกส์	1	3	3	7	-	11	9	20	27
6. การขาย	6	2	4	12	28	29	27	84	96
7. คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	6	12	7	25	-	38	40	78	103
รวม	24	29	34	87	44	160	144	348	435

ตารางที่ 4.3 จำนวนนักเรียนจำแนกตามหลักสูตรประเภทวิชา และระดับชั้น ประจำปีการศึกษา 2550

หลักสูตรและประเภทวิชา	จำนวนนักศึกษา		
	ระดับ ปวช.	ระดับปวส.	รวม
ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม			
เครื่องกล/เทคนิคยานยนต์	160	29	189
เครื่องมือกลและซ่อมบำรุง	75	-	75
โลหะการ	12	-	12
ไฟฟ้ากำลัง/เครื่องกลไฟฟ้า	54	28	82
อิเล็กทรอนิกส์	52	-	52
รวม	353	57	410
ประเภทวิชาพาณิชยกรรม			
การบัญชี	132	29	161
การขาย/การตลาด	80	25	105
ธุรกิจค้าปลีก	5	10	15
รวม	217	64	281
รวมทั้งสิ้น	570	121	691

5. จำนวนบุคลากร

วิทยาลัยการอาชีพพยอมเพียงมีจำนวนบุคลากรทั้งหมด 57 คน มีผู้บริหาร 5 คน โดยเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัย 1 คน รองผู้อำนวยการ 4 คน ครูประจำการ 6 คน ครูอัตราจ้าง (ที่ทำสัญญาไม่น้อยกว่า 9 เดือน) 31 คน บุคลากรสายสนับสนุน 17 คน จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด ดังตารางต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.4 จำนวนบุคลากรของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง ประจำปีการศึกษา 2550

ประเภท/ตำแหน่ง	จำนวน					
	ต่ำกว่า อนุปริญญา	อนุ ปริญญา	ป.ตรี	ป.โท	ป.เอก	รวม
1. ผู้บริหารสถานศึกษา						
ผู้อำนวยการ	-	-	-	1	-	1
รองผู้อำนวยการ/ผู้ช่วย	-	-	1	3	-	4
2. ผู้สอน						
ครูประจำการ	-	-	5	1	-	6
ครูอัตราจ้าง (ที่ทำสัญญาไม่น้อยกว่า 9 เดือน)	-	1	30	-	-	31
3. บุคลากรสายสนับสนุน						
เจ้าหน้าที่	17	-	-	-	-	17
ลูกจ้าง	-	-	-	-	-	-
รวม	17	1	35	4	-	57

6. สภาพทั่วไปของชุมชน

ขนาดและที่ตั้ง วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง ตั้งอยู่เลขที่ 66 หมู่ 8 ถนนร่วมพัฒนา ซอย 4 แขวงลำผักชี เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร บนเนื้อที่รวม 21 ไร่ 3 งาน 4 ตารางวา มีขนาดกว้างประมาณ 80 เมตร และความยาวประมาณ 400 เมตร บนที่ดินราชพัสดุ โฉนดเลขที่ 1309 แปลงหมายเลขทะเบียนที่ กท.032735อยู่ห่างจากถนนสุวินทวงศ์ ประมาณ 1.5 กิโลเมตร ด้านทิศตะวันออกติดกับพื้นที่ก่อสร้างของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาไท สุวินทวงศ์ ทิศตะวันตกติดกับสนามฟุตบอลชั่วคราวของชุมชน ทิศเหนือติดกับพื้นที่นาของประชาชน และทิศใต้ติดกับคลองลำมดตะนอย บริเวณโดยรอบของวิทยาลัยเป็นพื้นที่นาของประชาชนในหมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ทำนา และรับจ้าง คนท้องถิ่นเดิมส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม

ตอนที่ 2 บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วน

จุดเริ่มต้นของการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง ได้เริ่มดำเนินการล่วงหน้ามาก่อนที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจะมีการกำหนดนโยบายต่างๆ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง โดยการดำเนินงานมีจุดเริ่มต้นเล็กๆ มาจากปัญหาเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ของครูอาจารย์และนักรกภารโรงที่พักอยู่ในแฟลตของทางวิทยาลัย ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากสภาพที่ตั้งที่ค่อนข้างจะห่างไกลความเจริญบวกกับการคมนาคมที่ไม่มีความสะดวกสบายเทียบเท่ากับปัจจุบันที่มีทั้งรถตู้ รถสองแถว จากปัญหาดังกล่าวทำให้ครูอาจารย์บางท่านได้เกิดแนวคิดที่จะทำการปลูกพืช ผัก เลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ และปลาในวิทยาลัยโดยใช้พื้นที่ว่างต่างๆ ของทางวิทยาลัย หลังจากนั้นการดำเนินงานของทางวิทยาลัยก็เกิดรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้นเนื่องจากผู้อำนวยการสถานศึกษาท่านได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยจากการสัมภาษณ์และสังเกตพบว่าจากความตระหนักดังกล่าวประกอบกับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่จะพัฒนาวิทยาลัย ซึ่งท่านได้เล็งเห็นว่าทางวิทยาลัยมีพื้นที่มากพอที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการทำ เป็นแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อเป็นพื้นที่การเรียนรู้ให้แก่ชาวบ้าน และโรงเรียนพี่โรงเรียนน้องที่อยู่โดยรอบบริเวณวิทยาลัย อีกทั้งยังเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจให้คนในชุมชนอีกด้วย ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“วิทยาลัยมีความตระหนักในนโยบายของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็เลยคิดที่จะส่งเสริมให้ครู เจ้าหน้าที่ นักศึกษาได้เรียนรู้ในส่วนนี้”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2551)

“ความจริงมันก็ไม่เชิงว่าเรานำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพียงแต่ที่เราเห็นจากครูหลายๆ คนอยู่ที่นี้ อาหารการกินเราก็ไม่ค่อยจะพร้อมก็ต้องออกไปหากินเอาข้างนอก...ครูบางคนเขาก็ไปซื้อลูกไก่มาเลี้ยง ไปซื้อลูกปลามาปล่อยเอง ปลูกผักเองก็มีหลายๆ ท่านที่ทำ นักรกก็สุมกสนานก็มาทำกันก็ได้ผลนะ ได้ไข่ไก่ได้อะไรต่ออะไรออกมา...เราก็ไปหามุมโน้นมุมนี้ แม้กระทั่งข้างๆ ห้องผมก็ยังเอามาทำเป็นแปลงผัก หลังบ้านผู้อำนวยการก็ปลูกเห็ด”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากรฯ: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

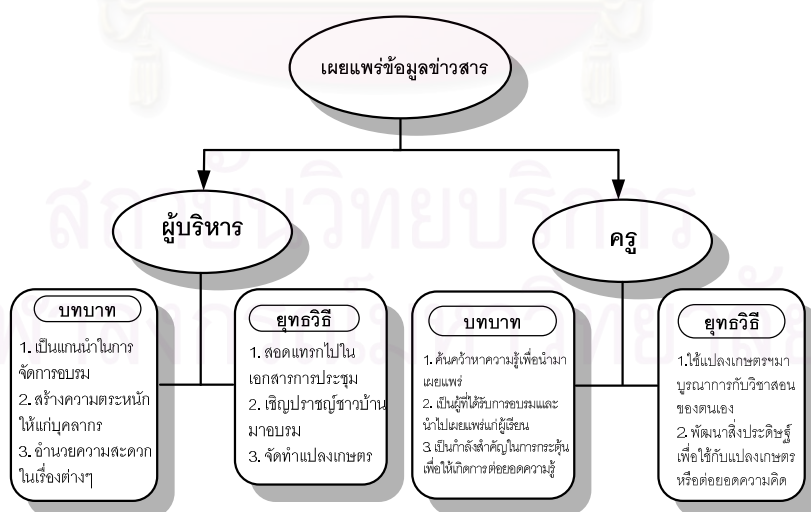
“เป็นความคิดและนโยบายของผู้บริหารที่ว่าอยากจะให้มีพื้นที่ของการที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเขาอยากให้ชาวบ้านหรือเด็กที่อยู่ในบริเวณนี้เข้ามาสนใจ เข้ามาดู เข้ามาศึกษาเป็นจุดกรณีศึกษามากกว่า เพราะว่าชุมชนพื้นที่รอบๆเป็นพื้นที่แปลงเกษตร”

(ครูสอนวิชาชีพรุ่นที่ 1: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

บทบาทการดำเนินงานและยุทธวิธีต่างๆ ที่ภาคีหุ้นส่วนได้ใช้ในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง” ซึ่งเป็นมาตรการในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและเป็นกรอบในการศึกษาวิจัย ดังนั้นเพื่อให้เห็นลำดับขั้นที่ชัดเจนผู้วิจัยจะขอเสนอตามลำดับขั้นของกรอบแนวคิดดังกล่าวต่อไปนี้

2.1 เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ภาคีหุ้นส่วนที่มีบทบาทในการเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างความเข้าใจในหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอนโดยแต่ละภาคีมียุทธวิธีที่ใช้ในการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกันไปตามบทบาทการดำเนินงานของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงภาพรวมของบทบาทและยุทธวิธีที่ภาคีหุ้นส่วนได้นำมาใช้ในด้านนี้ ดังแสดงได้ตามภาพด้านล่างต่อไปนี้

ภาพที่ 4.3 บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

จากภาพที่ 4.3 จะเห็นได้ว่าในแต่ละภาคีหุ้นส่วนนั้นมีการเลือกใช้ยุทธวิธีที่แตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมายในการดำเนินงานเพื่อตอบรับมาตรการในด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยการดำเนินงานต่างๆ ของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงในการเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างความเข้าใจในหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่คณะครู บุคลากรและผู้เรียนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในการดำเนินงานเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างความเข้าใจนั้น ประกอบไปด้วย 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ใช้วิธีการแจกเอกสารความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยทำการสำเนาเอกสารที่ได้จากการประชุมสัมมนาหรือข้อมูลที่นำเสนอจากเว็บไซต์ต่างๆ จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารของทางวิทยาลัย พบว่ายุทธวิธีที่ใช้คือ การนำเอกสารเกร็ดความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใส่ในเล่มรายงานการประชุมให้ทางคณะครู เจ้าหน้าที่ได้ศึกษาพร้อมทั้งการกล่าวสอดแทรกในที่ประชุมเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อที่จะสามารถดำเนินนโยบายของวิทยาลัยให้บรรลุเป้าประสงค์ที่ทางวิทยาลัยต้องการ

โดยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกในเรื่องงบประมาณการจัดทำเอกสารต่างๆ พร้อมทั้งเป็นผู้ที่สร้างความตระหนักให้แก่ครูและบุคลากรโดยการกล่าวเสริมในที่ประชุมซึ่งทางคณะผู้บริหารมีความตระหนักในจุดนี้อยู่แล้วจึงทำให้การเข้าประชุมทุกๆ ครั้งคณะผู้บริหารจะต้องกล่าวเน้นย้ำถึงจุดนี้อยู่เสมอ

บทบาทของครูจะแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ การค้นคว้าหาความรู้เพื่อนำมาเผยแพร่ให้แก่เพื่อนครู เจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งจัดทำเป็นเอกสาร และเป็นผู้ที่ได้รับความรู้จากแนวทางการเผยแพร่ของวิทยาลัย ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ศึกษาเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากทางด้านทฤษฎี โดยการไปหาเอกสารมาให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเช่น รองผู้อำนวยการ ครู เจ้าหน้าที่ได้ศึกษาในเบื้องต้นก่อน”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2551)

“การเผยแพร่เนี่ยนะไม่ได้ไปแบบวิ่งหรือว่าก้าวกระโดด เราค่อยๆ คืบคลานเข้าไปเพราะว่าครูของเราต้องมีภาระกิจสอน ภาระกิจงานด้านอื่นๆ ดังนั้นอันดับแรกเราก็จะเผยแพร่แบบกว้างๆ คือ เรามีเอกสารอะไรมาเราก็จะโรเนียวแจก หรือใส่ไปในรายงานการประชุมให้เขาอ่าน ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

การดำเนินงานระยะที่ 2 เป็นการอบรมให้ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งวิทยาลัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรสายสนับสนุน ผู้เรียน เป็นการใช้ยุทธวิธีเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ไปในวงกว้างและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยการเชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มีชื่อเสียงในเขตหนองจอกมาบรรยายให้ความรู้ ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านท่านนี้เป็นบิดาของครูในวิทยาลัยจึงทำให้การเชิญมาบรรยายสามารถทำได้สะดวกมากขึ้น ปราชญ์ชาวบ้านท่านนี้คืออาจารย์สมชาย ซึ่งท่านเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในเขตนี้ผู้วิจัยได้รับการยืนยันจากครูอาจารย์ที่ได้ทำการสัมภาษณ์ว่าที่บ้านของอาจารย์สมชายจะมีรายการโทรทัศน์มาขอทำรายการเป็นประจำ เนื่องจากว่าที่บ้านของอาจารย์สมชายเป็นโฮมสเตย์ (home stay) เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมซึ่งจะแบ่งเป็น 12 กลุ่มบ้าน มีหัวหน้า 12 กลุ่มบ้านเป็นกรรมการดูแล โดยในแต่ละกลุ่มจะมีของดีประจำกลุ่ม และมีแหล่งท่องเที่ยวเป็นฐานการเรียนรู้และนำเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในแต่ละกลุ่มบ้านโดยนำไปประยุกต์ว่าแต่ละกลุ่มบ้านมีของดีอะไรบ้าง เช่น การใช้พลังงานทดแทน (ไบโอดีเซล) ผลิตภัณฑ์ชุมชนโบราณ และอาจารย์สมชายเป็นประธานศูนย์ถ่ายทอดวิชาการเกษตร และเป็นวิทยากรบรรยายตามหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นของภาครัฐ หรือเอกชน ดังนั้นทางผู้วิจัยได้เดินทางไปเยี่ยมชมที่บ้านของอาจารย์สมชาย ในวันนั้นได้มีรายการโทรทัศน์ของกองทัพบกช่อง 5 ไปบันทึกเทปรายการและหลังจากนั้นมีกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่งได้เดินทางมาเพื่อขอสัมภาษณ์เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 4.4 การบันทึกเทปรายการของกองทัพบกช่อง 5 ที่บ้านอาจารย์สมชาย

“เราได้เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเลย ซึ่งภูมิปัญญาครูท่านนี้บังเอิญเป็นบิดาของอาจารย์ที่นี่...ท่านผู้ว่าอภิรักษ์เคยมาเยี่ยมชมที่บ้านอาจารย์สมชาย ที่บ้านท่านๆ ก็ทำโฮมสเตย์เรื่องนี้อยู่เหมือนกัน...เราเชิญท่านมาเป็นวิทยากรบรรยาย ที่นี้พอมารายการเราก็ให้ทั้งคู่และเด็กๆนักเรียนเข้าฟังด้วย โดยครูกับนักเรียนนั่งฟังการบรรยายพร้อมๆ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

“เขาก็มีพร้อมหมด มีทั้งโฮมสเตย์ แล้วก็ตั้งแต่ปากซอยบ้านไปถึงตัวบ้านอาจารย์ชาวบ้านแถวนั้นจนกระทั่งเขตเขาอมรับส่งคนมาประจำเลย...ผมคิดว่าทำกันมานานแล้วละไม่งั้นสื่อจะไม่วู้ สื่อช่อง 9 ช่อง 11 แล้วครั้งที่ผมไปเนี่ย รัฐมนตรี พลังงานไปดูเกี่ยวกับเรื่องไบโอดีเซลสภาอุตสาหกรรมก็ไปผมก็ไปร่วมด้วย ก็แสดงว่าตรงนี้คงมีการเริ่มกันมานานแล้วละ ที่วีอะไรต่างๆ มาออกรายการอยู่เรื่อย ในวิทยาลัยของเราเพิ่งจะเริ่มต้น เราก็เลยผสานกัน ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ: สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2551)

“พ่อของอาจารย์เขาเป็นคนดังอยู่แล้วด้วย แล้วก็มีการเข้ามาถ่ายทำบ่อยนะ รู้สึกว่าจะช่อง 11 ช่อง 9 ไปถ่ายที่บ้านอาจารย์ย จริงๆ นะเขาเป็นคนดัง เขาเป็นคนที่ชื่อเสียงในหนองจอกเลยนะ โทรทัศน์มาสัมภาษณ์เขาบ่อยมากเลยเพราะเขาทำไบโอดีเซล ”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 1: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

จากการสัมภาษณ์ในลักษณะสืบย้อน ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าการอบรมให้ความรู้ในวันที่ 21 กรกฎาคม 2550 ใช้เวลาประมาณครึ่งวันและประเด็นที่ทำการบรรยายจะเกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ การใช้พลังงานทดแทน และการนำหลักปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยอาจารย์สมชายได้บรรยายให้ทางคณะครูและผู้เรียนได้เห็นภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่จำเป็นจะต้องเป็นการปลูกผักเลี้ยงปลาเสมอไป แต่ความพอเพียงอยู่รอบๆ ตัวเราทุกคนและนอกจากนั้นอาจารย์ยังพูดให้ผู้เข้าฟังเกิดความตระหนักในการใช้พลังงานอย่างรู้คุณค่า และแนวทางการผลิตพลังงานทดแทนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ครูและผู้เรียนที่มีความสนใจที่จะนำไปต่อยอดองค์ความรู้ในการสร้างสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่ และประกอบกับวิทยาลัยอยู่ในช่วงการดำเนินงานจัดสร้างพื้นที่การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นทางวิทยาลัยจึงได้เรียนเชิญอาจารย์สมชายเป็นที่ปรึกษาของโครงการ และช่วยวางแผนร่วมกันในการกำหนดพื้นที่ทำแปลงเศรษฐกิจพอเพียงให้ตรงตามหลักการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยการแบ่งพื้นที่การเกษตรออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งขุดสระกักเก็บน้ำ จำนวน 30% ของพื้นที่ ส่วนที่สองปลูกข้าว จำนวน 30% ของพื้นที่ ส่วนที่สามปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น และส่วนที่สี่เป็นพื้นที่สิ่งปลูกสร้างเช่น ที่อยู่อาศัย โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ฉาง จำนวน 10% ของพื้นที่ จำนวนสัดส่วนของพื้นที่นี้ทั้งหมดสามารถปรับเปลี่ยนหรือลดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสภาพพื้นที่แต่ละแห่ง

ภาพที่ 4.5 บรรยายภาคีในการอบรมให้ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“เราก็เชิญปราชญ์คุณครูสมชายมาให้ความรู้โดยการบรรยายให้กับบุคลากรทั้งสถานศึกษาเนี่ยฟัง หลังจากนั้นเราก็ได้วางแผนร่วมกันในการกำหนดพื้นที่ทดลองทำแปลงเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นมา ”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2551)

“ในเรื่องของการวางแผน ผู้อำนวยการมีความคิดที่จะทำตรงนั้น เพราะฉะนั้นเขาเลยให้คุณพ่อวางแผนเอาไว้ สมมติว่าเช่นพื้นที่ตรงนี้เขาจะแบ่งพื้นที่ยังไงตามทฤษฎีเกษตรทฤษฎีใหม่ ปรับเพื่อให้มันเป็นรูปลักษณะหรือองค์ประกอบตรงนั้นมากกว่า คือเรามองว่าไม่จำเป็นจะต้องมีบ่อน้ำ มีนาข้าว แต่จะทำว่าเรามีพื้นที่เท่าไร ปรับใช้ขนาดไหน”

(ครูสอนวิชาชีวคนที่ 1: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

“เขามาแนะนำวิธี กรรมวิธีที่ดี วิธีกำจัดวัชพืชโดยไม่ใช้สารเคมี...พูดเรื่องไบโอดีเซล การนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นพลังงานทดแทน... ใช้เวลาประมาณ 3-4 ชั่วโมง แล้วเขาก็มาสาธิตการใช้พื้นที่ของแปลงเกษตรว่าตรงนี้ควรปลูกยั้งนี้ะ ยังนี้ควรปลูกไว้ตรงบริเวณนี้ะ ”

(นักเรียนคนที่ 1: สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2551)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระยะที่ 2 จะเป็นแกนนำในการจัดการอบรมครั้งนี้ โดยให้ความสะดวกในเรื่องสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่มีความจำเป็นต่อการจัดอบรมพร้อมทั้งเรื่องของงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งจะพิจารณาถึงความเหมาะสมเป็นหลัก และยุทธวิธีที่ใช้ในการต่อยอดองค์ความรู้ในการดำเนินงานระยะที่ 2 คือการจัดสร้างแปลงเกษตรสาธิตเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาใน

สิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่าการใช้จินตนาการและการลงฝึกในภาคปฏิบัติตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนในสายวิชาชีพที่เน้นการลงฝึกภาคปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเรียนวิชาชีพ

ส่วนบทบาทของครูในการดำเนินงานระยะที่ 2 เป็นผู้ได้รับการอบรมและนำไปเผยแพร่แก่ผู้เรียน พร้อมทั้งเป็นกำลังสำคัญในการกระตุ้นเพื่อให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ ในส่วนของการจัดสร้างแปลงเกษตรสาธิตเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูมีบทบาทสำคัญที่ต้องรับผิดชอบดูแลใน 3 ส่วน คือ 1) การลงฝึกภาคปฏิบัติของผู้เรียน 2) ดูแลรักษาแปลงเกษตรสาธิตพร้อมทั้งแก้ไขปัญหาต่างๆ 3) การตอบรับนโยบายการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การจัดการเรียนการสอน

สำหรับบทบาทของผู้เรียนจะเป็นผู้ที่ได้รับความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง และสำหรับผู้เรียนบางคนอาจมีการนำแนวคิดดังกล่าวมาต่อยอดองค์ความรู้ พัฒนาเป็นสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ตามสาขาวิชาที่กำลังศึกษาอยู่

2.2 เกาะติดสถานการณ์

ภาคีหุ้นส่วนที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการสร้างค่านิยมและส่งเสริมบทบาทของบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ผู้บริหารโดยมียุทธวิธีที่ใช้ค่อนข้างหลากหลาย แตกต่างกันไปตามแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงภาพรวมของบทบาทและยุทธวิธีที่ภาคีหุ้นส่วนได้นำมาใช้ในด้านนี้ ดังแสดงได้ตามภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านการเกาะติดสถานการณ์

จากภาพที่ 4.6 เป็นภาพที่สรุปถึงภาพรวมของการดำเนินงานภายในวิทยาลัย ซึ่งรายละเอียดปลีกย่อยในการดำเนินงานเพื่อตอบรับมาตรการในด้านดังกล่าว สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ในการดำเนินงานในการสร้างค่านิยมให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ครู และบุคลากรของทางวิทยาลัย ในส่วนนี้ภาคีหุ้นส่วนที่เป็นหลักสำคัญในการสร้างเสริมค่านิยมดังกล่าว คือ ผู้บริหารวิทยาลัย ในที่นี้ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการ ทั้ง 4 ฝ่าย จากการสัมภาษณ์พบว่า บทบาทของผู้บริหารเปรียบเสมือนผู้นำครอบครัว ซึ่งจะดูแลและมอบสิ่งที่ดีให้แก่คนในครอบครัว พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือคนในครอบครัวเมื่อประสบปัญหาต่างๆ จากการศึกษาพบว่า ยุทธวิธีที่ผู้บริหารใช้คือ การดูแลและพัฒนาในเรื่องสวัสดิการต่างๆ ของบุคลากรในวิทยาลัย เช่น การให้บริการแก่ครูและบุคลากรในวิทยาลัยในเรื่องที่พักอาศัยซึ่งสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ประมาณ 2,000 – 3,000 บาท และการคุ้มครองทางด้านสุขภาพ รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ผู้ได้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ ดังนี้

“เพราะฉะนั้นในเรื่องสุขภาพ ครูของเราก็ได้รับการคุ้มครองเรื่องนี้ แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ นักการภารโรงเราก็คุ้มครองหมด นอกจากสุขภาพแล้ว สวัสดิการเราก็ให้เขา”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

“เรื่องสวัสดิการความเป็นอยู่เราก็มีแพลตฟอร์ม 14 ยูนิต 3 หลังกล้าพูดได้ว่า ครูของเรา 99% เลยกี่ว่าได้จะอยู่ในนี้ Support ได้หมด ส่วนครูที่ไม่อยู่แสดงว่าครูเขามีบ้านอยู่แถวๆ นี้”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ: สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2551)

การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมบทบาทของบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา ในส่วนนี้ภาคีหุ้นส่วนที่เป็นหลักสำคัญในการส่งเสริมบทบาทดังกล่าว คือ ผู้บริหารวิทยาลัยประกอบด้วย ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการ ทั้ง 4 ฝ่าย จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารมีบทบาทในการวิเคราะห์สภาพการณ์ต่างๆ ในวิทยาลัย เพื่อพิจารณาจุดแข็งและจุดบัพพร้อมๆ กัน พร้อมทั้งกำหนดแผนการพัฒนาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ นั้น จากการศึกษาเอกสารของทางวิทยาลัยในการจัดงานลงทะเลเบียนและปฐมนิเทศนักศึกษาโควต้าในวันที่ 2 ก.พ.51 มีการกำหนดภาระหน้าที่ของครูแต่ละคนอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ครูอาจารย์ปฏิบัติงานได้ตรงตามภาระหน้าที่และไม่ก้าวล่วงงานของบุคลากรคนอื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ยุทธวิธีที่นำมาใช้ในการกระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรอยากเข้ามา มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ มีดังนี้ การดูแลทางด้านจิตใจ การดูแลทางด้านสภาพแวดล้อม การดูแลสนับสนุนความรู้ทางด้านวิชาการ

การดูแลทางด้านจิตใจเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหาร เพราะว่าคุณบุคลากรในวิทยาลัยเปรียบเสมือนกับคนในครอบครัว คือ การทำให้คนในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งหมายถึงการได้รับค่าตอบแทนที่ตรงเวลา เพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวรวมทั้งช่วยกันดูแลแก้ไขปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ ดังนี้

“เราเป็นนักบริหารเราก็จะไม่ถาม แต่เราจะมานั่งดูว่าความเป็นอยู่ที่เขาเป็นอยู่ในปัจจุบัน ขณะนั้นมันมีความสุขหรือไม่มีความสุขอย่างไร แล้วเมื่อเราได้ค้นพบความสุขความไม่สุขแล้วเราก็มามากำหนดเป็นแผนงานของเราว่าเราจะเริ่มพัฒนาอย่างไร สรุปความได้ว่าสิ่งที่เราจะต้องทำนอกจากจะดูแลทางด้านจิตใจของคนแล้ว ก็จะต้องมาดูแลทางด้านสิ่งแวดล้อมแล้วก็ความรู้ทางวิชาการ”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2551)

“ปัจจัยที่สำคัญในการบริหารที่ผมคิดว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมากๆ ก็คือทำอะไรก็ได้ให้คนในครอบครัวของเราเนี่ยกินดีอยู่ดี หมายความว่าสิ้นเดือนเขาได้รับเงินเดือนตรงตามเวลา...พยายามหารายได้ให้กับลูกน้องให้มากที่สุด ขณะนี้ครูที่สอนจันทร์ถึงศุกร์แล้ว ก็วันอาทิตย์แต่ในอีกไม่กี่วันข้างหน้าเราจะมีสอนวันเสาร์ด้วย”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2551)

“แล้วเรื่องเงินเดือนอะไรต่างๆ เราจะไม่พ่วงถึงแม้เขาจะไม่ใช้ข้าราชการเราก็ออกก่อน 5 วัน แล้วก็มีค่าสอนพิเศษของเด็กในระบบปกติเนี่ย เราก็มีการจ่ายเงินทุกพุธที่ 2 ของเดือน แล้วก็การสอนภาคพิเศษของนักศึกษา เทียบโอนในวันอาทิตย์ พุธที่ 3 ต้องออกตรงเวลาไม่มีพลาดแล้วท่านผู้บริหารนี้ถือมาก”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ: สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2551)

การดูแลทางด้านสภาพแวดล้อม ทางผู้อำนวยการได้ทำการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ภายนอก ซึ่งจากการศึกษาเอกสารของทางวิทยาลัยจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าสภาพภูมิทัศน์มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นความสะอาด ต้นไม้ พื้นที่โรงฝึกงาน สุขาที่มีความสะอาด อาคารที่ถูกใช้ได้อย่างถูกต้อง และสมบูรณ์ ซึ่งผู้อำนวยการได้ทำการปรับปรุงห้องประชุมชั้น 3 อาคารผู้อำนวยการให้สามารถรองรับคนได้จำนวนมากและมีความทันสมัย จะเห็นได้จากการสัมภาษณ์บุคลากรและผู้เรียนในวิทยาลัยดังนี้

“ท่านบอกว่าทำบ้านเราให้มีดีกว่า เราไม่ต้องไปประชาสัมพันธ์ที่อื่น อย่างเขาเข้ามาเห็นเนี่ยมีสนามมีห้องประชุมที่ราคาตั้งสิบลกว่าล้านเหมือนโรงแรม”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 2: สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2551)

“มันเปลี่ยนไปเยอะจากหน้ามือเป็นหลังมือเลย...เมื่อก่อน พี่เห็นสนามข้างหน้ามัย เมื่อก่อนยังเป็นบ่อเป็นหลุมอยู่เลย เขาก็ปรับมาเป็นใส่บลิคแล้วก็ปลูกหญ้า”

(นักเรียนคนที่ 2: สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551)

และสภาพภายในห้องเรียน จากการสังเกตภายในห้องเรียนของอาคารพาณิชย์กรรม และอาคารไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ได้มีการติดตั้งจอโปรเจคเตอร์ในทุกๆ ห้องเรียน มีการซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ มีการจัดที่พักรับประทานอาหารให้ได้พร้อมกันทั้ง 700 คน และได้สั่งซื้อโต๊ะเก้าอี้เข้ามาใหม่ ในส่วนของห้องสมุดทางวิทยาลัยได้ทำการปรับปรุงโดยมีการจัดทำเป็นห้องทำ การบ้าน โดยมีการติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีระบบอินเทอร์เน็ตรองรับเพื่อสนับสนุนการค้นคว้าหาความรู้ต่างๆ จากในห้องสมุดและจากโลกอินเทอร์เน็ตด้วย รวมทั้งยังได้จัดเตรียมเครื่องปริ้นท์เตอร์ไว้ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการปริ้นท์เอกสาร หรืองานต่างๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“โดยเฉพาะ overhead พร้อมจอเราจัดให้ครบทั้งหมด 36 ห้องเรียน การซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องจักรที่ใช้ในโรงงานให้ใช้ได้ 100% การจัดที่พักรับประทานอาหารให้ได้พร้อมกันทั้ง 700 คน ห้องนำห้องส้วมที่มีความสะอาด มีการดูแลรักษาทุก 2 ชั่วโมง ก็ทำให้มีสถานที่พักผ่อนทำให้เด็กมีความสุขอันนี้เรามุ่งเน้น”

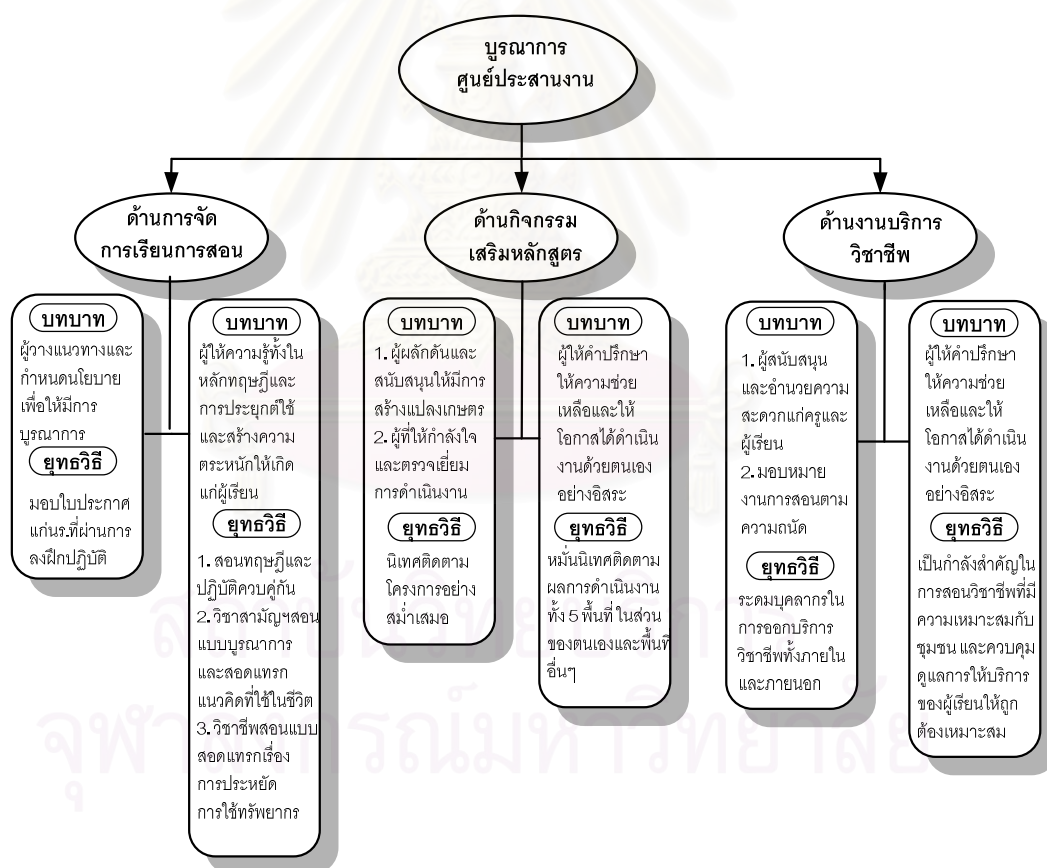
(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2551)

“...แต่ก่อนยังไม่มีโปรเจคเตอร์ครับ ตอนนี้มีทุกห้องเลยครับ เขาบอกว่าถ้ายืนยืนเลยว่าที่นี่แห่งเดียวที่มีโปรเจคเตอร์ฉายให้ทุกห้องไม่ว่าห้องเล็กห้องใหญ่มีหมดครับ...เมื่อก่อนไม่มีชุดเครื่องมือนิวเมติกส์แต่ก่อนมีแค่สองสามอันแต่ตอนนี้สั่งซื้อมาแล้วครับ โต๊ะเก้าอี้ก็เอามาใหม่ อันที่เป็นหัวกลมๆ สั่งซื้อ 600 ตัว ให้แผนกไฟฟ้าครับ สึกก็ทำใหม่”

(นักเรียนคนที่ 1: สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2551)

2.3 บุรณาการศูนย์ประสานงาน

สำหรับการบูรณาการศูนย์ประสานงาน ทางวิทยาลัยมีการบูรณาการใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร 3) ด้านงานบริการวิชาชีพ ซึ่งในการบูรณาการในด้านต่างๆ ได้สรุปภาพรวมของบทบาทและยุทธวิธีของแต่ละด้านออกมาเป็นภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.7 บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านบูรณาการศูนย์ประสานงาน

จากภาพที่ 4.7 จะเห็นได้ว่าในแต่ละภาคีหุ้นส่วนนั้นมีการเลือกใช้ยุทธวิธีที่แตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมายในการดำเนินงานเพื่อตอบรับมาตรการในด้านบูรณาการศูนย์ประสานงาน โดยการดำเนินงานต่างๆ ของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงในการบูรณาการทั้ง 3 ด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมด้านการบูรณาการลงสู่จัดการเรียนการสอน พบว่า เป็นผู้วางแนวทางและกำหนดนโยบายให้ครูอาจารย์มีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การจัดการเรียนการสอนทั้งในสาขาสามัญสัมพันธ์และสาขาวิชาชีพ ครูผู้สอนทุกคนต้องบูรณาการรายวิชาที่ตนเองรับผิดชอบเข้ากับเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ว่าจะเป็นการสอดแทรกความรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงไป ในรายวิชาของตน และบูรณาการลงสู่แปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ทางวิทยาลัยได้จัดสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งยุทธวิธีที่ใช้ในการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหาร คือ การมอบใบประกาศนียบัตรในการเข้ารับการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 2 ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“อันนี้เราวางไว้เป็นนโยบายที่เตรียมว่านอกจากนักศึกษาจะต้องเรียนให้จบตามหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไม่ว่าจะปวช.หรือปวส. นักเรียนจะได้รับการประกาศนียบัตรหนึ่ง สองการออกเอกสารมาตรฐานวิชาชีพในการสอบผ่านเกณฑ์มาตรฐาน อันที่สามคือเรื่องของความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงทุกคนต้องผ่านการอบรมในส่วนนี้”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2551)

“เขาบอกไว้ว่านักศึกษาที่จะจบปวช.3 ปวส.2 จะต้องผ่านโครงการเศรษฐกิจพอเพียงตรงนั้น เพื่อที่จะได้รับประกาศนียบัตรหนึ่งใบพร้อมกับวุฒิประกาศนียบัตรปวส.”

(นักเรียนคนที่ 3: สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2551)

บทบาทของครูผู้สอน ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีอบความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในเชิงของหลักทฤษฎี และในเชิงของการประยุกต์ พร้อมทั้งเป็นผู้ที่สร้างความตระหนักให้เกิดแก่ผู้เรียนมากที่สุด การดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนการสอนในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง จากการสัมภาษณ์พบว่า สามารถแบ่งการจัดการเรียนการสอนได้เป็น 3 ส่วน คือ 1) การจัดการเรียนการสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญสัมพันธ์ 3) การจัดการเรียนการสอนวิชาชีวิต ดังนั้นยุทธวิธีที่ครูใช้ในการจัดการเรียนการสอนสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

การจัดการเรียนการสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ยุทธวิธีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะทำการสอนทฤษฎีควบคู่ไปกับการปฏิบัติโดยใช้สื่อการสอนที่มีความหลากหลายเช่น ใบงาน แผ่นใส และใช้ลักษณะการสอนแบบถามตอบเสียเป็นหลักประกอบกับการสอนแบบบรรยาย โดยในต้นชั่วโมงจะให้ผู้เรียนศึกษาในภาคทฤษฎีให้เรียบร้อย และก่อนที่จะลงฝึกปฏิบัติจะดำเนินการวิเคราะห์ผลจากการลงฝึกปฏิบัติเมื่อสัปดาห์ที่แล้วว่า ได้ลงมือทำอะไร อย่างไร ไปบ้างแล้ว ในคาบเรียนนี้ จะมีการดำเนินการกับแปลงเกษตรที่ตนเองรับผิดชอบอย่างไร และหลังจากที่ลงปฏิบัติแล้วอาจารย์จะมอบหมายให้ผู้เรียนสรุปลงฝึกภาคปฏิบัติในสมุดบันทึกการทำงานของตนเอง ข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ชั่วโมงแรกก็จะบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นยังไงตามแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเขาให้เราพอเพียงเรื่องอะไรบ้าง... ส่วนมากก็จะเรียนก่อนจะคุยกันก่อนว่าเมื่อคราวที่แล้วเราทำอะไรไปบ้าง แล้ววันนี้เราจะทำอะไร แล้วก็ให้เขาไปดูแลเสร็จแล้วก็กลับมาเรียน”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 4: สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2551)

“สอนๆ แล้วก็ถามตอบด้วย ในห้องมันจะมีหนังสืออะไรมาแล้วก็อธิบายให้เข้าใจแล้วก็ลงไปทำแปลง”

(นักเรียนคนที่ 2: สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551)

การจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญสัมพันธ์ จากการสัมภาษณ์พบว่า ครูผู้สอนในสาขาสัมพันธ์มีแนวทางและยุทธวิธีที่ใช้ในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมือนกันคือ การจัดการเรียนการสอนในลักษณะของการบูรณาการ รวมทั้งสอดแทรกแนวคิดต่างๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและครอบครัวได้ พร้อมทั้งยกตัวอย่างความพอเพียงกับสิ่งที่ใกล้ตัวผู้เรียน และอธิบายในลักษณะที่เห็นภาพได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน เช่น รู้จักการ

ระมัดระวังในการใช้จ่ายเงิน โดยเริ่มจากการรู้จักคิดวางแผนการใช้จ่ายให้เป็นระบบ การรู้จักแบ่งบัน
เพื่อเพื่อแผ่แก่คนอื่น ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“พอเพียงมันจึงใช้ได้ มันทำให้เรารู้จักระมัดระวังในเรื่องการใช้จ่ายชีวิตนะ
...อย่างเรื่องประหยัดเนี่ยคุณได้เงินร้อยบาทเท่ากันแต่ทำยังไงของคุณจะ
พอเพียง ถ้าคุณได้ร้อยบาทแล้วคุณใช้ร้อยเนี่ยคุณมีสิทธิ์เสมอตัวกับเป็นหนี้
สมมติวันนี้คุณใช้หมดไปร้อยเนี่ยคุณโดนมีดบาดคุณจะซื้อพลาสติกเตอร์ยา
บาทหนึ่งเนี่ย คุณไม่มีเงินแล้วคุณต้องยืมเพื่อนหนึ่งบาทคุณก็เป็นหนี้แล้ว แต่ถ้า
คุณร้อยบาทแล้วคุณเหลือไว้หนึ่งบาทหนึ่งเดือนมีสามสิบวันคุณก็ได้สามสิบบาท
ยังไงคนที่เหลือหนึ่งบาทก็ไม่มีหนี้เพราะมันเหลือทุกวัน แต่ถ้าคุณมีร้อยบาท
คุณใช้ร้อยหนึ่งบาท หนึ่งบาทนี้มาจากไหนรับรองไม่ใช่ของคุณแน่นอนเพราะ
ของคุณมีร้อยเดียว อย่างคนนี้เป็นหนี้ตลอดกาล ยังไงก็เป็นหนี้เนี่ยคุณไม่
พอเพียงเพราะว่าคุณใช้ไม่เป็น คุณบริหารจัดการมันไม่เป็น ”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 3: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ จากการสัมภาษณ์พบว่า ครูผู้สอนวิชาชีพมียุทธวิธีในการ
ส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสอดแทรกแนวคิดความพอเพียง การประหยัด การรู้จัก
ใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและเกิดประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งมีการยกตัวอย่างความพอเพียง
ในเรื่องการใช้จ่ายงานทดแทน รวมทั้งเข้มงวดกับผู้เรียนในการใช้วัสดุฝึกอย่างพอเหมาะพอดี และให้
คุ่มค่ามากที่สุด เช่น การลงฝึกปฏิบัติในสาขาช่างเชื่อม ลวดเชื่อม แก๊ส และลมเป็นวัสดุฝึกที่มีราคาสูง
ครูผู้สอนสาขาช่างเชื่อมจะเข้มงวดและดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการใช้อุปกรณ์เหล่านี้ ดังคำสัมภาษณ์
ต่อไปนี้

“ลวดเชื่อมเนี่ยกล่องหนึ่ง 100 บาท มันเล่นกันแป๊บเดียวหนึ่งร้อยแล้ว
แก๊ส 1 ถังสอนได้ 1 ชุด แก๊สถังละ 800 บาท ลมถังละ 200 บาท รวมแล้วก็
1000 บาท สอนทั้งหมด 4 ชั่วโมง สอนแค่ 2 ชั่วโมงแรกเปิดใช้กันทั้งหมดแล้ว
ดังนั้นก็ต้องประหยัดที่สุด สอนให้มันประหยัด ทำอะไรอย่าให้มันสิ้นเปลืองวัสดุ
อันนี้ต้องสอนมันเลยถ้าไม่สอนไม่ได้เลย”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่ 2: สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2551)

“...ในเรื่องของพลังงานไฟฟ้า พลังงานอะไรก็แล้วแต่ที่เข้าไปยุ่งกับใน
เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะว่าผมไม่ได้มองว่าเศรษฐกิจพอเพียงคือเรื่อง

ของการเกษตรอย่างเดียวนั้นอาจอยู่ในเรื่องการประหยัดอะไรก็ได้ก็แล้วแต่นั้นคือการที่เราเอาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ ผมจะดูในเรื่องของพลังงานมากกว่า ให้เด็กรู้จักมองตรงนั้นมากกว่า”

(ครูสอนวิชาชีพรุ่นที่ 1: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

จากการศึกษา พบว่า มีการมอบหมายงานให้นักศึกษาได้จัดทำบอร์ดความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งมีการจัดทำโมเดลเศรษฐกิจพอเพียง จากการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวในวันที่ 15 ม.ค.51 ที่ห้องประกันคุณภาพพบว่า ผู้จัดทำประกอบด้วยนักศึกษาในระดับปวส.2 สาขาการตลาด กำลังดำเนินการจัดทำโมเดลแปลงเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จุดประกายความคิดได้รับมาจากการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และการสังเกตจากแปลงเกษตรสาธิตของวิทยาลัย ซึ่งโมเดลแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ดังกล่าวจะนำไปแสดงที่ห้องสมุดของวิทยาลัยที่กำลังอยู่ในช่วงดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงรูปภาพที่ 4.8

ภาพที่ 4.8 การจัดทำโมเดลแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ของนักศึกษาระดับปวส.

2.3.2 ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการดำเนินการกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ เป็นผู้ผลักดันและสนับสนุนให้มีการจัดสร้างแปลงเกษตรประสบผลสำเร็จดังที่ตั้งเป้าหมายไว้ ในด้านจัดการ

พื้นที่แปลงเกษตร การสนับสนุนงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ เช่น จอบ เสียม บัวรดน้ำต้นไม้ พร้อมทั้งยังเป็นผู้ที่ทำให้กำลังใจและคอยตรวจเยี่ยมการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ยุทธวิธีหลักที่ใช้เพื่อส่งเสริมในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ มีการนิเทศติดตามโครงการอย่างสม่ำเสมอ จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้บริหารและรองผู้อำนวยการทั้ง 4 ท่าน ใช้การนิเทศติดตามโครงการด้วยหลากหลายวิธี เช่น การเดินสำรวจและสังเกตสภาพแปลงเกษตร การสอบถามจากครูประจำโครงการ และสอบถามจากผู้เรียน พร้อมทั้งมีการส่งรายงานติดตามความก้าวหน้าของโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นระยะๆ การนิเทศติดตามดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญในการป้องกันผลลัพธ์จากการดำเนินงานให้แก่คณะครู และผู้เรียนได้รับทราบและนำผลป้อนกลับดังกล่าวไปพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ

บทบาทของครูประจำโครงการแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การให้คำปรึกษา คำแนะนำในสิ่งที่จะช่วยให้การทำโครงการดำเนินไปอย่างราบรื่น การให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ดำเนินงานด้วยตนเองอย่างอิสระภายใต้การติดตามอย่างใกล้ชิด ซึ่งครูประจำโครงการดังกล่าวมีจำนวน 4 คน ประกอบไปด้วยครูผู้สอนวิชาสามัญสัมพันธ์ 2 คน ครูผู้สอนวิชาชีพ 2 คน จากการสัมภาษณ์พบว่า บทบาทหน้าที่ของครูประจำโครงการ ซึ่งจะเป็นผู้ดูแลโครงการทั้งหมด ซึ่งมีการแบ่งพื้นที่เป็น 5 ส่วน คือ 1) พื้นที่ลานเรียนรู้ 2) นาข้าว 3) แปลงผักกะเจต 4) บ่อปลา 5) แปลงผัก โดยดูแลในการลงฝึกภาคปฏิบัติของผู้เรียน ติดตามความก้าวหน้าของโครงการ ให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาแก่ผู้เรียน พร้อมทั้งสร้างความตระหนัก ให้แง่คิดแก่ผู้เรียนให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธวิธีในการส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรจากการสัมภาษณ์ พบว่าครูประจำโครงการจะหมั่นคอยนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของผู้เรียนทั้ง 5 พื้นที่ ทั้งในส่วนพื้นที่ของตนเองและพื้นที่อื่นๆ พร้อมทั้งผู้เรียนและครูร่วมมือกันในการพัฒนาแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“อันนี้ต้องดูจากอาจารย์สมบัติ (นามสมมติ) อาจารย์เขาวางแผนเอาไว้ แล้วว่าเด็กพวกนี้ดูแลอะไร แล้วประเมินแต่ละส่วนว่ามันไปถึงไหน อย่างนา ข้าว เนี่ยทำได้ก็วันแล้ว แล้วผลมันเป็นอย่างไง”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 2: สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2551)

“ช่างยนต์จะมีอาจารย์ลงไปสอน คือเขาจะให้เด็กดูแลตรงนั้นซะมากกว่า ดูแลพื้นที่ ดูแลบำรุงรักษาเพราะว่าตอนนี้มันมีปัญหาเรื่องการ

บำรุงรักษามากกว่า เราจะปลูกอะไรก็ได้แต่จะหาคนที่บำรุงรักษา ดูแลมันเนี่ย
ค่อนข้างจะไม่มี หายากเท่านั้นเอง”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่ 1: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

“ในโครงการก็มีอาจารย์ที่ท่านที่รับผิดชอบ อย่างผมกับอาจารย์สมบัติ
(นามสมมติ) ก็คุยกันเรื่องหน้างาน ก็เลยลืมนย้อนกลับมาดูว่าเราจะวางแผนกัน
ยังไง เด็กปี 3 ปลูกที่มาลงเนี่ยจะให้เขาวิชาไหน”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่ 2: สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2551)

2.3.3 ด้านงานบริการวิชาชีพแก่สังคม

จากการศึกษาเอกสารรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษา
ด้านการอาชีวศึกษาในมาตรฐานที่ 5 คือ การให้บริการทางวิชาการต่อชุมชนและสังคมอยู่ในระดับดี โดย
ผลการประเมินพบว่าในปีการศึกษา 2548 มีการดำเนินการถึง 20 ครั้ง และสามารถที่จะแก้ไขปัญหาความ
เดือดร้อนให้กับประชาชนได้ในระดับหนึ่ง และทำให้นักศึกษาและครูมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนา
ความรู้ให้กับตนเองเพื่อที่จะไปบริการให้แก่ชุมชนสังคมได้ต่อไป และยังคงผลให้วิทยาลัยได้รับการยอมรับ
จากชุมชนและสถานประกอบการได้เป็นอย่างดี

ทางวิทยาลัยได้ทำการบูรณาการในลักษณะของการสอนวิชาชีพที่ผู้เรียนจะสามารถนำไป
ประกอบเพื่อเป็นอาชีพเสริมได้ ในที่นี้คือ โครงการอาชีวะเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ซึ่ง โครงการนี้เป็น
นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) เพื่อที่จะพัฒนาอาชีพแบบบูรณาการให้แก่
ชุมชนสังคม โดยในที่นี้สอศ. เป็นเจ้าภาพหลักของกระทรวงศึกษาธิการในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความ
ยากจนของประชาชน ซึ่งได้ดำเนินโครงการเพื่อ ให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืนด้วยการใช้กระบวนการ
จัดการความรู้ (knowledge management: KM) และกระบวนการวิจัยเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน
โครงการ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

โดยโครงการนี้วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงได้ไปจัดที่หมู่บ้านโคกแฝด ทางสำนักติดตามและ
ประเมินผลจะเป็นผู้แบ่งเขตพื้นที่ให้แก่สถานศึกษาที่จะต้องไปรับผิดชอบชุมชนไหน จำนวนเท่าไร ซึ่ง
ทางวิทยาลัยจัดที่หมู่บ้านโคกแฝดมีกลุ่มเป้าหมายจำนวน 200 คน การดำเนินการหากกลุ่มเป้าหมายทาง
วิทยาลัยได้ดำเนินการขอบัญชีรายชื่อผู้ที่ขึ้นทะเบียนว่ายากจนที่สำนักงานเขต หลังจาก นั้นทางวิทยาลัย
จะประสานงานกับสำนักพัฒนาชุมชนของเขตเพื่อขอเลขที่บ้านและข้อมูลส่วนบุคคลต่างๆ ต่อไป

ในการให้ความรู้ทางวิทยาลัยได้จัดหาวิทยากรที่มีความชำนาญในอาชีพต่างๆ เช่น เสริมสวยทาง
วิทยาลัยได้หาบุคลากรภายนอกมาช่วยสอน ตัดเย็บเสื้อผ้าใช้ครูของทางวิทยาลัยเอง การทำน้ำพริกใช้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเห็นได้ว่าทางวิทยาลัยได้ระดมกำลังจากทุกคนมาให้ความรู้แก่ชุมชน และหลังจากที่ทางวิทยาลัยได้ดำเนินการแล้ว ก็จะมีการติดตามประเมินผลจากสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพ ซึ่งจะพิจารณาจากการดำเนินงานว่าทางวิทยาลัยได้ดำเนินงานจริงหรือไม่ ผลที่กลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด โดยวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงได้รับการคัดเลือกให้เป็น The Best Practice ใน 11 สถานศึกษา กลุ่มอาชีวศึกษากรุงเทพซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ดังนี้

“การอบรมอาชีพเราก็มีเสริมสวย แล้วก็ตัดเย็บเสื้อผ้ามันเป็นอาชีพที่เขาต้องการ เราให้เขาเสนอความต้องการมาว่าต้องการให้อบรมอาชีพอะไร”

(หัวหน้างานความร่วมมือและบริการชุมชน: สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2551)

“ทางสำนักติดตามและประเมินผลจะเป็นผู้แบ่งเขตพื้นที่ให้กับสถานศึกษาว่าจะต้องไปรับผิดชอบชุมชนหรือจำนวนคน รู้สึกว่าเป้าหมายจะ 200 คน คือจะต้องมีการยกระดับเพิ่มรายได้ประชาชนในเขตพื้นที่วิทยาลัย”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมงานบริการด้านวิชาชีพแก่สังคม คือ ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ครูและผู้เรียนในการออกปฏิบัติงานบริการวิชาชีพ การมอบหมายภาระงานการสอนวิชาชีพให้ครูแต่ละท่านตามความถนัด รวมทั้งสนับสนุนในด้านงบประมาณ ยุทธวิธีที่ใช้ในการออกบริการวิชาชีพเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการระดมบุคลากรทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน รวมทั้งภูมิปัญญาชาวบ้าน พร้อมทั้งมีการเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชน โดยการพัฒนาพื้นที่ชุมชนโดยรอบวิทยาลัย เช่น การปรับปรุงถนนทางเข้าวิทยาลัยซึ่งทางผู้บริหารได้รับความร่วมมือจากกองทัพบก ซึ่งเป็นอีกหนึ่งภาคีของทางวิทยาลัย

บทบาทของครูในการส่งเสริมงานบริการด้านวิชาชีพแก่สังคม คือ เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพที่มีความเหมาะสมกับชุมชน และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง พร้อมทั้งควบคุมดูแลการให้บริการของผู้เรียนให้มีความถูกต้องเหมาะสม ในส่วนของบุคลากรสายสนับสนุนมีการร่วมออกบริการวิชาชีพพร้อมกับ ครูอาจารย์ บทบาทหน้าที่คือ ดูแลความเรียบร้อย ตอบข้อคำถาม ข้องสงสัยพร้อมทั้งเข้าร่วมอบรมการสอนอาชีพ ยุทธวิธีที่ครูใช้ในการส่งเสริมการบริการวิชาชีพ พบว่า ครูผู้สอนมีการศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมตลอดเวลาพร้อมทั้งศึกษาพื้นที่ชุมชนที่จะต้องออกบริการว่ามีลักษณะภูมิหลังเป็นอย่างไร ชุมชนมีผลผลิตอะไรที่โดดเด่น และมีจำนวนมาก เพื่อที่จะได้นำมาปรับและประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

บทบาทของผู้เรียนในการส่งเสริมงานด้านบริการวิชาชีพแก่สังคม คือ เป็นกำลังเสริมในการให้บริการวิชาชีพ เป็นการฝึกทักษะประสบการณ์ตามสาขาวิชาที่ตนเองเรียนมา โดยอยู่ในความดูแลของครูผู้สอน จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีความยินดีและเต็มใจในการออกบริการวิชาชีพ เนื่องจากว่าผู้เรียนได้รับประสบการณ์อันมีคุณค่าพร้อมด้วยทักษะในการปฏิบัติงานได้จริง ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคลากร ดังนี้

“เราหาวิทยากรที่ชำนาญในเรื่องนี้ๆ เสริมส่วยเราก็หาบุคคลภายนอก จัดให้เขา ตัดเย็บเราก็ใช้ครูของเราที่มีความรู้ แล้วเรื่องน้ำพริกเราก็ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือชาวบ้านเขามาระดมความคิดมาช่วยกันทำ เราใช้งบประมาณที่เราจัดสรรไปให้เพื่อให้เขามีรายได้”

(หัวหน้างานความร่วมมือและบริการชุมชน: สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2551)

“...อย่างวิชาชีพที่ชุมชนเขามาเรียนกับเราเขาก็พอรู้แล้วบ้างแต่ที่เขามาเรียนกับเราก็เหมือนว่าเขาอยากได้อะไรใหม่ๆ อยากได้อะไรใหม่ๆ เทคนิคใหม่ เราก็ต้องหาความรู้เพิ่มเติม เราต้องรู้มากกว่าเขา เราต้องสามารถอธิบายเขาได้มากกว่านั้น”

(ครูสอนสร้างแบบเสื้อผ้าและดอกไม้ประดิษฐ์: สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2551)

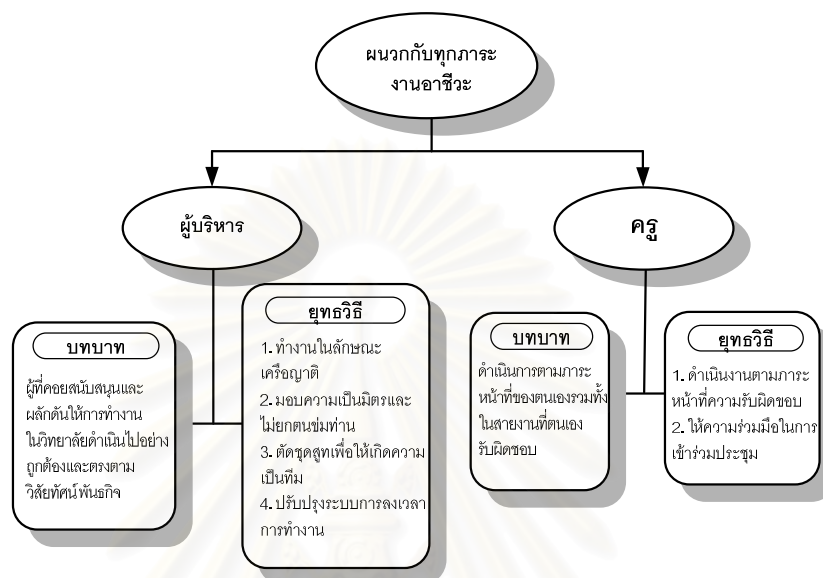
“...เราเป็นวิทยากรท้องถิ่นในด้านอาชีพ อาหาร การประดิษฐ์ ก็แล้วแต่ว่าเขาจะให้วิทยากรท้องถิ่นสอนอะไรก็บอกมา อย่างการแปรรูปอาหารบางที่เราก็ต้องลงไปสำรวจว่าในพื้นที่เขามีอะไร อย่างเขามีปลานิล เราก็ทำน้ำพริกปลานิล น้ำพริกนรกปลานิลอะไรยังงี้ เราก็ประยุกต์ไปเรื่อยๆ ยังงั้นมันเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมั้ยละ ก็เขาเลี้ยงปลานิลหรืออย่างที่มีผลไม้ คือเราเป็นวิทยากรเราไม่ได้เป็นแบบที่ว่าอยากสอนอะไรก็ไปสอน เราจะไปดูก่อนว่าในพื้นที่เขามีอะไรแล้วเขาทำอะไรได้”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 3: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

2.4 ผนวกกับทุกภาระงานอาชีพ

ภาคีหุ้นส่วนที่มีบทบาทในการส่งเสริมการทำงานระบบเครือข่ายเพื่อเสริมแรงให้เกิดพลังในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างโปร่งใส เป็นธรรม ประหยัดและมีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอนโดยแต่ละภาคีมียุทธวิธีที่ใช้ในการส่งเสริมระบบการทำงานในวิทยาลัยที่แตกต่างกันไปตาม

บทบาทการดำเนินงานของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงภาพรวมของบทบาทและยุทธวิธีที่ภาคีหุ้นส่วนได้นำมาใช้ในด้านนี้ ดังแสดงได้ตามภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.9 บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านผนวกกับทุกภาระงานอาชีวะ

จากภาพที่ 4.9 จะเห็นได้ว่าในแต่ละภาคีหุ้นส่วนนั้นมีการเลือกใช้ยุทธวิธีที่แตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมายในการดำเนินงานเพื่อตอบรับมาตรการในด้านผนวกกับทุกภาระงานอาชีวะโดยการดำเนินงานต่างๆ ของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงในการส่งเสริมการทำงานภายในวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ และเพื่อให้การพัฒนาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การส่งเสริมการทำงานระบบเครือข่ายเพื่อเสริมแรงให้เกิดพลังในการพัฒนาสถานศึกษา จากการศึกษาพบว่าระบบการทำงานของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงคณะครูอาจารย์ และบุคลากรสายสนับสนุนจะทำงานในลักษณะของเครือญาติ คอยเกื้อหนุนดูแลช่วยเหลือกันเนื่องมาจากว่าคณะครูอาจารย์ และบุคลากรมีช่วงอายุที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่จะมีอายุในชั่วระหว่าง 25-35 ปี ทำให้สามารถพูดคุยกันได้ง่ายยิ่งขึ้น ลดปัญหาเรื่องช่องว่างระหว่างวัยและอายุการทำงานที่ห่างกันจนเกินไป

ในส่วนนี้ภาคีหุ้นส่วนที่เป็นหลักสำคัญในการส่งเสริม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโดยบทบาทของผู้บริหารจะเป็นผู้ที่คอยสนับสนุนและผลักดันให้การทำงานในวิทยาลัยดำเนินไปอย่างถูกต้องและตรงตามวิสัยทัศน์ พันธกิจของทางวิทยาลัย โดยยุทธวิธีที่ใช้ในการส่งเสริมการทำงานของวิทยาลัย คือ การมอบความเป็นมิตรและไม่ยกตนข่มท่านกับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจากการสังเกตในทุกๆ เข้าที่ห้องงานวิจัย

รองผู้อำนวยการฝ่ายต่างๆ จะเดินมาทักทายและหยอกล้อเจ้าหน้าที่และผู้วิจัยอย่างเป็นทางการเป็นกันเอง รวมทั้งในทุกๆ ครั้งที่ผู้อำนวยการวิทยาลัยออกไปประชุมหรือไปทำภารกิจข้างนอก ไม่ว่าจะป็นในกรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัดก็ตาม จะต้องมีคนมติดไม้ติดมือมาฝากคณะครูและเจ้าหน้าที่ทั้งวิทยาลัย

บทบาทของครูผู้สอน จะดำเนินการตามภาระหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งในสายงานที่ตนเองรับผิดชอบ เพราะนอกเหนือจากงานสอนแล้วครูผู้สอนจะมีหน้าที่รับผิดชอบในงานทั้ง 4 ฝ่าย ยุทธวิธีที่ครูใช้เพื่อช่วยให้เกิดระบบการทำงานที่ดี จากการสัมภาษณ์ พบว่า ครูและบุคลากรสายสนับสนุนจะเข้าร่วมการประชุมครู/บุคลากรทุกครั้ง จากการศึกษาเอกสารรายงานการประชุม พบว่า มีครูและบุคลากรเป็นจำนวนน้อยประมาณ 2-3 คน เท่านั้นที่ไม่ได้มาเข้าร่วมประชุม และการเข้าประชุมครูและบุคลากรจะแสดงความคิดเห็นทุกครั้งเมื่อมีการขอความร่วมมือ

ในการทำงานอย่างเป็นระบบ สิ่งสำคัญที่สุดคือความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน หรือความเป็นทีม เพื่อที่จะเป็นพลังในการพัฒนาสถานศึกษา ทางผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการส่งเสริมในจุดนี้โดยมีการดำเนินการตัดชุดสูทให้แก่คณะครู บุคลากร เป็นชุดสูทสีฟ้าเพื่อใส่ในพิธีการสำคัญต่างๆ ซึ่งทุกคนในวิทยาลัยจะต้องมีเหมือนกันหมดแม้กระทั่งคนขับรถ คนงานภารโรงได้รับเหมือนกันหมด ซึ่งยุทธวิธีที่ผู้อำนวยการใช้ในการสร้างพลังใจแรงใจ และความปลื้มใจของบุคลากรทั้งวิทยาลัย อยู่ที่การนำผ้าชนิดเดียวกันม้วนเดียวกันมาตัดชุดโดยไม่มีการแบ่งแยกตำแหน่ง ระดับหน้าที่การทำงาน ซึ่งตรงจุดนี้ครูและบุคลากรทั้งวิทยาลัยมีความประทับใจเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“อย่างเวลาผู้อำนวยการไปไหนมาจะซื้อขนมมาฝากทุกๆ คนจะไม่มีมาว่าฉันชอบคนนี้ ฉันให้คนนี้อะไรยังจ้ะ จะเหมือนกันหมด ตัดเสื้อให้ครู นักการภารโรงก็ต้องตัดให้เหมือนกัน เวลาที่ฟ้าสีแจ่มหมวกครู นักการภารโรงทุกคนก็ได้เหมือนกันใครไม่มาก็ยังแจ่ม”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 3: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

“...พลังใจ พาวเวอร์ใจ คนอื่นทำไม่ได้นะ ให้ใครมายืนตรงนี้ก็ทำไม่ได้ ถ้าไม่ใช่เขา ก็คือระบบปกตินี้แหละแต่เขาได้ใจลูกน้อง ดึงใจทุกคน ไม่เคยดู ไม่เคยว่า ไม่เคยดำให้เสียคนนะ พูดที่เดียวทุกคนทำตาม ”

(ครูสอนวิชาชีพรุ่นที่ 2: สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2551)

“ผมมองว่าเป็นเครือญาตินะ เพราะว่าเป็นลักษณะการเกื้อหนุนกัน มากกว่าระหว่างครูด้วยกัน เขาจะเกื้อหนุนกัน เขาจะช่วยกันมีอะไรก็จะ

ช่วยเหลือกัน มีอะไรผิดพลาดก็จะถามก็จะบอก อย่างผู้อำนวยการเขาก็จะทำงานเป็นพี่กับน้องมากกว่า...ประทับใจตรงที่ว่าเขาตัดเส้นสูทสีฟ้าเขาตัดให้ซึ่งเป็นผ้าพับเดียวกันไม่ว่าจะเป็นครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักการภารโรงจะตัดให้เหมือนกันหมดทุกเพราะฉะนั้นผมก็มองว่าแกทำงานเหมือนพี่น้องมากกว่า”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่1: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

ในส่วนของการพัฒนาสถานศึกษา ผู้อำนวยการวิทยาลัยได้ทำการพัฒนาระบบการลงเวลาการทำงานให้มีความทันสมัยและมีความเป็นสากลเทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานเอกชนต่างๆ โดยทางวิทยาลัยได้ทำการติดตั้งเครื่องสแกนบัตรเพื่อลงเวลาการทำงานไว้ที่หน้าห้องงานวิจัยจำนวน 3 เครื่อง ดังภาพที่ 4.10 สาเหตุที่ต้องติดตั้งเครื่องดังกล่าวก็เพื่อจะลดปัญหาการลงเวลาการทำงานของครู และเจ้าหน้าที่ และในขณะที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลทางผู้อำนวยการได้ดำเนินการจัดทำสื่อเอกสารข่าวสารเพื่อใส่เอกสารต่างๆ ให้แก่ครู เจ้าหน้าที่ในวิทยาลัยไม่ว่าจะเป็นหนังสือเวียนในวิทยาลัย หนังสือเข้าหนังสือออก ประกาศของทางวิทยาลัยเพื่อจะทำให้บุคลากรในวิทยาลัยทุกๆ คนไม่พลาดข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นในวิทยาลัยและข้อมูลข่าวสารสำคัญจากภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคลากรในวิทยาลัย ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.10 เครื่องสแกนบัตรประจำตัวของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง

“...เปลี่ยนไปเยอะ ขึ้นตรงกับเขาเลย ทำงานต้องไว ถูกต้องแน่นอน ไปรุ่งใส หมายความว่า เราใช้งบประมาณเท่าไรก็ต้องตรงเลย แล้วจะใช้งบประมาณเท่าไรขอแกได้เลย แกจะมีบให้ซึ่งมันไม่เหมือนอดีต”

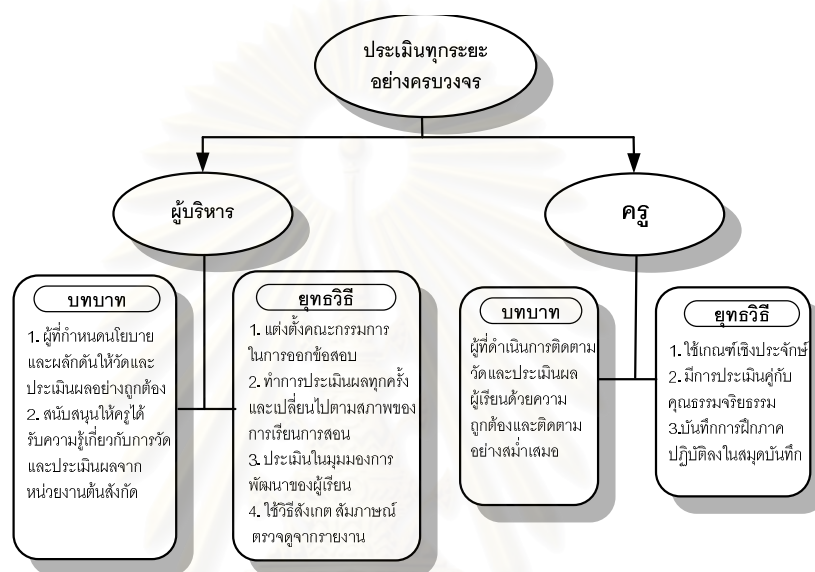
(ครูสอนวิชาชีพคนที่3: สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2551)

“แต่ก่อนนั้นเซ็นชื่อ อย่างเรามาเจ็ดโมงเราก็เห็นว่าหกโมงครึ่งเพื่อเหลือให้คนที่มาทีหลังได้เซ็นต่อ เพราะเกิดเดี๋ยวมันจะใกล้เส้นแดงไหม้ย”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 3: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

2.5 ประเมินทักษะอย่างครบวงจร

ภาคีหุ้นส่วนที่มีบทบาทในการติดตามและประเมินผลทุกโครงการทุกกิจกรรมภายใต้ตัวชี้วัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอนโดยแต่ละภาคีมียุทธวิธีที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลที่แตกต่างกันไปตามบทบาทการดำเนินงานของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงภาพรวมของบทบาทและยุทธวิธีที่ภาคีหุ้นส่วนได้นำมาใช้ในด้านนี้ ดังแสดงได้ตามภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.11 บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านการประเมินทักษะอย่างครบวงจร

จากภาพที่ 4.11 จะเห็นได้ว่าในแต่ละภาคีหุ้นส่วนนั้นมีการเลือกใช้ยุทธวิธีที่แตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการดำเนินงานเพื่อตอบรับมาตรการในด้านประเมินทักษะอย่างครบวงจร โดยการดำเนินงานต่างๆ ของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงในการติดตามและประเมินผลกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านนี้จะเป็นผู้ที่กำหนดนโยบาย และผลักดันให้มีการดำเนินการวัดและประเมินผลอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งสนับสนุนให้ครูได้เข้ารับรู้ความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลจากหน่วยงานต้นสังกัด จากการสัมภาษณ์ พบว่า ยุทธวิธีที่ใช้ในการประเมินคือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลางในการออกข้อสอบ เพื่อให้เกิดความเป็นกลางในการวัดผลผู้เรียน พร้อมทั้งยึดตามแผนนโยบายของสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษาอย่างเคร่งครัดในข้อที่ว่า ปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน ปฏิรูปวิธีสอบ โดยจะทำการประเมินผลทุกครั้งที่มีการจัดการเรียนรู้ และประเมินในมุมมองที่ว่าผู้เรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ หรือไม่

บทบาทของครูในด้านนี้จะเป็นผู้ที่ดำเนินการติดตามวัดและประเมินผลผู้เรียนด้วยความถูกต้องและมีการติดตามอย่างสม่ำเสมอ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ยุทธวิธีที่ใช้ คือ ยึดหลักเกณฑ์เชิงประจักษ์ เนื่องจากว่าการจัดการเรียนการสอนในลักษณะวิชาชีพอจะเน้นในการฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะต่างๆ ให้มากที่สุด ดังนั้นครูผู้สอนจะใช้เกณฑ์เชิงประจักษ์เป็นหลักสำคัญในการประเมินผลต่างๆ ในส่วนของคุณธรรมจริยธรรมทางวิทยาลัยก็ได้ละเลยในส่วนนี้ ยังคงมีการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปด้วยเสมอ ซึ่งจากการศึกษาแผนการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยพบว่าในวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหลังจบบทเรียนจะต้องมีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้สอนสามารถสังเกตเห็นได้ในด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสนใจใฝ่รู้ ความรักสามัคคี และจากการสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ พบว่าในการประเมินผลผู้เรียนต้องมีการประเมิน จิตพิสัยโดยยึดหลักของคุณธรรมนำความรู้ ผู้เรียนไม่เพียงแต่รอบรู้ในเรื่องวิชาการเพียงอย่างเดียวแต่จะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมมาประกอบด้วย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“เรื่องของการวัดประเมินผลของเราจะใช้เกณฑ์เชิงประจักษ์ เรานำนโยบายของสอศ.มาใช้ คือ ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน ปฏิรูปวิธีสอบ เราใช้ลักษณะว่ามีการประเมินผลทุกครั้งที่มีการเรียนรู้ ยึด concept ว่าการพัฒนา มนุษย์คือให้การศึกษา ดังนั้นเราประเมินเขาเราจะไม่ประเมินว่าตกไม่ตกแต่เราจะประเมินว่าเขาพัฒนาหรือไม่เพื่อจะได้นำมาใช้ในการปรับวิธีการเรียนการสอนต่างๆ ดังนั้นการวัดประเมินผลแต่ละครั้งจะแปรเปลี่ยนตามสภาพจริง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

“เราก็ใช้คุณธรรมเข้ามาในการประเมินเหมือนกัน ความมีวินัยถือว่าเป็นคุณธรรมเหมือนกันเราดูว่าเด็กมีวินัยมั๊ย ซื่อสัตย์มั๊ย เข้าเรียนตรงเวลามั๊ย แต่งกายมีระเบียบที่มั๊ย สะอาดมั๊ยเราก็ดู เด็กมีความขยันอดทนต่อการฝึกมั๊ย ขณะที่ฝึกนั้นมีความตั้งใจมั๊ย ตั้งใจถอดน้อต ตั้งใจตะไบหรือไม่ตรงนี้คือเงื่อนไขในทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง เงื่อนไขไขคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร เงื่อนไขความรู้ รู้จริง รู้รอบ รู้รอบคอบ อะไรหรือเปล่า”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ: สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2551)

ในส่วนของการดำเนินงานเพื่อติดตามประเมินผลโครงการแปลงเกษตรสาธิต (เกษตรทฤษฎีใหม่) ของทางวิทยาลัย จากการศึกษาเอกสารประกอบการประชุมครูครั้งที่ 5/2550 วันอังคารที่ 18 ธันวาคม 2550 เวลา 16.30 น ณ ห้องประชุมอาคารอำนวยการ พบว่าการติดตามประเมินผลโครงการ มีการแบ่งสถานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนดังต่อไปนี้

- 1) พื้นที่ลานเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่ริมเสาโรงจอดรถตลอดจนถึงโรงจอดรถอีกฝั่ง หน้าที่คือ ดูแลเศษวัชพืช (ทั้งบนทางเดินและริมน้ำ) ดูแลความสะดวก รดน้ำต้นไม้ รักษาสภาพดินให้อยู่ในสภาพดี สวยงาม
- 2) แปลงผักกะเฉด ดูแลเศษวัชพืช (ริมน้ำ) สังเกตความเจริญเติบโตของผักกะเฉด
- 3) แปลงนาข้าว ดูแลเศษวัชพืช (ริมน้ำ) สังเกตความเจริญเติบโตของนาข้าว
- 4) แปลงผัก รดน้ำผัก ดูแลเศษวัชพืช (ทั้งบนทางเดิน และริมน้ำ) ดูแลความสะดวก รดน้ำต้นไม้ รักษาสภาพดินให้อยู่ในสภาพดี สวยงาม
- 5) บ่อปลา ดูแลเศษวัชพืช (ริมน้ำ) สังเกตความเจริญเติบโตของปลา เศษขยะบนผิวน้ำ

จากการสัมภาษณ์ครูประจำโครงการ พบว่า นอกจากการกำหนดพื้นที่และหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนแล้วยังมีการใช้ยุทธวิธีในการติดตามประเมินผลโดยการจัดทำ สมุดบันทึกความรับผิดชอบ เพื่อสร้างความตระหนักในการรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองพร้อมทั้งเป็นการพัฒนาทักษะการจดจำ การสังเกต การเขียนบันทึกรายงานให้แก่ผู้เรียน และส่งผลทำให้ครูประจำโครงการสามารถติดตามประเมินผลแปลงเกษตรได้อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาสมุดบันทึกความรับผิดชอบ พบว่ามีรายละเอียดต่างๆ ประกอบไปด้วย วันที่การบันทึก ชื่อ-สกุล ระดับชั้น/แผนก งานที่ปฏิบัติ ความก้าวหน้า ซึ่งมีครูประจำโครงการเป็นผู้ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะพร้อมทั้งลายเซ็นกำกับไว้ในสมุดเมื่อได้ทำการตรวจสอบ หลักในการพิจารณาติดตามประเมินผลอีกข้อ คือความรับผิดชอบของผู้เรียนในการดูแลพื้นที่ของตนเอง ความร่วมมือร่วมใจ ความเอาใจใส่ในหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายมากกว่าพิจารณาถึงผลผลิตที่ได้จากแปลงเกษตร เนื่องมาจากการเพาะปลูกพืชผักแต่ละชนิดต้องใช้ระยะเวลาที่แตกต่างกัน ประกอบกับความชำนาญในการเพาะปลูกของผู้เรียนแต่ละคน และจากการสัมภาษณ์ครูสมหญิงหนึ่งในผู้ดูแลโครงการ (นามสมมติ) ถึงลักษณะการติดตามและประเมินผลโครงการพบว่า ครูรับผิดชอบแปลงผักโดยรอบจากขอบกำแพง โดยก่อนจะเซ็นชื่อลงสมุดบันทึกต้องพิจารณาดูว่างานที่มอบหมายให้ผู้เรียนมีการพัฒนา หรือเกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ซึ่งจะทำให้การตรวจสอบในบริเวณพื้นที่รับผิดชอบของผู้เรียน และสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“คือที่นี้เขาไม่ค่อยเข้มงวดตรงนั้น เขาดูตรงความร่วมมือมากกว่าว่า นักศึกษาให้ความร่วมมือมากน้อยเพียงใด... แต่ส่วนใหญ่คือ สมมติเขาจะส่งงานอย่างวันนี้แปดโมง 8 โมงต้องเสร็จ ถ้าพวกคุณปอส.2 รับผิดชอบเสร็จ ทำเสร็จก็โอเค เขาไม่ซีเรียสว่าคุณทำน้อยทำมากเขาไม่ซีเรียส”

(นักเรียนคนที่ 3: สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2551)

“เขาจะสังเกตผลจากพฤติกรรม ให้ความร่วม มมือดีหรือไม่ ให้ความสนใจ มีทำที่ยังไง มีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่เสียสละเวลามาทำมั้ย ”

(นักเรียนคนที่ 1: สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2551)

“...แปดโมงโดยรอบจากขอบกำแพงทั้งหมดเลยนะเป็นของพี่ ก่อนที่พี่ จะเซ็นพี่ก็จะไปดูก่อน เพราะจะมอบหมายให้ตั้งแต่ต้นว่าต้องทำอะไรบ้างแล้ว พี่ก็จะไปดูตอนเช้าหลังจากเลิกแถวแล้วพี่จะเดินไปดู ก็จะมีรู้ว่าเด็กมันทำไม่ทำ จะรู้ว่าลืมนี่ของใครเพราะว่าเราแบ่งแล้วในเล่ม ”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 4: สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการศึกษาบทบาท และยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนตามกรอบแนวคิด

5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง” ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นในการศึกษาโดยภาพรวมดังตารางต่อไป

ตารางที่ 4.5 ยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ เพียงพอเพื่อพอเพียง

5 มาตรการเพียงพอเพื่อพอเพียง		ภาคีหุ้นส่วน		
		ผู้บริหาร	ครู	ผู้เรียน
1. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร	ยุทธวิธี	1.1) สอดแทรกไปในเอกสารการประชุม	1.1) ใช้แปลงเกษตรฯมาบูรณาการเข้ากับวิชาที่สอน	-
		1.2) เชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มีชื่อเสียงมาอบรม	1.2) พัฒนาสิ่งประดิษฐ์เพื่อมาใช้กับแปลงเกษตร หรือต่อยอดความคิดจากการอบรมเช่น เครื่องปลูกผักไร้ดิน	
		1.3) จัดทำแปลงเกษตรสาธิตเพื่อใช้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้		

ตารางที่ 4.5 ยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ เพียงพอเพื่อ
พอเพียง (ต่อ)

5 มาตรการเพียงพอเพื่อ พอเพียง		ภาคีหุ้นส่วน		
		ผู้บริหาร	ครู	ผู้เรียน
2. เกษะติด สถานการณ์	ยุทธวิธี	2.1) การดูแลและพัฒนาเรื่อง สวัสดิการ 2.2) เป็นต้นแบบที่ดีให้แก่ บุคลากร 2.3) ดูแลบุคลากรใน 3 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านวิชาการ	2.1) เข้าร่วมประชุมครู 2.2) เข้าร่วมการพัฒนาองค์กร (OD) หรือโครงการต่างๆ ที่วิทยาลัยได้จัดขึ้น	-
3. บูรณา การศูนย์ ประสาน งาน	ยุทธวิธี	3.1) มอบใบประกาศแก่ผู้เรียน ที่ผ่านการลงปฏิบัติที่แปลง เกษตร 3.2) การนิเทศติดตามโครงการ อย่างสม่ำเสมอด้วยหลากหลาย วิธีและนำผลจากการนิเทศมา พัฒนาและปรับปรุงการ ดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ 3.3) ระดมบุคลากรในการออก บริการวิชาชีพทั้งภายในและ ภายนอกหน่วยงาน	3.1) จัดการเรียนการสอนทั้งทฤษฎีและ ปฏิบัติควบคู่กันไป พร้อมทั้งใช้สื่อการ สอนที่หลากหลาย 3.2) ก่อนลงภาคปฏิบัติจะวิเคราะห์ผล การดำเนินงานในสัปดาห์ที่แล้วเพื่อดู ความก้าวหน้าของงานที่ได้รับมอบหมาย 3.3) วิชาสามัญสัมพันธ์มีการจัดการ เรียนการสอนในลักษณะบูรณาการ รวมทั้งสอดแทรกแนวคิดที่สามารถ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ยกตัวอย่าง ความพอเพียงกับสิ่งใกล้ตัว อธิบายให้ให้ เห็นภาพได้ชัดเจนและเข้าใจง่ายไม่ ซับซ้อน	- ให้เวลาในการ ดูแลแปลงเกษตร ในช่วงเช้าก่อนเข้า เรียนและในตอน เย็นหลังเลิกเรียน และวันเสาร์ อาทิตย์ในบาง โอกาส

ตารางที่ 4.5 ยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการเพียงพอเพื่อ
พอเพียง (ต่อ)

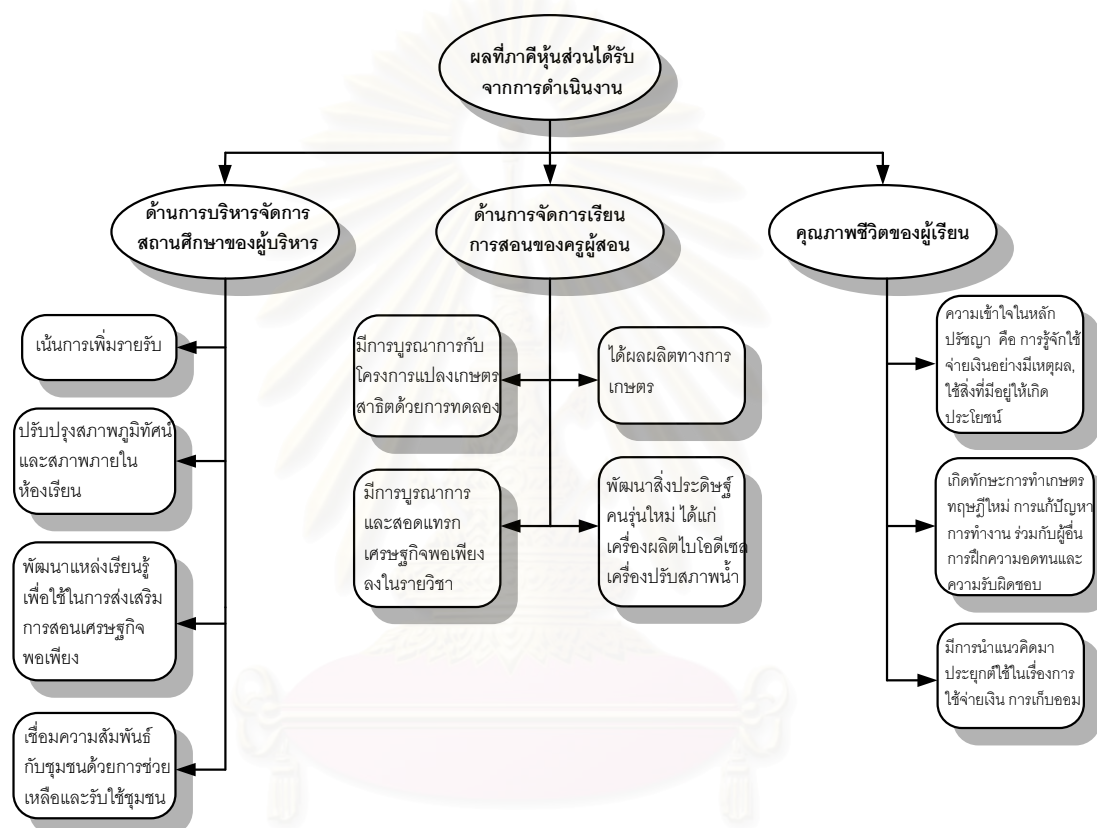
5 มาตรการเพียงพอเพื่อ พอเพียง		ภาคีหุ้นส่วน		
		ผู้บริหาร	ครู	ผู้เรียน
3. บูรณาการ ศูนย์ประสาน งาน	ยุทธวิธี	-	3.4) วิชาชีพมีการสอดแทรกแนวคิด ความพอเพียง การประหยัด การรู้จักใช้ ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและเกิด ประโยชน์สูงสุด โดยยกตัวอย่างความ พอเพียงในเรื่องการใช้พลังงานทดแทน และเข้มงวดในการใช้วัสดุฝึกให้พอเพียง 3.5) ในการออกบริการวิชาชีพครูผู้สอน ได้ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ พร้อมทั้งศึกษา พื้นที่ชุมชนว่ามีผลผลิตอะไรที่โดดเด่น และมีจำนวนมาก	-
4. ผนวกกับทุก ภาระงาน อาชีพะ	ยุทธวิธี	4.1) ทำงานในลักษณะเครือข่าย 4.2) มอบความเป็นมิตรและไม่ ยกตนข่มท่านกับ ผู้ได้บังคับบัญชา 4.3) ตัดชุดสูทเพื่อให้เกิดความ เป็นทีมโดยใช้ผ้าชนิดเดียวกัน ม้วนเดียวกัน ไม่มีการแบ่งแยก ตำแหน่งหน้าที่ 4.4) ปรับปรุงระบบการลงเวลา การทำงานให้มีความทันสมัยและ พัฒนาความมีระเบียบวินัยแก่ บุคลากร	4.1) ดำเนินงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย 4.2) ให้ความร่วมมือในการเข้าประชุมครู ทุกครั้ง	-

ตารางที่ 4.5 ยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการเพียงพอเพื่อ
พอเพียง (ต่อ)

5 มาตรการเพียงพอเพื่อ พอเพียง		ภาคีหุ้นส่วน		
		ผู้บริหาร	ครู	ผู้เรียน
5. ประเมินทุก ระยะอย่าง ครบวงจร	ยุทธวิธี	<p>5.1) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ กลางในการออกข้อสอบ เพื่อให้ เกิดความเป็นกลางในการวัดผล ผู้เรียน</p> <p>5.2) ยึดตามแนวนโยบายของ สำนักคณะกรรมการการ อาชีวศึกษาอย่างเคร่งครัดในการ ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน ปฏิรูปวิธีสอบ โดยจะต้องทำการ ประเมินผลทุกครั้งที่มีการจัดการ เรียนรู้ และการวัดประเมินผลจะ แปรเปลี่ยนไปตามสภาพการ จัดการเรียนการสอน</p> <p>5.3) ส่งเสริมและสนับสนุนการ ประเมินในมุมมองที่ว่าผู้เรียนเกิด การพัฒนาหรือไม่อย่างไร</p> <p>5.4) ใช้วิธีสังเกต สัมภาษณ์ และ ตรวจดูจากเอกสารรายงาน ผลต่างๆ</p>	<p>5.1) ใช้เกณฑ์เชิงประจักษ์โดยการวัด ประเมินผลโดยดูที่ความรับผิดชอบของ ผู้เรียนในการดูแลพื้นที่ของตนเอง ความ ร่วมมือร่วมใจและความเอาใจใส่ ในการ ทำแปลงเกษตร</p> <p>5.2) มีการประเมินควบคู่ไปกับคุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียน ได้แก่ ด้านความมี มนุษยสัมพันธ์ ความมีวินัย ความ รับผิดชอบต่อ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความ สนใจใฝ่รู้ ความรักสามัคคี</p> <p>5.3) ให้ผู้เรียนบันทึกการฝึกภาคปฏิบัติ ลงในสมุดบันทึกความรับผิดชอบของ ตัวเอง</p>	-

ตอนที่ 3 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท 3 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร การจัดการเรียนการสอนของครู คุณภาพชีวิตของผู้เรียน โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปภาพรวมในแต่ละด้านของผลที่แต่ละภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท ดังแสดงในภาพที่ 4.12

ภาพที่ 4.12 สรุปภาพรวมของผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท

จากภาพที่ 4.12 ผู้วิจัยขอเสนอถึงรายละเอียดของผลที่แต่ละภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาทในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ด้านคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ตามลำดับดังต่อไปนี้

3.1 การบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร

ระบบโครงสร้างการบริหารของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงยึดตามระเบียบของกรมอาชีวศึกษาว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ.2549 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มี

การกำหนดงานและขอบข่ายงานต่างๆ ออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารทรัพยากร ฝ่ายวางแผนและความร่วมมือ ฝ่ายพัฒนาการศึกษา และฝ่ายวิชาการ โดยการบริหารงานของวิทยาลัยจะมีรูปแบบในการกระจายอำนาจการบริหารงานให้บุคลากรในวิทยาลัยได้ร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจและปฏิบัติร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงาน ทางฝ่ายบริหารจะให้บุคลากรรับผิดชอบงานตามความเหมาะสม มอบหมายงานตามความสามารถและความถนัดโดยจะให้รองฝ่ายวิชาการและหัวหน้าสาขาวิชาเป็นผู้ร่วมพิจารณาความเหมาะสมของงานต่างๆ และจากการศึกษาเอกสารรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกในมาตรฐานที่ 6 การบริหารและการจัดการ ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ซึ่งมีจุดเด่นคือ สถานศึกษามีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา มีความเสียสละและการอุทิศตน ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้บริหารวิทยาลัยดังต่อไปนี้

“ผมก็พยายามที่จะให้เกียรติกับหัวหน้าสาขา แล้วก็รองฝ่ายวิชาการเป็นผู้คัดเลือก เพราะว่าก็ได้มีประชุมมีการตกลงกันว่าหัวหน้าสาขาจะต้องมีบทบาทในการบริหาร เขาจะต้องมีส่วนได้ส่วนเสียเป็น stakeholder มีหุ้นกันในการคิด ไม่ใช่ว่าผู้บริหารเป็นผู้ที่จิกลงไปเลยหรือรองผู้อำนวยการจิกลงไป”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2551)

ในการบริหารจัดการบุคลากรในวิทยาลัยทางฝ่ายบริหาร เน้นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัย ซึ่งการเพิ่มรายได้ทางผู้บริหารได้ทำการประสานงานกับทางกองพันทหารราบมณฑลทหารบกที่ 11 ในการเปิดสอนระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์เพื่อจะเพิ่มรายได้ให้แก่ครูอาจารย์ และผนวกกับแนวคิดของผู้บริหารที่ว่าในการบริหารจัดการบุคลากรในวิทยาลัยให้คิดว่าเขาคือคนในครอบครัวของเรา ซึ่งก็คือ เมื่อคนในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งหมายถึง การที่เขาได้รับเงินค่าตอบแทนตรงเวลาทุกครั้ง ทำให้เขาเกิดความมั่นใจและมีกำลังใจที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ทำให้งานนั้นรัดหน้าไปพร้อมเพรียงกันและยังส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอีกด้วย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารโครงการกิจกรรมการ ปลุกहु้บ้านหน้าวิทยาลัย ในวันที่ 19 เดือนกรกฎาคม 2550 และสัมภาษณ์ครูอาจารย์ที่ได้เข้าร่วม พบว่า ในวันนั้นคณะครู เจ้าหน้าที่ ผู้เรียน รองทั้ง 4 ฝ่ายและผู้อำนวยการวิทยาลัย ได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันปลุกहु้บริเวณสนามหน้าเสาธง ซึ่งไม่ได้มีการแบ่งแยกระดับหน้าที่สายงาน ทุกคนเปรียบเสมือนครอบครัวที่ร่วมกันจัดทำหน้าบ้านซึ่งก็คือวิทยาลัยให้มีความสวยงามหน้ามอง ดังภาพที่ 4.13 และข้อมูลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 4.13 กิจกรรมปลูกหญ้าของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง

“...เราได้ไปสร้างความสัมพันธ์กับกองทัพบกโดยกองพันทหารราบ มณฑลทหารบกที่ 11 จะเปิดสอนเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ที่กรมทหาร ทางวิทยาลัยจะส่งครูเข้าไปสอน ครูจะมีรายได้วันเสาร์อีกทาง”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2551)

“...แต่เมื่อผู้อำนวยการมาอยู่ปุ๊ป เราเข็ดหน้าซุตา เรามีอะไรหลายๆ อย่างที่มันเข็ดหน้าซุตา เราภูมิใจของเรามากกว่า เราเป็นโรงเรียนเล็กๆ แต่เรามี บทบาท เรามีผลงาน เรามีงานออกไปให้ชาวอาชีวะต่างๆ ได้ทราบว่าเป็นคือ โรงเรียนของเรา”

(ครูสอนวิชาชีวะคนที่ 1: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

“...นอกจากค่าเงินเดือนแล้วก็จะมีค่ารายวิชาที่จะให้ครูแต่ละคน เมื่อก่อนจะออกไม่ตรง อย่างเงินเดือนๆ นี้จะออกสักโน่น ปลายๆ เทอม แต่ ผู้อำนวยการคนนี้ได้จัดระบบใหม่ เงินคาบนอกออกตรงเวลา ไม่เคยเบี้ยว”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 2: สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2551)

การบริหารจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง สืบเนื่องมาจากการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในวันที่ 21 กรกฎาคม 2550 ซึ่งเป็นการให้ความรู้ในเชิงทฤษฎีทาง ผู้อำนวยการเล็งเห็นว่าควรจะมีการเรียนรู้ในเชิงปฏิบัติจึงได้จัดสร้างแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อเป็นพื้นที่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงฝึกทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพผู้เรียนที่เรียนในวิทยาลัยส่วนใหญ่จะเป็น ลูกหลานของคนในชุมชน โดยประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ซึ่งผลจากการที่ผู้บริหารได้ทำการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบของแปลงเกษตรสาธิต ช่วยให้ผู้เรียนในวิทยาลัยได้นำความรู้และทักษะตรงจุดนี้ไปช่วยพัฒนาอาชีพของครอบครัว และได้ปลูกฝังให้ผู้เรียน

รัฐพิธีกรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในพื้นที่ที่ตนดูแล และยังส่งผลให้พื้นที่ที่กว้างว่างเปล่าแปรเปลี่ยนเป็นพื้นที่การเรียนรู้ให้แก่บุคลากรในวิทยาลัยอีกทางหนึ่ง ด้วยข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 4.14 พื้นที่แปลงเกษตรก่อนการพัฒนา (ซ้าย) และหลังการพัฒนา (ขวา)

“ชีวิตวัยรุ่นส่วนมากจะไม่ค่อยหันมาสนใจทางนี้มาก จะไปทางพวก เทคโนโลยี แสง สี เสียงมากกว่า หนูว่ายังงั้นมันก็ดีจัดให้เราได้เรียน ให้เราได้รู้ว่า เนี่ยทำอย่างงั้นทำอย่างงี้ มันดีกับเราอย่างไร”

(นักเรียนคนที่ 2: สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551)

“ดีครับจะได้เรียนรู้ถึงการใช้ชีวิตในสมัยก่อน เทียบกับในปัจจุบัน การที่เราจะมีความสุขไม่ได้อยู่ที่ว่าเราจะต้องมีเงินทองมากมายถมเถ อะไรแล้ว มันมีความสุข มีพอเพียง ไม่เกินตัว”

(นักเรียนคนที่ 1: สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2551)

ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการพบว่า ได้ทำการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัยให้มีความสวยงาม เมื่อมีผู้เข้ามาติดต่องาน หรือเวลาที่มีพิธีการสำคัญคนในชุมชนผู้ปกครองเข้ามาร่วมงานก็จะเกิดความประทับใจในสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม ซึ่งจากการสังเกตสภาพแวดล้อมของวิทยาลัย โดยประมาณ 80% จะเป็นพื้นที่สีเขียวมีทั้งต้นไม้ใหญ่และต้นไม้ที่มีลักษณะเป็นพุ่ม บ่อปลา ศาลาสำหรับนั่งพักและผู้อำนวยความสะดวกจะเน้นในเรื่องของความสะอาด ดังภาพที่ 4.15 และข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“เราเข้าไปปรับเรื่องสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อให้เหมาะกับการเป็นสถานศึกษาคนมองเห็นแล้วประทับใจในระดับหนึ่ง... สิ่งแวดล้อมภายนอกก็ได้แก่ความสะอาด ต้นไม้ พื้นที่โรงฝึกงาน พื้นที่โดยรอบ”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2551)

“เมื่อก่อนมันไม่ใช่ยังงี้ ถนนหน้าโรงเรียนเป็นหินลูกรัง ถนนก็พังมาหลายรอบนะ เข้าออกก็ลำบากแต่ก่อนข้างหน้าก็ไม่ได้เป็นยังงี้นะ เป็นหลุมลงไปลึกมาก ตรงนั้นก็จะให้ไปยื่นเข้าแถวเวลาฝนตกน้ำก็ซังก็จะไปยื่นเข้าแถวไม่ได้ ตรงข้างหลังก็จะเป็นบ่อเป็นหลุมลึกลงไป เป็นป่าหญ้าหมดเลยตรงแปลงเกษตร มีแต่ป่า”

(นักเรียนคนที่ 4: สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2551)

ภาพที่ 4.15 สภาพภูมิทัศน์ของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ได้มีการติดตั้งจอโปรเจคเตอร์ไว้ทุกห้องเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูในการจัดการเรียนการสอนและจัดซื้อโต๊ะเก้าอี้ภายในห้องเรียนเพื่อรองรับจำนวนผู้เรียนที่เพิ่มขึ้น และในส่วนของวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนของแต่ละสาขาวิชาที่มีความต้องการก็ได้มีการจัดซื้อเพิ่มเติม และจากการศึกษาจากเอกสารผลการประเมินคุณภาพภายนอก ตัวบ่งชี้เรื่องความเพียงพอและความทันสมัยของครุภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์การศึกษาในแต่ละสาขาวิชา พบว่า วิทยาลัยได้จัดสรรงบประมาณสำหรับวัสดุฝึก อุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอนร้อยละ 30 ของงบการดำเนินการ มีการจัดห้องเรียนและครุภัณฑ์ประเภทคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตไว้บริการ สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“สาขาหนูเขาก็เอาคอมมาเพิ่ม มีติดแอร์ด้วย เมื่อก่อนคอมก็มีแค่ห้องเดียวแล้วหนูเรียนสาขาคอมใช้มัย แล้วเวลาห้องอื่นจะเรียนคอมพวกหนูก็ต้องย้ายไปเรียนห้องอื่น เบื่อมากเลยอะ”

(นักเรียนคนที่ 5: สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551)

“ห้องเรียนก็จะมี overhead แต่ก่อนไม่มีนะ แผนกก็มีคนละสองเครื่อง สามเครื่องแต่เดี๋ยวนี้มีทุกห้องนะ มีอุปกรณ์ครบครันในการสอน ”

(ครูสอนวิชาพีคคนที่ 3: สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2551)

การบริหารจัดการความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางในการเชื่อมความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนโดยการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งให้สังคมมีความสงบสุข โดยมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ และมุ่งให้เกิดความสามัคคีกันระหว่างวิทยาลัยและชุมชน ซึ่งในอดีตชุมชนและผู้ปกครองค่อนข้างที่จะตั้งข้อรังเกียจกับทางวิทยาลัย เนื่องจากขาดความเชื่อมั่นในสถานศึกษา แต่ผู้อำนวยการใช้แนวคิดที่ว่าถ้าเป็นผู้ให้แล้วถึงจะได้กลับคืน เข้ามาปรับปรุงและเชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชนโดยการช่วยเหลือและรับใช้ชุมชน ด้วยการเข้าไปดูแลการสร้างมัสยิดที่ยังสร้างไม่เสร็จ ทำการปรับปรุงสภาพหอประชุมบริเวณชั้น 3 ดังภาพที่ 4.16 ให้มีความทันสมัยและสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นสามารถรองรับจำนวนผู้เข้าประชุมได้มากขึ้น เวลาที่วิทยาลัยมีกิจกรรม หรือพิธีการสำคัญใดๆ ก็จะเรียนเชิญคนในชุมชนเข้าร่วม และจากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ พบว่า ในการพูดหน้าเสาธงโดยผู้อำนวยการจะทำความเข้าใจกับคณะครูว่าการพูดจากับเด็กหน้าเสาธงจะต้องคิดว่าเด็กที่ยืนอยู่หน้าเสาธงนั้น เป็นเด็กดี มาเข้าแถวตรงเวลาและเชื่อฟังครูเพราะฉะนั้น ควรจะพูดจาดีๆ กับเขา ส่วนผู้เรียนที่มาไม่ทันเขาแถวควรจะทำโทษไม่ควรจะมาดูหรือว่ากล่าวตักเตือนในแถวหน้าเสาธง เพราะทว่าคนในชุมชนได้ยินในลักษณะที่ฟังไม่จบ หรือไม่ได้ฟังตั้งแต่เริ่มต้นจะเกิดการเข้าใจผิดว่ากำลังว่ากล่าวตักเตือนผู้เรียนที่มาเข้าแถว สิ่งเหล่านี้อาจจะส่งผลเสียถึงภาพลักษณ์ของวิทยาลัย และจากการศึกษาเอกสารรายงานการประเมินคุณภาพภายนอก พบว่าจุดเด่นของสถานศึกษาในข้อที่ 3 คือ วิทยาลัยเป็นที่ยอมรับและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชุมชนและสถานประกอบการ ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ดังนี้

“...ยกตัวอย่างกิจกรรมที่มีการพูดกันหน้าเสาธง ถ้าใครก็แล้วแต่ที่ยืนพูดหน้าเสาธงแล้วด่าเด็กมันก็เหมือนการทำลายวิทยาลัยทางอ้อมผมก็ได้ทำ ความเข้าใจกับทีมงานว่าการพูดจากับเด็กหน้าเสาธงนั้นจะต้องคิดว่าเด็กที่ยืน

อยู่หน้าเสาธงเป็นเด็กดีมาเข้าแถวตรงเวลา เชื้อฟังครูเพราะฉะนั้นการจะพูดอะไรกับเขาต้องพูดดีๆ ไม่พอใจคนที่ไม่มาเข้าแถวก็ต้องไปจัดการกับคนที่ไม่มาเข้าแถว ไม่ใช่เข้ามาพูดด่าฝากกันไป แล้วเมื่อการด่าฝากออกไปเนี่ยคนข้างนอกเขาได้ยินในลักษณะที่ฟังไม่จบไม่ได้ฟังเริ่มต้นเขาก็นึกว่ากำลังด่าคนที่ยืนอยู่ตรงนั้นแล้วอิมเมจหรือภาพพจน์ต่างๆเนี่ย ของวิทยาลัยมันก็จะเสีย”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2551)

ภาพที่ 4.16 หอประชุมชั้น 3 ของวิทยาลัยการอาชีพพองเพียง

3.2 การจัดการเรียนการสอนของครู

หลังจากที่ทางวิทยาลัยได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนโดยการจัดสร้างแปลงเกษตรสาธิต (เกษตรทฤษฎีใหม่) เพื่อไว้ใช้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ในวิชาเศรษฐกิจพอเพียง และไว้สำหรับบูรณาการกับรายวิชาอื่นๆ พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาบูรณาการกับแปลงเกษตรสาธิต ครูส่วนใหญ่ก็จะนำมาบูรณาการตามนโยบายของผู้บริหาร ยกตัวอย่างเช่น เกิดการบูรณาการโดยใช้แปลงเกษตรสาธิตในการทดลองใช้ปุ๋ยสองแบบระหว่างปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมีเพื่อดูผลลัพธ์ที่ได้ โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนสาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจออกเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มที่หนึ่งให้ใช้ปุ๋ยคอกและกลุ่มที่สองให้ใช้ปุ๋ยเคมี และให้ดำเนินการและเก็บผลการทดลองโดยจัดส่งเป็นรายงานตอนสิ้นสุดภาคการศึกษา และในรายวิชาอื่นๆ ครูผู้สอนได้เกิดความพยายามที่จะทำการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่รายวิชาของตน จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนสาขายานยนต์ ได้กล่าวว่าตนเองได้พยายามดูรายละเอียดวิชาที่จะสามารถนำมาบูรณาการได้ ซึ่งได้เกิดการประยุกต์ใช้ในรายวิชาการจัดการพลังงาน ในเรื่องของพลังงานไฟฟ้า โดยจะเน้นในเรื่องของการใช้พลังงานอย่างรู้คุณค่าและจากการสัมภาษณ์ครูในสาขาสามัญสัมพันธ์และสาขาวิชาชีพ พบว่า ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีมุมมองว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้เป็นเรื่องของการทำ

การเกษตรเพียงอย่างเดียวแต่เศรษฐกิจพอเพียงอยู่รอบๆ ตัว เพียงแต่ ว่าผู้สอนจะสามารถมองเห็นและสอนให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักได้อย่างไร ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ตอนช่วงหลังนี้ก็มีแบ่งว่าปุ๋ยเคมีกับปุ๋ยคอกอะไรดีกว่ากัน มันก็แบ่งเป็นโซนๆ ก็มีบัญชีปี 1 แล้วก็ห้องหนูก็แบ่งไปว่าแล้วก็รดน้ำแล้วก็ดูว่าอะไรดีกว่ากัน”

(นักเรียนคนที่ 5: สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551)

“...เราจะบอกสิเพราะว่าเราสอนวิชาวิถีธรรมชาติไทย วิชาเนี่ยมันจะบอกได้วิถีชีวิตคำว่าพอเพียงของนักเรียนคืออะไร...เพราะฉะนั้นพอเพียงจึงใช้ได้ มันทำให้เรารู้จักระมัดระวังในเรื่องการใช้ชีวิตนะ ใช้คำว่าการใช้ชีวิตนะไม่ใช่แค่เรื่องสตาจอย่างเดียวนะ มันต้องทุกด้านเพราะพอของแต่ละคนมันไม่เหมือนกัน”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 3: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

“...พยายามที่ดึงวิชาที่มันเกี่ยวข้องก็ไปดูในเนื้อหาที่มันเกี่ยวข้องที่สามารถจะเอาไปสอดแทรกกับวิชาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ถ้าอย่างวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างเช่น เชื้อเพลิงลักษณะหล่อลื่นเราก็เอาไปประยุกต์ใช้กับลักษณะของเชื้อเพลิง วิชาการจัดการพลังงานในเรื่องของพลังงานไฟฟ้า เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงผมไม่ได้มองว่าเป็นเรื่องของการเกษตรอย่างเดียว มันอาจจะอยู่ในเรื่องการประหยัดอะไรก็ได้ก็แล้วแต่นั้นคือการที่เราเอาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ผมจะดูในเรื่องของพลังงานมากกว่า”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่ 1: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

ภาพที่ 4.17 การทำกิจกรรมแปลงเกษตรสาธิตของนักศึกษา

จากการศึกษาเอกสารรายงานการประชุมครั้งที่ 5 พบว่า วันที่ 15 พ.ย.50 มีการจัดประชุม ผู้รับผิดชอบโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ในวาระที่ 2 พบว่าในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้แปลงเกษตรสาธิตได้มีการพัฒนาไปจนถึงระยะที่ 2 ซึ่งได้ดำเนินการในเรื่องต่อไปนี 1) ทำการปลูกหญ้าแฝกบริเวณรอบสระน้ำอีกครั้งเป็นการเสริมหญ้าแฝกครั้งที่ 1 ที่ได้ผลไม่สมบูรณ์ 2) ทำการพัฒนาแปลงผักให้สะอาดโดยต้องไม่มีหญ้าในแปลงผักและบริเวณโดยรอบ 3) ทำการปลูกข้าวครั้งที่ 2 โดยใช้วิธีหว่านครั้งที่ 1 ใช้วิธีดำนาแต่ได้ผลไม่สมบูรณ์เนื่องจากหอยเชอรี่ 4) ทำการปล่อยปลาในครั้งที่ 2 อีกประมาณ 1,000 ตัว ครั้งแรกได้ผลไม่สมบูรณ์เนื่องมาจากสภาพน้ำ 5) บริเวณโดยรอบที่ปลูกต้นกล้วย ได้ผลดีแต่จะเน้นความสะอาดมากขึ้น

ผลจากการที่ได้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งการสอนในวิชานี้โดยตรงและการบูรณาการกับรายวิชาอื่นๆ ทำให้ทางวิทยาลัยได้ผลผลิตทางการเกษตรเล็กๆ น้อยๆ จากน้ำพักน้ำแรงของผู้เรียนและครูผู้สอน โดยผลผลิตทางการเกษตรนี้ไม่ได้มีจำนวนมากที่จะนำไปขายได้ ดังนั้นโดยส่วนใหญ่แล้วผลผลิตที่ได้ก็จะจัดสรรปันส่วนไปให้แก่คณะผู้บริหาร ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัย และผู้เรียนที่ได้ร่วมแรงร่วมใจกันปลูก ดังภาพที่ 4.18

ภาพที่ 4.18 ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินงานแปลงเกษตรสาธิต

จากการสัมภาษณ์ครูและผู้เรียนพบว่าในการจัดทำแปลงเกษตรสาธิต (เกษตรทฤษฎีใหม่) ในช่วงแรกของโครงการพบปัญหาในเรื่องของดินเปรี้ยว และดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวทำให้ปลูกอะไรก็ไม่ค่อยขึ้น หรือพอขึ้นแล้วก็ไม่เติบโตไม่เจริญงอกงาม ปลูกข้าวก็ไม่โตและมีเพลี้ยลง นำปลามาปล่อยปลาก็ไม่โต หรือไม่ก็ตาย ปัญหาเหล่านี้ที่เกิดขึ้นทำให้ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบแปลงเกษตรต้องหาทางแก้ปัญหาเหล่านี้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ครูที่รับผิดชอบโครงการทั้ง 4 ท่าน พบว่า แนวทางการดำเนินการแก้ปัญหา ได้แก่ ขอคำแนะนำจากคนในชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการเกษตร การทำนา ขอความช่วยเหลือในเรื่องของเครื่องมือวัดสภาพดินจากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เรียนที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องของการเลี้ยงปลาได้เข้ามาช่วยดูแลเรื่องปล่อยปลา และรวมทั้งได้รับน้ำใจจากครู

อาจารย์ในวิทยาลัยในช่วงเวลาหลังจากเลิกงาน หรือเวลาว่างเข้ามาช่วยดูแลแปลงเกษตรหรือให้อาหารปลาในบ่อ จะเห็นได้ว่าการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นทำให้ครูอาจารย์ผู้เรียนเกิดความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อที่จะแก้ปัญหา การช่วยเหลือกันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนและครูอาจารย์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้วิทยาลัยกับชุมชนเกิดความใกล้ชิดกันมากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...คนในชุมชนบางคนเขาก็มาดู มาเห็นสภาพเขาก็แนะนำ คือบางคน เขามีความรู้ทางด้านนี้ ซึ่งส่วนตัวผมเองผมก็ไม่ได้มีความรู้ในการจัดการตรงนั้นหรอก อาศัยเด็กนักเรียนที่เขาเคยทำ เด็กที่เคยอยู่บ่อปลาเขาก็มาดูเรื่องปลาให้ อาจารย์เขามีเวลาก็เอาอาหารไปโยนให้ ก็คือมีส่วนร่วมกันมากกว่า”

(ครูสอนวิชาชีพอคนที่ 1: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

“...เหมือนครั้งหนึ่งเขาเคยปลูกข้าวแล้วก็ปรากฏว่าข้าวไม่โตแล้วมีเพลี้ยลง เขาเคยปล่อยปลาลงไปในน้ำแล้วปลาก็หายไปหมด ปลาก็ไม่โต เขาก็หาเหตุผลด้วยตัวเขาเองว่าทำไมข้าวไม่โต ทำไมปลาไม่โตเขาเรียนรู้ได้ด้วยกลุ่มงานของเขา แปลงผักทำไมถึงปลูกผักไม่ขึ้นเขาก็รู้จักว่าเขาต้องพัฒนาดิน ถึงแม้มันจะช้าในส่วนนี้แต่เราได้เรียนรู้ว่านั่นคือส่วนที่ต้องแก้ปัญหา”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2551)

“...ผมปลูกครั้งแรกเลยนะผมพรวนดิน ปรับสภาพดินต้องตากดินให้แห้ง แล้วช่วงนั้นฝนตกก็เลยไม่ดี อาจารย์เขามาแนะนำว่าควรจะพรวนดินตากแดดทิ้งไว้ก่อน”

(นักเรียนคนที่ 4: สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2551)

จากการที่ทางวิทยาลัยได้มีการจัดอบรมเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและมีการจัดสร้างพื้นที่การเรียนรู้แปลงเกษตรสาธิต สิ่งเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นให้คณะครูในสาขาวิชาต่างๆ นำความรู้ที่ได้จากการอบรมและที่ได้จากการลงปฏิบัติในแปลงเกษตรมาต่อยอดองค์ความรู้และพัฒนาเป็นสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่ หรือนวัตกรรมต่างๆ ที่จะนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในแปลงเกษตรสาธิต

สิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่ถูกพัฒนาขึ้นโดยอาจารย์ประจำสาขาวิชายานยนต์ได้ตระหนักถึงปัญหาของการใช้พลังงานในปัจจุบัน ซึ่งน้ำมันมีราคาค่อนข้างสูงและประกบกับอาจารย์มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องเครื่องยนต์เป็นอย่างดีจึงได้ทำการพัฒนาเครื่องผลิตไบโอดีเซลขึ้น ซึ่งกำลังอยู่

ในช่วงของการปรับปรุงตัวเครื่องและจะนำเข้าสู่ประกวดสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่ และมีแนวทางที่จะนำไปใช้กับวิทยาลัยในอนาคต คือ ทางวิทยาลัยจะรับบริจาคน้ำมันพืชจากนักเรียนคนในชุมชน โดยจะมีสมุดลงการรับบริจาคไว้ และน้ำมันที่ผลิตได้จะนำไปใช้กับรถหกล้อของทางวิทยาลัย ดังภาพที่ 4.19 ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ครูผู้สอนดังนี้

“...วิทยาลัยก็จะมีรถหกล้อ ในส่วนนี้ผมก็มีเครื่องผลิตไบโอดีเซลอยู่ เพราะฉะนั้นก็จะให้เด็กนักเรียนเอาน้ำมันมาคนละลิตร ครึ่งลิตรเอามาร่วมบริจาคผมจะมีหนังสือสมุดลงไว้ ในส่วนของเครื่องผลิตไบโอดีเซลตอนนี้ผมยังปรับปรุงตัวเครื่องอยู่ เพราะว่ากำลังจะส่งไปประกวด เครื่องนี้ประกวดได้รางวัลที่หนึ่งของกทม. ก็คือเราจะให้เด็กนักเรียนเอาน้ำมันมาแล้วเราก็ผลิตน้ำมันเอาไปใช้กับรถของวิทยาลัย...คือน้ำมันพืชใส่รถยนต์แล้วน้ำมันวิ่งได้ แต่มันไม่เหมาะที่จะใช้ก็ต้องไปปรับปรุงก่อนเพื่อจะเอาความหนืดมันออกไป ถึงจะออกมาเป็นไบโอดีเซล”

(ครูสอนวิชาชีวคนที่ 1: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

ภาพที่ 4.19 เครื่องผลิตไบโอดีเซลของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง

จากการที่ได้ลงฝึกทักษะในแปลงเกษตรสาธิต นักศึกษาระดับชั้นปวส. 2 สาขาเครื่องกลไฟฟ้า โดยผู้เรียนในระดับนี้จะต้องเรียนวิชาโครงการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ได้ความคิดในการที่จะสร้างนวัตกรรมเครื่องปรับสภาพน้ำเพื่อช่วยในการดูแลสภาพน้ำโดยการหาค่า PH ในน้ำเมื่อเกิดการผิดปกติ และการทำงานของเครื่องนี้เมื่อค่า PH ในน้ำผิดปกติเครื่องก็จะทำการฉีดสารบำบัดลงในบ่อจนกว่าสภาพน้ำจะเป็นปกติ จากการสังเกต

การจัดรายงานความคืบหน้าในวิชาโครงการครั้งที่ 2 ณ ห้อง 334 ในวันที่ 24 ม.ค.51 พบว่าผู้จัดทำนวัตกรรมประกอบไปด้วยผู้เรียนระดับปวส.2 จำนวน 4 คน จากการสอบถามพบว่า ผู้เรียนได้แนวคิดมาจากปัญหาบ่อปลาในแปลงเกษตรที่ว่าเมื่อนำปลามาเลี้ยงโดยส่วนมากจะตายหรือไม่โต จากปัญหาดังกล่าวผนวกกับความรู้อันสาขาวิชาที่เรียนจึงเกิดเป็นนวัตกรรมเครื่องปรับสภาพน้ำ ดังภาพที่ 4.20

ภาพที่ 4.20 บรรยากาศกิจกรรมติดตามความคืบหน้าของวิชาโครงการครั้งที่ 2

3.3 คุณภาพชีวิตของผู้เรียน

จากการที่ได้มีการจัดการอบรม และมีการจัดการเรียนการสอนในวิชาเศรษฐกิจพอเพียง และการบูรณาการเข้าสู่รายวิชาอื่นๆ ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในด้านการเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่รู้จักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อ สิ่งพิมพ์ต่างๆ และเมื่อถามถึงความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้เรียนที่สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะพูดถึง การรู้จักใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด รู้จักใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลไม่เกินกับที่มีอยู่ การใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด แต่ไม่สามารถที่จะบอกได้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“พี่คิดว่าเขาเข้าใจนะ เพราะว่าบางที่เรียนการตลาดมันจะมีเนื้อหาบางส่วนที่จะต้องนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการสอน”

(ผู้ปกครองคนที่ 3: สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2551)

“ในแบบฉบับของหนูนะ หนูคิดว่า สมมติว่าบ้านหนูนะเป็นแบบครอบครัวเล็กๆ ทำงานเรียนหนังสือ หนูคิดว่าอันไหนที่ควรใช้เราก็ใช้ อันไหนที่เราประหยัดเพราะว่าเดี๋ยวนี้เทคโนโลยีมันแบบเปลี่ยนแล้ว อะไรๆ มันก็แพง ที่คิดว่าจำเป็นก็ซื้อ อะไรที่ไม่จำเป็นก็จะไม่ซื้อ”

(นักเรียนคนที่ 2: สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551)

ด้านการเกิดทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้เรียนในระดับปวช.3 และปวส.2 จะต้องลงฝึกทักษะในแปลงเกษตรสาธิต จากการศึกษาเอกสารรายงานการประชุมครั้งที่ 5 วันอังคารที่ 18 ธ.ค.50 เวลา 16.30 น มีตัวอย่างสมุดบันทึกสถานที่ที่รับผิดชอบแปลงเกษตรสาธิต ซึ่งรายละเอียดสมุดบันทึกได้มีการจัดการแบ่งพื้นที่และงานที่รับผิดชอบโดยละเอียดดังนี้

- 1) พื้นที่ลานเรียนรู้ ซึ่งได้กำหนดหน้าที่ในการพัฒนาของพื้นที่ลานเรียนรู้ คือ ปรับพื้นดินให้เสมอ กำจัดวัชพืช ทำพื้นที่รอบบริเวณให้สะอาด หาต้นไม้มาตกแต่ง รดน้ำต้นไม้พืชผักที่รับผิดชอบ โดยในพื้นที่ลานเรียนรู้จะมีผู้รับผิดชอบ 1 คน ต่อ 2 บล็อกกำแพง โดยเรียงตามลำดับเลขที่
- 2) นาข้าว ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานของนาข้าว คือ วิดน้ำเข้านา ปรับดินให้เท่ากัน นำพันธุ์ข้าวมาดำ หว่านปุ๋ยกำจัดวัชพืช สังเกตการเจริญเติบโต เก็บเกี่ยวผลผลิต
- 3) แปลงผักกะเฉด ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานของแปลงผักกะเฉด คือ ถอนหญ้าออก จากขอบบ่อ ลงบ่อปลูกผักกะเฉด เช็กระดับน้ำที่ปลูกผักกะเฉด เสริมคันรอบแปลงผัก
- 4) บ่อปลา ทำการซื้อปลาเพิ่มประกอบไปด้วยปลาตุก 500 ตัว ปลาสวาย 500 ตัว พร้อมทั้งดูแลปลาให้เติบโตและกำจัดวัชพืชรอบบ่อปลาและขยะในบ่อปลา
- 5) แปลงผัก ให้อร่น้ำ ดูแลเศษวัชพืช (ทั้งบนทางเดิน และริมน้ำ) ดูแลความสะอาดและรักษา สภาพดินให้อยู่ในสภาพดีและสวยงาม

จากการแบ่งพื้นที่และหน้าที่ดังกล่าวผู้เรียนที่รับผิดชอบพื้นที่ของตนจะต้องดูแลและปฏิบัติงานตามหน้าที่และขั้นตอนต่างๆ ที่ได้วางแผนเอาไว้ การลงมือปฏิบัติดังกล่าวทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการทำเกษตร และผู้เรียนบางคนไม่เคยปลูกพืชมาก่อนแต่พอมาทำในส่วนนี้จะต้องลงมือปฏิบัติตั้งแต่การปรับหน้าดิน หาพันธุ์พืชมาปลูก และการดูแลรักษาต้นไม้ของตนเอง จากการฝึกปฏิบัติเหล่านี้ก่อให้เกิดทักษะที่จะติดตัวผู้เรียนไปตลอด ในเรื่องของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ถูกต้อง ทักษะในการแก้ปัญหาต่างๆ ในเรื่องของการทำเกษตรหรือแม้แต่กระทั่งปัญหาในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และยังส่งผลให้ผู้เรียนได้ฝึกความอดทน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“เราจะแบ่งเป็นช่วงครับ ช่วงย่นได้รับผิดชอบ บ่อปลาสระน้ำ รับผิดชอบเกี่ยวกับภายในน้ำ ส่วนของผมอเล็กทรอนิกส์กับบัญชี อเล็กทรอนิกส์รับผิดชอบแปลงผัก บัญชีรับผิดชอบต้นไม้ ต้นกล้วย ตะไคร้ พวกต้นไม้โดยรอบ ส่วนของผมก็แปลงผักปลูกผัก”

(นักเรียนคนที่ 3: สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2551)

“ดีนะครับเพราะว่าคนสมัยนี้จะได้รู้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นยังไง มันไม่ได้หนักหนาสาหัสอะไรเลย อย่างเช่นเพื่อนผมนะครับ เขาก็บอกว่าทำไปทำไมเหนื่อย มือแตก มือด้าน เศรษฐกิจพอเพียงมันไม่ใช่จะไปเอาจอบ เอาเสียม พรวนดินอะไรอย่างเดียวมันแน่นอย่างเช่น การปลูกหญ้าแฝกยั้งเพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดิน”

(นักเรียนคนที่ 1: สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2551)

“ก็รดน้ำต้นไม้อะไรยั้ง อาจารย์เขาจะจัดหน้าที่ให้ สมมติในห้องมี 20 คนเขาจะแบ่งเป็นคนนี้ทำอะไร รดน้ำต้นไม้ พรวนดิน ถอนหญ้ารอบๆ แปลงก็ทำทั้งหมด ทำหน้าที่กันคนละบล็อค”

(นักเรียนคนที่ 2: สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551)

การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนพบว่า ส่วนใหญ่ผู้เรียนจะนำแนวคิดมาประยุกต์ใช้ในเรื่องของการใช้จ่ายเงิน การรู้จักเก็บออม โดยการเก็บออมเงินของผู้เรียนจะมีสองลักษณะคือ ได้เงินจากผู้ปกครองมาโรงเรียนแล้วเหลือก็จะเก็บไว้ใช้ซื้อของที่ตนเองต้องการ หรือไว้ในยามที่จำเป็น อีกลักษณะหนึ่งคือ ผู้เรียนที่ทำงานพิเศษ ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เรียนจะทำงานพิเศษที่ร้านเซเว่นอีเลเว่น และห้างสรรพสินค้าบิ๊กซี (big c) และโลตัส (lotus) โดยเงินที่ได้จากการพิเศษก็จะนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันโดยไม่ได้ขอจากผู้ปกครองและในส่วนที่เหลือก็จะเก็บออมเอาไว้ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารรายงานในการนำผลจากการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรกและข้อเสนอแนะไปดำเนินการพัฒนา พบว่าทางวิทยาลัยได้มีการดำเนินโครงการสนับสนุนให้นักศึกษามีรายได้ระหว่างเรียน ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“หนูก็ไปสมัครวันละ พวกบิ๊กซี โลตัส หนูอยากหารายได้เพราะค่ารถหนึ่งวันหนึ่ง 150บาทแล้วคะ หนึ่งเดือนก็เป็นพัน ค่ากินถูกกว่าค่ารถอีก”

(นักเรียนคนที่ 5: สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551)

“...อย่างพอใกล้เวลาที่จะให้ทุนเราก็จะบอกว่าครุมีหนึ่งกระปุก แต่เราก็ไม่ได้เอาไปตั้งนะ เราก็จะบอกว่าใครที่จะร่วมบริจาคก็เอามาหยอดได้ เวลาวันไหนว่าครุจะมีการมอบทุน ใครเหลือเงินบาทหนึ่งก็เอามาหยอดเลยพอถึงเวลามอบทุนครุก็จะเอาไปรวมกัน ได้ทำบุญเหมือนกับส่งเสริมให้เกิดปัญญาให้แก่ตัวเอง

อานิสต์ผลบุญและเป็นการลดความตระหนี่ ซึ่เหนียว ทำให้รู้จักการให้ การแบ่งปัน ไม่จำเป็นต้องร้อย ต้องพันบาทเดียวก็ได้มันอยู่ที่เจตนา ความดีเนี่ยทำทุกที่ๆ มีโอกาส จะสอนยังงี้ ความดีทำง่ายไม่ต้องแอบใครทำ ไม่ต้องอายด้วย ”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 3: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

นอกจากเรื่องการประหยัดคอคอมที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนแล้ว ในส่วนของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนทางวิทยาลัยก็ได้ละเลยในส่วนนี้ยังคงมีการจัดโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และจากการศึกษาเอกสารรายงานการประเมินตนเอง (SAR) พบว่า วิทยาลัยได้มีการจัดโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (บำเพ็ญประโยชน์) ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยจัดปีละ 1 ครั้ง ตั้งแต่ปีพ.ศ.2546 จนถึงปี พ.ศ.2549 และทางวิทยาลัยมีการจัดกิจกรรมลูกเสือในทุกๆ วันพุธ เพื่อเพิ่มพูนทักษะในด้านต่างๆ เช่น ฝึกความอดทน ฝึกการช่วยเหลือตนเองและเพื่อนในกลุ่ม และฝึกการบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งจากการสังเกตกิจกรรมลูกเสือในวันที่ 23 ม.ค.51 เวลาประมาณ 17.00 น มีการจัดกิจกรรมลูกเสือโดยจะแบ่งให้ผู้เรียนเข้าประจำกลุ่มของตนซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีครูประจำกลุ่มคอยดูแล กิจกรรมที่จัดจะฝึกให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย และฝึกบำเพ็ญประโยชน์เช่น การเก็บขยะโดยรอบวิทยาลัย ดังภาพที่ 4.21

ภาพที่ 4.21 กิจกรรมลูกเสือของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ ชุดลูกเสือและอุปกรณ์ติดชุดค่อนข้างมีราคาแพง ครูผู้สอนมีความเห็นว่ารุ่นพี่ที่สามารถที่จะนำชุดลูกเสือที่ไม่ได้ใช้หลังจากที่เรียนจบหลักสูตรแล้ว นำมาขายให้รุ่นน้องชั้นปี 1 ในราคาถูก ส่วนคนใดที่ต้องการบริจาคก็สามารถทำได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่และรู้จักรักษาสິงของๆ ตนเองให้อยู่ในสภาพดี เพื่อที่จะสามารถนำไปขายในราคาถูกหรือบริจาคต่อไปในอนาคต ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“เด็กที่ในปี 1 จะต้องเรียนลูกเสือแล้วเขาก็บอกว่าชุดลูกเสือแพง แต่เราก็บอกรุ่นพี่ที่ปี 2 ว่าชุดลูกเสือจะบริจาคให้น้องมัย หรือว่าจะขายราคาถูก 50 บาท ดีกว่าทิ้งไว้เฉยๆ เราก็บอกกับพี่ว่าเดี๋ยวน้องเขาก็จะมานะ ชักให้สะพานอะ เอามาโชว์เอามาวางเลยนะ”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 3: สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2551)

ตอนที่ 4 ผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์

ในตอนนี้เป็นการศึกษาเพื่อประเมินผลการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงโดยผู้วิจัยเน้นการประเมินโดยใช้การประเมินเชิงคุณภาพ คือ การนำแนวคิดและวิธีการของการวิจัยเชิงคุณภาพมาประยุกต์ใช้ในบริบทของการประเมินประกอบกับการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีของแผนที่ผลลัพธ์ ซึ่งแนวคิดทฤษฎีของแผนที่ผลลัพธ์นั้นแตกต่างจากการประเมินโครงการในแบบดั้งเดิมคือ แผนที่ผลลัพธ์มีการพัฒนาเทคนิควิธีการวัดและการติดตาม (monitoring) ที่เหมาะสมกับเป้าหมายและเนื้อหา ตลอดจนให้ความสำคัญกับการที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในการทำงาน ซึ่งลักษณะของโครงการที่ใช้เพื่อส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีจุดสำคัญอยู่ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนความคิดเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ยั่งยืน ซึ่งถือได้ว่าเป็นโครงการในเชิงพัฒนา

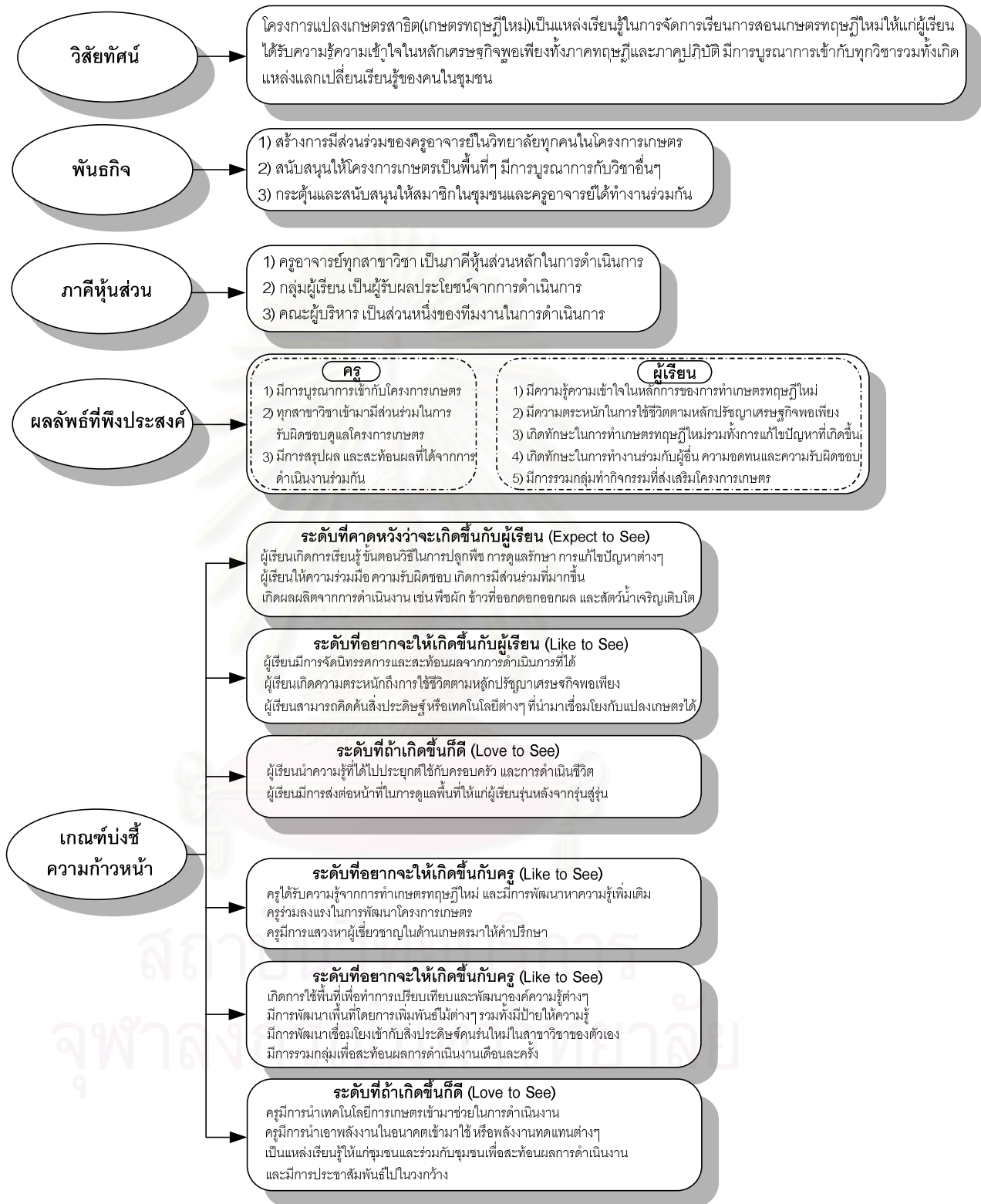
จากการวางแผนในการลงศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยกำหนดกรอบว่าต้องทำการลงศึกษาภาคสนามในช่วงแรกเพื่อศึกษาสภาพภายในวิทยาลัย ลักษณะการทำงานภายในวิทยาลัย รวมทั้งศึกษาว่าภายในวิทยาลัยมีโครงการใดที่มีความเหมาะสมในการที่จะนำเอาแนวคิดทฤษฎีมาใช้ในการประเมินผลของโครงการก่อนที่ผู้วิจัยจะจัดทำประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ ในการคัดเลือกโครงการที่จะนำมาใช้ในการประเมินได้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้แนวคิด ทฤษฎีของแผนที่ผลลัพธ์จะใช้ได้ดีก็ต่อเมื่อโครงการมีลักษณะดังนี้ 1) โครงการมี “คน” เป็นองค์ประกอบสำคัญของงาน 2) โครงการมีจุดเน้นในการมีส่วนร่วม 3) โครงการมีลักษณะเป็นโครงการพัฒนาสังคมหรือชุมชน 4) โครงการเน้นผลลัพธ์ในรูปของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม กิจกรรม และการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มคน และ 5) โครงการดำเนินการอยู่ในช่วงระยะเริ่มต้นเพราะการเริ่มทำแผนที่ผลลัพธ์ตั้งแต่เริ่มแผนงานจะได้แผนที่ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิผลเป็นอย่างมากเนื่องจากจะทำให้เห็นภาพรวมของแผนงานเข้าใจในเป้าหมายของแผนงานอย่างถ่องแท้ จากเกณฑ์ต่างๆ เหล่านี้เมื่อผู้วิจัยได้ลงศึกษาภาคสนามและนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้พิจารณาโครงการต่างๆ ภายในวิทยาลัย จึงพบว่าโครงการที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาประเมินโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์คือ โครงการเกษตรสาธิต (เกษตรทฤษฎี

ใหม่) เนื่องจากว่าโครงการเกษตรสาธิตมีจุดเน้นที่ตรงกับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้ โครงการเกษตรสาธิตเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โครงการเกษตรสาธิตเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในวิทยาลัย โครงการเกษตรสาธิตเป็นโครงการที่มีบุคลากรภายในวิทยาลัยเป็นองค์ประกอบสำคัญของงาน และรวมทั้งเป็นโครงการมีการดำเนินการอยู่ในช่วงระยะเริ่มต้น

วิธีการในการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ที่ผู้วิจัยได้เชิญครูประจำโครงการ 3 ท่าน ครูหัวหน้าสาขาวิชาสามัญและวิชาชีพ 4 ท่านเข้าร่วมการประชุมกลุ่มในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้นำส่วนของการกำหนดกรอบการพัฒนาประยุกต์ใช้ในการวิจัย โดยองค์ประกอบที่ใช้ในการกำหนดกรอบการพัฒนาในครั้งนี้ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ (vision) พันธกิจ (mission) ภาควิชาส่วนและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (boundary partner & outcome challenge) เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า (progress markers) แผนที่ยุทธศาสตร์ (strategy map) และการดำเนินงานขององค์กร (organizational practice) ซึ่งสาเหตุที่ผู้วิจัยใช้ส่วนของการกำหนดกรอบการพัฒนาเพื่อที่จะให้ครูประจำโครงการและครูหัวหน้าสาขาวิชาต่างๆ ได้ร่วมกันกำหนดทิศทางของโครงการ กำหนดสิ่งที่โครงการต้องการให้เกิดเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการประเมินว่าโครงการได้มุ่งไปสู่ทิศทางที่ต้องการหรือไม่ และสาเหตุที่ผู้วิจัยไม่สามารถดำเนินการได้ครบทุกขั้นตอนตามกระบวนการของแผนที่ผลลัพธ์เนื่องมาจากการถูกจำกัดด้วยเวลาในการลงศึกษาภาคสนามซึ่งมีเวลาค่อนข้างจำกัดและประกอบกับการประเมินด้วยการใช้แผนที่ผลลัพธ์จะต้องพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ซึ่งค่อนข้างใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน ในที่นี้ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์กับหลักการประเมินเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน

ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลที่ได้จากการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ในการกำหนดกรอบการพัฒนาโครงการเกษตรสาธิต (เกษตรทฤษฎีใหม่) ซึ่งประกอบไปด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ภาควิชาส่วน ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปภาพรวมในแต่ละส่วน ดังแสดงในภาพที่ 4.22

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4.22 สรุปภาพรวมการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ในการกำหนดกรอบการพัฒนา โครงการเกษตรสาธิต

4.1 กรอบแผนการดำเนินงานโครงการเกษตรสาธิต (เกษตรทฤษฎีใหม่)

4.1.1 การสร้างวิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่แผนงานต้องการจะให้เกิดขึ้น โดยการเขียนภาพอนาคตมา 2-3 ภาพ บรรยายภาพอนาคตในอีก 2-3 ปี เป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงอะไรในอนาคต โดยผู้วิจัยให้ครูที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มได้จินตนาการถึงภาพอนาคตของโครงการเกษตรสาธิต รวมทั้งพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

“ต้องการให้เด็กเรียนรู้ถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง รู้การปฏิบัติ ภูมิผลต่างๆ ที่นักเรียนได้ลงปฏิบัติไปแล้ว ประมาณว่าต้องการให้เด็กเกิดทักษะจริงๆ รู้ทุกอย่างเลย”

“ต้องการให้เด็กที่กำลังจะจบในระดับ ปวช 3 ปวส 2 จะได้รับใบประกาศนียบัตรของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการการันตีว่านักเรียนที่เรียนในวิทยาลัยนี้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (เกษตรทฤษฎีใหม่)”

“จุดประสงค์คือเขาต้องการให้เด็กรับรู้ที่เศรษฐกิจพอเพียงนะเป็นยังไง ต้องการให้เด็กได้วิธี รู้วิธีว่าทำยังไง แล้วดำเนินวิธีการแบบไหนแล้วเป็นยังไง สิ่งที่เขาอยากได้คือต้องการให้เด็กรู้ว่าขั้นตอนของการทำเศรษฐกิจ ”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 22 กุมภาพันธ์ 2551)

ซึ่งจากการร่วมกันแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นดังกล่าวได้ข้อสรุปของวิสัยทัศน์ดังนี้ โครงการแปลงเกษตรสาธิต (เกษตรทฤษฎีใหม่) เป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนเกษตรทฤษฎีใหม่ให้แก่ผู้เรียน ได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียงทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการบูรณาการเข้ากับทุกวิชาเรียน รวมทั้งเกิดแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชน

4.1.2 การกำหนดพันธกิจ

พันธกิจในที่นี้หมายถึง แผนงานต้องทำอะไรเพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ตามที่ต้องการ โดยผู้วิจัยให้คณะอาจารย์ที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มได้เขียนแนวทางในการทำงาน 2-3 อย่าง ลงในกระดาษ พร้อมทั้งได้พูดคุยเพื่อสรุปแนวทางของพันธกิจที่ผู้เข้าร่วมประชุมต้องการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“ให้คนในวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงโครงการตรงนี้แล้ว ก็ตระหนักให้การสนับสนุน ไม่ใช่คิดว่าเป็นงานของอาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการ 3-4 ท่าน

เท่านั้น อาจจะเป็นไปได้ว่าอาจารย์ที่รับผิดชอบหลักคืออาจารย์มาโนช อาจารย์
นที อาจารย์สำออง แล้วก็อาจารย์คนอื่นก็คอยช่วยส่งเสริม ช่วยเหลือ”

“แต่เป้าหมายตอนนี้มันยังคงแค่ ปวช3 กับปวส 2 ที่เราทำตอนนี้ เพราะว่า
เด็กจะต้องเรียนอยู่แล้ว แต่ที่ผู้อำนวยการพูดก็คืออยากให้ตรงนี้เป็นที่เรียนรู้
ของนักเรียน ชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียงมันควรจะจัดอะไรที่เป็นความรู้
หลากหลายเข้าไปช่วย อย่างเช่น พื้นที่นาอาจจะมีความที่ไม่ได้ใช้สารเคมีกับที่ใช้
สารเคมีเปรียบเทียบกัน คือถ้ามีการเปรียบเทียบกันขึ้นมามันก็จะได้เป็น
องค์ความรู้อีกตัวหนึ่ง เราควรจะมองว่าเรามีความรู้อะไรใหม่ๆ ที่จะเอาไปช่วย
ชาวบ้านได้”

“วิชาต่างๆ สามารถเอามาเชื่อมโยงกับพื้นที่ตรงนั้นได้ ไม่จำเป็นจะต้อง
เป็นวิชาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเดียว วิชาอื่นก็ทำได้ที่จะเข้าไปเรียนรู้ เข้าไปมี
ส่วนร่วมกับตรงนั้นได้”

“วิชาภาษาอังกฤษก็ทำได้นะ เช่น ให้เด็กไปเป็นไกด์ แนะนำพื้นที่ตรง
นั้น เล่นเป็นบทบาทสมมติอะไรก็ได้”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 22 กุมภาพันธ์ 2551)

ซึ่งจากการร่วมกันแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นได้ข้อสรุปของพันธกิจ 3 ข้อ ดังนี้

- 1) สร้างการมีส่วนร่วมของครูอาจารย์ในวิทยาลัยทุกคน ในการรับรู้ ตระหนัก สนับสนุนการ
ส่งเสริมโครงการเกษตรของวิทยาลัย
- 2) สนับสนุนให้โครงการเกษตรเป็นพื้นที่ๆ มีการบูรณาการวิชาเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง และ
วิชาอื่นๆ เพื่อใช้เป็นพื้นที่การเรียนรู้อย่างแท้จริง
- 3) กระตุ้นและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนและครูอาจารย์ได้ทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาความรู้
กระบวนการเรียนรู้ของโครงการเกษตรสาธิตให้ไปสู่แหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูอาจารย์และ
สมาชิกในชุมชน

4.1.3 การกำหนดภาคีหุ้นส่วน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ระบุว่า ใครที่เราต้องทำงานโดยตรง หรือแผนงานเข้าไป
มีส่วนร่วมโดยตรง พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นดังนี้

“คนที่เข้ามามีส่วนร่วมคือ ครูในโครงการและครูในวิทยาลัย ผลที่ได้ก็จะเกิดกับนักเรียนเป็นหลัก”

“คนที่ทำหลักๆ จะเป็นครู ผลที่ได้จะตรงกับนักเรียนโดยตรง ส่วนคนในชุมชนก็คือผลพลอยได้ที่ได้จากการทำงานโครงการถ้าเขาเดินเข้ามานะ”
(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 22 กุมภาพันธ์ 2551)

ซึ่งจากการร่วมกันแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นดังกล่าวได้ข้อสรุปของภาคีหุ้นส่วนดังนี้

- 1) ครูอาจารย์ทุกสาขาวิชา เป็นภาคีหุ้นส่วนหลักในการดำเนินการ
- 2) กลุ่มผู้เรียน เป็นผู้รับผลประโยชน์จากการดำเนินการ
- 3) คณะผู้บริหาร เป็นส่วนหนึ่งของทีมงานในการดำเนินการ

4.1.4 การกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ โดยตั้งคำถามกับผู้เข้าร่วมว่าการไปให้ถึงวิสัยทัศน์ ภาคีหุ้นส่วนต้องมีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนอย่างไร ต้องเกิดความสัมพันธ์กับใครอย่างไร ให้ผู้เข้าร่วมช่วยกันอภิปราย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“คือเขาจะสามารถมาบูรณาการการสอนของเขาได้แน่นอน โดยที่ไม่ต้องกลัวผู้ช่วยว่าเลยว่าคุณสอนตามหนังสือ เพราะว่าเขาพูดเสมอเลยว่าเอามาบูรณาการได้เสมอ”

“ครูควรจะมีการดำเนินงานเพื่อดูความเป็นไปของโครงการ ”

“อันดับแรกเลยนะ เด็กต้องเกิดความรู้ เกิดทักษะอยู่แล้ว ”

“ทักษะการทำงานกับคนอื่น อดทนต่อความเหนื่อย ความลำบาก”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 22 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดังกล่าวได้ข้อสรุปของผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ดังนี้
ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของครู มีจำนวน 3 ข้อ ดังนี้

- 1) ครูมีการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของตนเองเข้ากับโครงการเกษตรสาธิต เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ใหม่ๆ เช่น การเปรียบเทียบพื้นที่นาที่ใช้สารเคมีกับไม่ได้ใช้สารเคมี เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ
- 2) ครูทุกสาขาวิชาเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ ดูแลโครงการเกษตรอย่างน้อยวันละครั้ง

3) ครูมีการสรุปผล และสะท้อนผลที่ได้จากการดำเนินงานร่วมกัน

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีจำนวน 5 ข้อ ดังนี้

- 1) มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่
- 2) มีความตระหนักในการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) เกิดทักษะในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
- 4) เกิดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความอดทนและความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง
- 5) มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมที่ส่งเสริมโครงการเกษตร เช่น การพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ

4.1.5 การกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า

ในส่วนนี้เป็นการกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุมจัดลำดับความสำคัญของการติดตามการทำงานและการประเมินผล ให้พิจารณาว่าภาคีกำลังก้าวไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์รวมทั้งสะท้อนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของภาคี ชั้นแรกเป็นการกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียนซึ่งเป็นภาคีที่เป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียนทั้ง 3 ระดับ คือ 1) ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (expect to see) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นง่าย ไม่ควรเกิน 4 ข้อ 2) ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้น (like to see) เป็นสิ่งที่ยากขึ้นมา ไม่ควรเกิน 8 ข้อ และ 3) ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see) เป็นสิ่งที่ไม่ได้คาดหวังว่าจะเกิดแต่ถ้าเกิดขึ้นได้ก็ดี ไม่ควรเกิน 3 ข้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

“เด็กสามารถคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ หรือเทคโนโลยีต่างๆ ที่นำมาเชื่อมโยงกับแปลงเกษตรตรงนั้นได้ ไม่ใช่ปลูกพืช ผักอย่างเดียว ”

“เด็กได้ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ เกิดการเข้าร่วม”

“ทำให้จิตใจเขาอ่อนโยนลง เพราะว่าต้องไปรดน้ำไปอยู่กับธรรมชาติ เหมือนเป็นการฝึกดูแลชีวิตคน ”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 22 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายกันภายในกลุ่ม ผู้วิจัยสามารถสรุปเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียนพร้อมทั้งให้ผู้เข้าร่วมประชุมจัดลำดับความสำคัญของเกณฑ์ดังกล่าวได้ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียน

เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียน	
ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน (Expect to See)	
1	ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ขั้นตอนวิธีในการปลูกพืชผัก การดูแลรักษา เรียนรู้ขบวนการสร้างและแก้ไขปัญหาต่างๆ
2	ผู้เรียนให้ความร่วมมือ รับผิดชอบในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง เกิดการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น
3	เกิดผลผลิตจากการดำเนินงาน เช่น พืชผัก ข้าวที่ออกดอกออกผล และสัตว์น้ำเจริญเติบโตมีการขยายพันธุ์
ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (Like to See)	
4	ผู้เรียนมีการจัดนิทรรศการและสะท้อนผลจากการดำเนินการที่ได้
5	ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากการขัดเกลาจิตใจในการดูแลสิ่งมีชีวิตส่งผลให้ผู้เรียนมีความอ่อนโยน
6	ผู้เรียนสามารถคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ หรือเทคโนโลยีต่างๆ ที่นำมาเชื่อมโยงกับแปลงเกษตรได้
ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (Love to See)	
7	ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับครอบครัว และการดำเนินชีวิต
8	ผู้เรียนมีการส่งต่อหน้าที่ในการดูแลพื้นที่ให้แก่ผู้เรียนรุ่นหลังจากรุ่นสู่รุ่น

ขั้นที่สองเป็นการกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครู ซึ่งเป็นภาคีหลักในการดำเนินงานโครงการดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครูทั้ง 3 ระดับ คือ 1) ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (expect to see) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นง่าย ไม่ควรเกิน 4 ข้อ 2) ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้น (like to see) เป็นสิ่งที่ยากขึ้นมา ไม่ควรเกิน 8 ข้อ และ 3) ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see) เป็นสิ่งที่ไม่ได้คาดหวังว่าจะเกิดแต่ถ้าเกิดขึ้นได้ก็ดี ไม่ควรเกิน 3 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

“เกิดการใช้พื้นที่เพื่อทำการเปรียบเทียบว่าการใช้สารเคมีกับปุ๋ยชีวภาพ มีความแตกต่างอย่างไร เพื่อเปรียบเทียบผลผลิต ”

“เราเชื่อมโยงเศรษฐกิจพอเพียงกับวิชาหลายๆ แขนง การบูรณาการกับวิชาต่างๆ มากยิ่งขึ้น ไม่ใช่มองเห็นว่าเป็นเพียงแค่การเกษตรเท่านั้น เราอาจจะเอาพลังงานทดแทนเข้ามาช่วยตรงนั้นอย่างการปลูกต้นไม้ไร้ดิน ก็เอามาทำได้นะ เด็กจะได้เอาตรงนั้นไปลองทำที่บ้านได้ แล้วก็รู้ว่าการปลูกต้นไม้ไร้ดินเป็นยังไง”

“ผมว่าสามารถเอาไปเชื่อมโยงกับสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่ได้เลย เช่น อย่างข้าวมันจะออกมาวันสองวันนี้แล้วนะ ถ้าย้อนยุคไปเขาต้องเอาข้าวมานั่งตี

“นี่อะไรกัน ถ้าเราทำสิ่งประดิษฐ์อะไรขึ้นมาสักอย่างที่มีนง่าย ๆ ให้มันเกี่ยวข้าว
ได้ ดีข้าวได้ออกมาเป็นเม็ดอะไรยังไง”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 22 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายกันภายในกลุ่ม ผู้วิจัยสามารถสรุปเกณฑ์บ่งชี้
ความก้าวหน้าของคุณ พร้อมทั้งให้ผู้เข้าร่วมประชุมจัดลำดับความสำคัญของเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า
ได้ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของคุณ

เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของคุณ	
ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับคุณ (Expect to See)	
1	คุณได้รับความรู้จากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่
2	คุณมีการพัฒนาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่
3	คุณร่วมลงแรงในการพัฒนาโครงการเกษตร
4	คุณมีการแสวงหาผู้เชี่ยวชาญในด้านเกษตรมาให้คำปรึกษา
ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้นกับคุณ (Like to See)	
5	เกิดการใช้พื้นที่เพื่อทำการเปรียบเทียบและพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ เช่น การเปรียบเทียบระหว่างการใช้ สารเคมีกับปุ๋ยชีวภาพว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร
6	มีการพัฒนาพื้นที่โดยการเพิ่มพื้นที่ไม่ต่างๆ รวมทั้งมีป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับต้นไม้ และการทำเกษตร
7	มีการพัฒนาเชื่อมโยงเข้ากับสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่ในสาขาวิชาของตัวเอง
8	มีการรวมกลุ่มเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานเดือนละครั้ง
ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (Love to See)	
9	คุณมีการนำเทคโนโลยีการเกษตรเข้ามาช่วยในการดำเนินงาน เช่น การนำน้ำเข้าพื้นที่นาโดยใช้กังหันลม
10	คุณมีการนำเอาพลังงานในอนาคตเข้ามาใช้ หรือพลังงานทดแทนต่างๆ เช่น การปลูกพืชไร่ดิน
11	เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ชุมชนและร่วมกับชุมชนเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานที่ได้ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ ไป ในวงกว้าง

4.1.6 การกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์

การกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์มีวัตถุประสงค์เพื่อหายุทธศาสตร์ที่จะใช้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์
ที่พึงประสงค์ จากตารางที่ 4.8 คือ ตารางแผนที่ยุทธศาสตร์ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ชนิด โดยแต่ละช่องจะ
แทนชนิดความสัมพันธ์ระหว่างแผนงานกับภาคีหุ้นส่วนของแผนงาน ในแถวแรกยุทธศาสตร์ในช่องนี้มี
เป้าหมายที่คน กลุ่มคน หรือองค์กร ส่วนแถวล่างมีเป้าหมายที่สภาพแวดล้อมที่ล้อมรอบคน กลุ่มคน

หรือองค์กร โดยการเปลี่ยนแปลงที่สภาพแวดล้อมเหล่านี้ ก็เพื่อเอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์ทั้ง 2 ลักษณะนี้มีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน คือ 1) เป็นยุทธศาสตร์ที่เป็นเหตุโดยตรงเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (causal) 2) เป็นยุทธศาสตร์ที่ชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (persuasive) และ 3) เป็นยุทธศาสตร์ที่หนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (supportive) โดยรายละเอียดของแต่ละช่องของแผนที่ยุทธศาสตร์มีเป้าหมายดังนี้ ช่อง I-1 มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดผลโดยตรง ให้ผลผลิตออกมา เช่น ได้เงิน ได้งานวิจัย ช่อง I-2 มีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นหรือทำให้เกิดความคิดหรือความชำนาญใหม่ๆ ช่อง I-3 มีเป้าหมายเพื่อสร้างเครือข่ายการสนับสนุนการทำงาน มีคนหรือกลุ่มคนที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เกิดความเกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ช่อง E-1 มีเป้าหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพหรือนโยบาย ให้เกิดแรงจูงใจ กฎระเบียบต่างๆ ช่อง E-2 มีเป้าหมายเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารออกไปอย่างกว้างขวาง สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน เปลี่ยนแปลงระบบของข่าวสาร ช่อง E-3 มีเป้าหมายเพื่อสร้างการเรียนรู้และเครือข่ายการปฏิบัติงาน หนุนส่วนทำงานด้วยกันและสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ

ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าประชุมร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายข้อมูลที่ได้ตามลำดับของช่องแผนที่ยุทธศาสตร์โดยเริ่มที่ยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายที่คน กลุ่มคน หรือองค์กร ตั้งแต่ ช่อง I-1 ไปจนถึง ช่อง I-3 หลังจากนั้นก็ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในส่วนของยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายที่สภาพแวดล้อมที่ล้อมรอบคน กลุ่มคน หรือองค์กร ตั้งแต่ช่อง E-1 ไปจนถึง E-3 จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายกันภายในกลุ่ม หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการสรุปข้อมูลจากการร่วมกันกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ได้ดังตารางที่ 4.8

“พาไปดูโครงการเกษตรของในหลวง พวกโครงการหลวง”

“เวลาส่งคนไปอบรมควรส่งไปตั้งแต่ 2 คน เพื่อจะได้สามารถช่วยกันจดจำและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้หลายมุมมองมากยิ่งขึ้น”

“ควรจะมีผู้รับผิดชอบเป็นส่วนๆ โดยในแต่ละส่วนก็จะมีลูกทีมของตนเอง โดยอาจจะเป็นทั้งครู และนักเรียนผสมผสานกันไปตามความเหมาะสม”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 22 กุมภาพันธ์ 2551)

ตารางที่ 4.8 แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy Map)

Strategy	Causal	Persuasion	Support
มีเป้าหมายที่คน กลุ่มคน หรือองค์กร	I-1 ดำเนินการประชุมเพื่อ กำหนดกรอบการ ดำเนินการในการ ทำงานร่วมกัน	I-2 จัดอบรมให้แก่ครูผู้เป็น แกนนำของโครงการและ ครูทุกสาขาวิชา เช่น การ อบรมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการทำเกษตร ทฤษฎีใหม่ การพาไปดู งานโครงการเกษตรทฤษฎี ใหม่ที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ	I-3 - มีการเผยแพร่องค์ความรู้และ กระจายสิ่งที่ตนเองได้รับจาก การไปอบรมให้แก่เพื่อนครูให้ ได้รับรู้รับทราบโดยทั่วถึง - จัดตั้งผู้เชี่ยวชาญที่เป็นที่ ปรึกษาโครงการให้มีความ ชัดเจน - จัดตั้งคณะกรรมการ ดำเนินงานเป็นส่วนๆ โดยแต่ละ ส่วนจะมีลูกทีมของตนเอง โดย อาจจะเป็นทั้งครูและผู้เรียน ผสมผสานกันไปตามความ เหมาะสม
มีเป้าหมายที่ สภาพแวดล้อมที่ ล้อมรอบคน กลุ่ม คน หรือองค์กร	E-1 - จัดทำคู่มือการ ปฏิบัติงาน การวางแผน งานให้สามารถเห็นภาพ การดำเนินงานได้อย่าง ชัดเจน - จัดประชุมเพื่อเผยแพร่ ผลการดำเนินงานทุกๆ ปี	E-2 - เผยแพร่ความรู้ให้ครูใน วิทยาลัยทุกคนได้รับทราบ โดยอยู่ในรูปของ เอกสารรายงาน ความก้าวหน้าของ โครงการ รวมทั้งอาจจะมี การนำเสนอสิ่งที่เป็น ประโยชน์ในการพัฒนา โครงการให้ดียิ่งขึ้น	E-3 - จัดประชุมเพื่อสะท้อนผลการ ดำเนินงานระหว่างกัน พูดคุยถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดช่วงเวลาและ ระยะเวลาให้มีความแน่นอน และชัดเจน - จัด Trip พาครูผู้เป็นแกนนำ ของโครงการเยี่ยมชม โครงการหลวง หรือโรงเรียนที่มี การทำเกษตรทฤษฎีใหม่

4.1.7 การกำหนดการดำเนินงานระดับองค์กร

ขั้นตอนในส่วนนี้เป็นการแสดงถึงแผนการดำเนินงานขององค์กรที่จะรักษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไว้ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบไปด้วย 8 แนวทาง ในการดำเนินงานระดับองค์กรโดยยึดหลักคำถามที่ว่า จะต้องมีการปฏิบัติอย่างไรเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งถามว่าต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้องค์กรดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยให้ผู้เข้าประชุมร่วมกันแสดงความ

คิดเห็นและอภิปรายข้อคิดเห็นที่ได้ตามแนวทางที่กำหนดโดยเริ่มตั้งแต่แนวทางแรกไปจนถึงแนวทางสุดท้าย ได้ข้อสรุปดังตารางที่ 4.9

“ตอนนี้ยังเผยแพร่ออกไปยังข้างนอกไม่ได้ เนื่องมาจากว่าโครงการนี้เพิ่งจะเริ่มดำเนินการ และยังไม่เสร็จสมบูรณ์ 100% เพราะฉะนั้นที่ทำได้ก็เพียงแค่การเผยแพร่ความรู้ให้ครูในวิทยาลัยเท่านั้น อาจจะทำในลักษณะของเอกสารรายงานความก้าวหน้าของโครงการ ให้ครูในวิทยาลัยทุกคนได้ร่วมกับรับทราบในที่ประชุม และอาจจะมีการนำเสนอสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาโครงการให้ดียิ่งขึ้นไปในอนาคต เพราะว่าเมื่อครูทุกคนได้ออกความคิดเห็นได้มีส่วนร่วมในโครงการนี้ ทุกคนก็จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันมากขึ้น แล้วพอโครงการเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้นเราจะใช้วิธีการบอกปากต่อปาก โดยเริ่มจากบุคลากรในโรงเรียนก่อน”

“ทำคู่มือการทำงาน วางแผนให้เห็นภาพในการดำเนินงานที่ชัดเจน”

“การมีส่วนร่วมในการบูรณาการการสอน ก็มีส่วนช่วยในกระบวนการทำงานได้ โดยที่ไม่ต้องมีภาระหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น อาจารย์ที่มีหน้าที่ในการสอนช่าง ก็ให้นักเรียนประดิษฐ์เทคโนโลยีเช่น กังหันวิดน้ำเข้ามาก็มีส่วนช่วยในการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน”

“อาจจะมีการจัดทำเอกสาร สรุปโครงการ หรือมีรูปภาพบอกถึงช่วงเวลาต่าง”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 20 กรกฎาคม 2551)

ตารางที่ 4.9 การดำเนินงานขององค์กร (Organizational Practice)

แนวทางในการดำเนินงานระดับองค์กร	การดำเนินงานที่สำคัญ
1. การค้นหาและสำรวจแนวความคิด โอกาส และทรัพยากรใหม่ๆ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ มีการประสานงานร่วมกับตัวแทนในชุมชน และตัวแทนผู้เรียน ▪ ส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อนำความรู้มาพัฒนาโครงการ
2. การรับฟังข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และภาคีหุ้นส่วนทุกระดับ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ จัดการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสะท้อนแนวคิดและปัญหาต่างๆ ที่พบจากการดำเนินงานของผู้เรียน
3. การสร้างโอกาสการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจและมีบทบาทในการตัดสินใจ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ จัดประชุมร่วมกับคณะผู้บริหาร

ตารางที่ 4.9 การดำเนินงานขององค์กร (Organizational Practice) (ต่อ)

แนวทางในการดำเนินงานระดับองค์กร	การดำเนินงานที่สำคัญ
4. การทบทวนระบบและการดำเนินงานอยู่เสมอ	▪ จัดประชุมทุกๆ เดือน
5. การตรวจสอบสิ่งที่มีอยู่เพื่อเพิ่มคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น	▪ จัดการศึกษาดูงานโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ต่างๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้เรียน แลหน่วยงานภายนอก
6. การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้กับโลกภายนอก	▪ เผยแพร่ผลการดำเนินงานบนเว็บไซต์ของวิทยาลัย ▪ จัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญของโครงการดังกล่าว และผลการดำเนินงานที่ผ่านมา
7. การนำผลการดำเนินงานและรูปแบบที่ได้ผ่านการทดลองหรือลงมือปฏิบัติจริงมาแล้วมาทดลองปฏิบัติเพื่อหาคำหรือความรู้หรือนวัตกรรมใหม่อยู่เป็นประจำ	▪ นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาทดลองใช้กับพื้นที่ในโครงการ
8. การสร้างโอกาสให้การสะท้อนความเห็นในการทำงาน	▪ จัดเวทีการสรุปผลการดำเนินโครงการเป็นระยะๆ

ภาพที่ 4.23 การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์

จากข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีของแผนที่ผลลัพธ์จะเป็นตัวกำหนดทิศทางในการดำเนินงานว่าโครงการได้ดำเนินงานมาถึงจุดใดแล้ว และจุดใดที่ยังไม่เกิดผล ในส่วนนี้

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลข้างต้นประกอบเข้ากับการลงศึกษาภาคสนามโดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้เรียน การสังเกต และศึกษาเอกสารของโครงการ โดยมุมมองที่ผู้วิจัยทำการประเมินคือ ระดับความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของงานของแต่ละภาคี ประกอบด้วยภาคีหลักในการดำเนินงานคือ ครู และภาคีที่ได้รับผลประโยชน์คือ ผู้เรียน และความก้าวหน้าของงานโดยนำมาเทียบกับเกณฑ์ซึ่งชี้ความก้าวหน้าที่ได้จากการประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์

จากการสัมภาษณ์ครูประจำโครงการทั้ง 4 ท่าน มีความคิดเห็นว่าการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัยอยู่ในช่วงของการพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่เต็มร้อย จากการสัมภาษณ์พบว่า โครงการได้ดำเนินการมาเกินครึ่งทางแล้ว และพบว่าหน้าที่หลักในการดูแลโครงการเกษตรยังคงเป็นภาระหน้าที่หลักเฉพาะครูประจำโครงการเท่านั้น จะมีเพียงครูบางท่านที่ได้เข้ามาดูแลในส่วนเล็กๆ น้อยๆ ในบางครั้งบางคราว ซึ่งครูประจำโครงการมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาโครงการควรเกิดจากความร่วมมือของครูในทุกสาขาวิชาไม่ใช่แค่เพียงครูประจำโครงการ เพราะ ว่าเมื่อทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาช่วยคิดแก้ปัญหา ร่วมลงแรงในการเพาะปลูก ร่วมตัดสินใจในการพัฒนาโครงการในด้านต่างๆ จะทำให้ทุกคนเกิดความรู้สึกของการเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน เพราะฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องกำหนดบทบาทและภาระหน้าที่ของครูทุกสาขาวิชาในการมีส่วนร่วมกับการโครงการเกษตรให้มีความชัดเจนรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ในความคิดผมมันก็คงจะเดินไปได้ประมาณสัก 60% ทำไม่ถึงปล่อยให้
เป็น 60% เพราะผมต้องการให้มันเกิดการเรียนรู้ การที่จะทำอะไรให้มันสมบูรณ์
100% ทางด้านวัตถุดิบทำได้แต่เราก็เอามาเป็นบทเรียนเหมือนกัน คือให้รู้ว่า
จะทำอะไรแต่ละอย่างมันไม่ได้มาโดยง่าย”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์ ,26 กุมภาพันธ์ 2551)

“ตอนนี้ยังไม่ได้เต็มประสิทธิภาพ 100% แต่ถ้าเท่าที่มองแล้วคือ 50%
เริ่มที่จะมีขึ้นมาแล้วเพราะว่าหลายๆ สิ่ง หลายๆ อย่างก็ไม่ได้ทำให้มันพลิกกลับ
เลยทีเดียว มันไม่เหมือนกับที่เราไปซื้อของแล้วได้ของมา”

(ครูสอนวิชาชีวคนที่1: สัมภาษณ์ ,14 มกราคม 2551)

“ผมตีเป็นเปอร์เซ็นต์ผมให้ 60% ยังไม่ 100% ยังไม่ 80% เพราะว่ามันต้องเขยิบๆ เพราะว่ามันไม่เหมือนกับการทำสวนหย่อม ทำสวนหย่อมคุณเอาต้นไม้มาวาง ออกดอก พอมีดอกแล้วก็จบ มันไม่ใช่ มันต้องค่อยๆ ทำ”

(ครูสอนวิชาชีวะคนที่ 2: สัมภาษณ์ ,22 มกราคม 2551)

“ผมว่า เขาก็ยังไม่เห็นความสำคัญอะไรมาก ก็ถือว่าครูอาจารย์คนไหนดูแลก็ดูแลไป ส่วนอาจารย์ที่เหลือที่เขาไม่ได้มีหน้าที่เขาก็ไม่ได้มาสนใจ จุดนี้เขาอาจจะมองว่าไม่ยากก้าวร่างกายงาน ในลักษณะที่ว่าวิทยาลัยมอบหมายใครไว้แล้วคนนั้นก็ทำ”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 2: สัมภาษณ์ ,23 มกราคม 2551)

จากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครูที่ได้จากการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ พบว่าในระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับครู (expect to see) ทั้ง 4 ข้อ และประกอบกับการศึกษาภาคสนามพบว่าในระดับนี้ ครูได้มีการดำเนินการและสนองตอบเกณฑ์การบ่งชี้ความก้าวหน้า ครบทั้ง 4 ข้อ และในส่วนของระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้นกับครู (like to see) ทั้ง 4 ข้อ มีการดำเนินการที่ชัดเจนเพียงสองข้อ คือ 1) เกิดการใช้พื้นที่เพื่อทำการเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ๆ ใช้สารเคมีกับพื้นที่ๆ ไม่ใช้สารเคมี 2) มีการเชื่อมโยงเข้ากับสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่โดยการสร้างเครื่องปรับอากาศน้ำในสาขาวิชาช่างไฟฟ้า และในส่วนของกรรวมกลุ่มเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานยังไม่มีที่ชัดเจนเพราะครูประจำโครงการยังคงใช้วิธีการพูดคุย ปรีกษาหารือกันเป็นบางคน ยังไม่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อสะท้อนความคิดเห็นต่างๆ ระหว่างครูประจำโครงการและครูสาขาวิชาต่างๆ ในส่วน ของระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (love to see) เป็นระดับที่จะเกิดขึ้นได้เมื่อโครงการประสบความสำเร็จอย่างสูงที่สุด ซึ่งจากการเกณฑ์ดังกล่าว 3 ข้อ ยังไม่พบการดำเนินการที่ชัดเจน แต่มีเพียงเกณฑ์ 1 ข้อที่อยู่ในช่วงการพัฒนา คือ เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ชุมชนและร่วมกับชุมชนเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานที่ได้รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ไปในวงกว้าง จาก การสัมภาษณ์และสังเกตพื้นที่ของโครงการ พบว่า การพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ชุมชนกำลังอยู่ในช่วงของการวางแผนและเตรียมการ โดยการเตรียมการได้มีการปรับสภาพพื้นที่เพื่อจัดสร้างบ้านพัก ในส่วนของการสร้างสนามเด็กเล่น และเพิ่มเลี้ยวสัตว์เข้าไปเช่น เลี้ยวแพะ เลี้ยวไก่ อยู่ในช่วงของการวางแผนเพื่อการเตรียมการรวมทั้งการสรรหางบประมาณเพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ตอนนี้ที่เราจะเพิ่มเติมก็คือ ในส่วนของตัวอย่างเรือนพักอาศัย ดอก สัตว์เลี้ยง ลานเสวนา เราก็คาดหวังว่าจะทำเป็นตัวอย่างถ้ามีใครมีที่ดินขนาดนี้ จะทำมาหากินอย่างไร แต่ไม่ได้หมายความว่าให้คนไปชุกบ่อเลี้ยงปลาเลี้ยงแพะ ปลูกข้าว ปลูกผัก อย่างนี้เสมอไป แต่จะบอกว่าถ้ามีที่ดินเพียงแค่นี้แล้วต้องการ ใช้ประโยชน์ เราควรจะแบ่งหรือจัดที่ดินอย่างไรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์ ,26 กุมภาพันธ์ 2551)

“แนวคิดก็คือน่าจะมีเศรษฐกิจพอเพียง ท่านอยากให้คือเย็นๆ สังเกตนะ ครับจะเห็นว่าตอนเย็นๆ จะมีเด็กแถวๆ นี้เข้ามาเล่นบอลมาก ท่านก็อยากเห็น ว่าสักวันหนึ่งให้คนในชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่อะไรมากที่สุดข้างในวิทยาลัย อยากให้มา นั่งเล่นตรงนี้ อยากให้ชุมชน ลูกเด็กเล็กแดง ผู้เฒ่าผู้แก่เข้ามาให้อาหารปลา”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 2: สัมภาษณ์ ,23 มกราคม 2551)

จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่ได้ลงฝึกปฏิบัติที่โครงการเกษตรสาธิต มีความคิดเห็นว่าคุณภาพพอใจต่อผลสำเร็จในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง จากการ สัมภาษณ์ผู้เรียนได้พบว่า ยังประสบปัญหาใน 2 ด้าน คือ 1) สภาพดินที่ไม่สมบูรณ์มีลักษณะเป็นดิน เปรี้ยว 2) การขาดแคลนอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำเกษตร เช่น จอบ เสียม บัวรดน้ำ รวมทั้ง ขาดการจัดเก็บดูแลเครื่องมืออย่างเป็นระบบ ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

“หนูให้ 50% หนูว่าน้ำมันยังไม่ค่อยพร้อม หนูอยากให้ดินมันดีกว่านี้ อยากให้เขาทำให้ความรู้เรื่องดินเพราะว่าดินแข็งมาก อยากได้อุปกรณ์เพิ่ม พวก จอบ เสียม”

(นักเรียนคนที่ 1: สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2551)

“ควรจัดหาซื้อเครื่องมือ เพราะว่าเครื่องมือไม่พอเท่าที่ควร เพราะว่า อย่างพวกจอบ เสียม เครื่องมือเขาจะซื้อให้อย่างละสิบบ้าง มันก็ไม่พอ บางครั้งใช้ แล้วมันก็ไม่เก็บเป็นที่เก็บทางก็ทิ้งกัน ผมอยู่ใกล้ผมก็ต้องมาเก็บ”

(นักเรียนคนที่ 5: สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551)

“มันยังไม่ค่อยเท่าไร มันยัง 50:50 อยู่นะ หนูว่านะพื้นที่มันยังเล็กไป แล้วที่คิดดูนะบ่อเป็นยั้งี้ แล้วตรงกลางบ่อเป็นแปลงเกษตรแต่ในความจริงแล้ว มันไม่ใช่ ถ้าสมมติว่าเป็นบ่อเลี้ยงปลาเขาก็น่าจะแบ่งไปเลยว่าเป็นบ่อเลี้ยงปลานะ ตรงนี้ทำนานะ ตรงนี้ปลูกต้นไม้ ตรงนี้ปลูกผักตรงนี้ทำแปลง มันจะดูดีกว่ายั้งี้แต่อย่างยั้งี้มันก็โอเคแล้ว เครื่องไม้เครื่องมือขนาดมาก ๆ เลย บางทีแบบว่าจะรดน้ำก็ต่อกันไปเกือบบรรดา คือพวกหนูเรียนรวมกับรุ่นน้องด้วยแล้ว แบบแบ่งหน้าที่กัน แล้วบักก็มี 6-7 อันเอง”

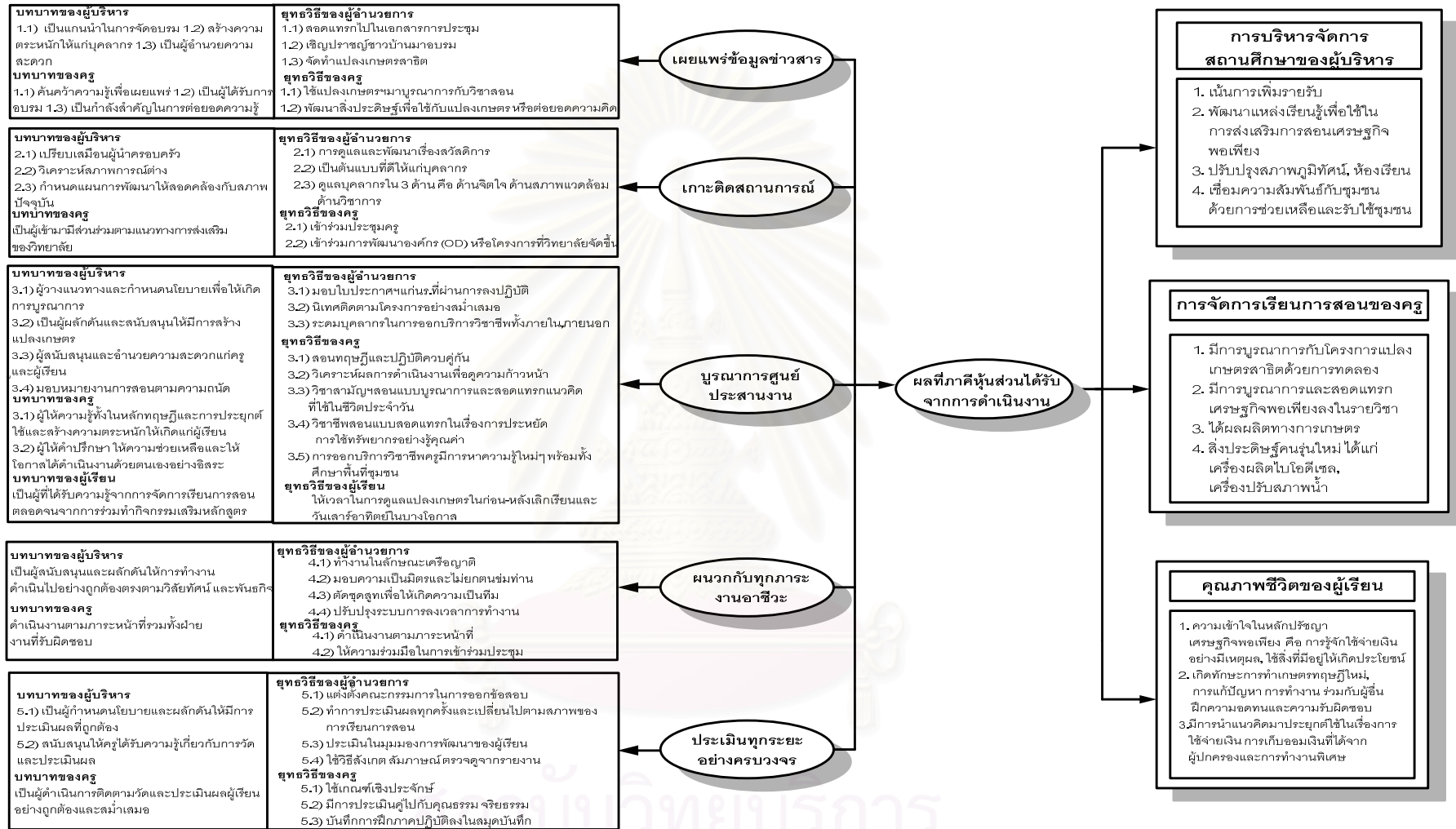
(นักเรียนคนที่ 6 สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551)

จากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียนที่ได้จากการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ พบว่าในระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน (expect to see) ทั้ง 3 ข้อ ประกอบกับการศึกษาภาคสนามนั้นพบว่า ผู้เรียนได้มีการดำเนินการและสนองตอบเกณฑ์การบ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับนี้เพียงสองข้อคือ 1) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขั้นตอนวิธีการในการปลูกพืชผัก การดูแลรักษา เรียนรู้ขั้นตอนการสร้างและแก้ไขปัญหาต่างๆ 2) ผู้เรียนให้ความร่วมมือในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง เกิดการมีส่วนร่วมที่มากขึ้นและในส่วนของการเกิดผลผลิตจากการดำเนินงาน เช่น พืชผัก ข้าวที่ออกรดอกออกผล และสัตว์น้ำ เจริญเติบโตมีการขยายพันธุ์ ยังไม่มีความชัดเจนเพราะสภาพดินแปลงเกษตรมีลักษณะเป็นดินเปรี้ยว ต้องใช้เวลาในการฟื้นฟู และทำนุบำรุงรักษาหน้าดินเนื่องมาจากที่ดินบริเวณนั้นขาดการดูแลสะสมมาเป็นเวลานาน ในส่วนของระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (like to see) ทั้ง 3 ข้อ มีการดำเนินการเพียงบางข้อและยังไม่เกิดความชัดเจน โดยในข้อที่ว่าผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากการขัดเกลาจิตใจโดยการดูแลสิ่งมีชีวิตส่งผลให้ผู้เรียนมีความอ่อนโยน ซึ่งในส่วนนี้จากการสัมภาษณ์พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ผู้เรียนบางคนเท่านั้นที่จะเกิดความตระหนักในการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สาเหตุของความแตกต่างนั้นมาจากสภาพครอบครัวของผู้เรียน ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งถ้าครอบครัวมีความเข้มแข็งแล้วก็จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้มแข็งทั้งในด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตด้วยเช่นกัน และเกิดการขัดเกลาจิตใจ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ครูมีความคิดเห็นที่ผู้เรียนในลักษณะของวิชาช่างส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานของความแข็งแกร่งด้านเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เพราะปกติจะต้องทำงานกับเครื่องจักรเป็นส่วนใหญ่ ถ้าได้มาดูแล รับผิดชอบสิ่งมีชีวิตสิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนมีจิตใจที่อ่อนโยนลงได้บ้างไม่มากนัก ในส่วนของระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (love to see) เป็นระดับที่จะเกิดขึ้นได้เมื่อโครงการประสบความสำเร็จอย่างสูงที่สุดประกอบด้วยเกณฑ์ 3 ข้อ โดยทั้ง 3 ข้อยังไม่พบการดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งจากเกณฑ์ข้อที่ 1 คือ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับครอบครัว และการดำเนินชีวิต ในประเด็นนี้ยังไม่มีการ

ดำเนินงานเพื่อติดตามอย่างชัดเจนเนื่องด้วยประเด็นดังกล่าวมีความละเอียดอ่อนและต้องใช้ความใกล้ชิดกับผู้เรียนในการกำกับติดตาม และเกณฑ์ข้อที่ 2 ผู้เรียนมีการส่งต่อหน้าที่ในการดูแลพื้นที่ให้แก่ผู้เรียนรุ่นหลังจากรุ่นสู่รุ่น โดยในส่วนนี้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนและครูผู้สอน พบว่า ยังไม่เกิดการดำเนินการส่งต่อภาระหน้าที่จากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง การดำเนินงานจะเป็นลักษณะแบบของแต่ละรุ่น เช่น ผู้เรียนระดับปวช.3 ได้ทำการพัฒนาแปลงผักกะเฉดจนเจริญงอกงาม เมื่อเรียนจบหลักสูตรก็ไม่ได้มีการมอบหมายภาระหน้าที่ หรือสะท้อนถึงปัญหาการทำงานในพื้นที่ดังกล่าวให้แก่รุ่นน้องได้รับรู้จากการดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวอาจจะส่งผลให้โครงการเกษตรยังไม่พัฒนาได้เต็มตามศักยภาพเท่าที่ควร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4.24 สรุปบทบาท ยุทธวิธี และผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง” ของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาที่ 2 วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาที่ 2 ซึ่งเป็นวิทยาลัยสารพัดช่าง ผู้วิจัยให้นามสมมติว่าวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง และการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง

ตอนที่ 2 บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วน

ตอนที่ 3 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท

ตอนที่ 4 ผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์

ตอนที่ 1 บริบทของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง (นามสมมติ)

วิทยาลัยการสารพัดช่างพอเพียง เป็นวิทยาลัยการอาชีวศึกษานานาชาติ ดำเนินการเรียนการสอนทั้งในหลักสูตรวิชาชีพ(ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลักสูตรเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ หลักสูตรแกนมัธยม หลักสูตรทวิภาคีและหลักสูตรระยะสั้น ตั้งอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ

ผู้วิจัยขอนำเสนอบริบทของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง ครอบคลุม 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ประวัติวิทยาลัย 2) สภาพทางกายภาพของวิทยาลัย 3) ข้อมูลพื้นฐานของวิทยาลัย 4) จำนวนนักเรียน 5) จำนวนบุคลากร 6) สภาพทั่วไปของชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประวัติของวิทยาลัย

วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเป็นสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2515 โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนสารพัดช่างนครหลวง” ใช้สถานที่เดิมของวิทยาลัยวิชาการก่อสร้าง ซึ่งอยู่ในบริเวณที่ดินของวัดเทพนารี ตั้งอยู่บนเนื้อที่ 6 ไร่ 1 งาน 61 ตารางวา มีการจัดการเรียนการสอน 3 ระดับ คือ 1) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 9 สาขาวิชา 2) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) 4 สาขาวิชา 3) หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นใช้เวลาเรียน 3-150 ชั่วโมง ภาคเรียนละ 2 รุ่น 15 สาขาวิชา

นอกจากนี้ยังจัดการเรียนการสอนแบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ร่วมกับสถานประกอบการและกลุ่มที่มีงานทำแต่ต้องการปรับวุฒิ ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ 5 สาขาวิชา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 9 สาขาวิชา รวมทั้งจัดหลักสูตรพิเศษตามโครงการพิเศษ

หลักสูตรอบรมทหารก่อนปลดประจำการ หลักสูตรเสริมวิชาชีพแกนมัธยม หลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น

รายละเอียดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผ่านมา

- ปี 2515 กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศตั้ง โรงเรียนสารพัดช่างนครหลวง สังกัดกองส่งเสริมอาชีพ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีอาคารเรียนเรือนไม้ 2 หลัง โรงฝึกงาน 3 ห้อง 1 หลัง หอประชุม 1 หลัง ห้องส้วม 1 หลัง
- ปี 2516 ดำเนินการปรับปรุงอาคารสถานที่ และเตรียมการจัดการเรียนการสอนโดยมีคณะครู-อาจารย์ รวม 19 คน เปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันเป็นรุ่นแรก 10 แผนกวิชา คือ ช่างวิทยุโทรทัศน์ ช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อมโลหะ ช่างไม้ครุภัณฑ์ ช่างตัดเสื้อสตรี ช่างตัดเสื้อผ้า ช่างเสริมสวย ช่างตัดผม บัญชี และพิมพ์ดีด รวมนักศึกษา 282 คน
- ปี 2518 เปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันเพิ่ม 2 แผนกวิชา ได้แก่ ช่างเครื่องยนต์ อาหาร-ขนมและระดับหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โดยรับนักเรียนจากวิทยาลัยจักรพงษ์ภูวนาท รวม 3 แผนกวิชา คือ ช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ ช่างเครื่องยนต์ จำนวนนักเรียน 154 คน
- ปี 2519 เปิดสอนแผนกวิชาช่างซ่อมนาฬิกา
- ปี 2520 เปิดสอนแผนกวิชาช่างทำเครื่องทำความเย็น
- ปี 2521 เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรช่างฝีมือ (ปชม.) เข้าเรียนเป็นเวลา 1 ปี (1,350 ชั่วโมง) รวม 5 แผนกวิชา คือ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ-โทรทัศน์ ช่างตัดเสื้อ-สตรี บัญชี และพิมพ์ดีด
- ปี 2524 เปิดสอน 2 หลักสูตร คือ 1. หลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน สาขาช่างเครื่องยนต์เล็กและมอเตอร์ไซด์ ใช้เวลาเรียน 225 ชั่วโมง 2. หลักสูตรช่างฝีมือทดแทนช่างก่อสร้างประเภทก่ออิฐ งานปูนเรียนในโรงเรียน 2 เดือนแล้วส่งไปฝึกงานในสถานประกอบการ 6 เดือน รวม 8 เดือน
- ปี 2526 ก่อสร้างอาคารเรียนและปฏิบัติการ 6 ชั้น จำนวน 1 หลัง
- ปี 2529 ได้รับการคัดเลือกให้เป็น “สถานศึกษาเร่งรัดพัฒนาดีเด่น”
- ปี 2530 เปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันใช้เวลาเรียน 225 ชั่วโมง 3 แผนกวิชา คือ ออกแบบเสื้อ ศิลปประดิษฐ์ ช่างซ่อมจักร
- ปี 2531 ได้รับการคัดเลือกให้เป็น “สถานศึกษาดีเด่น” ของกรมอาชีวศึกษา

- ปี 2532 ก่อสร้างอาคารเรียนและปฏิบัติการ 4 ชั้น จำนวน 1 หลัง
- ปี 2535 เปลี่ยนชื่อเป็น “วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง (นามสมมติ)” ได้เป็น “สถานศึกษาดีเด่นรางวัลพระราชทาน” ระดับการศึกษาวิชาชีพเปิดสอนวิชาคอมพิวเตอร์
โปรแกรม 1. คอมพิวเตอร์กับงานสำนักงาน เวลาเรียน 75 ชั่วโมง 2. การใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดีเบล ทรี พลัส เวลาเรียน 75 ชั่วโมง 3. การใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โลตัส 1-2-3 เวลาเรียน 75 ชั่วโมง
- ปี 2537 ก่อสร้างอาคารพลตที่พักรถโรงเรียน 4 ชั้น 1 หลัง เปิดสอนสอนเพิ่มอีก 2 หลักสูตร คือ
1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ใช้เวลาเรียน 3ปี เปิดสอน 3 แผนก วิชา คือ ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างยนต์
2. หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น วิชาช่างซ่อมตัวถังและสีรถยนต์ ใช้เวลาเรียน 450 ชั่วโมง เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างกรมอาชีวศึกษากับบริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด
- ปี 2538 ก่อสร้างอาคารเรียนและปฏิบัติการ 4 ชั้น 1 หลัง
- ปี 2541 เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) รวม 2 สาขาวิชา คือ พาณิชยกรรม กลุ่มงานสำนักงาน สำหรับคนตาบอด การโรงแรม (ทวิภาคี) และปวช. สะสมหน่วยกิต คือ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์ พาณิชยกรรม สาขาคอมพิวเตอร์
ก่อสร้างอาคารเรียนและปฏิบัติการ 1 หลัง
- ปี 2545 เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เพิ่มอีก 1 สาขางาน คือ สาขางานตัวถังและสีรถยนต์ คอมพิวเตอร์ และเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง (ปวส.) เพิ่มอีก 1 สาขา คือ สาขาวิชาการตลาด
- ปี 2548 1) เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง (ปวช.) เพิ่มอีก 1 สาขางานคือ สาขางานการขาย 2) เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง (ปวส.) เพิ่มอีก 3 สาขางานคือ สาขางานเทคนิคยานยนต์ สาขาวิชาติดตั้งไฟฟ้า สาขางานเทคนิคคอมพิวเตอร์ 3) จัดการเรียนการสอน รูปแบบเทียบโอนประสบการณ์ร่วมกับสถานประกอบการและกลุ่มผู้ที่มีงานทำต้องการปรับวุฒิ ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 4 สาขางาน คือสาขางานธุรกิจค้าปลีก อุตสาหกรรมเสื้อผ้า การโรงแรม ตัวถังและสีรถยนต์ และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง (ปวส.) 4 สาขางาน คือ อุตสาหกรรมเสื้อผ้า เทคโนโลยีสำนักงาน ธุรกิจค้าปลีกซูเปอร์เซนเตอร์ ธุรกิจ ค้าปลีกทั่วไป

- ปี 2549
- 1) จัดการเรียนการสอน รูปแบบเทียบโอนประสบการณ์ร่วมกับสถานประกอบการ และกลุ่มผู้ที่มีงานต้องการปรับวุฒิ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เพิ่มอีก 6 สาขางาน คือ สาขางานเทคนิคการผลิตเครื่องนุ่งห่ม สาขางานคอมพิวเตอร์กราฟิกส์ สาขางานเทคนิคยานยนต์ สาขาวิชาติดตั้งไฟฟ้า สาขางานเทคนิคคอมพิวเตอร์ สาขางานระบบภาพและเสียง
 - 2) โครงการความร่วมมือระหว่างมูลนิธิพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย เพื่ออบรมพัฒนาบุคลากรด้านอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มในกับสถานประกอบการ และครู-อาจารย์ในสาขาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้บริการสนับสนุนการใช้งานเครื่องมืออุปกรณ์แก่สถานประกอบการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเสื้อผ้า

2. สภาพทางกายภาพของวิทยาลัย

วิทยาลัยการสารพัดช่างพอเพียงเป็นวิทยาลัยขนาดกลาง สถาปนการอาชีวศึกษามหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในการคมนาคมเพื่อเดินทางไปวิทยาลัยสามารถทำได้ 2 ทาง คือ 1) ทางรถโดยสารประจำทาง จำนวน 5 สาย มีทั้งรถโดยสารธรรมดา และปรับอากาศ ระยะทางจากหน้าปากทางที่จะต้องลงรถจนถึงวิทยาลัย มีระยะทางประมาณ 100 เมตร 2) ทางเรือ โดยนั่งเรือด่วนธรรมดาไม่มีธงมาลงท่าหน้าวัดเทพนารี ซึ่งวิทยาลัยจะอยู่ห่างจากท่าเรือประมาณ 400 เมตร

วิทยาลัยการสารพัดช่างพอเพียงประกอบด้วยสิ่งปลูกสร้างและอาคารเรียนทั้งหมด 4 หลัง ได้แก่ อาคารเรียนและปฏิบัติการ รวม 4 อาคาร แบ่งเป็นห้องเรียนทั้งสิ้น 41 ห้อง ห้องปฏิบัติการทางภาษา 40 ที่นั่ง 2 ห้อง ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ 6 ห้อง (คอมพิวเตอร์ 89 เครื่อง) ห้องสมุด และลานกีฬา เอนกประสงค์ โดยมีรายละเอียดของพื้นที่ใช้สอยแต่ละอาคาร ดังนี้

อาคาร 1 อาคารเรียนและปฏิบัติการ 6 ชั้น พื้นที่ใช้สอย 4,000 ตารางเมตร

ชั้น 1 ห้องทะเบียน และห้องพัสดุกลาง

ชั้น 2 สำนักงานฝ่ายบริหารทรัพยากร, ฝ่ายพัฒนาการศึกษา

ชั้น 3-5 สาขางานคอมพิวเตอร์ธุรกิจ

ชั้น 6 ห้องประชุมเทพนารี

อาคาร 2 เป็นอาคารเรียนสำหรับหลักสูตรระยะสั้น 4 ชั้นพื้นที่ใช้สอย 1,920 ตารางเมตร

อาคาร 3 อาคารเรียนและปฏิบัติการ 4 ชั้นพื้นที่ใช้สอย 1,920 ตารางเมตร

ชั้น 1 สำนักงานวิชาการ, ห้องสมุด, ห้อง Self Access, ห้องกิจกรรม

และห้องประชุม E-Multimedia

ชั้น 2-3 สาขางานไฟฟ้ากำลัง

ชั้น 4 สาขางานอิเล็กทรอนิกส์

อาคาร 4 อาคารเรียนและปฏิบัติการ 5 ชั้นพื้นที่ใช้สอย 4,000 ตารางเมตร

ชั้น 1 สาขางานยานยนต์

ชั้น 2 สาขางานเชื่อมโลหะ

ชั้น 3 สาขางานเครื่องมือกล และเทคนิคพื้นฐาน

ชั้น 4 พื้นที่การเรียนของสาขาวิชาสามัญสัมพันธ์

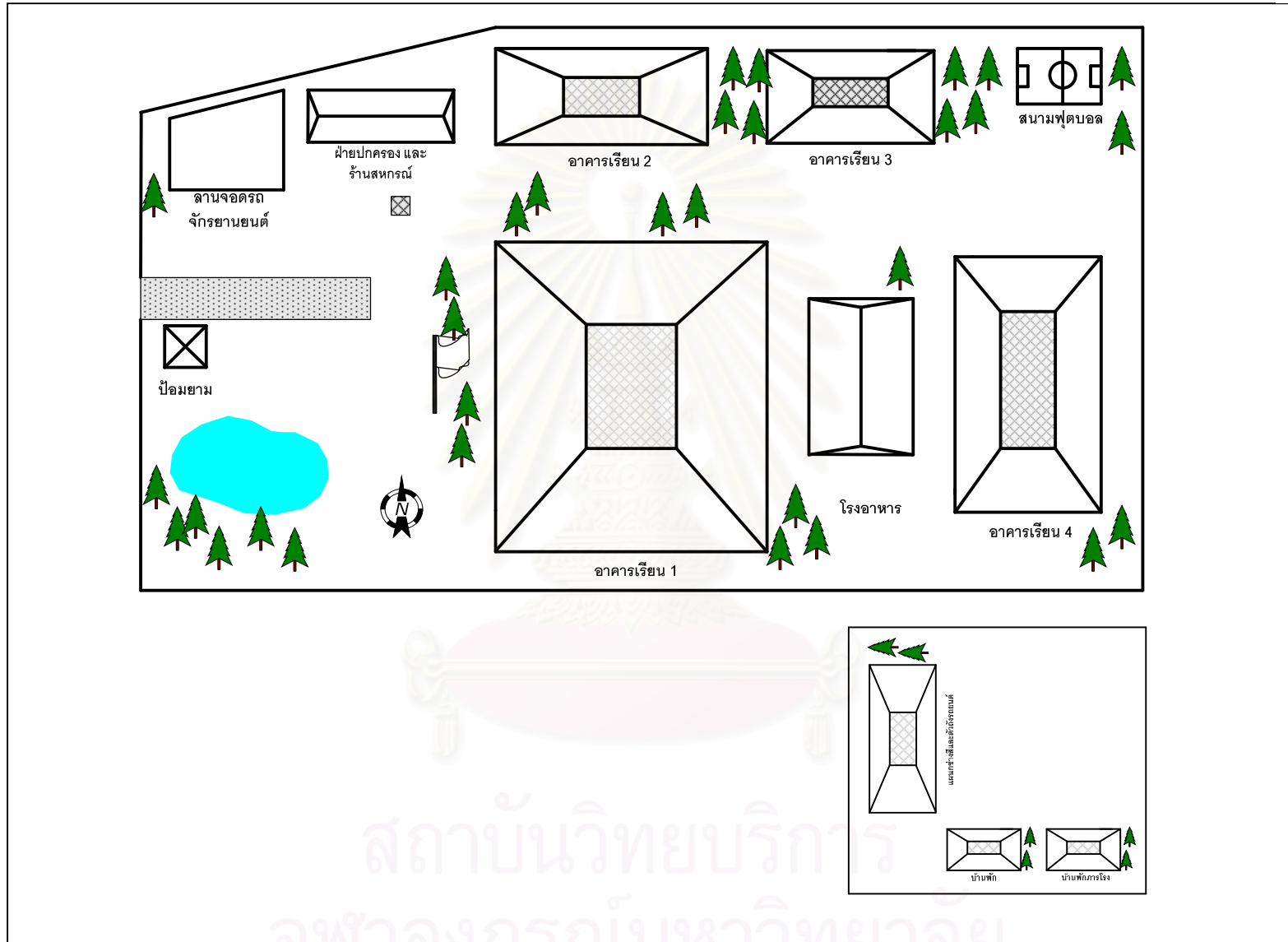
ชั้น 5 พื้นที่เรียนของสาขางาน การขาย การตลาด สาขางานสำนักงาน (สำหรับผู้

พิการทางสายตา)

ในส่วนสาขางานแผนกเทคโนโลยีสีรถยนต์จะอยู่ด้านนอกของวิทยาลัยเป็นอาคารชั้นเดียว อยู่ในพื้นที่ของอาคารพักอาศัยของผู้เรียนพิการ และเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัย และนอกจากนี้ยังมีพื้นที่สนับสนุนการเรียนการสอนอื่นๆ ได้แก่ 1) ลานเอนกประสงค์หน้าเสาธง 2) โรงจอดรถ 4) ที่พักรหน้าอาคาร 1 และอาคาร 3 5) โรงอาหาร 6) สนามฟุตบอล

จากการสังเกตสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัยพบว่า พื้นที่ใช้สอยของวิทยาลัยมีไม่มากแต่สามารถจัดสรรการใช้พื้นที่ได้อย่างคุ้มค่า และในขณะที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลทางวิทยาลัยดำเนินการก่อสร้างเพื่อทำทางเชื่อมระหว่างอาคาร 1 และอาคาร 2 เพื่อให้ผู้เรียนพิการสามารถที่จะไปเรียนในหลักสูตรระยะสั้นได้ โดยผู้พิการสามารถที่จะขึ้นลิฟท์ที่อาคาร 1 แล้วก็เดินทางผ่านทางเชื่อมไปยังอาคาร 2 ได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 5.1 แผนผังวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง

3. ข้อมูลพื้นฐานของวิทยาลัย

3.1 วิสัยทัศน์

วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง ได้มุ่งจัดการศึกษาด้านวิชาชีพที่หลากหลาย ได้มาตรฐานให้กับประชาชน และผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึง

3.2 ปรัชญา

การศึกษาเพื่ออาชีพและการครองตนในสังคม

3.3 พันธกิจ

- 1) จัดการศึกษาระดับวิชาชีพที่หลากหลาย
- 2) จัดการศึกษาระดับวิชาชีพอย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน
- 3) พัฒนาสังคมและบริการชุมชน
- 4) สร้างผู้ประกอบการใหม่
- 5) วิจัย พัฒนา ถ่ายทอดเทคโนโลยี สร้างสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมให้สามารถแข่งขันในระดับชาติได้

6) พัฒนาบุคลากรและสนองการปฏิรูประบบราชการ

3.4 หลักสูตรที่เปิดสอน และ โครงสร้างหลักสูตร

วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเปิดสอนโดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ.2538 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2545 ปรับปรุง 2546 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. 2540 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. 2546 และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) รูปแบบอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และสะสมหน่วยกิต ในสาขางานยานยนต์ สาขางานตัวถังและสีรถยนต์ สาขางานติดตั้งไฟฟ้า สาขางานอิเล็กทรอนิกส์ สาขางานคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขางานสำนักงาน (สำหรับคนพิการทางสายตา) สาขางานการโรงแรม และจัดการเรียนการสอนรูปแบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ในสาขางานตัวถังและสีรถยนต์ สาขางานธุรกิจค้าปลีก สาขางานอุตสาหกรรมเสื้อผ้า สาขางานการโรงแรม

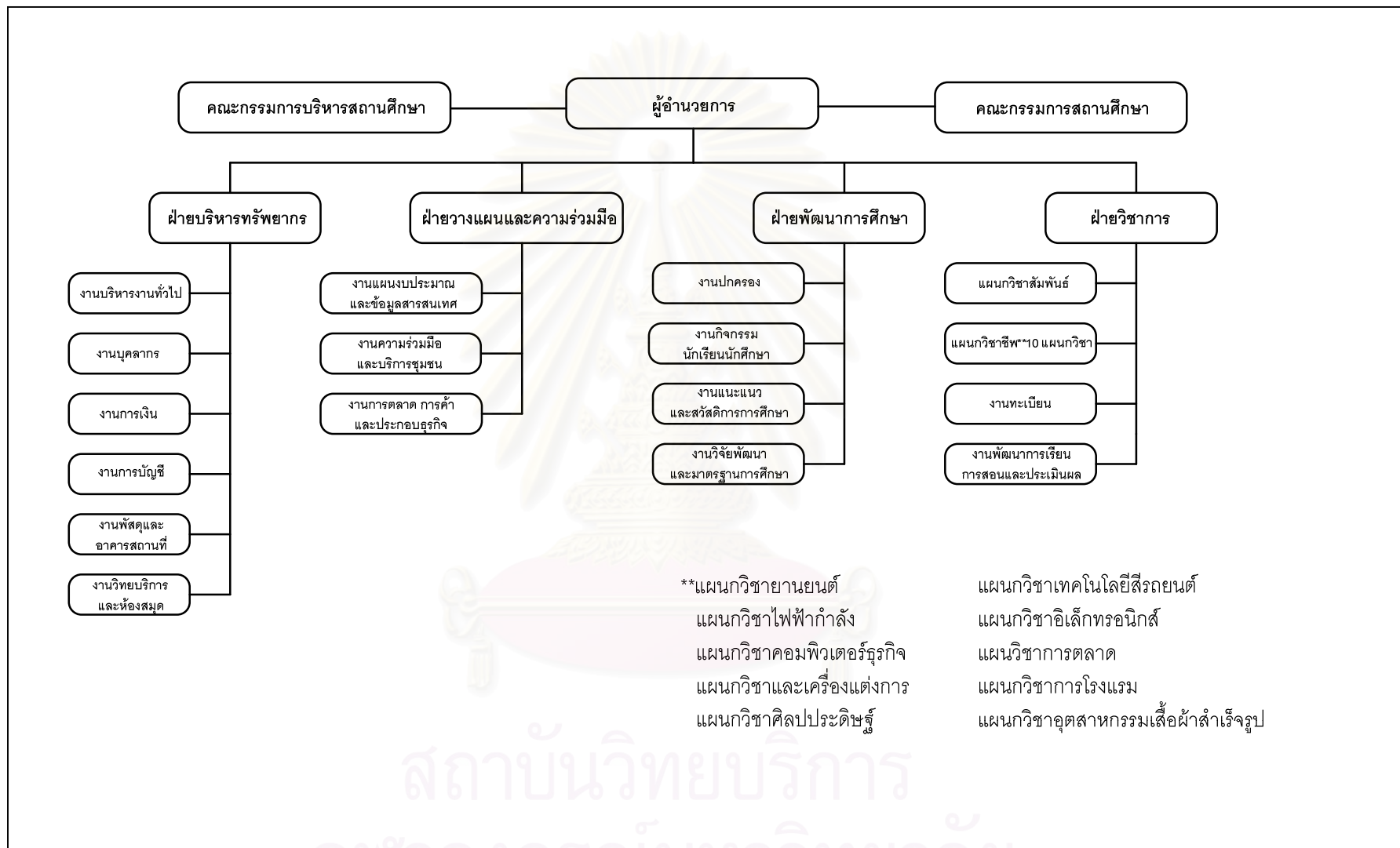
2) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ภาคค่ำในสาขาวิชาการตลาด สาขาวิชาเทคนิคยานยนต์ สาขาวิชาติดตั้งไฟฟ้า สาขาวิชาเทคนิคคอมพิวเตอร์ และจัดการเรียนการสอนรูปแบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ในสาขาวิชาอุตสาหกรรมเสื้อผ้า สาขาวิชาเทคโนโลยีสำนักงาน สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีกซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีกทั่วไป

3) หลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ใช้เวลาเรียนตั้งแต่ 30 – 225 ชั่วโมง จัดการเรียนการสอนภาคเรียนละ 2 รุ่น (4 รุ่น/ปีการศึกษา) โดยใช้เวลาเรียนรุ่นละประมาณ 2 ½ เดือน ในสาขาวิชาช่างยนต์ ช่างไฟฟ้ากำลัง ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างเครื่องทำความเย็นและปรับอากาศ ช่างตัดเสื้อสตรี ช่างตัดเสื้อชาย ช่างเสริมสวยและตัดผมชาย อาหาร-ขนม บัญชี พิมพ์ดีด คอมพิวเตอร์ ศิลปประดิษฐ์ ภาษาอังกฤษ ช่างซ่อมตัวถังรถยนต์ ช่างซ่อมสีรถยนต์ (หลักสูตรโตโยต้า)

นอกจากนี้ยังจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพิเศษตามโครงการพิเศษ หลักสูตรโครงการ 9+1, 12+1 หลักสูตรตามโครงการ 108 อาชีพ หลักสูตรอบรมทหารก่อนปลดประจำการ หลักสูตรเสริมวิชาชีพแกนมัธยม และหลักสูตรอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายหรือจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 5.2 โครงสร้างการบริหารสถานศึกษา

4. จำนวนนักเรียน

วิทยาลัยสารพัดช่างพ่วงเพียงเป็นวิทยาลัยขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 1,289 คน มีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 จำนวนนักเรียนจำแนกตามหลักสูตรประเภทวิชา และระดับชั้น ประจำปีการศึกษา 2550

หลักสูตรและประเภทวิชา	ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550							รวมทั้งสิ้น
	ปวช.				ปวส.			
	ปี 1	ปี 2	ปี 3	รวม	ปี 1	ปี 2	รวม	
ประเภทวิชาอุตสาหกรรม								
สาขาวิชาเครื่องกล	47	66	61	174	34	20	54	228
สาขาวิชาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	39	40	61	140	75	61	136	276
ประเภทวิชาพาณิชยกรรม								
สาขาวิชาพาณิชยกรรม	35	15	37	87	123	24	140	227
ประเภทวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว								
สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว	-	10	15	25	-	-	-	25
ประเภทวิชาคหกรรม								
สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม	-	-	5	5	6	2	8	13
รวมทั้งสิ้น	121	131	179	431	238	107	338	769

ตารางที่ 5.2 จำนวนนักเรียน-นักศึกษา ระบบปกติ (ปวช.และ ปวส.) ประจำปีการศึกษา 2550

ระบบปกติ				
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	รวม
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวช.	121	131	179	431
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวส.	238	107	-	338
รวม	359	238	179	769

ตารางที่ 5.3 จำนวนนักเรียน-นักศึกษา เทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ประจำปีการศึกษา 2550

ระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์					
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	รวม
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวช.	87	17	13	-	117
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวส.	230	149	24	-	403
รวม	317	166	37	-	520

5. จำนวนบุคลากร

วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงมีจำนวนบุคลากรทั้งหมด 89 คน มีผู้บริหาร 5 คน โดยเป็นผู้ช่วยการวิทยาลัย 1 คน รองผู้ช่วยการ 4 คน ข้าราชการครู 37 คน อาจารย์ประจำ 1 คน พนักงานราชการ 7 คน อาจารย์อัตราจ้าง 11 คน บุคลากรสายสนับสนุน 28 คน จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด ดังนี้

ตารางที่ 5.4 จำนวนบุคลากรของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงประจำปีการศึกษา 2550

ประเภท/ตำแหน่ง	จำนวน				
	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ป.โท	ป.เอก	รวม
1. ผู้บริหารสถานศึกษา					
ผู้ช่วยการ/รองผู้ช่วยการ	-	1	4	-	5
2. ผู้สอน					
ข้าราชการครู	2	25	10	-	37
ลูกจ้างประจำ	1	-	-	-	1
ลูกจ้างชั่วคราว	5	6	-	-	11
พนักงานราชการ	-	5	2	-	7
3. บุคลากรสายสนับสนุน					
เจ้าหน้าที่	25	3	-	-	28
รวมทั้งสิ้น	33	40	16	-	89

6. สภาพทั่วไปของชุมชน

เขตบางพลัดมีพื้นที่ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มภาคกลางบนฝั่งแม่น้ำพระยา มีเนื้อที่ 11.36 ตร.กม. แบ่งเป็น 4 แขวง ได้แก่ แขวงบางยี่ขัน (พื้นที่ประมาณ 2.886 ตร.กม.) แขวงบำหรุ (พื้นที่ประมาณ 2.332 ตร.กม.) แขวงบางพลัด (พื้นที่ประมาณ 3.296 ตร.กม.) แขวงบางอ้อ (พื้นที่ประมาณ 3.846 ตร.กม.)

ทิศเหนือ จรดอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ทิศตะวันออก จรดแม่น้ำเจ้าพระยา

ทิศใต้ จรดถนนสมเด็จพระปิ่นเกล้า ต่อเขตบางกอกน้อย

ทิศตะวันตก จรดถนนบรมราชชนนี ต่อเขตบางกอกน้อย

อดีตพื้นที่มีทั้งสวนและป่าหนาแน่น แต่ปัจจุบันมีการปลูกสร้างอาคาร บ้านเรือน และถนน ตระกชชยมากจนเกือบจะไม่มีสภาพของสวนและป่าอีกต่อไป

เขตบางพลัดเป็นเขตเมืองมีจำนวนประชากร 116,271 คน อาศัยอยู่หนาแน่นเฉลี่ย 10,235 คน/ตร.กม. ประกอบด้วย บ้านจำนวน 35,943 หลัง ที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์ จำนวน 453 แห่ง สถานประกอบการที่ได้รับอนุญาต จากกรุงเทพมหานคร 870 แห่ง โรงงาน 285 แห่ง สถานีบริการน้ำมัน เชื้อเพลิง 16 แห่ง สถานีบริการก๊าซปิโตเลียมเหลว 3 แห่ง สถานีบริการ 38 แห่ง หน่วยงานราชการและ รัฐวิสาหกิจ 10 แห่ง โรงเรียน 28 แห่ง สถานีตำรวจนครบาล 4 แห่ง โรงพยาบาล 4 แห่ง ศูนย์บริการ สาธารณสุข 31 จำนวน 1 แห่ง ชุมชน 39 ชุมชน แขวงบางยี่ขัน (10 ชุมชน) แขวงบางบำหรุ (10 ชุมชน) แขวงบางพลัด (13 ชุมชน) แขวงบางอ้อ (4 ชุมชน) คลอง 39 คลอง (อยู่ในความรับผิดชอบของสำนัก การระบายน้ำ 9 คลองและสำนักงานเขตดูแล 30 คลอง)

รายได้จากการจัดเก็บภาษีประจำปีงบประมาณ 2546 เป็นเงิน 80,348,303 บาท (ประมาณ การ 75,500,000 บาท) ปริมาณขยะที่เก็บได้ในปี 2546 จำนวน 71,258 ตัน

ปัจจุบันพื้นที่เขตบางพลัดถูกจัดให้เป็นที่ดินประเภทมีประชากรหนาแน่นมาก สภาพการณ์นี้ คาดว่าในอีกระยะ 3 ปี ข้างหน้า (พ.ศ. 2548 - 2550) จะทำให้เกิดผลตามมา คือ ระบบนิเวศน์เมือง เสื่อมโทรม ขยะที่เพิ่มพูน ระบบน้ำเสีย อากาศที่เป็นมลพิษและฝุ่นละอองเพิ่มขึ้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษจะมีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่เขตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ศักยภาพในการพัฒนาเป็นย่านที่พักอาศัยกลางใจเมือง ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ เจ้าพระยา มีคูคลองจำนวนมาก มีเครือข่ายองค์กรชุมชนเข้มแข็ง โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การคมนาคม การศึกษาและสิ่งแวดล้อมที่ดีมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพต่อการ พัฒนา แหล่งการเรียนรู้/สถานที่สำคัญในชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ 1) วัดเทพนารี 2) วัดเทพากร 3) วัดภาณุรังสี 4) โรงเรียนวัดเทพากร 5) โรงเรียนบูรณวิทย์ 6) โรงเรียนพิมลวิทย์

ตอนที่ 2 บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วน

จุดเริ่มต้นของการน้อมนำหลักเข้าสู่วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง สืบเนื่องมาจากวิสัยทัศน์ของวิทยาลัยที่ว่า มุ่งจัดการศึกษาด้านวิชาชีพที่หลากหลาย ได้มาตรฐานให้กับประชาชนและผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึง จะเห็นได้ว่าวิทยาลัยมีความตระหนักและเห็นความสำคัญแก่ผู้ด้อยโอกาสมาตั้งแต่ต้น วิทยาลัยจึงมุ่งที่จะจัดหลักสูตรให้มีความหลากหลายและสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง และประกอบกับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีโอกาสพัฒนาตนเองไปสู่การมีอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีจะต้องรู้จักการใช้ชีวิตโดยยึดหลัก จะเห็นได้ว่าวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเน้นในส่วนของ การให้ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้จริง ดังนั้นในการประกอบอาชีพให้มีความเจริญก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จจะต้องมีหลักยึด ซึ่งทางวิทยาลัยได้เล็งเห็นความสำคัญในจุดนี้จึงได้เกิดการขับเคลื่อนหลักเข้าสู่วิทยาลัย โดยในปีที่ 2549 ทางวิทยาลัยได้จัดโครงการออมเงิน โดยเชิญเจ้าหน้าที่จากไทยธนาคาร ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับปากทางเข้าวิทยาลัยซึ่งใกล้กับวิทยาลัยมากที่สุด มารับเปิดบัญชีออมทรัพย์ โดยภาพรวมสามารถเปิดบัญชีออมทรัพย์ได้ประมาณ 100 กว่าเล่ม แต่ทว่าผู้เรียนยังไม่ได้ให้ความสนใจในการออมเงิน และประกอบกับขาดบุคลากรที่กำกับ ติดตามโครงการดังกล่าว เนื่องจากภาระงานของครูที่มีจำนวนมากรวมทั้งผู้เรียนยังขาดความตระหนักในเรื่องของการออมเงิน ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

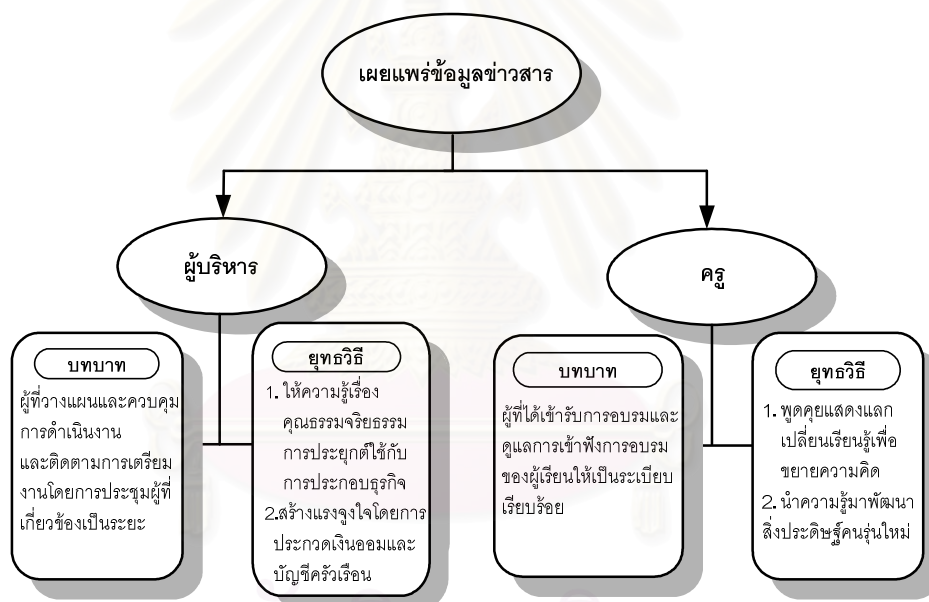
“สำหรับเรานะเศรษฐกิจพอเพียงมันทำอะไรไม่ได้มากนักนะ แต่ว่าเราอย่างเมื่อปีที่แล้วเรามีการออม เปิดสมุดออม แต่ปีนี้อย่างไม่ได้เปิดนะเด็กนักเรียนใหม่นั้นคือจุดเริ่มต้น คือเรื่องการ เราเริ่มประชาสัมพันธ์เราเริ่มจากการออมในตรงจุดนี้วิชาการเขาอยู่ ในส่วนของผมเนี่ยผมก็จะพูดหน้าแถวเรื่องการออม การพานักเรียนไปออม พาธนาคารมาเปิดสมุดออม เมื่อปีที่แล้วเราเปิดสมุดออมไปได้ประมาณ 100 กว่าเล่มนะ รวมแล้ว 100 กว่าคน แล้วเราก็ให้เด็กไปฝากบางที่ก็ฝากบางที่ก็ไม่ฝาก สมุดบัญชีก็ไม่เคลื่อนไหวเลย จิงๆ แล้วมันต้องทำต่อเนื่อง แต่เราไม่มีคนทำต่อเนื่องให้เพราะคนแต่ละคนสอนก็เยอะ ภาระที่หนักที่สุดก็คือปวดหัวกับเด็กทะเลาะเบาะแว้งกัน เด็กในกรุงเทพไม่ต้องทำอะไรทะเลาะเบาะแว้งกัน บางครั้งเราไปดูเด็กที่เกเรมากๆ เด็กดีก็เสียนะ เราต้องดูแลเด็กดีให้มากขึ้นกว่าเดิมเราต้องส่งเสริมเขาด้วย ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาการศึกษา: สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2551)

บทบาทการดำเนินงานและยุทธวิธีต่างๆ ที่ภาคีหุ้นส่วนได้ใช้ในการส่งเสริม ผู้วิจัยได้ยึดหลักแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง” ซึ่งเป็นมาตรการในการขับเคลื่อนของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัย ดังนั้นเพื่อให้เห็นลำดับขั้นที่ชัดเจนผู้วิจัยจะขอนำเสนอตามลำดับขั้นของกรอบแนวคิด ดังต่อไปนี้

2.1 เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

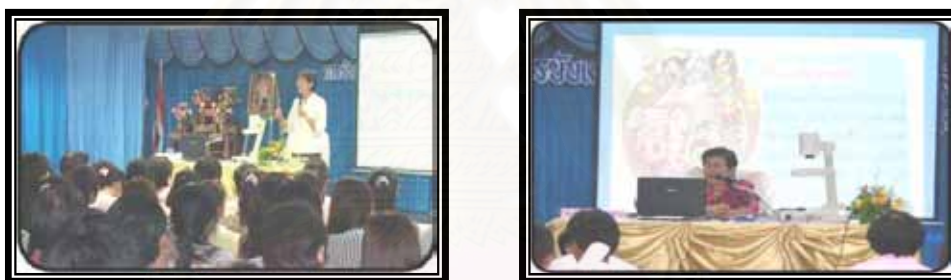
ภาคีหุ้นส่วนที่มีบทบาทในการเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างความเข้าใจในหลักการ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอนโดยแต่ละภาคีมียุทธวิธีที่ใช้ในการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักที่แตกต่างกันไปตามบทบาทการดำเนินงานของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงภาพรวมของบทบาทและยุทธวิธีที่ภาคีหุ้นส่วนได้นำมาใช้ในด้านนี้ ดังแสดงได้ตามภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5.3 บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

จากภาพที่ 5.3 จะเห็นได้ว่าในแต่ละภาคีหุ้นส่วนนั้นมีการเลือกใช้ยุทธวิธีที่แตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมายในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองมาตรการในด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยการดำเนินงานต่างๆ ของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงในการเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างความเข้าใจในหลักการให้แก่คณะครู บุคลากรและผู้เรียนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างความเข้าใจในหลักการ วิทยาลัยใช้รูปแบบของการจัดอบรมให้ความรู้ในหลัก โดยได้เชิญหัวหน้าโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มาทำบรรยายในวันที่ 24 มิถุนายน ช่วงเช้า 9.00-12.00 น โดยมีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 392 คน จำแนกออกเป็น ครูและบุคลากรจำนวน 84 คน นักเรียนระดับปวช.จำนวน 242 คน นักเรียนระดับปวส.จำนวน 9 คน และนักศึกษาระยะสั้น 57 คน จะเห็นได้ว่าผู้เข้าอบรมโดยส่วนใหญ่เป็นครู/บุคลากร และนักเรียนในระบบปกติ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารโครงการพบว่า ทางวิทยาลัยจะเน้นการขับเคลื่อนภายในวิทยาลัยก่อนเพื่อเป็นกลไกเริ่มต้นในการนำหลักไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของครู และผู้เรียน ซึ่งตามเป้าหมายเชิงปริมาณในโครงการที่ปรากฏ เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณที่แท้จริงพบว่า จำนวนครูและบุคลากรที่มาอบรมมีจำนวนน้อยกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ นักเรียน นักศึกษาระดับปวช. และปวส.และนักศึกษาระยะสั้นที่มาอบรมมีจำนวนที่มากกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในรายละเอียดของโครงการ ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคลากรในวิทยาลัยดังนี้

ภาพที่ 5.4 บรรยายภาคกิจกรรมการอบรมหลัก

“ได้มีการฝึกอบรมเพื่อสร้างจิตสำนึกแล้วก็เป็นการปลูกฝังให้บุคลากรในวิทยาลัยได้ตระหนักถึงการดำเนินชีวิตภายใต้การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นกับบุคลากรทุกคนไม่ว่าจะเป็นครู เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง พนักงานขับรถ รวมทั้งนักศึกษาทุกๆ ระบบในวิทยาลัย ทั้งในระบบ นอกกระบบ แล้วก็ตามอัธยาศัยนะคะ เป็นการอบรมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและทำให้คนได้เข้าใจถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและชีวิตการทำงาน การศึกษาเล่าเรียนได้อย่างไม่ยุ่งยากนะคะ”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

“ที่อบรมเพิ่มเนี่ยนะก็เป็นเหมือนว่าเป็นการกระตุ้นให้ทุกคนหันมาเข้าใจในเรื่องของหลักการเรื่องของเนื้อหารายละเอียดเพื่อให้มันสอดคล้องกับโครงการของในหลวง จริงๆแล้วผมคิดว่าทุกคนที่ดำรงชีวิตอยู่ได้ก็ใช้หลักตรงนั้นอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าไม่มีกฎ ไม่มีเกณฑ์ ไม่มีหลักการ แต่พอเราเข้าไปฟังปุ๊บ อ้อที่เราความพอของเราเนี่ยคืออะไร ความมีเหตุมีผลคืออะไรมันก็คือตัวที่เราทำอยู่”

(ครูสอนวิชาชีวิตคนที่ 1: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

“ผมเข้าฟัง ก็คิดว่ามันก็ดีเพราะมันเป็นแรงจูงใจให้เราทำสิ่งที่พอเพียง”

(นักเรียนพิการคนที่ 1: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้ที่วางแผนและควบคุมการดำเนินการอบรมทั้งหมด พร้อมทั้งติดตามการเตรียมงานโดยการประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นระยะเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน จากการสัมภาษณ์ พบว่า ยุทธวิธีที่ใช้ในการเผยแพร่ความรู้มี 2 แนวทาง คือ 1) ไม่ได้ใช้วิธีการการให้ความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีการให้ความรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นเงื่อนไขหนึ่งในหลัก และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบธุรกิจ 2) สร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความตระหนักโดยจัดการประกวดเงินออม และบัญชีครัวเรือนในสิ้นสุดภาคการศึกษา โดยทั้ง 2 แนวทางมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การให้ความรู้เรื่องคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในรูปของโครงการอบรม คุณธรรมนำความรู้ วิทยากรที่มาบรรยายคือ ท่านเจ้าอาวาสจากวัดเทพาภร และประธานกรรมการสถาบันส่งเสริมภูมิปัญญาเพื่อสังคม ดังภาพที่ 5.5

ภาพที่ 5.5 บรรยายภาคกิจกรรมการอบรมคุณธรรมนำความรู้

การประยุกต์ใช้หลักสูตรการประกอบธุรกิจ อยู่ในรูปของโครงการจัดองค์ความรู้ในการสร้างผู้ประกอบการใหม่ สาเหตุที่วิทยาลัยจะต้องให้ความรู้ในส่วนนี้เนื่องมาจากวิทยาลัยสารพัดช่าง

พอเพียงเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพให้ประชาชนพร้อมทั้งจัดการองค์ความรู้ให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและอาชีพอิสระเพราะฉะนั้นผู้ที่ประกอบอาชีพไม่ว่าจะเป็นอาชีพใดๆ ก็ตามต้องมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อที่จะสามารถประกอบอาชีพได้อย่างประสบผลสำเร็จและตั้งอยู่บนความสุจริต โดยรายละเอียดในการให้ความรู้ประกอบด้วยความรู้ในการเขียนแผนธุรกิจทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ พร้อมทั้งความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยยึดหลัก

ทางวิทยาลัยยังได้รับความอนุเคราะห์จากเขตบางพลัดโดยการมอบหนังสือชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริและกระปุกออมสินให้แก่ทางวิทยาลัย มาจำนวนหนึ่งเพื่อแจกให้แก่คณะครู บุคลากร และผู้เรียนที่เข้าร่วมการอบรม ซึ่งการมอบสิ่งของเหล่านี้ไม่เกิดความสูญเปล่าเพราะว่าทางผู้บริหารได้มีการวางแผนการจัดการประกวดเงินออมและการทำบัญชีครัวเรือนไว้ในช่วงสิ้นสุดภาคการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“ถ้าถามว่าได้ประโยชน์ก็ได้อยู่ ก็เราฟังแล้วเราก็เก็บเกี่ยว เอาไปคิด อย่างเช่นช่วงท้ายเขาจะมีฟรีเซนต์แนวทางการเก็บออม ประหยัด ”

(นักเรียนพิการคนที่ 1: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

“ก็ถ้าดูตามเวลาผมว่ามันก็ได้บ้าง แต่ถ้าลงลึกอาจจะยังไม่นะ เพราะผมว่าเวลาที่อบรมผมว่ามันน้อย อย่างที่ดร.เขามาพูดถามว่าดีมั๊ยดีแต่ถ้ามาพูดแล้วเด็กได้มีโอกาส คือปริมาณเด็กที่เข้าไปเนี่ยมันจะต้องพอเหมาะกับสถานที่ เยอะได้มั๊ยเยอะได้แต่ว่า แต่วันนั้นเกิดปัญหาอะไรสภาพบรรยากาศที่มันร้อนมันอะไรความตั้งใจมันก็เลยลดลงไป ”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่1: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

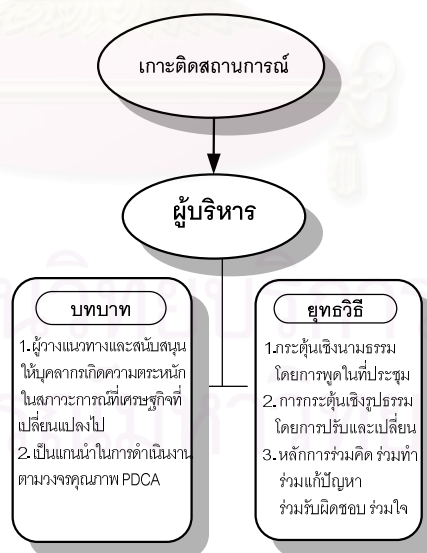
ภาพที่ 5.6 กิจกรรมการจัดองค์ความรู้ในการสร้างผู้ประกอบการใหม่

บทบาทของครูในด้านนี้จะเป็นผู้ที่ได้เข้ารับการอบรมให้ความรู้จากโครงการ พร้อมทั้งดูแลการเข้าฟังการอบรมของผู้เรียนให้อยู่ในความสงบและเป็นระเบียบเรียบร้อย บรื้อย จากการสัมภาษณ์และสังเกตพบว่า ยุทธวิธีที่ครูใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักมากยิ่งขึ้น คือ นอกจากการที่เข้ารับฟังแล้วครูยังมีการพูดคุยแสดงความคิดเห็นระหว่างกันเพื่อเป็นการแบ่งปันมุมมองและแนวคิดของแต่ละบุคคล

บทบาทของผู้เรียนจะเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมให้ความรู้ พร้อมทั้งจดความรู้ที่ได้จากการอบรมเพื่อนำไปเป็นส่วนประกอบหนึ่งในภาระงานที่ได้รับมอบหมาย จากการสังเกตพบว่า ผู้เรียนในระบบที่หนึ่งบริเวณด้านหน้าเวทีมีความตั้งใจมากกว่าผู้เรียนที่นั่งอยู่ด้านหลัง และในส่วนของผู้เรียนระยะสั้นมีความตั้งใจมากกว่าผู้เรียนในระบบเป็นอย่างมาก เนื่องจากจากว่า นักศึกษาระยะสั้นส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้มากกว่าผู้เรียนในระบบซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น ทำให้นักศึกษาระยะสั้นมีความตระหนักและเห็นถึงคุณค่าขององค์ความรู้ที่นำมาบรรยายได้มากกว่า

2.2 เกาะติดสถานการณ์

ภาคีหุ้นส่วนที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการสร้างค่านิยมและส่งเสริมบทบาทของบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้แนวคิดของคือ ผู้บริหารโดยมียุทธวิธีที่ใช้ค่อนข้างหลากหลาย แตกต่างกันไปตามแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงภาพรวมของบทบาทและยุทธวิธีที่ภาคีหุ้นส่วนได้นำมาใช้ในด้านนี้ ดังแสดงได้ดังนี้

ภาพที่ 5.7 บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านการเกาะติดสถานการณ์

จากภาพที่ 5.7 เป็นภาพที่สรุปถึงภาพรวมของการดำเนินงานภายในวิทยาลัย ซึ่งรายละเอียดปลีกย่อยในการดำเนินงานเพื่อตอบรับมาตรการในด้านดังกล่าว สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

การสร้างค่านิยมให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้แนวคิดของ ให้แก่ครู และบุคลากรของทางวิทยาลัย บทบาทของภาคีหุ้นส่วนที่เป็นหลักสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นผู้วางแนวทางและสนับสนุนให้บุคลากรในวิทยาลัยเกิดความตระหนักในสภาวะการณ์ของเศรษฐกิจที่มีความเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากว่าวิทยาลัยแห่งนี้มีบริบทที่อยู่ในเมือง เพราะฉะนั้นในเรื่องค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคย่อมจะมีมูลค่าที่สูงกว่าวิทยาลัยในย่านชานเมืองหรือชนบท ดังนั้นในประเด็นนี้ผู้บริหารจะใช้ยุทธวิธีเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในการช่วยกันประหยัดทรัพยากรต่างๆ ของวิทยาลัย ดังนี้ 1) การกระตุ้นในเชิงนามธรรม โดยการพูดในที่ประชุมครูในเรื่องของการร่วมมือช่วยกันประหยัดทรัพยากรและพลังงานเพื่อให้บุคลากรเกิดจิตสำนึกในการร่วมมือกันภายในวิทยาลัย 2) การกระตุ้นในเชิงรูปธรรมด้วยการปรับและเปลี่ยน ซึ่งปรับในที่นี้หมายถึง การปรับระบบไฟฟ้าโดยการจัดทำสายดึงสวิชท์ไฟเพื่ออำนวยความสะดวกในการเปิดปิดไฟ วิธีการใช้คือ กระจกเชือกที่ติดอยู่กับหลอดไฟในบริเวณที่นั่งของตัวเอง และเปลี่ยนในที่นี้หมายถึง ทำการเปลี่ยนหลอดไฟให้มีปริมาณที่ลดลงโดยพิจารณาจากพื้นที่การใช้งานเป็นหลักและเปลี่ยนชนิดหลอดไฟฟ้าเป็นชนิดหัวเขียว ซึ่งจะให้ความสว่างมากกว่าหลอดธรรมดา 30% และจากการสังเกตพบว่างานเอกสารของวิทยาลัยได้มีการนำกระดาษรีไซเคิลมาใช้ ในโอกาสต่างๆ โดยจะพิจารณาตามความเหมาะสมของงานเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของฝ่ายบริหารดังนี้

“ในด้านสาธารณูปโภค ก็จะมีการรณรงค์ แล้วก็ในส่วนครูอาจารย์เราก็บอก ในส่วนตัวเขาก็เป็นอยู่แล้วนะ แต่ในรูปธรรมที่ทำออกมาเราก็ต้องใส่นโยบายเข้าไปทำเป็นแนวปฏิบัติ เริ่มต้นประชุมครูเราก็บอกนะ แต่จริงครูเขาก็ทำแล้วนะเราไม่ได้เก่งเกินครูหรอกแต่เขาก็ เป็นปกติกันอยู่แล้ว แค่เราเอาหลักมาตั้งเป็นข้อปฏิบัติของวิทยาลัย มีการประหยัดพลังงานโดยมีการเปิดปิดไฟหรือแอร์หรือใช้ห้องรวมกันหรือถ้าคนไม่มีก็อย่าไปเปิดนะ ในลักษณะที่เราจะทำกฎระเบียบภายในเปิดปิด การใช้ห้องมีอะไรก็ต้องขออนุญาตก่อน ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ: สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2551)

“ตอนประชุมครูทุกครั้งเราจะพูดนะ แต่ของเรามันไม่ค่อยชัดเจนเท่าที่ควรจริงๆ แล้วมันก็สำคัญทุกด้านนะมันใช้ได้ทั้งหมด มันดีความได้ค่อนข้างเยอะ เช่น ความประหยัด ประหยัดทุกเรื่องนะการใช้น้ำใช้ไฟ ออกมาเป็นนโยบาย...ผลตอบรับก็ดีพอสมควรในเรื่องของระบบไฟฟ้า อย่างเมื่อก่อน

สวิตช์สามตัวเปิดหมดเลยแต่เดี๋ยวนี้ตัวที่เป็นริมหน้าต่างจะปิด แล้วเราให้ช่างไฟฟ้าช่วยทำสายระโยงระยางแบบนี้ออกจากห้องเมื่อไหร่ก็กระตุกเมื่อนั้น แล้วผมก็ไปเปลี่ยนหลอดไฟแล้วจากสามหลอดเปลี่ยนเป็นสองหลอดเป็นหลอดชนิดหัวเขียวแต่ใช้สองหลอด หัวเขียวเนี่ยความสว่างมันจะมากกว่า 30 % ในแต่ละหลอดนะ ไม่ลดพลังงานพลังงานเท่าเดิมแต่ความสว่างมันมากขึ้นเพราะเราลดจำนวนหลอดลงเหลือสองหลอด อย่างเช่นริมหน้าต่างกลางวันเนี่ยเราก็ใช้หลอดเดียวก็น่าจะพอไม่จำเป็นต้องใช้สองหลอด ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาการศึกษา: สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2551)

“ที่เราปฏิบัติกันมาก็คงเป็นเรื่องของหลักประหยัดใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุดมากที่สุดโดยเฉพาะสถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาทุกแห่งรวมทั้งของพื้นฐานด้วยเราได้รับงบประมาณมาก่อนข้างจำกัด เมื่อได้รับงบประมาณมาก่อนข้างจำกัดก็เหมือนกับถูกบังคับถูกบีบอยู่แล้วว่าเราจะต้องประหยัดเพราะฉะนั้นตรงนี้นั้นก็คงจะตรงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่าให้พอประมาณไม่ใช่ว่าไม่ใช้นะ อย่างกระดาษรีไซเคิล ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร: สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2551)

การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมบทบาทของบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา ในส่วนนี้ภาคีหุ้นส่วนที่เป็นหลักสำคัญในการส่งเสริมบทบาทดังกล่าว คือ ผู้บริหารวิทยาลัย โดยประกอบด้วย ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการทั้ง 4 ฝ่าย จากการสัมภาษณ์พบว่า บทบาทของผู้บริหารจะเป็นแกนนำในการนำหลักการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในระบบการบริหารสถานศึกษาโดยยุทธวิธีที่ใช้เพื่อส่งเสริม คือ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ และร่วมจิตร่วมใจ ผมนวกเข้ากับหลัก หลักคุณธรรมจริยธรรม และในทางปฏิบัติมีการจัดตั้งตัวแทนครูเป็น คณะกรรมการบริหารวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วยผู้อำนวยการวิทยาลัย รองทั้งสี่ฝ่าย และครูอาจารย์ 6 คน โดย 4 คนแรกจะถูกคัดเลือกโดยรองทั้ง 4 ฝ่าย และอีก 2 คน ครูอาจารย์ทั้งวิทยาลัยจะเป็นผู้ที่คัดเลือก ในการจัดประชุมระดับวิทยาลัย ใน 1 ภาคการศึกษาจะมีการจัดประชุมโดยประมาณ 2-3 ครั้ง และการประชุมย่อยในแต่ละฝ่ายแต่ละแผนกจะทำการประชุมเดือนละครั้ง ในทุกๆ เดือน ข้อมูลที่ได้สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“ทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะสรุปให้เห็นว่าจาก ผลของการบริหารงานอย่างมีระบบโดยเอาหลักประกันคุณภาพภายในมาดำเนินการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้หลัก PDCA ในทุกเรื่องทุกกิจกรรมทุกโครงการ...คือเราจะ

เน้นร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ และที่สำคัญที่สุดคือร่วมจิต
ร่วมใจกันนะคะ”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

“เราก็จะมีครูตัวแทนของเราเป็นคณะกรรมการวิทยาลัยอยู่แล้ว
คณะกรรมการบริหารวิทยาลัย ส่วนหนึ่งก็ข้อมูลระดับล่างก็จะเข้ามาทางฝ่าย
บริหารวิทยาลัยแล้วก็ให้กรรมการบริหารวิทยาลัยมีส่วนในการพิจารณา
งบประมาณ การตัดสินใจอะไรต่างๆ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ: สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2551)

“ก็อย่างที่เห็นนะก็มีประชุมครู เจ้าหน้าที่ คณงานภาวโรงทุกคนเป็น
ประจำ อาจจะเทอมหนึ่งอย่างน้อย 1 ครั้ง มากหน่อยก็ 2 ครั้ง ในส่วนที่มัน
ระดับสูงขึ้นมามันก็อยู่ที่งานในแต่ละฝ่าย ในส่วนของระดับวิทยาลัยเรามีการ
ประชุมกรรมการบริหารสถานศึกษาเป็นประจำเหมือนกัน”

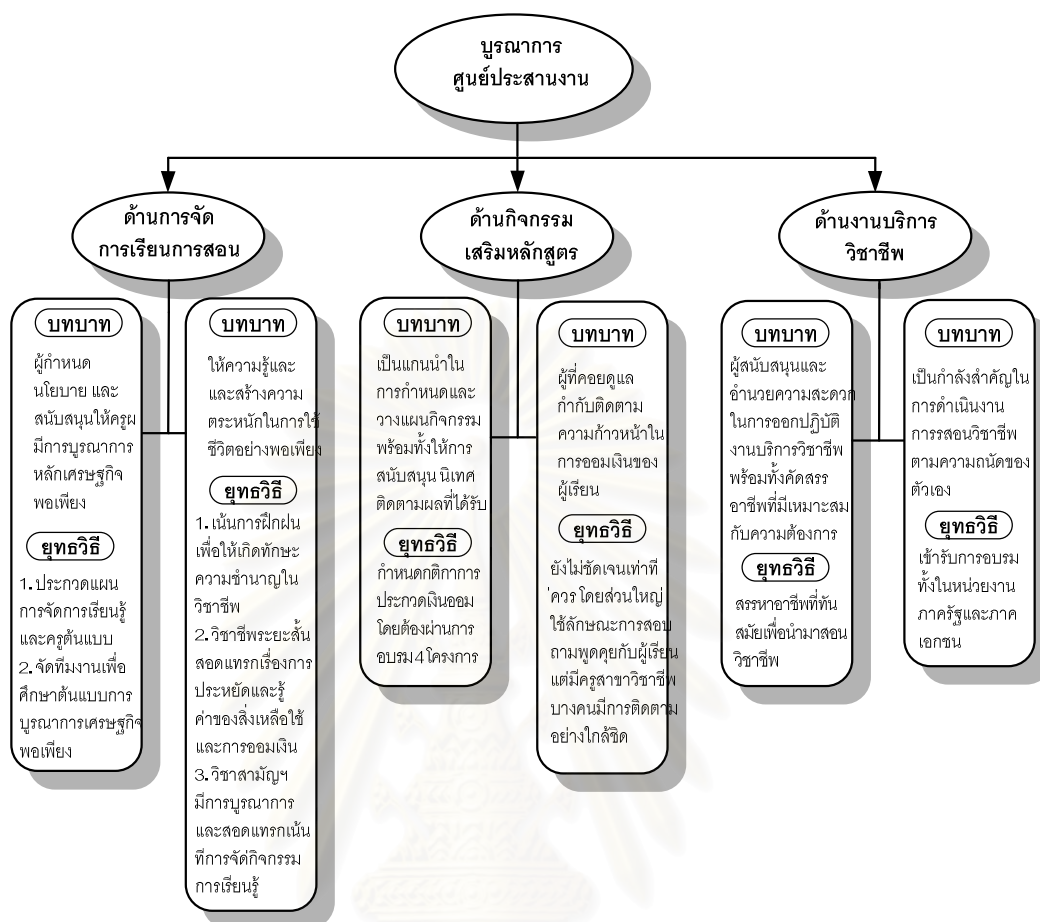
(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร: สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2551)

“อย่างแรกเลยก็ตั้งคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา มีผอ มีรองสี่ฝ่าย
แล้วก็มีครูอีก 6 โดยครูเนี่ยก็จะเป็นตัวแทนฝ่ายโดยรองแต่ละฝ่ายเลือกมา แล้ว
อีกสองคนครูทั้งวิทยาลัยเลือก เวลาครูมีอะไรก็จะให้คนที่เป็นตัวแทนพูด เล่า
ประชุมคณะกรรมการบริหารแต่ประชุมทั้งวิทยาลัยก็โอเคใครมีอะไรก็จะพูดเลย
ถ้าประชุมกลุ่มย่อยก็ต้องฝากกันว่าพี่ๆ พูดให้หน่อยนะ”

(ครูสอนวิชาชีวคนที่ 2: สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2551)

2.3 บุรณาการศูนย์ประสานงาน

สำหรับการบูรณาการศูนย์ประสานงาน ทางวิทยาลัยมีการบูรณาการใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการ
จัดการเรียนการสอน 2) ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร 3) ด้านงานบริการวิชาชีพแก่สังคม ซึ่งในการบูรณาการ
ในด้านต่างๆ ได้สรุปภาพรวมของบทบาทและยุทธวิธีของแต่ละด้านออกมาเป็นภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5.8 บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านบูรณาการศูนย์ประสานงาน

จากภาพที่ 5.8 จะเห็นได้ว่าในแต่ละภาคีหุ้นส่วนนั้นมีการเลือกใช้ยุทธวิธีที่แตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการดำเนินงานเพื่อตอบรับมาตรการในด้านบูรณาการศูนย์ประสานงาน โดยการดำเนินงานต่างๆ ของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงในการบูรณาการทั้ง 3 ด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมด้านการบูรณาการลงสู่จัดการเรียนการสอน พบว่า เป็นผู้วางแนวทาง กำหนดนโยบาย และสนับสนุนให้ครูผู้สอนในระบบ และครูผู้สอนระยะสั้นมีการบูรณาการหลักสูตรจัดการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) คุณครูทุกคนบูรณาการหลัก และคุณธรรมจริยธรรมลงสู่ทุกหน่วยของแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังหลักคุณธรรมและหลักให้กับนักศึกษาในการปฏิบัติตนในการศึกษาเล่าเรียนและการประกอบอาชีพ

2) การนำลงสู่การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการฝึกอบรมให้นักศึกษาปฏิบัติตัวอย่างมีเหตุมีผล มีความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกันตามหลัก โดยสอนให้ผู้เรียน นักศึกษารู้จักคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีเหตุมีผล เช่น ในเรื่องการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และไม่ตกเป็นทาสของการโฆษณา

3) เมื่อมีการนำลงสู่การเรียนการสอนแล้วจะต้องมีการนิเทศติดตามโดยฝ่ายบริหาร หัวหน้าแผนกหรือผู้ที่รับผิดชอบในการนิเทศ และประกอบกับการติดตามประเมินผลในส่วนของการทำงาน แผนการจัดการเรียนรู้ว่ามีการบูรณาการลงในทุกหน่วยการเรียนหรือไม่

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ยุทธวิธีที่ใช้ในการส่งเสริมการบูรณาการ คือ การเสริมแรงทางด้านบวกโดยการจัดประกวดแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้มีการบูรณาการทั้งหลักและคุณธรรมจริยธรรม พร้อมทั้งการประกวดคุณครูต้นแบบในการนำหลัก คุณธรรมจริยธรรมลงสู่การจัดการเรียนรู้ได้ผลเห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด

บทบาทของครูในด้านนี้เป็นบทบาทที่มีความสำคัญมากที่สุดเพราะว่าเป็นหลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในลักษณะของการบูรณาการ รวมทั้งการสอนในลักษณะสอดแทรกความรู้ให้นักเรียน นักศึกษา โดยครูผู้สอนในระบบ และสอนวิชาชีพระยะสั้น บทบาทหลักคือทำให้ความรู้แก่ผู้เรียน โดยสอดแทรกให้เห็นถึงความสำคัญในหลักพร้อม ทั้งสร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียนในการใช้ชีวิตตามหลัก จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาชีพ พบว่า วิชาการเงินส่วนบุคคล และวิชาธุรกิจกับการเป็นผู้ประกอบการได้มีการสอนในเรื่องของหลักในเชิงทฤษฎีว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงประกอบไปด้วยอะไรบ้าง และการประกอบธุรกิจโดยยึดหลักซึ่งเป็นการสอนในเชิงบูรณาการ โดยในภาพรวมของเนื้อหาวิชาจะสอนถึงระบบธุรกิจ การประกอบธุรกิจเบื้องต้น เช่น หลักในการหาเงิน หลักในการใช้เงินอย่างชาญฉลาดและมีประสิทธิภาพ การนำเงินไปลงทุนให้เกิดผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ และหลักในการออมเงิน โดยสองวิชานี้เป็นวิชาพื้นฐานและเป็นหลักสูตรบังคับในระดับปวช. ดังนั้นผู้เรียนระดับปวช. ในทุกๆ สาขาวิชาจะต้องได้เรียนทั้งสองวิชานี้ โดยยุทธวิธีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผล ครูผู้สอนเน้นในส่วนของการทำงานให้ผู้เรียนเกิดทักษะความชำนาญในวิชาชีพของตัวเอง พร้อมทั้งขยายมุมมองของผู้เรียนในเรื่องหลักให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“การเงินส่วนบุคคลก็มีการอิงหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไป ก็จะต้องสอนเรื่องการหาเงิน หาเงินยังไง ใช้เงินยังไง อย่างฉลาดประหยัดและมีประสิทธิภาพ แล้วก็ออมเงินยังไง เอาเงินไปลงทุนยังไงให้มันงอกเงย อันนี้สอนในระดับปวช หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรบังคับนะคะ วิชาการเงินส่วนบุคคล วิชาธุรกิจกับการเป็นผู้ประกอบการ สองวิชานี้เรียกว่าเป็นวิชาชีพพื้นฐาน เป็นหลักสูตรบังคับทุกสาขาวิชาต้องเรียน เด็กเราเป็นเด็กวิชาชีพใหม่ยุคคะ เขาก็จะสอนในลักษณะที่ว่า ให้เด็กเรียนรู้เรื่องระบบธุรกิจ...เราสอนเรื่องหลักการประกอบธุรกิจเบื้องต้นว่ามีอะไรบ้างแล้วก็เขาก็จะมีการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปว่าการทำธุรกิจให้ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะมีการสอนว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ให้ยึดหลักความพอประมาณกับตนเอง ดูความสามารถไม่ทำให้เกินไปไม่ทำเยอะเกินไป ก็คือจะบูรณาการ ในการเงินส่วนบุคคลก็บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงลงไป แต่ว่าด้วยเนื้อหาวิชา รายละเอียดของวิชาคือเศรษฐกิจพอเพียง ”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่ 2: สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2551)

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาชีพพระยะสัน ใช้ลักษณะของการสอดแทรกองค์ความรู้ให้นักศึกษา ซึ่งพบว่า มีการเน้นหนักในเรื่องของการประหยัดและรู้คุณค่าของทรัพยากรที่เหลือใช้ต่างๆ โดยมุ่งให้นักศึกษาระยะสันใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุดที่สอดพร้อมทั้งสอดแทรกประโยชน์ของการเก็บออมเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพ สอนแนวทางการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการจัดการเรียนการสอนระยะสันวิชาชีพจักร ซึ่งพบว่า นักศึกษาที่เรียนในวิชานี้ได้มีการนำเศษผ้าเหลือใช้มาทำการประดิษฐ์เป็นกระเป๋าผ้าหลากหลายแบบ ดังภาพที่ 5.9 และข้อมูลที่ได้สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“ของครูหรรอ พวกเศษผ้าอะไรทุกอย่างครูไม่เคยทิ้งเลยนะ ทุกอย่างเอามาประดิษฐ์งานได้หมด ไม่ให้ทิ้งเลย ให้เป็นลูกช่างเก็บหมดเลย เนี่ยเศษผ้าเขาเอามาต่อๆ เป็นกระเป๋าเนี่ยเศษผ้าหมดเลยนะคะที่เขาทิ้งตามร้านตัดเย็บเสื้อผ้า ก็ไปขอเขามั่งถ้าขอไม่ได้เขาขายเราก็อ้อในราคาถูก”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่ 4: สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2551)

“ก็มีนะ อย่างเช่นให้เขารู้จักประหยัดรายได้เท่านี้ เราก็ต้องรู้จักเก็บต้องพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อ อย่างเวลาที่เขาไปเป็นช่างใหม่ๆ เราจะไม่ให้เขาเรียกอะไรมากมาย...เราก็พยายามสอดแทรกกับเขาว่าเราเนี่ยเพิ่งจะเริ่มคือต้องได้น้อยไป

ก่อน ให้ประมาณตนเองว่าเราเพียงจะเริ่มชั่วโมงบิน เรายังไม่เก่งเท่าพวกรุ่นพี่จะ
ยังไม่ได้เงินเท่ารุ่นพี่ เพราะฉะนั้นเราก็จะต้องพยายามฝึกทักษะของตัวเอง พอ
เราชำนาญแล้วเงินมันก็จะตามเรามาเองพอเราตัดเก่งๆ แล้วเราก็จะสอนให้เขา
รู้จักเก็บเพราะว่าเขาจะจ่ายเป็นวันใหม่ก็จะได้ค่าจ้างเขาจะให้ในวัน อย่างค่าตัดก็จะ
ให้ 60:40 อย่างยอด 100 เขาก็จะให้ช่าง 60 บาท อีก 40 เข้าร้าน ในปัจจุบันนี้
ถ้าเราตัดยอดไม่ถึงเขาก็จะเลี้ยงเราอยู่แล้ววันละ 200 ฉะนั้นช่างที่รู้จักเก็บรู้จัก
ออมก็จะสามารถสร้างอนาคตของเราได้ คือ เป็นลูกจ้างวันนี้ในอนาคตเรา
อาจจะเป็นเจ้าของร้านได้”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่3: สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2551)

ภาพที่ 5.9 สิ่งประดิษฐ์จากเศษผ้าที่เหลือใช้ของนักศึกษาาระยะสั้น

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาสามัญ พบว่า มีการบูรณาการและสอดแทรกเศรษฐกิจ
พอเพียงเข้าสู่รายวิชาของตัวเอง โดยลักษณะของการจัดการเรียนการสอนจะเริ่มสอนตั้งแต่
รายละเอียดของหลักก็คืออะไร ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง รวมทั้งการสอนควบคู่ไปกับหลักคุณธรรม
จริยธรรม ยุทธวิธีที่ใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง คือ การให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการ
เรียนรู้ โดยการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างไรโดยใช้ลักษณะการบันทึกประจำวัน
(Diary) พร้อมทั้งให้ผู้เรียนเขียนบรรยายความรู้สึกที่มีต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมเหล่านี้ทำให้
ผู้เรียนได้มีการแสดงออกถึงความคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับหลัก ฝึกทักษะการเขียน พร้อมทั้งครูผู้สอน

ยังได้ศึกษาลักษณะนิสัยและกิจวัตรประจำวันของผู้เรียน จากการสังเกตในพื้นที่การเรียนรู้ของวิชา
 สามัญสัมพันธ์ พบว่า มีการจัดทำป้ายนิเทศเกี่ยวกับหลักในห้องเรียน ดังภาพที่ 5.10 ซึ่งสอดคล้องกับ
 ข้อมูลจากภาพและการสัมภาษณ์ ดังนี้

ภาพที่ 5.10 การจัดทำป้ายนิเทศเรื่องหลักในห้องเรียน

“ในการเรียนการสอนของครูก็จะใช้การสอดแทรกเป็นส่วนใหญ่แล้ว
 ตอนนั้นก็เริ่มที่ว่าจะมีบทเรียนหนึ่งบทที่เป็นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเดียวเลย
 ซึ่งเอาเศรษฐกิจพอเพียงมาเพิ่มในหลักสูตรคำอธิบายรายวิชา...ตอนแรกเราก็จะ
 สอดแทรกในเรื่องของหลักธรรมกับเศรษฐกิจพอเพียงไปในบางหัวข้อ แต่ตอนนี้
 เอามาทั้งบทซึ่งเป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณธรรมเอามาประยุกต์กัน ”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 1: สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2551)

“ก็มีบ้างนะ มันแล้วแต่บทที่สอนอย่างบทการใช้ชีวิตบทที่ 3 ก็
 สอดแทรกไปเยอะ จะยกตัวอย่างการใช้ชีวิตของชนบทว่าเขาอยู่ยังไงแบบไหน
 แล้วในบทที่ 3 จะสอดแทรกไปเยอะมันเกี่ยวกับเรื่องชีวิตครอบครัวโดยตรง แล้ว
 ก็เรื่องการดูแลสุขภาพก็มีก็สอดแทรกไปบ้าง ”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 2: สัมภาษณ์, 2 มิถุนายน 2551)

2.3.2 ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการดำเนินการกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ เป็นแกนนำในการกำหนดและวางแผนกิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งให้การสนับสนุน นิเทศติดตามผลที่ได้รับ ยุทธวิธีที่ใช้ในการส่งเสริมในส่วนของกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ กิจกรรมประกวดเงินออมและบัญชีครัวเรือน ในการดำเนินกิจกรรมมีการกำหนดกติกาสำหรับผู้ที่จะเข้าร่วมประกวด ดังนี้ 1) การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของแต่ละบุคคล 2) การเข้ารับการฝึกอบรมครบทั้ง 4 หัวข้อเรื่อง คือ คุณธรรมนำความรู้, เศรษฐกิจพอเพียง, การจัดการความรู้ในการสร้างผู้ประกอบการใหม่ และศูนย์บ่มเพาะฯ หรือการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยผู้ที่ชนะจะได้รับโล่รางวัล

บทบาทของครู จะเป็นผู้ที่คอยดูแล กำกับติดตาม ความก้าวหน้าในการออมเงินของผู้เรียน จากการสัมภาษณ์ พบว่า ยุทธวิธีที่ใช้ในการกำกับติดตาม ยังไม่ค่อยชัดเจนเท่าที่ควร โดยส่วนใหญ่จะใช้ลักษณะของการสอบถามพูดคุยกับผู้เรียนมากกว่า แต่มีครูที่ปรึกษาสาขาวิชาชีพบางคนมีการติดตาม ดูแลอย่างใกล้ชิด โดยให้ผู้เรียนนำกระปุกออมสินมาฝากไว้ที่ครูแล้วให้ผู้เรียนนำเงินมาหยอดลงกระปุกออมสินในทุกๆ วัน ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เราจะมีกิจกรรมสุดท้ายคือ เงินออม แต่เราไม่ได้ประกวดแค่เงินออมอย่างเดียว เราไม่ได้เน้นว่าคนที่ออมได้มากแล้วจะต้องได้ คุณออมได้มากแต่คุณต้องอยู่ภายใต้กติกา ก็คือ อันที่ 1 ต้องพัฒนาตัวเองโดยการที่เข้าร่วมรับการอบรมทั้งหมด 1) คุณธรรมนำความรู้ 2) เศรษฐกิจพอเพียง 3) องค์ความรู้ 4) ศูนย์บ่มเพาะหรือแก้ไขปัญหาความยากจน ต้องมี 4 ใบนี่ แล้วก็ต้องมีสมุดบัญชีครัวเรือนเอามาประกอบด้วย...แล้วเราก็จะให้มันเป็นโล่รางวัล ทำคล้ายๆกระปุกออมสินแล้วใส่เงินได้ด้วย ซึ่งตรงนี้ก็ประมาณปลายเดือนสิ้นสุดภาคเรียนกันในวันที่ 12 ก็จะมีการประกวดแล้วก็จะเชิญสื่อมวลชนมาด้วยก็จะถือว่าเราส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

“เริ่มเก็บแล้ว แต่ยังไม่ได้ทำบัญชี ส่วนใหญ่ผมจะเก็บเป็นเหรียญบาทกับเหรียญห้า”

(นักเรียนพิการคนที่ 1: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

2.3.2 ด้านงานบริการวิชาชีพแก่สังคม

การดำเนินกิจกรรมและโครงการบริการวิชาชีพต่อชุมชนและสังคม วิทยาลัยให้ความสำคัญในส่วนนี้ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารวิจัยทัศน และพันธกิจของวิทยาลัย พบว่า ได้มีการกำหนดเป็นพันธกิจของวิทยาลัยในการพัฒนาสังคมและบริการชุมชน ครูและผู้เรียนให้บริการทางวิชาชีพแก่ชุมชนและสังคม และรวมทั้งเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้วิชาชีพในสาขาวิชาที่เปิดสอนและให้บริการต่างๆ แก่สังคมและประชาชนทั่วไป จากการสังเกตพบว่าในทุกๆ เช้าครูสอนตัดผมชายและนักศึกษาระยะสั้นจะออกไปให้บริการตัดผมแก่ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา จนถึงระดับมัธยมในเขตพื้นที่ใกล้เคียงกับวิทยาลัย และโรงเรียนที่ได้มีการขอรับบริการตัดผมซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“พาดึกออกไปข้างนอกออกบริการชุมชน เราต้องร่วมมือกับชุมชนด้วย เด็กเราถึงจะเป็น ถ้าเรียนแต่ในห้องเราจะไม่ได้อะไรเลย เรียนแต่ในห้องเราจะเรียนแต่ภาคทฤษฎี แต่ออกปฏิบัติจริงๆ ต้องร่วมมือกับชุมชน แล้วเอาเด็กเราออกไปฝึกทั้งโรงเรียนของกทม. กรมสามัญแล้วก็ชุมชนโรงเรียนที่อยู่ในโครงการของเราที่เราตัดให้เขามานานเขาก็จะชอบเขาก็จะคอยเรา

(ครูสอนวิชาชีพคนที่3: สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2551)

“การออกบริการตัดผมเราออกไปเกือบจะทุกวัน สัปดาห์หนึ่งประมาณ สาม-สี่วัน หมุนเวียนกันไปตามโรงเรียนเด็กประถม เด็กมัธยมต้น”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร: สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2551)

จากการศึกษาเอกสารรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษา ด้านการอาชีวศึกษาในมาตรฐานที่ 5 คือ การให้บริการทางวิชาการต่อชุมชนและสังคมอยู่ในระดับดี โดยผลการประเมินพบว่าในปี 2549 วิทยาลัยมีโครงการ/กิจกรรมจำนวน 16 โครงการ มีการดำเนินงานครบทุกขั้นตอน มีการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการและรวมทั้งมีบริการสอนผู้ด้อยโอกาสและผู้พิการทางสายตาและทางหู โดยจุดเด่นของวิทยาลัยคือ มีบุคลากร (ครูและนักศึกษา) ที่มีความรู้ความสามารถที่จะให้บริการวิชาการและวิชาชีพแก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งโครงการเปิดบ้านอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นโครงการตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะขจัดความยากจนของประชาชน โดยให้วิทยาลัยฯ ในสังกัด จัดทำโครงการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับประชาชน เพื่อให้พัฒนางานพัฒนาอาชีพ และเพิ่มศักยภาพในครัวเรือน รวมทั้งเป็นการพัฒนาสังคมให้เข้มแข็ง จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารแผนปฏิบัติงานประจำปี 2551 สรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษาโครงการเปิดบ้าน

อาชีพ พบว่า วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงได้จัดโครงการเปิดบ้านอาชีพ ในวันที่ 7 ส.ค.50 มีผู้เข้าร่วมงานทั้งหมดประมาณ 1,000 คน ซึ่งประกอบด้วย คนในชุมชนแขวงบางอ้อ แขวงบางพลัด แขวงบางยี่ขัน แขวงบางบำหรุ และผู้เรียนทั้งในและนอกเขตบางพลัด เช่น โรงเรียนวัดเทพากร โรงเรียนบูรณะวิทย์ และโรงเรียนเศรษฐเสถียรฯ โดยประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ดังนี้

“เราก็มีการเปิดบ้านอาชีพในการสอนวิชาชีพต่างๆ ให้ประชาชนแล้วก็เอาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงผนวกเข้าไปในกลุ่มวิชาชีพนี้ โดยที่จัดนิทรรศการเสริมเข้าไป ติดบอร์ดติดอะไรต่างๆ โดยให้เด็กมีกิจกรรมอะไรต่างๆ โดยการจัดบอร์ดเศรษฐกิจพอเพียง...ส่วนใหญ่เท่าที่เราไปฟังบรรยายมามันก็เป็นสิ่งที่เราทำอยู่แล้วดำเนินการอยู่แล้ว เช่นการสอนวิชาชีพมันก็มันก็เป็นเรื่องของการช่วยให้ชุมชนหรือประชาชนรู้จักพอเพียง มีรายได้ มีการดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองทำงานอะไรที่มีนัยสุจริต มีอาชีพ แล้วก็เก็บหอมรอมริบต่างๆ ซึ่งๆจากโครงการที่นำเสนอในที่ประชุมของครูสภามันก็คือสิ่งที่เราดำเนินการประจำอยู่แล้ว ”
(รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ: สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2551)

“งานบริการวิชาชีพเรามี 2-3 ส่วนใหญ่ๆ ส่วนหนึ่งก็ไปฝึกอบรมอาชีพโดยทางอาชีวศึกษาก็ให้นโยบาย ให้งบประมาณให้ข้อกำหนดมาว่าเราต้องออกไปข้างนอกอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง แต่ในความเป็นจริงเราก็ทำของเรา...อีกเรื่องหนึ่งคือเราเปิดสอนอาชีพฟรีในบ้านเราเองในวิทยาลัยเราปีหนึ่งก็ครั้งหนึ่งโครงการที่เราเรียกกันว่า Open House อะไรก็ฟรีหมด”
(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร: สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2551)

“เสียงตอบรับก็ดี ในเรื่องออกไปสอนแน่นอนว่าชุมชนไม่ได้เสียอะไร เพราะว่าประชาชนเรียนฟรี ศูนย์ซ่อมสร้างก็ดี ในเรื่องการสอนเราก็มีการประเมินครูระยะสั้นคือเขามาเรียนแล้วเราก็ขอแรงให้เขาประเมินครูสอนให้เราด้วย ผลออกมาก็ในทางบวกนะเพราะว่าเขาใช้บริการฟรี ส่วนเรื่องตัดผมเนี่ยทางโรงเรียนเขาจะทำหนังสือขอบคุณมา ปีๆ หนึ่งเราก็มีหนังสือขอบคุณมาหลายสิบฉบับเกือบจะเป็นร้อยฉบับ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร: สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2551)

บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมงานบริการด้านวิชาชีพแก่สังคม คือ การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้แก่ครูและผู้เรียนในการออกปฏิบัติงานบริการวิชาชีพ พร้อมทั้งคัดสรรอาชีพที่เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน ยุทธวิธีที่ใช้ในการออกบริการวิชาชีพเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากวิทยาลัยมีบุคลากรในการสอนวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญเป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้นในการจัดหาบุคลากรวิทยาลัยมีความสะดวกในจุดนี้อยู่แล้ว ดังนั้นยุทธวิธีที่นำมาใช้คือการสรรหาอาชีพที่มีความทันสมัย และสอดคล้องกับกระแสนิยมในปัจจุบัน เช่น การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพเสริมสวยตามปกติจะมีการสอนตัดผม ซอยผม ดัดผม ทำสีผม แต่ทว่าความนิยมในปัจจุบันนั้นไม่หยุดนิ่ง การประกอบอาชีพเสริมสวยต้องการมีการพัฒนาฝีมืออยู่ตลอด ดังนั้นจึงมีการบรรจุการสอนต่อขนตา การสอนต่อผม ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบันให้แก่ผู้ที่มีความสนใจจะนำไปประกอบอาชีพ ดังภาพที่ 5.11

ภาพที่ 5.11 การสอนต่อขนตาในวิชาชีพพระยะสันหลักสูตรเสริมสวย

บทบาทของครูในการส่งเสริมงานบริการด้านวิชาชีพแก่สังคม คือ เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพตามความถนัดของตัวเอง จากการศึกษาพบว่า บุคลากรหลักในการออกบริการวิชาชีพของวิทยาลัยสารพัดช่างเพียง คือ ครูผู้สอนวิชาชีพพระยะสัน รองลงมาคือครูผู้สอนวิชาชีพอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม ตามลำดับ ยุทธวิธีที่ครูผู้สอนวิชาชีพพระยะสันใช้ในการส่งเสริมงานบริการด้านวิชาชีพ คือ การพัฒนาฝีมือ และความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ให้กับตัวเองตลอดเวลา โดยการเข้ารับการอบรมทั้งหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน ซึ่งค่าใช้จ่ายในการเข้ารับการอบรมโดยส่วนมากครูผู้สอนจะเป็นผู้รับผิดชอบเอง อีกทั้งยังมีการสำรวจความต้องการของตลาดอาชีพเพื่อดูว่าในปัจจุบันท้องตลาดกำลังต้องการผลิตภัณฑ์รูปแบบใด ส่วนบทบาทหน้าที่ของบุคลากรสายสนับสนุนคือ ดูแลความเรียบร้อย และร่วมเรียนรู้วิชาชีพไปกับคนในชุมชน

บทบาทของผู้เรียนในการส่งเสริมงานด้านบริการวิชาชีพแก่สังคม คือ กำลังเสริมในการช่วยครูในการสอนวิชาชีพ จากการศึกษาพบว่า ผู้เรียนที่เป็นแกนหลักในการออกบริการวิชาชีพ คือ นักศึกษา

วิชาชีพระยะสั้น รองลงมาคือผู้เรียนสาขาวิชาชีพอุตสาหกรรม โดยนักศึกษาวิชาชีพระยะสั้นเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะและอยู่ในวัยกลางคน ฉะนั้นในการออกแบบบริการวิชาชีพนักศึกษาเหล่านี้จะเปรียบเสมือนผู้ช่วยครู ซึ่งทำหน้าที่ดูแล และให้คำแนะนำแก่ผู้เข้ารับบริการฝึกอาชีพ จากการสัมภาษณ์นักศึกษาระยะสั้นพบว่า มีความเต็มใจในการออกแบบบริการชุมชน เนื่องจากว่าเป็นการพัฒนาทักษะของตนเองไปในตัว พร้อมทั้งยังได้เรียนรู้อาชีพในสาขาอื่นๆ อีกด้วย ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“อาจจะเพราะว่าเราเรียนวิชาครุมาด้วยก็เลยสามารถที่จะถ่ายทอดได้ แต่เราก็ต้องหาความรู้เพิ่มเติมนะ ก็มีไปเรียนเพิ่มนะไปเรียนกับเอกชน บางทีผู้อำนวยการให้เวลาแค่เดือนเดียวแล้วก็ต้องรีบกลับมาสอน สมัยก่อนนั้นวิทยาลัยออกให้แต่หลังๆ มานี้ออกเองเสียเงินเรียนเอง เวลาเราไปเรียนหาความรู้เพิ่มเติมก็จะไปช่วงปิดเทอมหรือเวลาว่างเราก็จะไปเรียนกันตลอด สอนระยะสั้นเราต้องมีความรู้ใหม่ๆ ตลอด เพราะบางที่เราสอนลูกศิษย์มาถามอะไรยังไง แต่บางครั้งเราก็ต้องยอมรับลูกศิษย์นะว่าเขาไปมากกว่าเราเพราะเขามีประสบการณ์ตรงจากร้านเพราะเขาจะได้ไปเห็นอะไรมากกว่าเรา”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่3: สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2551)

“อย่างป้กจักรครูก็จะไปหาเรียน อย่างมือบรมตรงไหนเราก็จะไป เพราะตอนนี้มันไม่แน่ใจ ต้องให้มีความทันสมัยเทียบเท่ากับที่อื่นด้วยนะ”

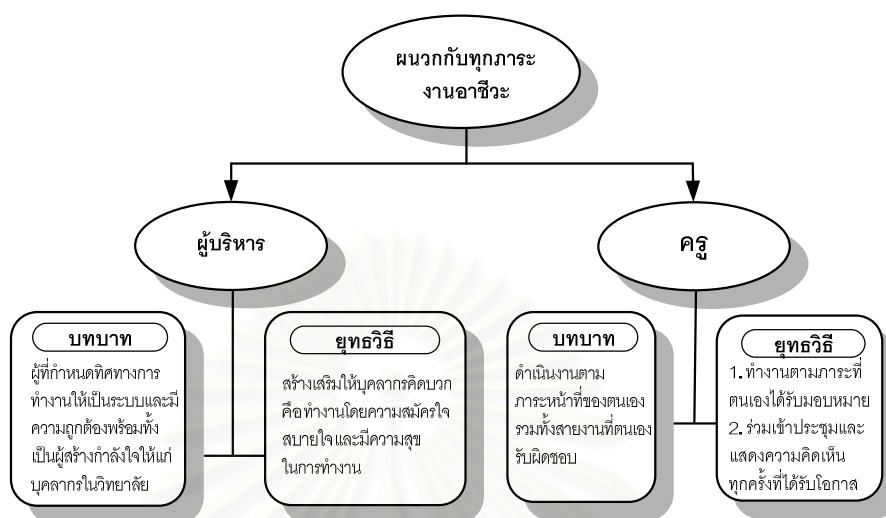
(ครูสอนวิชาชีพคนที่4: สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2551)

“ปกติพี่ไปช่วยอาจารย์เขาตลอด ส่วนใหญ่ไปช่วยแกสอน เพราะคนเดียวบางทีดูไม่ทั่วถึง แต่พี่ว่าดิฉันะเราได้ประโยชน์ด้วย พี่ก็ได้ฝึกไปในตัว”

(นักเรียนระยะสั้น: สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2551)

2.4 ผนวกกับทุกภาระงานอาชีพ

ภาคีหุ้นส่วนที่มีบทบาทในการส่งเสริมการทำงานระบบเครือข่ายเพื่อเสริมแรงให้เกิดพลังในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างโปร่งใส เป็นธรรม ประหยัดและมีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอนโดยแต่ละภาคีมียุทธวิธีที่ใช้ในการส่งเสริมระบบการทำงานในวิทยาลัยที่แตกต่างกันไปตามบทบาทการดำเนินงานของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงภาพรวมของบทบาทและยุทธวิธีที่ภาคีหุ้นส่วนได้นำมาใช้ในด้านนี้ ดังแสดงได้ตามภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5.12 บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านผนวกกับทุกภาระงานอาชีพ

จากภาพที่ 5.12 จะเห็นได้ว่าในแต่ละภาคีหุ้นส่วนนั้นมีการเลือกใช้ยุทธวิธีที่แตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมายในการดำเนินงานเพื่อตอบรับมาตรการในด้านผนวกกับทุกภาระงานอาชีพโดยการดำเนินงานต่างๆ ของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงในการส่งเสริมการทำงานภายในวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ และเพื่อให้การพัฒนาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การส่งเสริมการทำงานระบบเครือข่ายเพื่อเสริมแรงให้เกิดพลังในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างโปร่งใส เป็นธรรม ประหยัดและมีประสิทธิภาพ ในส่วนนี้ภาคีหุ้นส่วนที่เป็นหลักสำคัญในการส่งเสริมคือผู้บริหารสถานศึกษา โดยบทบาทของผู้บริหารจะเป็นผู้ที่กำหนดทิศทางการทำงานให้เป็นระบบและมีความถูกต้อง พร้อมทั้งเป็นผู้สร้างกำลังใจให้แก่บุคลากรในวิทยาลัย จากการสัมภาษณ์ พบว่า ยุทธวิธีที่ใช้ในการส่งเสริมการทำงานของวิทยาลัย คือ การส่งเสริมให้บุคลากรในวิทยาลัยคิดในแง่บวกหมายถึง การทำงานด้วยความสมัครใจ สบายใจ และมีความสุขในการทำงาน โดยยึดหลักสำคัญ 6 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) การให้ทุกคนทำงานอย่างมีศักดิ์ศรีและมีส่วนร่วม คือ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมเนื้เทศติดตาม ร่วมรับผิดชอบ และร่วมใจ โดยการที่เราส่งเสริมในทางบวกจะทำให้ครูและบุคลากรคิดบวกส่งผลให้เกิดการทำงานอย่างมีศักดิ์ศรีในตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง
- 2) การพิจารณาความดีความชอบต้องพิจารณาด้วยความเป็นธรรมและความโปร่งใส คือ การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเข้ามาในการบริหารจัดการ
- 3) การให้เกียรติและมอบความจริงใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

4) การส่งเสริมศักยภาพและให้โอกาสบุคลากรในเรื่องความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ตามความถนัด ความสามารถ และตามโอกาสที่บุคลากรทุกคนควรจะได้รับ

5) การให้ความเมตตาและความเป็นธรรมกับผู้ใต้บังคับบัญชา

6) การส่งเสริมในเรื่องสวัสดิการต่างๆ เช่น การแสดงถึงความเป็นทีมและความเป็นสากล คือ การแต่งกาย โดยวิทยาลัยจะมีชุดสูทประจำวิทยาลัยและสีประจำวิทยาลัย คือสีฟ้าและชมพู เพื่อให้เห็นถึงการดำเนินงานที่เป็นทีม การเป็นแบบอย่างในการแต่งกาย และในการตัดเย็บเสื้อสูท ทางวิทยาลัย มอบหมายให้ทางแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายเป็นผู้ดูแลการตัดเย็บทั้งหมด ซึ่งส่งผลดีต่อ นักศึกษาใน แผนกทำให้ได้ฝึกปฏิบัติจริง รู้จักการซ่อม แก้ไขเสื้อผ้าให้เข้ากับบุคลากรของวิทยาลัยที่มีรูปร่าง แตกต่างกันออกไป

บทบาทของครูผู้สอน จะดำเนินการตามภาระหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งในสายงานที่ตนเอง รับผิดชอบ เพราะนอกเหนือจากงานสอนแล้วครูผู้สอนจะมีหน้าที่รับผิดชอบในงานฝ่ายต่างๆ ทั้ง 4 ฝ่าย ยุทธวิธีที่ครูจะช่วยให้วิทยาลัยมีระบบการทำงานที่ดี จากการสัมภาษณ์ พบว่า ครูและบุคลากรสาย สนับสนุนจะเข้าร่วมการประชุมครู/บุคลากรทุกครั้ง ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์ดังนี้

“หากจะมีสวัสดิการใดๆ ที่จะให้กับบุคลากรได้ก็จะทำ อย่างเช่น การ แสดงถึงความเป็นหนึ่งเป็นทีม ในเรื่องของการแต่งกายเราจะมีชุดประจำของ วิทยาลัยซึ่งการที่เรามีชุดสูทประจำของวิทยาลัย เรามีสีประจำวิทยาลัยคือสีฟ้า ชมพูนะคะ เพื่อให้ทุกคนนั้นได้เห็นถึงการดำเนินงานที่เป็นทีม...ฉะนั้นเมื่อถามว่า การมีสูทเป็นเรื่องของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ เราก็ต้องใช้หลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาจับ คือ การมีเหตุมีผล การมีสูทของวิทยาลัย นั้นเพราะว่าเรากำลังจะพัฒนาสู่ความเป็นสากล ชุดสูทนั้นเราแสดงถึงความเป็น สากลเราใส่เพื่อที่จะเข้าร่วมประชุม ร่วมกิจกรรมทั้งภายในและภายนอก แทนที่ เราจะมาแต่งกายกันที่หลากหลาย”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

ในส่วนของการพัฒนาสถานศึกษาผู้อำนวยการวิทยาลัยได้ทำการพัฒนาระบบการลงเวลาการทำงานให้มีความทันสมัยและมีความเป็นสากล โดยดำเนินการซ่อมบำรุงเครื่องสแกนลายนิ้วมือ ดังภาพที่ 5.13 เพื่อลงเวลาการทำงานไว้ที่หน้าห้องงานพัสดุกลาง โดยก่อนจะทำการซ่อมเครื่องทางวิทยาลัยยังคงใช้ ระบบการเซ็นชื่อลงในสมุดบันทึกเวลา เข้าออก จากการเข้าร่วมประชุมครูและบุคลากรครั้งที่ 2/2551 ใน

วันที่ 23 พฤษภาคม 2551 ทางฝ่ายบริหารได้ให้ครูและบุคลากรในวิทยาลัยได้ร่วมกันออกเสียงเพื่อพิจารณาระเบียบวาระที่ 4 ข้อที่ 5 เรื่องการพัฒนาระบบสารสนเทศที่จะดำเนินการซ่อมเครื่องสแกนลายนิ้วมือหรือจะยังคงใช้ระบบเก่า ผลปรากฏว่าการลงคะแนนเสียงโดยการยกมือ ครูและบุคลากรส่วนใหญ่ลงมติว่าควรดำเนินการซ่อมเครื่องสแกนดังกล่าวเพื่อนำมาใช้ในการลงเวลาเข้าออก จากการสัมภาษณ์ พบว่า ครูและบุคลากรส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเมื่อทางวิทยาลัยได้ทำการจัดซื้อเครื่องสแกนมาแล้วก็ไม่ควรที่จะปล่อยให้สูญเปล่า โดยไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด ซึ่งมีความสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้บริหารวิทยาลัย โดยจากการสัมภาษณ์ พบว่า ในการใช้งบประมาณเพื่อการบริหารจัดการวิทยาลัยจะต้องตั้งอยู่ในหลักของความพอเพียง ซึ่งก็คือ ต้องตระหนักถึงความคุ้มค่าและประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้งบประมาณในส่วนนั้นๆ พร้อมทั้งจะต้องมีการติดตามประเมินผลความคุ้มค่าของงบประมาณที่ได้ใช้ไป

ภาพที่ 5.13 เครื่องสแกนลายนิ้วมือเพื่อลงเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร

“สิ่งใดก็ตามที่วิทยาลัยได้จัดซื้อจัดหามาแล้วจะต้องมีการมาประชุมเพื่อปรึกษาหารือเพื่อนำของต่างๆ เหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ยกตัวอย่าง การสแกนลายนิ้วมือของครู บุคลากรในวิทยาลัย ในอดีตที่ผ่านมาวิทยาลัยได้ซื้อเครื่องสแกนนิ้วมือนี้นี้ไว้แล้วแต่ได้เลิกการใช้งานไปในระยะหนึ่ง ซึ่งตอนนี้ฝ่ายบริหารและครูอาจารย์ได้มีการประชุมร่วมกันว่าเราจะนำเทคโนโลยีเหล่านี้กลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง นั่นก็คือหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่ามากที่สุดจากเม็ดเงินที่เราได้ใช้จ่ายไป และก็ต้องมีการติดตามประเมินผลความคุ้มค่า”

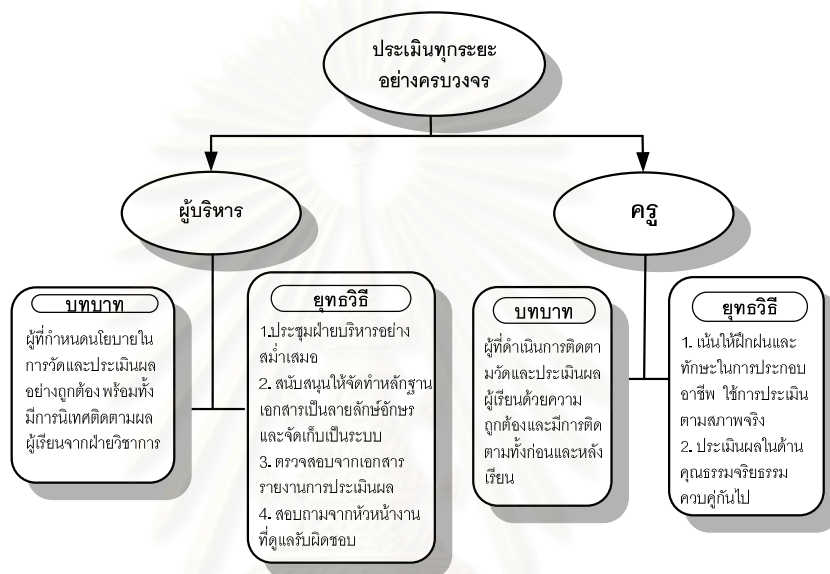
(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

“ผมไหวตให้ซ่อม เพราะว่าเห็นด้วยในเมื่อวิทยาลัยได้จัดซื้อมาแล้ว ก็ต้องใช้ให้เกิดประโยชน์สิ ไม่ใช่มาติดไว้เฉยๆ เปลืองงบประมาณเปล่าๆ”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่ 1: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

2.5 ประเมินทุกระยะอย่างครบวงจร

ภาคีหุ้นส่วนที่มีบทบาทในการติดตามและประเมินผลทุกโครงการทุกกิจกรรมภายใต้ตัวชี้วัดตามหลัก ประกอบไปด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอนโดยแต่ละภาคีมียุทธวิธีที่ใช้ในการ ติดตามและประเมินผลที่แตกต่างกันไปตามบทบาทการดำเนินงานของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงภาพรวมของบทบาทและยุทธวิธีที่ภาคีหุ้นส่วนได้นำมาใช้ในด้านนี้ ดังแสดงได้ตามภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5.14 บทบาทและยุทธวิธีของภาคีหุ้นส่วนในด้านการประเมินทุกระยะอย่างครบวงจร

จากภาพที่ 5.14 จะเห็นได้ว่าในแต่ละภาคีหุ้นส่วนนั้นมีการเลือกใช้ยุทธวิธีที่แตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมายในการดำเนินงานเพื่อตอบรับมาตรการในด้านประเมินทุกระยะอย่างครบวงจร โดยการดำเนินงานต่างๆ ของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงในการติดตามและประเมินผลกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การติดตามและประเมินผลทุกโครงการทุกกิจกรรมภายใต้ตัวชี้วัดตามหลัก ในส่วนนี้วิทยาลัยมีการวัดประเมินผลผู้เรียนภายใต้เงื่อนไขเศรษฐกิจพอเพียง คือ ทั้งเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม โดยภาคีหุ้นส่วนที่เป็นหลักสำคัญในการติดตามประเมินผลคือ ครูผู้สอน โดยอยู่ภายใต้การนิเทศติดตามจากรองฝ่ายวิชาการ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้ที่กำหนดนโยบายในการวัดและประเมินผลอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งมีการนิเทศติดตามผลผู้เรียนจากฝ่ายวิชาการ จากการสัมภาษณ์และสังเกตพบว่ายุทธวิธีที่ใช้ในการติดตามการประเมินคือ มีการร่วมประชุมฝ่ายบริหารทั้ง 4 ท่าน อย่างเป็นประจำเพื่อ

ระดมสมองในการดำเนินการ ติดตามแก้ไขปัญหาในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งสร้างความเป็นระบบในการทำงานให้วิทยาลัยมากยิ่งขึ้น โดยการสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชา มีการจัดทำเอกสารหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน พร้อมทั้งให้มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

บทบาทของครู จะเป็นผู้ที่ดำเนินการติดตามวัดและประเมินผลผู้เรียนด้วยความถูกต้องและมีการติดตามทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน จากการสัมภาษณ์รวมทั้งศึกษาเอกสารแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ยุทธวิธีที่ใช้ คือ ในการประเมินผลผู้เรียนจะเน้นให้ผู้เรียนได้มีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ มุ่งให้เกิดทักษะในการประกอบอาชีพมากกว่าที่จะเป็นนักวิชาการ ดังนั้นในทุกๆ ครั้งที่มีการจัดการเรียนรู้ จะต้องมีการมอบหมายกิจกรรม หรือภารกิจในส่วนที่เป็นความรู้ และส่วนที่เป็นทักษะควบคู่กันไป ตลอดภาคเรียน อย่างเช่น วิชาการเงินส่วนบุคคลที่ได้มีการบูรณาการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไป กิจกรรมที่ใช้วัดและประเมินผลผู้เรียน คือ ให้ผู้เรียนเขียนแผนการใช้จ่ายเงินตั้งแต่ปัจจุบันจนถึงในอนาคตว่าจะวางแผนจนถึงบั้นปลายชีวิตอย่างไรและนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ตรงจุดใดบ้างในส่วนของการเขียนแผนธุรกิจก็จะมีลักษณะเช่นเดียวกัน และในขณะเดียวกันก็มีการประเมินผลในด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาแบบแสดงความก้าวหน้า (Progress Chart) การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนของทางวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง ความมีน้ำใจ ความมีมนุษยสัมพันธ์ และความรู้ทักษะวิชาชีพ ซึ่งน้ำหนักของการให้คะแนนทั้ง 5 ด้าน จะแตกต่างกันไปตามลักษณะและประเภทของวิชา สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“...อย่างเช่นวิชาการเงินส่วนบุคคลเนี่ย ก็จะทำให้เขาเขียนแผนการใช้จ่ายเงินของเขาว่าชีวิตเขาเนี่ยอนาคตยังไง วางแผนยังไงจะให้เขาวางแผนจนถึงบั้นปลายชีวิตจนถึงเลิกทำงานนะคะ ว่าเขาวางแผนว่าเมื่อเขาเลิกทำงานแล้วมันจะเป็นยังไง ส่วนที่เป็นธุรกิจก็จะให้เขาเขียนแผนธุรกิจเลย แล้วก็ให้เขานำระบบเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปบูรณาการในตัวแผนของเขาด้วย ”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่ 2: สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2551)

“...เอาเรื่องตรงเวลาซัดๆเลยเนี่ย ถ้าเข้าห้องตรงเวลามาทุกครั้งให้ก่อนเลย 10 คะแนน คะแนนพวกนี้จะเปิดเผยคะ เราจะมีใบรายงาน ความก้าวหน้าพอทำงานเสร็จก็ให้คะแนนเลยใบคะแนนก็จะวางอยู่บนโต๊ะใครอยากดูก็ไปดูได้มาเอาไปดู”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 1: สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2551)

การติดตามและประเมินผลโครงการอบรมเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งโครงการต่างๆ ที่มีการนำหลักมาบูรณาการ จากการศึกษา พบว่า ในการจัดโครงการจะมีการทำรายงานสรุปประเมินผลโครงการโดยฝ่ายงานวิจัยและพัฒนามาตรฐานการศึกษา นอกเหนือจากนั้นยังมีการกำกับติดตามโดยการมอบหมายให้คณะครู บุคลากรและผู้เรียนที่เข้ารับการอบรมดังกล่าวทำการสรุปประเด็นและรายงานผลจากการเข้ารับฟังการบรรยาย ซึ่งในส่วนของผู้เรียนในระบบจะมีผลต่อคะแนน จากการสังเกตและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รับผิดชอบติดตามงานในส่วนนี้ พบว่า มีผู้เรียนบางส่วนได้นำมาส่งซึ่งส่วนใหญ่จะรวบรวมส่งเป็นห้อง เขียนด้วยลายมือของตัวเอง และผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาโดยมีลายเซ็นของอาจารย์กำกับไว้ ในส่วนของครูและบุคลากรสายสนับสนุน จากการสังเกตและสอบถามมีเพียงบางส่วนที่นำมาส่งจะเห็นได้ว่าในส่วนนี้เป็นยุทธวิธีที่ผู้อำนวยการใช้เพื่อกำกับติดตามผลจากการดำเนินการจัดอบรมโครงการดังกล่าว ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เขียนเป็นการยืนยันนะ ถ้าจะให้นั่งเขียนเป็นคอนเซ็ปจริงๆก็เขียนได้ ยืนยันได้ แต่ณ เวลานั้นถ้าดูเรื่องการอบรมแล้วนี่คือมันก็ได้ทำโครงการ หมายถึงว่าครูได้นั่งฟัง แต่สภาพจริงๆที่เราเห็นมันก็ไม่ได้นั่งฟังหรอก บางทีเรานั่งฟังเราก็คิดแล้วว่าพุงนี้เราจะต้องทำอะไรมันคือ อภาระกิจที่มันต้องต่อไปเรื่อย ”
(ครูสอนวิชาชีวคนที 1: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

“ผมส่งไปแล้ว รวบรวมๆ กันไปทั้งห้อง อาจารย์เขาจะอ่านก่อนแล้วค่อยให้หัวหน้าห้องเอาไปส่ง”
(นักเรียนคนที 2: สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2551)

จากการศึกษาบทบาท และยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ เพียงพอเพื่อพอเพียง ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นในการศึกษาโดยภาพรวมดังต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.5 ยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนตามกรอบแนวคิด มาตรการเพียงพอเพื่อพอเพียง

5 มาตรการเพียงพอเพื่อพอเพียง		ภาคีหุ้นส่วน		
		ผู้บริหาร	ครู	ผู้เรียน
1. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร	ยุทธวิธี	<p>1.1) มีการให้ความรู้ในเรื่อง คุณธรรม จริยธรรม การประยุกต์ใช้หลักกับการประกอบธุรกิจ</p> <p>1.2) สร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความตระหนักโดยจัดการประกวดเงินออมและบัญชีครัวเรือนในสิ้นสุดภาคการศึกษา</p>	<p>1.1) การพูดคุยแสดงความคิดเห็นระหว่างกันเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มุมมองและขยายแนวคิดของแต่ละบุคคล</p> <p>1.2) นำความรู้มาพัฒนาสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่</p>	-
2. เกาะติดสถานการณ์	ยุทธวิธี	<p>2.1) กระตุ้นในเชิงนามธรรมโดยการพูดในที่ประชุมเพื่อให้เกิดจิตสำนึก</p> <p>2.2) การกระตุ้นในเชิงรูปธรรม โดยการปรับและเปลี่ยน ปรับในที่นี้หมายถึง การจัดทำสายดึงสวิตช์ไฟเพื่อสะดวกในการเปิดปิดไฟ การเปลี่ยนหมายถึง เปลี่ยนหลอดไฟให้มีปริมาณลดลงพร้อมทั้งเปลี่ยนชนิดของหลอดไฟฟ้าให้มีความสว่างมากขึ้น</p> <p>2.3) หลักการ 4 ร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ ร่วมจิตร่วมใจผนวกกับหลักและคุณธรรมจริยธรรม</p>	<p>2.1) เข้าร่วมการประชุมทุกครั้งเพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็น</p> <p>2.2) เข้าร่วมโครงการทุกกิจกรรมที่วิทยาลัยได้จัดขึ้น</p>	

ตารางที่ 5.5 ยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนตามกรอบแนวคิด มาตรการเพียงพอเพื่อ
พอเพียง (ต่อ)

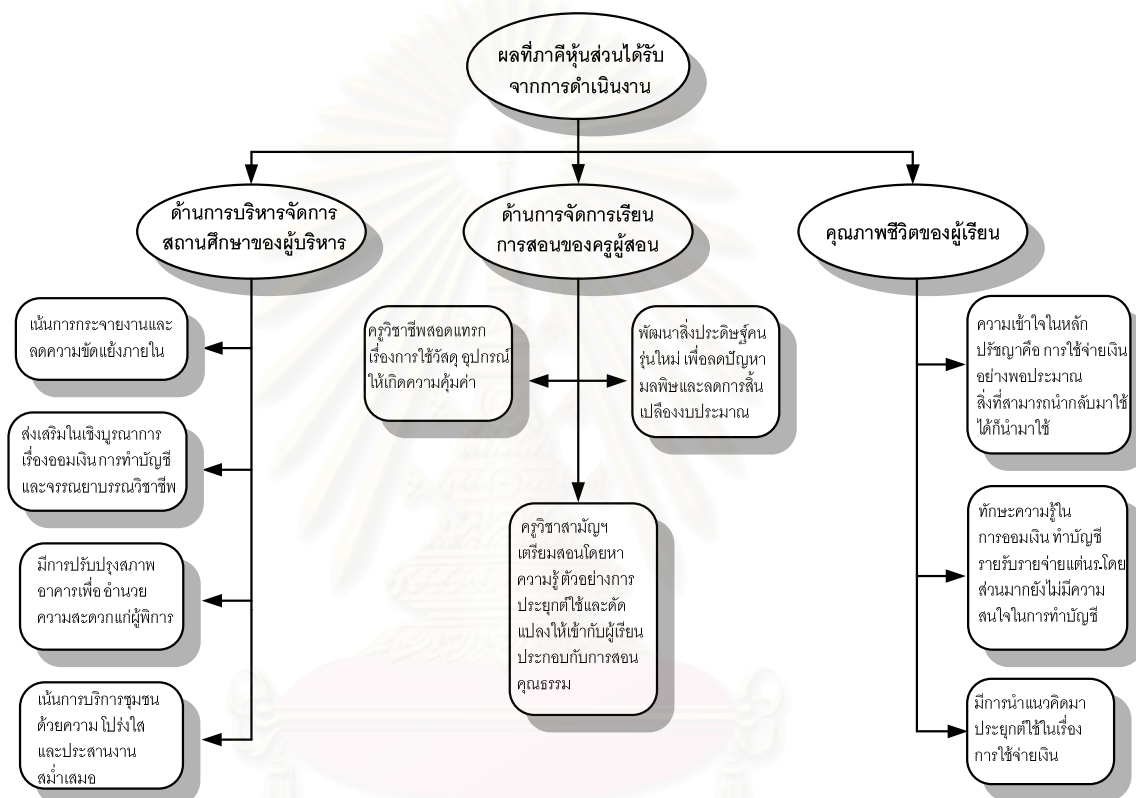
5 มาตรการเพียงพอ เพื่อพอเพียง		ภาคีหุ้นส่วน		
		ผู้บริหาร	ครู	ผู้เรียน
3. บูรณา การศูนย์ ประสาน งาน	ยุทธวิธี	<p>3.1) การเสริมแรงด้านบวกโดยการ จัดประกวดแผนการจัดการเรียนรู้ และครูต้นแบบที่มีการบูรณาการ เศรษฐกิจพอเพียงและคุณธรรม จริยธรรม อย่างเป็นรูปธรรม</p> <p>3.2) จัดสร้างทีมงานในวิทยาลัย เพื่อไปศึกษาต้นแบบที่ดีในการบูร ณาการเศรษฐกิจพอเพียง และ คุณธรรมจริยธรรม</p> <p>3.3) กิจกรรมการประกวดเงินออม และบัญชีครัวเรือน โดยมีการกำหนด กติกาของผู้ที่เข้าร่วมประกวดดังนี้ ผู้เข้าร่วมจะต้องผ่านการเข้ารับการ อบรมทั้ง 4 โครงการ คือ คุณธรรมนำ ความรู้ หลัก การจัดการองค์ความรู้ แก่ผู้ประกอบการใหม่ ศูนย์บ่มเพาะฯ พร้อมทั้งจะต้องส่งบัญชีครัวเรือนของ ตัวเอง</p> <p>3.4) การสรรหาอาชีพที่มีความ ทันสมัย ตอบรับกับกระแสนิยมใน ปัจจุบันเพื่อนำมาออกบริการวิชาชีพ เช่น การสอนต่อชนตา ต่อผม</p>	<p>3.1) เน้นในส่วนของกรฝึกฝน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะความ ชำนาญในวิชาชีพของตัวเอง พร้อมทั้งขยายมุมมองของผู้เรียน ในหลักให้ชัดเจนมากขึ้น</p> <p>3.2) การสอนวิชาชีพระยะสั้น ใช้ การสอดแทรกองค์ความรู้ ใน เรื่องของการประหยัดและรู้ คุณค่าของทรัพยากรที่เหลือใช้ แนะแนวทางการออมเงิน การ จัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย</p> <p>3.3) การสอนวิชาสามัญสัมพันธ์ มีการบูรณาการและสอดแทรกจะ เน้นหนักไปที่กิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเขียนบันทึก ประจำวันว่าได้นำหลักไป ประยุกต์ใช้อย่างไรพร้อมทั้งเขียน บรรยายความรู้สึกที่มีต่อหลัก ปรัชญาดังกล่าว</p> <p>3.4) ในการออกบริการวิชาชีพครู จะไม่หยุดนิ่งในการพัฒนาฝีมือ ของตัวเอง จะเข้ารับการอบรมทั้ง หน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดย ค่าใช้จ่ายในการอบรมส่วนมาก ครูจะเป็นผู้รับผิดชอบ</p>	

ตารางที่ 5.5 ยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการเพียงพอเพื่อ
พอเพียง (ต่อ)

5 มาตรการเพียงพอเพื่อ พอเพียง		ภาคีหุ้นส่วน		
		ผู้บริหาร	ครู	ผู้เรียน
4. ผนวกกับทุก ภาระงาน อาชีพะ	ยุทธวิธี	4.1) สร้างเสริมให้บุคลากรคิด บวก คือ ทำงานด้วยความสมัคร ใจ สบายใจ และมีความสุขใน การทำงาน	4.1) ทำงานตามภาระหน้าที่ๆ ตนเองได้รับมอบหมาย 4.2) ร่วมแสดงความคิดเห็นทุก ครั้งที่ได้รับโอกาส	
5. ประเมินทุก ระยะอย่าง ครบวงจร	ยุทธวิธี	5.1) มีการร่วมประชุมฝ่าย บริหารทั้ง 4 ฝ่ายอย่าง สม่ำเสมอเพื่อระดมสมองใน การดำเนินการติดตามแก้ไข ปัญหาต่างๆ 5.2) มีการสนับสนุนให้ ผู้ใต้บังคับบัญชามีการจัดทำ หลักฐานเอกสารเป็นลายลักษณ์ อักษรอย่างชัดเจน พร้อมทั้ง ให้มีการจัดเก็บอย่างเป็น ระบบ 5.3) ใช้วิธีการตรวจสอบจาก เอกสารรายงานประเมินผล จากงานวิจัยและพัฒนา มาตรฐานการศึกษา 5.4) สอบถามจากหัวหน้า งานที่ดูแลรับผิดชอบ	5.1) เน้นให้ผู้เรียนได้มีการฝึกฝน และเกิดทักษะในการประกอบ อาชีพมากกว่าเป็นนักวิชาการ โดยใช้การประเมินผลตามสภาพ จริงหลังจากการจัดการเรียนรู้ ทุกๆ ครั้ง โดยมีการวัดทั้งความรู้ ในเชิงวิชาการและทักษะ ควบคู่ กันเสมอ 5.2) มีการประเมินผลในด้าน คุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไป โดยประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งประกอบ ไปด้วยคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ 5 ด้าน ได้แก่ ความ รับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง ความ มีน้ำใจ ความมีมนุษย สัมพันธ์ และความรู้ทักษะวิชาชีพ	

ตอนที่ 3 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท 3 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร การจัดการเรียนการสอนของครู คุณภาพชีวิตของผู้เรียน โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปภาพรวมในแต่ละด้านของผลที่แต่ละภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท ดังแสดงในภาพที่ 5.15

ภาพที่ 5.15 สรุปภาพรวมของผลที่แต่ละภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท

จากภาพที่ 5.6 ผู้วิจัยขอนำเสนอถึงรายละเอียดของผลที่แต่ละภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาทในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ด้านคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ตามลำดับดังต่อไปนี้

3.1 การบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร

ระบบโครงสร้างการบริหารของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงจะยึดตามระเบียบของกรมอาชีวศึกษาว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ.2549 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มี

การกำหนดงานและขอบข่ายงานต่างๆ ออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารทรัพยากร ฝ่ายวางแผนและความร่วมมือ ฝ่ายพัฒนาการศึกษา และฝ่ายวิชาการ โดยการบริหารงานของวิทยาลัยจะใช้หลักในการบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้งครู บุคลากร ผู้เรียน ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรวมทั้งสถานประกอบการที่เข้ามาเป็นหลัก โดยได้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมากำหนดเป็นนโยบายของทางวิทยาลัยโดยมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ โดยใช้หลักซึ่งเรียกว่าแผนกลยุทธ์ และรวมทั้งการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีหรือแผนการใช้จ่ายให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพ โดยยึดหลักความจำเป็น ความมีเหตุผล และความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณเพื่อพัฒนาส่วนต่างๆ ในวิทยาลัย และจากการศึกษาเอกสารรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกในมาตรฐานที่ 6 การบริหารและการจัดการ ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งจากการประเมินพบว่าผู้บริหารมีความตระหนักและความพยายามในเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยการกระจายอำนาจ

ในการบริหารจัดการบุคลากรวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเป็นสถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาอย่างครบถ้วนทั้ง 3 ระบบ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขปรับปรุง 2545 ซึ่งประกอบไปด้วยการศึกษาในระบบ คือ หลักสูตรปวช. ปวส. นอกกระบบ คือ การสอนอาชีพระยะสั้น และตามอัธยาศัย คือ การจัดการศึกษาในระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ จากการจัดการศึกษาที่ครบถ้วนสถานศึกษาจะต้องมีความพร้อมในเรื่องของบุคลากรที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษารายงานการประเมินคุณภาพภายนอก พบว่าสถานศึกษามีการระดมทรัพยากรด้านบุคลากรที่มีคุณวุฒิทางวิชาชีพตรงตามสาขา มีจำนวนเพียงพอและมีการส่งเสริมอาจารย์เข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านวิธีการสอนและความรู้เฉพาะวิชาชีพ จากการสัมภาษณ์ฝ่ายบริหารและการศึกษาเอกสาร คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการการดำเนินงานในโครงการต่างๆ พบว่า การบริหารจัดการบุคลากรของทางวิทยาลัยจะเน้นการกระจายงานเพื่อให้ครูอาจารย์ทุกคนช่วยกันทำงาน โดยที่กำหนดหน้าที่การทำงานของแต่ละบุคคลให้มีความชัดเจนว่าใครรับผิดชอบส่วนไหน อย่างไร ซึ่งในเอกสารคำสั่งจะระบุหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละฝ่ายไว้เป็นข้อๆ อย่างชัดเจน รวมทั้งเน้นการลดความขัดแย้งภายในองค์กร เช่น เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น ทางฝ่ายบริหารจะมีการชี้แจงและอธิบายสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในที่ประชุมว่าสิ่งใดเหมาะสมสิ่งใดไม่เหมาะสม รวมทั้งบอกแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องให้แก่บุคลากร สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“ในด้านของการบริหารจัดการวิทยาลัยจะต้องทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษานะคะ แผนปฏิบัติการประจำปี หรือแผนการใช้จ่าย โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปบูรณาการอยู่ในแผนทุกแผนตั้งแต่แผนแม่บท

จนกระทั่งแผนปฏิบัติการประจำปีหรือ Action Plan โดยเราจะต้องคิดว่าจะใช้
จ่ายทุกกิจกรรมทุกโครงการนี้อย่างมีเหตุมีผล อย่างคุ้มค่า และจะต้องมีความ
จำเป็นเรียงตามลำดับ โดยความจำเป็นจะอยู่ในลำดับแรกการใช้จ่ายโดย
ประหยัดและจะต้องมีการคิดถึงเรื่องการใช้จ่ายไปแล้วจะต้องมีประโยชน์ให้
คุ้มค่า”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

“ให้ทุกคนช่วยกันทำงานทุกคน หลักการแรกก็คือ ไม่ต้องทะเลาะกับใคร
เราต้องนิ่ง ใครจะว่าช่าง...การบริหารของผมนะอันดับแรกก็คือ แบ่งกระจายให้
ทุกคนทำงาน อันดับสองลดความขัดแย้ง หมายความว่า พอเข้าในที่ประชุม คน
นั้นก็บอกทำไมคนนั้นทำอย่างนี้ได้คนนี้ทำอย่างนี้ได้ ผมนั้นบอกเลยว่ามันทำไม่ได้
ทั้งนั้นแหละที่มันทำมามันทำมาผิด เราก็ต้องบอกต้องอธิบายให้เขาเข้าใจว่ามัน
ทำมาได้แต่มันผิดมันไม่ใช่ เราก็ต้องบอกกันไปว่ามันไม่ถูกแล้วก็บอกทางที่ถูก”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาการศึกษา: สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2551)

การบริหารจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัยสารพัดช่างทางฝ่าย
บริหารจะส่งเสริมในเชิงบูรณาการเป็นส่วนใหญ่ และเน้นหนักไปในเรื่องของการออมเงิน การทำบัญชี
รายรับรายจ่าย และจรรยาบรรณวิชาชีพ เนื่องมาจากภารกิจหลักของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง
จะให้ความรู้ในการให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพได้จริง ซึ่งผลจากการที่ผู้บริหารได้ทำการ
ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบการอบรมให้ความรู้ในการสร้างผู้ประกอบการใหม่ พร้อมทั้งได้มี
การแจกกระปุกออมสินและสมุดบัญชีครัวเรือนให้แก่นักศึกษา จากการสัมภาษณ์นักศึกษาในระบบ
พบว่า สิ่งเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในการออมได้บ้างเฉพาะบุคคล แต่ในการทำบัญชี
รายรับรายจ่ายนักศึกษาในระบบ พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการจัดทำ ส่วนของครูมีความคิดเห็นว่
สามารถที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการออมได้เพราะว่าได้เห็นเป็นรูปธรรมและมีแรงจูงใจจากการ
ประกวดในตอนสิ้นภาคเรียน และจากการสังเกตและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ พบว่า เจ้าหน้าที่บางคนเริ่ม
มีการเก็บเงินใส่กระปุกออมสินแล้ว โดยส่วนมากจะเก็บเศษสตางค์ตั้งแต่เหรียญบาทไปจนถึงเหรียญ
สิบบาท ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“...การที่เราฝึกสร้างจิตสำนึกให้แก่บุคลากรทุกคน และนักศึกษาเรา
รู้จักการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงเสีย โดยการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ลงสู่การปฏิบัติไม่ใช่แค่เพียงว่าอบรมแล้วก็หายไป อย่างนั้นไม่ถือว่าเป็นการ
นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การดำรงชีวิตและการทำงานอย่าง
แท้จริง...”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

“ลองยกดูสิ พี่เริ่มหยอดแล้วนะ แต่พี่จะหยอดเหรียญสิบบาท มีเศษ
เหลือมาพี่ก็หยอดตลอด ”

(บุคลากรสายสนับสนุน: สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2551)

“หนูเหลือเศษตังค์ หนูก็หยอดไม่ได้หยอดแบ่งค์ส่วนใหญ่ก็เหรียญบาท ”

(นักเรียนพิการคนที่ 2: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

การบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ เนื่องมาจากวิทยาลัยมีการจัดการศึกษาในระบบ
ให้แก่ผู้พิการไม่ว่าจะเป็นผู้พิการทางสายตา ทางการได้ยิน และทางร่างกาย นอกจากการจัดการเรียน
การสอนในระบบแก่ผู้พิการแล้วผู้อำนวยการได้มีความตระหนักถึงการให้อาชีพเพื่อนำไปใช้พัฒนา
คุณภาพชีวิต และเป็นการสร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืนในชีวิตให้แก่ผู้พิการ ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการ
ใช้ชีวิตให้แก่ผู้พิการต่อไป ดังนั้นจึงได้มีการปรับปรุงสภาพอาคารสอนวิชาชีพระยะสั้นและอาคาร 1 ดัง
ภาพที่ 5.16 โดยการสร้างทางเชื่อมระหว่างอาคารทั้งสองเข้าด้วยกัน เนื่องจากอาคารเรียนระยะสั้นไม่
มีลิฟท์ เพราะฉะนั้นผู้พิการทางร่างกายสามารถเรียนได้แค่ชั้น 1 ชั้นเดียวเท่านั้น ซึ่งมีการจัดการเรียน
การสอนวิชาชีพลองสองสาขาด้วยกัน คือ สาขาเสริมสวย และการทำขนมอบ เพราะฉะนั้นตรงจุดนี้ทาง
ผู้อำนวยการ จึงได้มีการจัดสร้างทางเชื่อมขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการที่มีความสนใจจะ
ศึกษาวิชาชีพระยะสั้น ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการวิทยาลัยดังนี้

“...แล้วที่สำคัญที่สุดเนี่ยทางวิทยาลัยได้เน้นการจัดการศึกษาในระบบ
ให้แก่ผู้พิการในหลายประเภทเช่นผู้พิการทางด้านร่างกาย ผู้พิการทางด้านสายตา
ผู้พิการทางหูได้มีโอกาสมาเรียนวิชาชีพที่นี้ คงจะไม่มีสถานศึกษาหลายแห่งนัก
ที่จะสนับสนุนและส่งเสริม เพราะการจัดการศึกษาวิชาชีพสำหรับผู้พิการนั้นจะมี
ความยากลำบากมาก จะต้องมีอาคารสถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แม้แต่กระทั่ง
การเดินทางจะเห็นได้ว่าการทำการเชื่อมต่ออาคารระหว่างอาคารเนื่องจากว่า
อาคารเรียนที่ 2 จะไม่มีลิฟท์ผู้พิการจะไม่สามารถเรียนวิชาชีพระยะสั้นได้เลย

นอกจากชั้น 1 จึงได้มีการดำเนินการจัดทำสะพานทางเชื่อมระหว่างตึกเพื่อให้
ผู้เรียนข้ามไปเรียนวิชาสี่พระยะชั้นที่อาคารเรียน 2 ได้”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

ภาพที่ 5.16 การดำเนินการสร้างทางเชื่อมอาคารเรียน 1 และอาคารเรียนระยะชั้น

ในส่วนของสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย จากการสังเกต พบว่า พื้นที่ของวิทยาลัยมีพื้นที่ใช้
สอยค่อนข้างจำกัด โดยภายในบริเวณวิทยาลัยจะเป็นตัวอาคารเรียนประมาณ 80% อีก 20% เป็น
พื้นที่ไว้สำหรับพักผ่อน ได้แก่ โต๊ะม้าหินอ่อน ลานไว้สำหรับเล่นฟุตบอล ในส่วนพื้นที่สีเขียวจะมีอยู่ตาม
โต๊ะม้าหินอ่อนเพื่อให้ร่มเงา และทุกๆ อาคารเรียนจะมีทางลาดเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักศึกษา
พิการทางร่างกาย ดังภาพที่ 5.17 และสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“อย่างสะพานข้ามตึกเนี่ยเราก็ทำให้เขาอะ อย่างคนพิการวีลแชร์เขา
ต้องใช้ลิฟท์แต่คนตาบอดไม่จำเป็นเขาเดินขึ้นได้ แต่ที่นี้ระยะหลังเรารับวีลแชร์ก็
เลยต้องมีทางลาดให้เขามากขึ้นต้องมีทางเชื่อมให้เขา...ตึกสองไม่มีลิฟท์ถูกมัย
เด็กพิการท่านใดมีความสนใจจะเรียนวิชาสี่พระยะชั้นวิชาไหนก็สามารถทำได้
เราก็ขึ้นลิฟท์ที่ตึกนี้ ที่นี้เราก็วางแผนเอาไว้เรียนร้อยแล้ว ขึ้นลิฟท์ที่ตึกนี้เวลา
เคลื่อนตัวไปตึกโน้นก็ข้ามทางข้ามไป ทางเชื่อมไปจากตึกนี้ไปข้างหลัง จริงๆ จะ
ให้มันเชื่อมกันสามตึกแตงบก็ใช้เยอะนะ เราก็แก้ปัญหาไปก่อนโดยทำทางลาด
ข้างล่างให้

(รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ: สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2551)

ภาพที่ 5.17 สภาพภูมิทัศน์ของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง

การบริหารจัดการความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน พบว่าวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาวิชาชีพเพื่อเป็นไปตามความต้องการของประชาชน ชุมชน สังคม โดยวิทยาลัยจะตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทั้งในชุมชนและในสังคมซึ่งมีความหลากหลายไม่จำกัดพื้นที่ โดยเฉพาะผู้พิการหรือผู้ด้อยโอกาส เพราะฉะนั้นในการจัดการศึกษาทางวิชาชีพให้มีคุณภาพจะต้องอาศัยความร่วมมือกับสถานประกอบการ หน่วยงานในภาครัฐและเอกชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยในวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 ได้มีการลงนามกับหน่วยงานตามโครงการที่กำหนดไว้จำนวน 80 หน่วยงาน เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาส 80 พรรษา โดยหน่วยงานเหล่านี้จะมาเป็นเครือข่ายที่สร้างความเข้มแข็งในการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา โดยนำหลัก และคุณธรรมนำความรู้มาใช้ในเครือข่ายความร่วมมือที่จะผลิตและพัฒนากำลังคน เช่น หน่วยงานทหาร ซึ่งวิทยาลัยได้มีการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับทหารก่อนปลดประจำการอย่างน้อยหนึ่งอาชีพ เพื่อสามารถนำไปประกอบอาชีพหลังจากปลดประจำการไปแล้ว หรือทหารที่อยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ในช่วงเกณฑ์ทหาร หรือทหารประจำการอยู่แล้วก็สามารถที่จะมาเรียนฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นได้ ทหารและตำรวจเป็นอาชีพที่ต้องรับใช้ประเทศชาติ การที่วิทยาลัยเปิดโอกาสให้บุคลากรเหล่านี้ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองจะส่งผลให้เป็นการเพิ่มความเข้มแข็งให้หน่วยงานในภาครัฐได้

จากการสัมภาษณ์ฝ่ายบริหารวิทยาลัย พบว่า วิทยาลัยมีแนวทางในการเชื่อมความสัมพันธ์ โดยการเน้นการบริการชุมชนด้วยความโปร่งใส คือ ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้เหตุผล ให้การยอมรับซึ่งกันและกัน และบริการชุมชนด้วยความจริงใจควบคู่ไปกับความตั้งใจ พร้อมทั้งมีการติดต่อประสานงานกันอย่างสม่ำเสมอ ในส่วนของวันสำคัญต่างๆ หรือพิธีการต่างๆ ทางวิทยาลัยก็ไม่ได้ละเลยที่จะเชิญคนในชุมชน วัด และหน่วยงานต่างๆ เข้ามาร่วมงาน และในทางกลับกันเมื่อชุมชนขอความช่วยเหลือในเรื่องสถานที่, วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ, พลังกาย, พลังปัญญา ทางวิทยาลัยจะมีการดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน ซึ่งจากการสังเกตกิจกรรมวันเข้าพรรษาในวันที่ 16 กรกฎาคม 2551 คณะครู บุคลากร และผู้เรียน ได้ทำกิจกรรมในวันเข้าพรรษา ณ วัดเทพนารีซึ่งอยู่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยาและเป็นวัดที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับวิทยาลัย จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน พบว่า วิทยาลัยได้มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่วัดนี้เป็นประจำ ดังภาพที่ 5.18 และข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 5.18 บรรยากาศกิจกรรมวันเข้าพรรษา ณ วัดเทพนารี

“เราต้องมีการเชื่อมความสัมพันธ์โดยการบริการ เราเน้นการบริการ เพื่อให้สถานประกอบการและชุมชนมีความเข้มแข็ง แต่การบริการจะต้องเป็นไปด้วยความโปร่งใสและมีความจริงใจ ก็คือทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ใช้เหตุ ให้ผล ใช้การยอมรับ การจริงใจก็คือต้องมีความตั้งใจจริงที่จะทำแม้จะเป็นภาระที่หนัก และยุ่งยากถ้าหากว่าเรามีความตั้งใจจริงที่จะทำต้องมีความสำเร็จ ต้องรู้จักการให้เกียรติซึ่งกันและกันต้องให้ได้ผลอย่างจริงจังและต้องมีการติดต่อประสานงานโดยสม่ำเสมอ นะคะ”

(ผู้อำนวยการวิทยาลัย: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

“ก็ดีนะครบอย่างเวลาเราเปิดบ้านอาชีพเนี่ย ชุมชนมาร่วมงานเราก็สอนอาชีพสั้นๆ คล้ายๆ 108 ครั้ง เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์วิทยาลัยด้วยเพื่อให้ชุมชนรู้ ใครๆ รู้แล้วก็เป็น การเชิญชวนเขา มาเรียนด้วย เราก็เชิญชุมชนมาร่วม

งาน หรือแม้กระทั่งบางที่ชุมชนมาขอใช้สถานที่เช่นงานแต่งงานของคนในชุมชนบ้าง หรือใช้ประชุมบ้าง หรือเขตจะขอประชุมชุมชนมาใช้สถานที่ของเราเราก็ให้ในเรื่องของความสัมพันธ์ไม่น่าจะมีปัญหา”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ: สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2551)

“เอาที่เราเคยเห็นนะคะว่ามันเอื้อกันยังไง อย่างชุมชนเขาก็จะช่วยดูแลเด็กให้เรา เด็กเนี่ยมันไปตามซอกตามซอยเนี่ย บางทีไปกินเหล้าไปอะไรกันเดี๋ยวเขาก็โทรศัพท์มาบอกบ้างอะไรบ้าง เขาช่วยดูแลให้เราแล้วเราก็ช่วยชุมชน เวลาน้ำท่วมชุมชนข้างในท่วมหมดแหละคะสมัยก่อน ของเราไม่ท่วมอาคารเราจะสูง เขาก็จะอาศัยจอดรถ อาศัยเข้าห้องน้ำกับเรา เวลาวัดมีงานพระก็จะมาบอก เวลาเรามีงานนิมนต์พระ อย่างโรงเรียนใกล้ๆ เขาก็เคยส่งเด็กประถมมาเรียนพิมพ์ดีดเรียนคอมพิวเตอร์กับเรา”

(ครูสอนวิชาซีพีคนที่ 2: สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2551)

3.2 การจัดการเรียนการสอนของครู

หลังจากที่ทางวิทยาลัยได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนหลักสูตรการเรียน การสอนโดยการกำหนดให้ครูอาจารย์ทุกๆ คนต้องนำเอาหลักมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนพร้อมทั้งเน้นในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพจากการสัมภาษณ์ พบว่า ก่อนที่ทางวิทยาลัยจะมีการส่งเสริมครูอาจารย์ได้มีการสอดแทรกแนวคิดดังกล่าวเข้าไปในการจัดการเรียนการสอนอยู่ก่อนแล้ว แต่ยังไม่ได้จัดทำลงสู่แผนการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจนให้เห็นว่ามีการบูรณาการแนวคิดดังกล่าวลงไป แต่หลังจากมีการอบรมเศรษฐกิจพอเพียงและกำหนดเป็นแนวนโยบายขึ้นทำให้ครูผู้สอนมีความพยายามที่จะบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพลงสู่รายวิชาของตนเองมากยิ่งขึ้น จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาชีพในด้านอุตสาหกรรม พบว่า สอดแทรกเรื่องความพอเพียงในเรื่องของการใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด เพราะว่าวัสดุอุปกรณ์สำหรับงานด้านอุตสาหกรรมบางอย่างค่อนข้างมีราคาสูง และเป็นของที่ไปแล้วหมดไป ทำให้การจัดการเรียนการสอนในด้านอุตสาหกรรมเกิดติดกาศในการใช้วัสดุฝึกต่างๆ อย่างเข้มงวด คือ เมื่อต้องการเปลี่ยนวัสดุฝึกชิ้นใหม่ผู้เรียนจะต้องนำวัสดุฝึกเดิมมาให้ครูพิจารณาดูก่อนว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ที่จะเปลี่ยน ยกตัวอย่างเช่น กระดาษทรายจะทำการตัดแบ่งออกเป็น 4 ส่วน และในการเปลี่ยนกระดาษใบใหม่ทุกครั้งจะต้องนำใบเดิมมาให้อาจารย์ตรวจสอบว่าไม่สามารถใช้งานได้อีก

“ในการใช้วัสดุฝึกตรงนี้เราก็จะมีเงื่อนไขว่าวัสดุแต่ละอย่างๆ ก่อนจะมาเปลี่ยนชิ้นใหม่ต้องเอาของเก่ามาให้ดู อย่างกระดาษทรายเนี่ยเอามาดูก่อนว่าหมดแล้ว ก็คือแลกเปลี่ยนใหม่ไป อย่างกระดาษทราย 1 แผ่นเราก็จะตัดหารสี่”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่ 1: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

จากความตระหนักในการใช้งบประมาณเพื่อจัดซื้อวัสดุฝึกต่างๆ การใช้วัสดุฝึกอย่างคุ้มค่า และช่วยลดมลภาวะจากการใช้สารมีพิษในงานอุตสาหกรรม แผนกวิชาเทคโนโลยีสรยนต์ได้มีการต่อยอดองค์ความรู้เพื่อตอบรับนโยบายของทางวิทยาลัยในเรื่องของการประหยัดทรัพยากร และใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่า โดยมีการสร้างเครื่องรีไซเคิลทินเนอร์ ดังภาพที่ 5.19 และชุดฝึกพ่นสีรถยนต์ ดังภาพที่ 5.20 จากการศึกษาเอกสารรายงานการวิจัยและพัฒนาดังกล่าวพบว่าวัตถุประสงค์ในการสร้าง คือ เพื่อลดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมและลดปัญหาการสิ้นเปลืองงบประมาณ ซึ่งทั้งสองสิ่งประดิษฐ์นี้ได้รับรางวัลโครงการอาชีพะอัจฉริยะของโตโยต้า ได้รับเงินรางวัลจำนวน 50,000 บาท และรางวัลรองอันดับสอง สิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 5.19 เครื่องรีไซเคิลทินเนอร์

ภาพที่ 5.20 ชุดฝึกพ่นสีรถยนต์

“ก็จริงจ้งเลยนะ เพราะว่าเราบังคับให้จำกัดเราก็จะบอกว่ามันบังคับมาให้เท่านี้แหละเพราะมัน อย่างเอาปูนไปเวียแวนเวียเอามาใช้ก็ทำให้น้องๆ ดู เขาก็โอเคผมเอาด้วยเราก็เอาตรงนั้นเป็นตัวเริ่ม อย่างพ่นสีตอนนี้ที่ผมทำอยู่ก็ทำชุดฝึกพ่นโดยใช้ในลักษณะของการพ่นด้วยแสง เพราะว่าแสงตรงนั้นก็จะมีความจับระยะตัวความเร็ว ไม่ต้องใช้ของจริงพ่น เซฟเรื่องวัสดุ เซฟเรื่องมลพิษ ตัวชิ้นงานก็ไม่ต้องเสียเวลาในการเปลี่ยน เพราะว่าถ้าพ่นของจริงมันต้องเสียเวลาในการเปลี่ยน กว่าที่จะแห้งกว่าจะเริ่มต้นใหม่ เราก็ซ่อมมันตรงนี้ ฝึกโดยตรงนี่ก่อน ”

(ครูสอนวิชาสีพ่นคนที่ 1: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

“ชุดฝึกพ่นสี ชุดกลั่นทินเนอร์ ก็เราด้วยเด็กด้วยนะแต่เราจะให้คอนเซ็ปต์เด็กด้วยว่าเหตุผลในการทำเพราะอะไร ส่งประกวดก็ได้รางวัลนะของโตโยต้า โครงการอาชีพะจ๊ะจ๊ะเราได้มา 50,000 แล้วก็ส่งประกวดสิ่งประดิษฐ์ของอาชีพะได้รองอันดับสอง เป็นชุดฝึกให้ทดลอง แต่เด็กเขาจะต้องถือต้องจับนะ”

(ครูสอนวิชาสีพ่นคนที่ 5: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

“เขาเรียกปั้นอะไรของช่างสีนะ อิมๆ เป็นการทดสอบการพ่นสี เป็นปั้นแสง เพราะว่าถ้าเด็กพ่นจริงมันต้องใช้กาบแล้วก็สีจริงเลยมันเปลืองไหม้ เราก็มีปั้นอันนี้เป็นปั้นทดสอบเด็กก็จะใช้ปั้นนี้ยังแล้วก็เลื่อนตามตำแหน่งตามอะไรต่างๆ ให้ได้ระดับอะไรต่างๆ เขาก็จะใช้ปั้นนี้เป็นตัวช่วยในการสอน เขาก็พัฒนาเรื่อยๆ เป็นปีๆ เราก็มีงบพัฒนามาให้เรื่อยๆ ที่นี้เรามีโครงการร่วมกับโตโยต้าเป็นระดับประเทศเลยนะเป็น 1 ใน 20 โรงที่มี”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ: สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2551)

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนพร้อมทั้งศึกษาเอกสารแผนการจัดการเรียนรู้วิชาพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นวิชาที่อยู่ในแผนกสามัญสัมพันธ์ ซึ่งเนื้อหาโดยภาพรวมของวิชานี้เกี่ยวข้องกับกระบวนทัศน์ชีวิตเป็นหลัก เช่น การดูแลสุขภาพ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ วัฒนธรรมไทยกับปัญหาพฤติกรรมทางเพศในวัยรุ่น ในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนบอกว่าต้องเตรียมการสอนโดยการศึกษาหาความรู้ หาข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับคำว่าพอเพียงในด้านหลักปรัชญา และแนวทางหรือตัวอย่างในการนำไปประยุกต์ใช้ เมื่อเข้าใจในหลักการเหตุผลและตัวอย่างต่างๆ ที่สืบค้นแล้ว ก็จะนำตัวอย่างมาดัดแปลง และดัดแปลงเนื้อหาเพื่อให้เข้ากับคุณลักษณะของผู้เรียน และสอนถึงแนวทางการใช้ชีวิตโดย

ให้ตั้งอยู่ในความพอประมาณและในทางกลับกันก็อย่าหมกมุ่นกับการเรียนจนเกินไป ในส่วนของความ มีเหตุผลเมื่อผู้เรียนเกิดปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการเรียน หรือปัญหาในเรื่องการดำเนินชีวิต จะต้องมีส่วนที่ผู้เรียนเกิดปัญหามาใช้ความรู้มาคิดแก้ปัญหาประกอบกับการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ซึ่งคือ ทางสายกลางและมีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนของการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เปรียบได้กับการมาเข้าเรียนให้ตรงเวลา ไม่ขาดเรียน เวลาเรียนมีความตั้งใจเรียน ตรงจุดนี้คือ ภูมิคุ้มกันที่ดีของผู้เรียนเวลาที่มีการวัดและประเมินผลผู้เรียน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการ สัมภาษณ์ดังนี้

“ในการสอน เราจะต้องมีความรู้ก่อน ต้องศึกษาก่อนว่าคำว่าพอเพียง ทุกสิ่งทุกอย่างมันคืออะไร หลักปรัชญา แล้วก็สิ่งที่จะนำไปประยุกต์ใช้ เรา จะต้องเตรียมหาข้อมูลก่อน อย่างน้อยหาทฤษฎีก่อนหาตัวอย่างก่อนแล้วเราก็ ดัดแปลงตัวอย่าง ดัดแปลงเนื้อหาให้เข้ากับตัวเด็ก ต้องติดตาม ตลอดว่าตอนนี้ ไปถึงไหนทำอะไรอยู่...แต่เราก็สอนว่าอย่างน้อยเราก็เข้าใจว่าอย่างน้อยจะต้องมี การออกนอกกรอบนอกทาง แต่ว่าต้องอยู่ในความพอประมาณอย่าให้มันมากเกินไป แต่ความพอเพียงความประหยัดในการดำเนินชีวิตพอประมาณอย่าเน้นหนัก ในทางที่เกี่ยวมากเกินไป...หรือในเรื่องของการดำเนินชีวิต ก็ต้องใช้วิธีการคิดด้วย ปัญญาใช้ความรู้ที่เรียนมามาคิดแก้ปัญหา แล้วในการแก้ปัญหา ก็จะสอนในเรื่องของการใช้หลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้เพราะว่าหลักอริยสัจ 4 ได้กับ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงคือการเดินสายกลาง ก็คือให้เขารู้จักเหตุให้แก้ที่เหตุ ...เราก็จะสอนเขาง่ายๆ แต่อันนี้คือมันเป็นหลักที่เราประยุกต์มาจากเศรษฐกิจ พอเพียงแล้วนำมาใช้ ไม่ใช่ที่จะต้องเป็นเศรษฐกิจขนาดใหญ่หรือเศรษฐกิจที่ เขามาปลูกข้าวเลี้ยงปลา แต่เราเอามาเกี่ยวกับเรื่องการดำเนินชีวิตได้ด้วย ”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 1: สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2551)

3.3 คุณภาพชีวิตของผู้เรียน

จากการที่ได้มีการจัดการอบรม และมีการจัดการเรียนการสอนในวิชาเศรษฐกิจพอเพียง และการบูรณาการเข้าสู่รายวิชาอื่นๆ ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในด้านการเกิดความรู้ความเข้าใจในหลัก จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนรวมทั้งผู้เรียนที่มีความพิการ พบว่า ผู้เรียนรู้จักหลัก เมื่อถามถึงความเข้าใจใน ความหมายของคำว่าพอเพียงของผู้เรียน โดยส่วนมากจะพูดถึงเรื่องการใช้จ่ายเงินอย่างพอประมาณ

เช่น การใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นไม่ใช้จ่ายในสิ่งที่ฟุ่มเฟือย สิ่งใดที่สามารถนำกลับมาใช้ได้ก็นำกลับมาใช้ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“คิดว่าเขาเข้าใจแต่เขาก็พยายามที่รู้แล้วๆเขาก็ไม่สนใจ คือรู้แล้วแต่ไม่
อยากสนใจมันเป็นเรื่องไหนๆนั้น ในการเอามาใช้ในการดำเนินชีวิตก็น้อย
แต่อาจจะได้เฉพาะบางคนนะ”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 2: สัมภาษณ์, 2 มิถุนายน 2551)

“ก็หมายถึงว่าเราใช้เงินในสิ่งที่จำเป็น ซื่อของไม่ฟุ่มเฟือย”

(นักเรียนคนที่ 1: สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2551)

“คือใช้จ่ายอย่างพอประมาณ แบบไม่เกินตัวมากเกินไป เช่น เราไปเดิน
ในห้างเราเจอของที่อยากได้ ถ้าเราคิดว่ามันเกินตัวก็ต้องพยายามข่มใจ เราต้อง
ใช้ของที่คิดว่ามันจำเป็นอย่าให้มันเกินตัว”

(นักเรียนคนที่ 2: สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2551)

ด้านทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในส่วนนี้หลังจากมีการอบรมเศรษฐกิจพอเพียงทางวิทยาลัยได้มีการวางแผนโครงการประกวดเงินออมและการทำบัญชีครัวเรือนภายในสิ้นภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นอีกตัวช่วยที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และเริ่มเก็บออมเงิน จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนตื่นตัวกับการได้รับแจกกระปุกออมสิน และโครงการประกวดเงินออมแต่จากการสังเกตและสัมภาษณ์พบว่า ภูมิหลังของผู้เรียนในวิทยาลัยเป็นผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่แตกแยก ไม่สมบูรณ์และมีฐานะที่ยากจน เพราะฉะนั้นในทักษะและความรู้ในเรื่องการออมเงิน การประหยัดค่าใช้จ่ายต่างๆ ของผู้เรียนก็จะมีติดตัวกันอยู่แล้ว และรวมทั้งเงินที่ผู้เรียนได้มาโรงเรียนค่อนข้างมีจำนวนน้อยจึงทำให้เหลือเก็บออมได้ไม่มาก ในส่วนของการทำบัญชีรายรับรายจ่ายนั้นจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้เรียนโดยส่วนมากยังไม่ได้ให้ความสนใจในการทำบัญชี ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“ที่บ้านอยู่ใกล้แล้วก็เรื่องค่าใช้จ่ายนี่เพราะที่นี้ค่าเทอมไม่มีด้วย เป็น
เหตุผลที่ผมเรียนที่นี้เพราะว่าผมยากจนด้วย”

(นักเรียนคนที่ 2: สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2551)

“...มันมีเด็กของเราจะอยู่สองกลุ่ม กลุ่มที่ตั้งใจก็มี กลุ่มที่สุดโต่งก็มีแต่เราก็จะพยายามโอเคกลุ่มแรกไม่ค่อยจะมีปัญหา แต่กลุ่มที่สองเนี่ยก็จะยากสักนิดนึงแต่ก็ค่อยเป็นค่อยไปใช้เวลาหน่อยนึง ต้องใจเย็นๆ ค่อนข้างช้าแต่ถามว่าพัฒนามั้ยเขาพัฒนานะ”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 1: สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2551)

“เด็กเรามันจะสอนยากนะคะ คือมันจะได้แค่ครึ่งนึงมันก็ใช้ได้แล้วละ แต่ส่วนใหญ่แล้วก็จะดีแล้วก็ไม่สนใจเรียน มันก็เป็นปัญหาสำหรับเราอยู่ตอนนี้ นะแต่เวลาที่สอนก็จะพยายามดึงให้เขาเข้าหาตามหลักจริงๆ แล้วฐานะทางบ้านของเด็กก็ไม่ค่อยจะดีเท่าไร เขาก็ไม่ค่อยจะตระหนักรู้ทางด้านนี้เท่าไรนัก”

(ครูสอนวิชาสามัญคนที่ 2: สัมภาษณ์, 2 มิถุนายน 2551)

การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนพบว่า ส่วนใหญ่ผู้เรียนจะนำแนวคิดมาประยุกต์ใช้ในเรื่องของการใช้จ่ายเงิน และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและผู้เรียนยังพบว่า ผู้เรียนมีการหารายได้พิเศษระหว่างเรียนโดยการทำงานพิเศษหลังเลิกเรียน และในช่วงปิดภาคการศึกษา อาชีพที่ผู้เรียนเลือกทำก็แตกต่างกันออกไปตามความรู้ความสามารถของตัวเอง เช่น มอเตอร์ไซด์รับจ้าง พนักงานที่นำของใส่ถุงในห้างสรรพสินค้า พนักงานปั้มน้ำมัน พนักงานเสิร์ฟอาหาร ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“...ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากค่าสอนดนตรี ผมสอนดนตรี ทุกชนิด กีตาร์ เบส กลอง เปียโน ผมเป็นคนี่เล่นดนตรีได้หลายชนิด ผมสอนที่งามวงศ์วาน ”

(นักเรียนคนที่ 2: สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2551)

“เคยทำงานเอาของใส่ถุงตามเดอะมอลล์ ตรงที่แคชเชียร์ แล้ว ก็จราจรที่เดอะมอลล์บางแค แล้วก็ปั้มน้ำมัน ผมทำช่วงปิดเทอม ”

(นักเรียนคนที่ 1: สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2551)

“...เด็กเราเย็นๆ บางคนไปทำงานนะ ไม่ใช่ว่าจะเหลวไหลทุกคนนะ บางคนไปเป็นพนักงานเสิร์ฟ ส่วนใหญ่เป็นพนักงานเสิร์ฟ เป็นกุ่มมั่ง ไปชิวิน

มอเตอร์ไซค์ยังมีเลขนะคะ แล้วเด็กบางคนมันรับผิดชอบรู้สึกมันจะเกินตัวต้อง
ดูแลงานที่บ้าน ส่วนหนึ่งเหลวไหลซึ่งก็จะมีคะ”

(ครูสอนวิชาชีวิตคนที่ 2: สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2551)

ตอนที่ 4 ผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์

ในตอนนี้เป็นการศึกษาเพื่อประเมินผลการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงโดยผู้วิจัยเน้นการประเมินโดยใช้การประเมินเชิงคุณภาพ คือ การนำแนวคิดและวิธีการของการวิจัยเชิงคุณภาพมาประยุกต์ใช้ในบริบทของการประเมินประกอบกับการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีของแผนที่ผลลัพธ์ ซึ่งแนวคิดทฤษฎีของแผนที่ผลลัพธ์นั้นแตกต่างจากการประเมินโครงการในแบบดั้งเดิมคือ แผนที่ผลลัพธ์มีการพัฒนาเทคนิควิธีการวัดและการติดตาม (monitoring) ที่เหมาะสมกับเป้าหมายและเนื้อหา ตลอดจนให้ความสำคัญกับการที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในการทำงาน ซึ่งลักษณะของโครงการที่ใช้เพื่อส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีจุดสำคัญอยู่ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนความคิดเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ยั่งยืน ซึ่งถือได้ว่าเป็นโครงการในเชิงพัฒนา

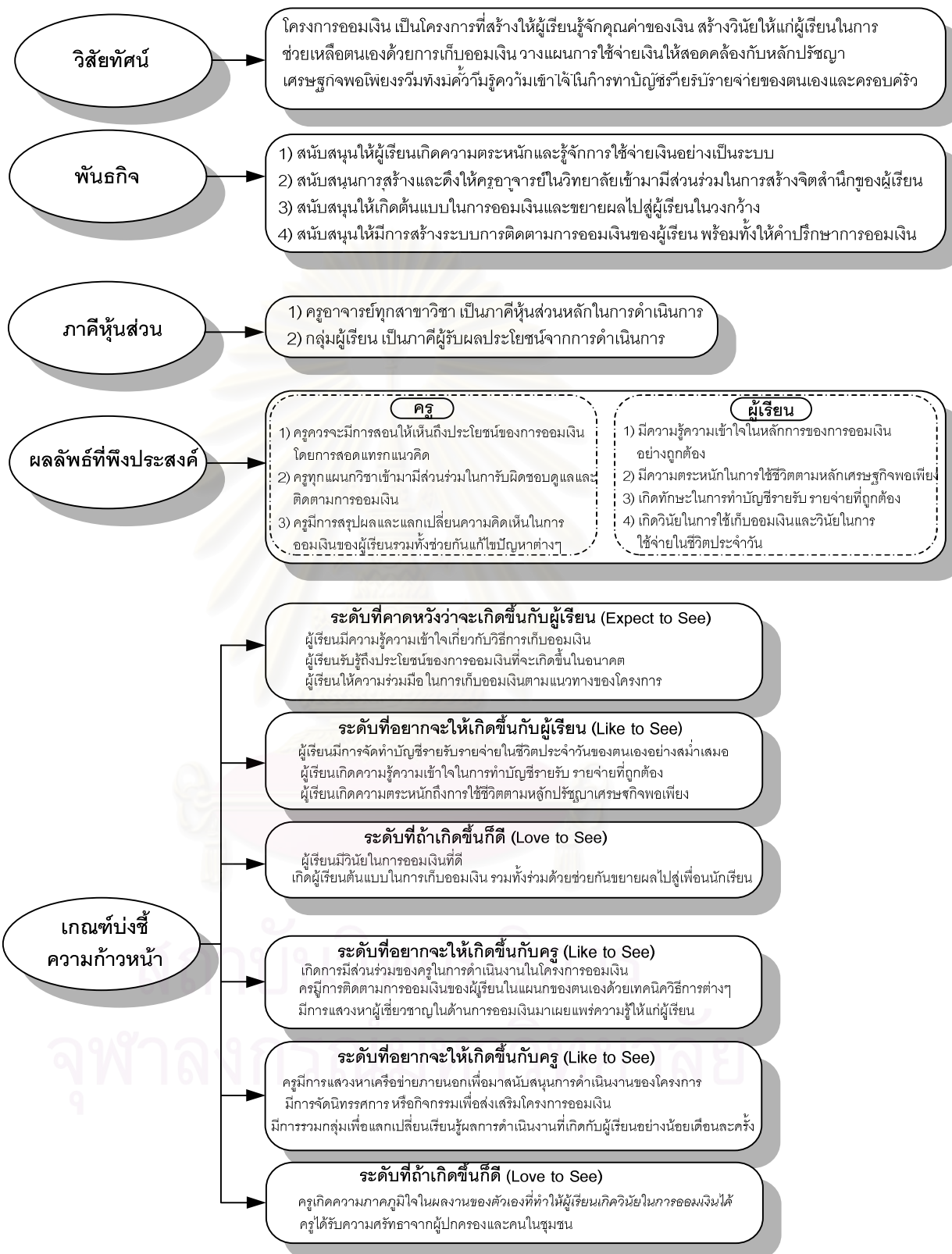
จากการวางแผนในการลงศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยกำหนดกรอบว่าต้องทำการลงศึกษาภาคสนามในช่วงแรกเพื่อศึกษาสภาพภายในวิทยาลัย ลักษณะการทำงานภายในวิทยาลัย รวมทั้งศึกษาว่าภายในวิทยาลัยมีโครงการใดที่มีความเหมาะสมในการที่จะนำเอาแนวคิดทฤษฎีมาใช้เพื่อการประเมินผลของโครงการก่อนที่ผู้วิจัยจะจัดทำประชุมกลุ่ม โดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ ในการคัดเลือกโครงการที่จะนำมาใช้ในการประเมินได้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้แนวคิดทฤษฎีของแผนที่ผลลัพธ์จะใช้ได้ดีก็ต่อเมื่อโครงการมีลักษณะดังนี้ 1) โครงการมี “คน” เป็นองค์ประกอบสำคัญของงาน 2) โครงการมีจุดเน้นในการมีส่วนร่วม 3) โครงการมีลักษณะเป็นโครงการพัฒนาสังคมหรือชุมชน 4) โครงการเน้นผลลัพธ์ในรูปของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม กิจกรรม และการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มคน และ 5) โครงการดำเนินการอยู่ในช่วงระยะเริ่มต้นเพราะการเริ่มทำแผนที่ผลลัพธ์ตั้งแต่เริ่มแผนงานจะได้แผนที่ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิผลเป็นอย่างมากเนื่องจากจะทำให้เห็นภาพรวมของแผนงานเข้าใจในเป้าหมายของแผนงานอย่างถ่องแท้ จากเกณฑ์ต่างๆ เหล่านี้เมื่อผู้วิจัยได้ลงศึกษาภาคสนามและนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้พิจารณาโครงการต่างๆ ภายในวิทยาลัย จึงพบว่าโครงการที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาประเมินโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์คือ โครงการออมเงิน โครงการออมเงินมีจุดเน้นที่ตรงกับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้ โครงการออมเงินเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเรื่องการใช้จ่าย และพฤติกรรมการออม โครงการออมเงินเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร

ภายในวิทยาลัยให้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวตั้งแต่ครูผู้สอน ผู้เรียน ตลอดจนบุคลากรสายสนับสนุน โครงการออมเงินเป็นโครงการที่มีบุคลากรภายในวิทยาลัยเป็นองค์ประกอบสำคัญของงาน และรวมทั้งเป็นโครงการมีการดำเนินการอยู่ในช่วงระยะเริ่มต้น

วิธีการในการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ที่ผู้วิจัยได้เชิญครูหัวหน้าสาขาวิชา ประกอบด้วยสาขาสามัญสัมพันธ์และสาขาวิชาชีพ รวม 5 ท่าน เข้าร่วมการประชุมกลุ่มในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้นำส่วนของ การกำหนดกรอบการพัฒนาประยุกต์ใช้ในการวิจัย โดยองค์ประกอบที่ใช้ในการกำหนดกรอบการพัฒนาในครั้งนี้ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ (vision) พันธกิจ (mission) ภาควิชาส่วนและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (boundary partner & outcome challenge) เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า (progress markers) แผนที่ยุทธศาสตร์ (strategy map) และการดำเนินงานขององค์กร (organization practice) ซึ่งสาเหตุที่ผู้วิจัยใช้ส่วนของการกำหนดกรอบการพัฒนาเพื่อที่จะให้ครูประจำสาขาวิชาต่างๆ ได้ร่วมกันกำหนดทิศทางของโครงการ กำหนดสิ่งที่โครงการต้องการให้เกิดเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการประเมินว่าโครงการได้มุ่งไปสู่ทิศทางที่ต้องการหรือไม่ และสาเหตุที่ผู้วิจัยไม่สามารถดำเนินการได้ครบทุกขั้นตอนนี้ตามกระบวนการของแผนที่ผลลัพธ์ เนื่องมาจากการถูกจำกัดด้วยเวลาในการลงศึกษาภาคสนามซึ่งมีเวลาค่อนข้างจำกัดและประกอบกับการประเมินด้วยการใช้แผนที่ผลลัพธ์จะต้องพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ซึ่งค่อนข้างใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน ในที่นี้ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์กับหลักการประเมินเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน

ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลที่ได้จากการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ในการกำหนดกรอบการพัฒนาโครงการออมเงินประกอบไปด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ภาควิชาส่วน ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปภาพรวมในแต่ละส่วน ดังแสดงในภาพที่ 5.21

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 5.21 สรุปภาพรวมการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ในการกำหนดกรอบการพัฒนา โครงการออมเงิน

4.1 กรอบแผนการดำเนินงานโครงการออมเงิน

4.1.1 การสร้างวิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่แผนงานต้องการ โดยการเขียนภาพอนาคตมา 2-3 ภาพ บรรยายภาพอนาคตในอีก 2-3 ปี เป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงอะไรในอนาคต โดยผู้วิจัยให้ครูที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มได้จินตนาการถึงภาพอนาคตของโครงการออมเงิน รวมทั้งพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

“ผู้เรียนจะต้องได้เรียนรู้ถึงคุณค่าของเงินแต่ละบาทนะ ”

“มีความรู้เกี่ยวกับการทำพวบบัญชีรับจ่ายของเขาเอง ”

“เขาน่าจะเกิดพวกราคาแพงขึ้น พวกวินัยในการใช้จ่ายมากขึ้นนะพี่ว่า เพราะว่าเด็กนักเรียนเราก็ไม่ได้ร่ำรวยอะไรอยู่แล้ว ”

“พวกการทำบัญชีอย่างง่าย ๆ ที่เขาพอจะทำเองได้ ผมว่าเขาน่าจะมีความรู้ในเรื่องนี้ด้วย เพราะว่าเด็กช่างมันไม่ค่อยละเอียดรอบคอบเท่าไร เราต้องให้เขาได้ฝึกตรงนี้ด้วย ไม่งั้นมันจะไม่เข้าถึง ”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 20 กรกฎาคม 2551)

ซึ่งจากการร่วมกันแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นดังกล่าวได้ข้อสรุปของวิสัยทัศน์ดังนี้

โครงการออมเงิน เป็นโครงการที่สร้างให้ผู้เรียนรู้จักคุณค่าของเงิน สร้างวินัยให้แก่ผู้เรียนในการช่วยเหลือตนเองด้วยการเก็บออมเงิน วางแผนการใช้จ่ายเงินให้สอดคล้องกับหลัก รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองและครอบครัว

4.1.2 การกำหนดพันธกิจ

พันธกิจในที่นี้หมายถึง แผนงานต้องทำอย่างไรเพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ตามที่ต้องการ โดยผู้วิจัยให้คณะอาจารย์ที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มได้เขียนแนวทางในการทำงาน 2-3 อย่าง ลงในกระดาษ พร้อมทั้งได้พูดคุยเพื่อสรุปแนวทางของพันธกิจที่ผู้เข้าร่วมประชุมต้องการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“เราต้องมีการติดตามเขา แต่คงจะตามแบบเด็กประถมไม่ได้หรอก น่าจะให้เขาเขียนรายรับรายจ่ายแต่ละวันมากกว่า ”

“ครูต้องช่วยกันด้วยนะ ไม่ใช่คนสองคน อย่างน้อยๆ พวกครูที่ปรึกษา
เนี่ยต้องส่งเสริมมากๆ ถ้าจะให้ดีครูทั้งหมดก็ต้องมาช่วยๆ กัน ”

“น่าจะดี พวกกลุ่มต้นแบบการออมเงิน อาจจะมีอยู่ในรูปของชมรมก็ได้
น่าจะดี แต่ไม่รู้ว่าเด็กเรามันจะไปได้ถึงขนาดนั้นหรือเปล่า ”

“แต่เด็กที่ดึๆ ก็มีอยู่บ้าง เขาก็น่าจะขยายผลไปให้เพื่อนๆ เขาได้นะ
เพราะว่าบางทีครูอาจารย์พูดเด็กมันก็ไม่ค่อยเชื่อ แต่ถ้าเป็นรุ่นพี่หรือเพื่อนเขา
ก็จะเชื่ออะ”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 20 กรกฎาคม 2551)

ซึ่งจากการร่วมกันแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นได้ข้อสรุปของพันธกิจ 4 ข้อ ดังนี้

- 1) สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและรู้จักการใช้จ่ายเงินอย่างเป็นระบบ
- 2) สนับสนุนการสร้างและตั้งให้ครูอาจารย์ในวิทยาลัยเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึก
ในการออมเงินเพื่ออนาคตของตัวเอง โดยสอดแทรกไปในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 3) สนับสนุนให้เกิดต้นแบบในการออมเงินและขยายผลไปสู่ผู้เรียนในวงกว้าง
- 4) สนับสนุนให้มีการสร้างระบบการติดตามการออมเงินของผู้เรียน พร้อมทั้งให้คำปรึกษา
และแนวทางในการออมเงิน

4.1.3 การกำหนดภาคีหุ้นส่วน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ระบุว่า ใครที่เราต้องทำงานโดยตรง หรือแผนงานเข้าไป
มีส่วนร่วมโดยตรง พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นดังนี้

“นักเรียนเป็นคนที่จะได้รับประโยชน์เป็นหลัก เพราะว่าเรากำลังสร้าง
จิตสำนึกให้เขา สอนให้เขารู้จักการออม ”

“ครูน่าจะเป็นตัวหลักในการดำเนินการ เพราะว่าครูต้องกระตุ้น ต้อง
ติดตามนะ ไม่ใช่แค่สั่งแล้วก็ไม่ต้องดูแลอะไร ”

“พี่ว่าครูทุกคนต้องช่วยกันดูแล อย่างน้อยพวกนักเรียนในแผนก
ของตัวเองนั่นแหละ”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 20 กรกฎาคม 2551)

ซึ่งจากการร่วมกันแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นดังกล่าวได้ข้อสรุปของภาคีหุ้นส่วนดังนี้

- 1) ครูอาจารย์ทุกสาขาวิชา เป็นภาคีหุ้นส่วนหลักในการดำเนินการ
- 2) กลุ่มผู้เรียน เป็นภาคีผู้รับผลประโยชน์จากการดำเนินการ

4.1.4 การกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ โดยตั้งคำถามกับผู้เข้าร่วมว่าการไปให้ถึงวิสัยทัศน์ ภาคีหุ้นส่วนต้องมีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนอย่างไร ต้องเกิดความสัมพันธ์กับใครอย่างไร ให้ผู้เข้าร่วมช่วยกันอภิปราย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“คือเด็กจะต้องได้รับการปลูกฝังจากครูนะ ครูจะต้องคอยสอดแทรกให้เห็น เพราะว่าเด็กเราบางที่ต้องพูดกันหลายๆ ครั้งจนเขาเกิดความเคยชิน พูดกับเขาครั้งสองครั้งบางที่มันไม่ซึมหรอก ”

“ครูจะสอดแทรกเรื่องการประหยัด การออมเงินเข้าไปแล้วต้องคอยกระตุ้นคอยติดตามเขา อาจจะมีแรงจูงใจให้เขาเป็นคะแนน หรืออะไรสักอย่าง ”

“เด็กให้แนวทางในการออมเงินจากการอบรมมาก่อนแล้ว แล้วก็มาได้จากครูอาจารย์คอยย้ำ คอยสอนอีกครั้ง ”

“พี่ว่าทักษะวินัยอาจจะเกิดกับบางคนนะ บางคนเขาไม่ได้สนใจ แต่ทุกคนก็รู้อยู่แล้วว่าการเก็บเงินมันจะช่วยสร้างความมั่นคงในชีวิตได้ แต่บางที่มันขึ้นอยู่กับตัวเด็กด้วย เราก็คงจะยืนยันไม่ได้หมดว่าจะต้องเกิดทุกคนนะ แต่มันเป็นสิ่งที่เราอยากให้เขาเกิดอยู่แล้ว เราก็ทำเต็มที่ ”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 20 กรกฎาคม 2551)

จากการร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดังกล่าวได้ข้อสรุปของผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ดังนี้
ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของครู มีจำนวน 3 ข้อ ดังนี้

- 1) ครูควรจะมีการสอนให้เห็นถึงประโยชน์และคุณค่าของการออมเงินโดยการสอดแทรกแนวคิด การยกตัวอย่างต่างๆ รวมทั้งแนวทางในการออมเงินอย่างง่าย ๆ ให้แก่ผู้เรียน
- 2) ครูทุกแผนกวิชาเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ ดูแล และติดตามการออมเงินของผู้เรียนในแผนกของตนเอง
- 3) ครูมีการสรุปผลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการออมเงินของผู้เรียนว่ามีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นหรือไม่ รวมทั้งช่วยกันแก้ไขปัญหาเมื่อผู้เรียนไม่ให้ความร่วมมือ

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีจำนวน 4 ข้อ ดังนี้

- 1) มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของการออมเงินอย่างถูกวิธี
- 2) มีความตระหนักในการใช้ชีวิตตามหลัก
- 3) เกิดทักษะในการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายที่ถูกต้อง
- 4) เกิดวินัยในการเก็บออมเงิน รวมทั้งวินัยในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

4.1.5 การกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า

ในส่วนนี้เป็นการกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุมจัดลำดับความสำคัญของการติดตามการทำงานและการประเมินผล ให้พิจารณาว่าภาคีกำลังก้าวไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์รวมทั้งสะท้อนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของภาคี

ขั้นแรกเป็นการกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียนซึ่งเป็นภาคีที่เป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียนทั้ง 3 ระดับ คือ 1) ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (expect to see) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นง่าย ไม่ควรเกิน 4 ข้อ 2) ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้น (like to see) เป็นสิ่งที่ยากขึ้นมาไม่ควรเกิน 8 ข้อ และ 3) ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see) เป็นสิ่งที่ไม่ได้คาดหวังว่าจะเกิดแต่ถ้าเกิดขึ้นได้ก็ดี ไม่ควรเกิน 3 ข้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

“อันดับแรกเลยเขาจะต้องได้ความรู้อยู่แล้ว แล้วก็พวกประโยชน์ที่จะเกิดจากการเก็บเงินของเขาในอนาคต เราต้องชี้ให้เขาเห็นถึงตรงนั้นด้วย ไม่ใช่แค่บอกว่าให้เก็บให้ออมอย่างเดียว”

“ถ้ายากขึ้นมาหรือ พี่ว่าน่าจะเป็นการทำบัญชีรับจ่ายนะ เพราะเด็กเรา ชี้เกี่ยว คือด้วย ต้องสั่งถึงจะทำได้”

“สำหรับเรื่องวินัยนี้ว่ายากนะ เพราะเด็กกำลังวัยรุ่นคงจะใช้จ่ายกัน ฟุ่มเฟือย ตามเพื่อนในกลุ่มอยู่แล้ว วินัยคงจะเกิดขึ้นยาก แต่ถ้าเกิดมันก็จะส่งผลดีต่อเขานั้นแหละ”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 20 กรกฎาคม 2551)

จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายกันภายในกลุ่ม ผู้วิจัยสามารถสรุปเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียนพร้อมทั้งให้ผู้เข้าร่วมประชุมจัดลำดับความสำคัญของเกณฑ์ดังกล่าวได้ดังตารางที่ 5.6

ตารางที่ 5.6 เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียน

เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียน	
ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน (Expect to See)	
1	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเก็บออมเงิน
2	ผู้เรียนรับรู้ถึงประโยชน์ของการออมเงินที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
3	ผู้เรียนให้ความร่วมมือ ในการเก็บออมเงินตามแนวทางของโครงการ
ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (Like to See)	
4	ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายที่ถูกต้อง
5	ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงการใช้ชีวิตตามหลัก ในเรื่องการใช้เงินอย่างรู้คุณค่า
6	ผู้เรียนมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างสม่ำเสมอ
ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (Love to See)	
7	ผู้เรียนเกิดวินัยในการออมเงินที่ดี
8	เกิดผู้เรียนต้นแบบในการเก็บออมเงิน รวมทั้งร่วมด้วยช่วยกันขยายผลไปสู่เพื่อนนักเรียนในวิทยาลัย

ขั้นที่สองเป็นการกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครู ซึ่งเป็นภาคีหลักในการดำเนินงานโครงการออมเงิน โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครูทั้ง 3 ระดับ คือ 1) ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (expect to see) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นง่าย ไม่ควรเกิน 4 ข้อ 2) ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้น (like to see) เป็นสิ่งที่ยากขึ้นมา ไม่ควรเกิน 8 ข้อ และ 3) ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see) เป็นสิ่งที่ไม่ได้คาดหวังว่าจะเกิดแต่ถ้าเกิดขึ้นได้ก็ดี ไม่ควรเกิน 3 ข้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

“ตัวจะต้องมีพฤติกรรมอะไรหรือ พี่ว่าน่าจะเป็นพวกการมีส่วนร่วมในโครงการนะ เพราะว่าครูจะต้องช่วยๆ กันทำอยู่แล้ว ไม่น่าจะเป็นของใครคนใดคนหนึ่ง”

“น่าจะประชุมสักเดือนละครั้งเพื่อดูผลของนักเรียนนะ ไม่งั้นเราจะไม่รู้ Feedback ที่ได้เลย เดือนละครั้งไม่น่าจะเยอะไป มันจะได้ง่ายต่อการตามงาน”

“พี่ว่าความภูมิใจนะที่เราสอนให้เด็กเราเกิดความตระหนัก มีจิตสำนึกตรงนี้ได้ เพราะอย่างนี้น้องรู้เด็กอาชีวะเขาก็จะมีลักษณะเฉพาะตัว ต้องได้ใจเขานะเขาถึงจะเชื่อฟังเราได้”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 20 กรกฎาคม 2551)

จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายกันภายในกลุ่ม ผู้วิจัยสามารถสรุปเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครู พร้อมทั้งให้ผู้เข้าร่วมประชุมจัดลำดับความสำคัญของเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าได้ดังตารางที่ 5.7

ตารางที่ 5.7 เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครู

เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครู	
ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับ ครู (Expect to See)	
1	เกิดการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานในโครงการออมเงิน
2	ครูมีการติดตามการออมเงินของผู้เรียนในแผนกของตนเองด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ
3	มีการแสวงหาผู้เชี่ยวชาญในด้านการออมเงินมาเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้เรียน
ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้นกับ ครู (Like to See)	
4	ครูมีการแสวงหาเครือข่ายภายนอกเพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ
5	มีการจัดนิทรรศการ หรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมโครงการออมเงิน
6	มีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินงานที่เกิดกับผู้เรียนอย่างน้อยเดือนละครั้ง
ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (Love to See)	
7	ครูเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตัวเองที่ทำให้ผู้เรียนเกิดวินัยในการออมเงินได้
8	ครูได้รับความศรัทธาจากผู้ปกครองและคนในชุมชน

4.1.6 การกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์

การกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์มีวัตถุประสงค์เพื่อหายุทธศาสตร์ที่จะใช้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ จากตารางที่ 5.8 คือ ตารางแผนที่ยุทธศาสตร์ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ชนิด โดยแต่ละช่องจะแทนชนิดความสัมพันธ์ระหว่างแผนงานกับภาคีหุ้นส่วนของแผนงาน ในแถวแรกยุทธศาสตร์ในช่องนี้มีเป้าหมายที่คน กลุ่มคนหรือองค์กร ส่วนแถวล่างมีเป้าหมายที่สภาพแวดล้อมที่ล้อมรอบคน กลุ่มคนหรือองค์กร โดยการเปลี่ยนแปลงที่สภาพแวดล้อมเหล่านี้ ก็เพื่อเอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์ทั้ง 2 ลักษณะนี้มีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน คือ 1) เป็นยุทธศาสตร์ที่เป็นเหตุโดยตรงเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (causal) 2) เป็นยุทธศาสตร์ที่ชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (persuasive) และ 3) เป็นยุทธศาสตร์ที่หนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (supportive) โดยรายละเอียดของแต่ละช่องของแผนที่ยุทธศาสตร์มีเป้าหมายดังนี้ ช่อง I-1 มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดผลโดยตรง ให้ผลผลิตออกมา เช่น ได้เงิน ได้งานวิจัย ช่อง I-2 มีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นหรือทำให้เกิดความคิดหรือความชำนาญใหม่ๆ ช่อง I-3 มีเป้าหมายเพื่อสร้างเครือข่ายการสนับสนุนการทำงาน มีคนหรือกลุ่มคนที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เกิดความเกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ช่อง E-1 มีเป้าหมายเพื่อการ

เปลี่ยนแปลงทางกายภาพหรือนโยบาย ให้เกิดแรงจูงใจ กฎระเบียบต่างๆ ช่อง E-2 มีเป้าหมายเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารออกไปอย่างกว้างขวาง สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน เปลี่ยนแปลงระบบของข่าวสาร ช่อง E-3 มีเป้าหมายเพื่อสร้างการเรียนรู้และเครือข่ายการปฏิบัติงาน หน่วยงานทำงานด้วยกันและสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ

ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าประชุมร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายข้อมูลที่ได้ตามลำดับของช่องแผนที่ยุทธศาสตร์โดยเริ่มที่ยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายที่คน กลุ่มคนหรือองค์กร ตั้งแต่ช่อง I-1 ไปจนถึงช่อง I-3 หลังจากนั้นก็ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในส่วนของยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายที่สภาพแวดล้อมที่ล้อมรอบคน กลุ่มคน หรือองค์กร ตั้งแต่ช่อง E-1 ไปจนถึง E-3 จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายกันภายในในกลุ่ม หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการสรุปข้อมูลจากการร่วมกันกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ที่ได้ดังตารางที่ 5.8

“มีการเผยแพร่ความรู้และกระจายสิ่งที่ตนเองได้รับจากการไปอบรมหรือกระจายความรู้ต่างๆ ให้เพื่อนครู เพื่อนร่วมงานรับรู้รับทราบ ”

“ควรมีการพูดคุยถึงปัญหาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดช่วงเวลาและระยะเวลาให้มีความแน่นอนและชัดเจน ”

“หาวิทยากรมาบรรยาย ไปดูงาน ฝึกอบรมต่างๆ ”

“ตามระบบราชการ ผู้บริหารย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้บริหารแต่ละชุดมีแนวปฏิบัติแบบไหน เช่น การอบรมทุกครั้งหรือบ่อยๆ ครูอาจไม่ชอบได้ ”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 20 กรกฎาคม 2551)

ตารางที่ 5.8 แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy Map)

Strategy	Causal	Persuasion	Support
มีเป้าหมายที่คน กลุ่มคน หรือองค์กร	I-1 - จัดประชุมเพื่อวาง แนวทางในการ ดำเนินงานร่วมกัน	I-2 - การพาไปศึกษาการ ดำเนินงานของวิทยาลัยที่มี การส่งเสริม สนับสนุนในเรื่อง การออมเงิน รวมทั้งสหกรณ์ ออมเงินภายในโรงเรียนต่างๆ	I-3 - มีการเผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่ เพื่อนครูให้ได้รับทราบโดยทั่วถึง - จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน พร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ ชัดเจนว่าบุคคลใด หรือกลุ่มใด ดำเนินการรับผิดชอบในส่วนใด

ตารางที่ 5.8 แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy Map) (ต่อ)

Strategy	Causal	Persuasion	Support
มีเป้าหมายที่ สภาพแวดล้อมที่ ล้อมรอบคน กลุ่มคน หรือองค์กร	E-1 - จัดประชุมแนะนำ โครงการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง	E-2 - เผยแพร่ผลที่ได้จากการ ดำเนินงานอาจจะอยู่ในรูป ของแผนงาน หรือนำลงเว็บ ไซต์ของวิทยาลัย	E-3 - จัดตั้งเครือข่ายครูที่จะเป็น ผู้สนับสนุนโครงการออมเงินอย่าง ชัดเจนและเป็นระบบ

4.1.7 การกำหนดการดำเนินงานระดับองค์กร

ขั้นตอนในส่วนนี้เป็นการแสดงถึงแผนการดำเนินงานขององค์กรที่จะรักษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไว้ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบไปด้วย 8 แนวทางในการดำเนินงานระดับองค์กรโดยยึดหลักคำถามที่ว่า จะต้องมีการปฏิบัติอย่างไรเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งถามว่าต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้องค์กรดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยให้ผู้เข้าประชุมร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายข้อคิดเห็นที่ได้ตามแนวทางที่กำหนดโดยเริ่มตั้งแต่แนวทางแรกไปจนถึงแนวทางสุดท้าย ได้ข้อสรุปดังตารางที่ 5.9

“อาจจัดการสนทนากลุ่มเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลของโครงการให้ครูคนอื่น ๆ ได้รับทราบ”

“ในการดำเนินงาน อาจจะมีรายงานการประชุมเพื่อบอกให้บุคลากรในโรงเรียนได้รับรู้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหารด้วยว่าจะมีการสนับสนุนส่งเสริมหรือไม่อย่างไร เช่น การเพิ่มบุคลากรในการเป็นผู้ช่วยในการดำเนินงาน ”

“ในเรื่องของจิตสำนึก อาจจะเป็นลักษณะ “น้ำซึมบ่อทราย” มีการปลูกจิตสำนึกมากยิ่งขึ้น แล้วก็ขึ้นอยู่กับนโยบาย เช่น ถ้าผอ คนใหม่มานโยบาย อาจจะมีการปรับเปลี่ยน”

“อาจจะมีการสะท้อนข้อมูลของโครงการออกมาในรูปของเอกสารต่างๆ เช่น แนบไว้ในรายงานการประชุมที่ครูทุกคนจะต้องได้รับเวลาการประชุม”

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์: 20 กรกฎาคม 2551)

ตารางที่ 5.9 การดำเนินงานขององค์กร (Organizational Practice)

แนวทางในการดำเนินงานระดับองค์กร	การดำเนินงานที่สำคัญ
1. การค้นหาและสำรวจแนวความคิดโอกาส และทรัพยากรใหม่ๆ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ มีการประสานงานร่วมกับตัวแทนผู้เรียน ▪ ส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อนำความรู้มาพัฒนาโครงการ
2. การรับฟังข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลหลักและภาคีหุ้นส่วนทุกระดับ	▪ จัดการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสะท้อนแนวคิดและปัญหาต่างๆ ที่พบจากการดำเนินโครงการ
3. การสร้างโอกาสการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจและมีบทบาทในการตัดสินใจ	▪ จัดประชุมร่วมกับฝ่ายผู้บริหาร
4. การทบทวนระบบและการดำเนินงานอยู่เสมอ	▪ จัดประชุมทุกๆ เดือน
5. การตรวจสอบสิ่งที่มีอยู่เพื่อเพิ่มคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น	▪ จัดการศึกษาดูงานสหกรณ์ออมเงินในโรงเรียนต่างๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้เรียน และหน่วยงานภายนอก
6. การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้กับโลกภายนอก	<ul style="list-style-type: none"> ▪ เผยแพร่ผลการดำเนินงานบนเว็บไซต์ของวิทยาลัย ▪ จัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญของโครงการดังกล่าวและทำแผนภูมิรายงานผลการดำเนินงาน
7. การนำผลการดำเนินงานและรูปแบบที่ได้ผ่านการทดลองหรือลงมือปฏิบัติจริงมาแล้วมาทดลองปฏิบัติเพื่อหาองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่อยู่เป็นประจำ	▪ นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาประยุกต์ใช้กับผู้เรียน
8. การสร้างโอกาสให้กับการสะท้อนความเห็นในการทำงาน	▪ จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินโครงการเป็นระยะๆ

ภาพที่ 5.22 การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์

จากข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีของแผนที่ผลลัพธ์จะเป็นตัวกำหนดทิศทางในการดำเนินงานว่าโครงการนั้นได้ดำเนินงานมาถึงจุดใดแล้ว และจุดใดที่ยังไม่เกิดผล ในส่วนนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลข้างต้นประกอบเข้ากับการลงศึกษาภาคสนามโดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้เรียน การสังเกตกิจกรรม รวมทั้งศึกษาเอกสารต่างๆ โดยมุ่งมองที่ผู้วิจัยทำการประเมินคือ ระดับความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของงานของแต่ละภาคี ประกอบด้วยภาคีหลักในการดำเนินงานคือ ครู และภาคีที่ได้รับผลประโยชน์คือ ผู้เรียน และความก้าวหน้าของงานโดยนำมาเทียบกับเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าที่ได้จากการประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาสามัญสัมพันธ์และสอนวิชาชีพ มีความคิดเห็นว่าการส่งเสริมในวิทยาลัยอยู่ในช่วงของการเริ่มต้นพัฒนา จากการสัมภาษณ์พบว่า ในการดำเนินงานโครงการออมเงินประสบปัญหาในเรื่องของการกำกับติดตามผู้เรียนในด้านพฤติกรรม เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ยากนะเรื่องตามเด็ก เพราะว่าเขาโตแล้วจะไปนั่งตามเหมือนเด็กประถม มัธยมก็คงจะไม่ได้ ต้องใช้วิธีอื่นแล้ว”

(ครูสอนวิชาชีพคนที่ 1: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

“เด็กเราพื้นเพก็ต่างกัน ส่วนใหญ่ครอบครัวแตกแยก ยากจนนะ
เด็กที่ครอบครัวสมบูรณ์จริงๆ ก็มีน้อย มาจากต่างจังหวัดก็มีนะ ”

(ครูสอนวิชาชีวะคนที่5: สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2551)

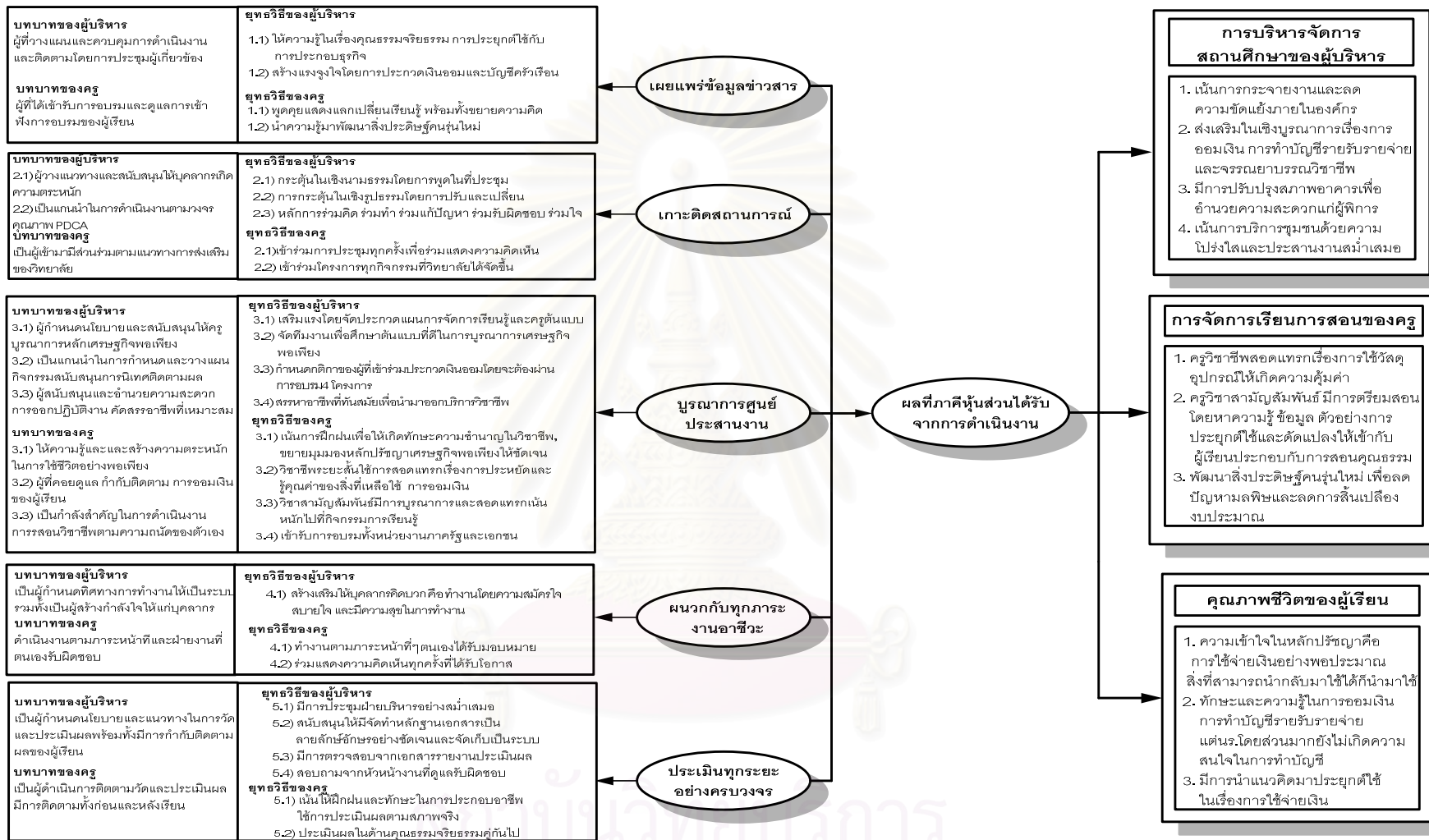
“สำหรับผมๆ ว่าโครงการมันเพิ่งจะเริ่ม ยังไม่เห็นอะไร คุณว่ามั้ยละ
เรื่องจิตสำนึกเรื่องพวกนี้จะต้องใช้ระยะเวลา ”

(ครูสอนวิชาชีวะคนที่3: สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2551)

จากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียนที่ได้จากการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์พบว่า ในระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน (expect to see) ทั้ง 3 ข้อและประกอบกับการศึกษาภาคสนามพบว่า ในระดับนี้ ผู้เรียนได้มีการดำเนินการและสนองตอบเกณฑ์การบ่งชี้ความก้าวหน้าครบทั้ง 3 ข้อ และในส่วนของระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (like to see) ทั้ง 3 ข้อ มีการดำเนินการที่ชัดเจนเพียงหนึ่งข้อ คือ 1) ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายที่ถูกต้อง โดยทางวิทยาลัยได้มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้เรียนในการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายโดยเชิญวิทยากรภายนอกมาอบรมให้ความรู้ ในส่วนของระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (love to see) เป็นระดับที่จะเกิดขึ้นได้เมื่อโครงการประสบความสำเร็จอย่างสูงที่สุด ซึ่งจากการเกณฑ์ดังกล่าว 2 ข้อ ยังไม่พบการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เนื่องจากในระดับนี้ค่อนข้างจะใช้ระยะเวลาที่นานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนตามเกณฑ์บ่งชี้ดังกล่าว

จากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครูที่ได้จากการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์พบว่า ในระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับครู (expect to see) ทั้ง 3 ข้อ และประกอบกับการศึกษาภาคสนามพบว่าในระดับนี้ ครูได้มีการดำเนินการและสนองตอบเกณฑ์การบ่งชี้ความก้าวหน้าครบทั้ง 3 ข้อและในส่วนของระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้นกับครู (like to see) ทั้ง 3 ข้อ และระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (love to see) เป็นระดับที่จะเกิดขึ้นได้เมื่อโครงการประสบความสำเร็จอย่างสูงที่สุดยังไม่พบการดำเนินงานที่ชัดเจน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 5.23 สรุปบทบาท ยุทธวิธี และผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง” ของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง

บทที่ 6

ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลสองกรณีศึกษา

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการเปรียบเทียบบทบาทของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาระหว่างวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงและวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง ออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วน

ตอนที่ 2 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท

ตอนที่ 3 ผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 1 บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วน

บทบาทการดำเนินงานและยุทธวิธีต่างๆ ที่แต่ละวิทยาลัยได้ใช้ในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง” ดังนี้

1) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างความเข้าใจหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้องแก่บุคลากรและนักเรียนนักศึกษาทุกคน

2) เกาะติดสถานการณ์ หมายถึง การสร้างค่านิยมและส่งเสริมบทบาทของบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3) บูรณาการศูนย์ประสานงาน การบูรณาการความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่หลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรและงานบริการวิชาชีพแก่สังคม

4) ผนวกกับทุกภาระงานอาชีวะ หมายถึง ส่งเสริมการทำงานระบบเครือข่ายเพื่อเสริมแรงให้เกิดพลังในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างโปร่งใส เป็นธรรม ประหยัดและมีประสิทธิภาพ

5) ประเมินทุกระยะอย่างครบวงจร หมายถึง การติดตามและประเมินผลทุกโครงการทุกกิจกรรมภายใต้ตัวชี้วัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จาก 5 มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและเป็นกรอบในการศึกษาวิจัย ดังนั้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนในการดำเนินงานของทั้งสองวิทยาลัยผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.1 เปรียบเทียบบทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ

ประเด็นการศึกษา	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง	วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง	ความเหมือน	ความต่าง
บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงาน	เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร			
	1. สอดแทรกในเอกสารการประชุม 2.เชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มีชื่อเสียงมาอบรม 3. จัดทำแปลงเกษตรสาธิตเพื่อใช้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4. ให้แปลงเกษตรฯมาบูรณาการเข้ากับวิชาเรียน 5. พัฒนาสิ่งประดิษฐ์เพื่อมาใช้กับแปลงเกษตร เช่น เครื่องปลูกผักไร้ดิน	1. ให้ความรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงกับการทำธุรกิจ 2. สร้างแรงจูงใจโดยการประกวดเงินออมและบัญชีครัวเรือน 3. พุดคุยแสดงความคิดเห็นระหว่างกันเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายแนวคิด 4. นำความรู้มาพัฒนาสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่	1. ใช้รูปแบบการอบรมเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ 2. หลังจากการอบรมมีการต่อยอดความรู้ด้วยการจัดโครงการ 3. มีการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่	1. วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงเน้นเรื่องการทำเกษตรและพลังงานทดแทน วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเน้นการออมเงิน และการทำบัญชี 2. วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงอบรมโดยปราชญ์ชาวบ้าน วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงอบรมโดยวิทยากรภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรงจำนวน 2 ท่าน 3. วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงมีโครงการเกษตรสาธิต วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงมีโครงการออมเงินและทำบัญชีครัวเรือน

จากการศึกษา พบว่า ในด้านเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทั้งสองวิทยาลัยใช้รูปแบบการอบรมเพื่อเผยแพร่ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและบุคลากรในวิทยาลัย โดยวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงเน้นในเรื่องการทำเกษตรทฤษฎีใหม่และพลังงานทดแทน วิทยาลัยสารพัดช่าง

พอเพียงเน้นการออมเงินและการทำบัญชีครัวเรือน หลังจากการอบรมมีการต่อยอดองค์ความรู้ด้วยการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงมีโครงการเกษตรสาธิต วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงมีโครงการออมเงินและทำบัญชีครัวเรือนและทั้งสองวิทยาลัยได้มีการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่

ตารางที่ 6.1 เปรียบเทียบบทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง	วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง	ความเหมือน	ความต่าง
บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงาน	เกาะติดสถานการณ์			
	1. ดูแลและพัฒนาเรื่องสวัสดิการ 2. เป็นต้นแบบที่ดีให้แก่บุคลากร 3. ดูแลบุคลากรในด้านจิตใจ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านวิชาการ 4. เข้าร่วมประชุมครู 5. เข้าร่วมการพัฒนาองค์กร หรือโครงการที่วิทยาลัยได้จัดขึ้น	1. กระตุ้นเชิงนามธรรมโดยพูดในที่ประชุม 2. กระตุ้นเชิงรูปธรรมโดยการปรับและเปลี่ยนระบบไฟฟ้า 3. ใช้หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ ร่วมใจผนวก 4. เข้าร่วมการประชุมทุกครั้งเพื่อแสดงความคิดเห็น 5. เข้าร่วมทุกโครงการ	1. ครูเข้าร่วมทุกโครงการทุกกิจกรรมที่วิทยาลัยจัดขึ้น	1.วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงดูแลในด้านจิตใจ สภาพแวดล้อม และวิชาการ วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงใช้หลักการมีส่วนร่วมคือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ และร่วมใจ

จากการศึกษาพบว่า ในด้านเกาะติดสถานการณ์ครูทั้งสองวิทยาลัยได้ให้ความร่วมมือในการเข้าประชุมและเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ทางวิทยาลัยได้จัดขึ้น ส่วนการส่งเสริมบทบาทของบุคลากรเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงดูแลในด้านจิตใจ สภาพแวดล้อม และวิชาการ วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงใช้หลักการมีส่วนร่วมคือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ และร่วมใจ

ตารางที่ 6.1 เปรียบเทียบบทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	วิทยาลัยการอาชีพ พอเพียง	วิทยาลัยสารพัดช่าง พอเพียง	ความเหมือน	ความต่าง
บทบาทและยุทธวิธี ในการดำเนินงาน	บูรณาการศูนย์ประสานงาน (ด้านการจัดการเรียนการสอน)			
	1. มอบใบประกาศแก่ ผู้เรียนที่ผ่านการลง ปฏิบัติ 2. จัดการเรียนการสอน ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติคู่ กัน 3. ก่อนลงภาคปฏิบัติจะ วิเคราะห์ผลงานใน สัปดาห์ที่แล้วเพื่อดู ความก้าวหน้าของงาน 4. วิชาสามัญ มีการ จัดการเรียนการสอนใน ลักษณะบูรณาการและ สอดแทรกแนวคิด 5. วิชาชีพมีการ สอดแทรกแนวคิดเรื่อง การประหยัด การใช้ ทรัพยากรอย่างรู้ค่าและ เกิดประโยชน์สูงสุด	1. จัดประกวด แผนการเรียนและครู ต้นแบบ 2. จัดทีมงานเพื่อ ศึกษาต้นแบบการบูร ณาการ 3. เน้นการฝึกฝนเพื่อ ให้เกิดทักษะความ ชำนาญ 4. วิชาชีพระยะสั้น สอดแทรกความรู้การ ประหยัดและรู้ค่าของ สิ่งเหลือใช้ แนวทาง การออมเงิน 5. วิชาสามัญ บูรณา การและสอดแทรก เน้นที่กิจกรรมการ เรียนรู้	1. ใช้การสอนใน ลักษณะของ การบูรณาการ แบบสอดแทรก แนวคิดในเรื่อง การใช้ชีวิต การ ใช้ทรัพยากร อย่างรู้คุณค่า 2. เน้นการฝึกฝน ทักษะเพื่อนำไป ประกอบอาชีพ	วิทยาลัยการอาชีพ พอเพียงมีการมอบ ใบประกาศให้ วิทยาลัยสารพัด ช่างมีการจัด ประกวดครูต้นแบบ และแผนการเรียน
	บูรณาการศูนย์ประสานงาน (ด้านการกิจกรรมเสริมหลักสูตร)			
	นิเทศติดตามโครงการ อย่างสม่ำเสมอ	มีการกำหนดกติกาที่ ชัดเจนในการประกวด โดยต้องผ่านการอบรม 4 โครงการ	-	วิทยาลัยการอาชีพ พอเพียงนิเทศติด ตามที่ชัดเจน วิทยาลัยสารพัดยัง ไม่พบความชัดเจน

ตารางที่ 6.1 เปรียบเทียบบทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	วิทยาลัยการอาชีพ พอเพียง	วิทยาลัยสารพัดช่าง พอเพียง	ความเหมือน	ความต่าง
บทบาทและยุทธวิธี ในการดำเนินงาน	บูรณาการศูนย์ประสานงาน (ด้านการออกบริการวิชาชีพ)			
	<p>1. ระดมบุคลากรในการออกบริการวิชาชีพทั้งภายในและภายนอก</p> <p>2. ครูมีการศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ และศึกษาชุมชนว่ามีผลิตภัณฑ์ใดโดดเด่นและมีจำนวนมากก่อนออกบริการวิชาชีพ</p>	<p>1. สรรหาอาชีพทันสมัยตอบรับกับกระแสนิยมในปัจจุบัน</p> <p>2. การออกบริการวิชาชีพครูมีการพัฒนาฝีมือของตัวเองโดยเข้ารับการอบรม</p>	<p>ครูมีการหาความรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลาเพื่อนำไปออกบริการวิชาชีพ</p>	<p>1. วิชาชีพวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงเน้นการระดมบุคลากรทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเน้นการสอนอาชีพที่กำลังเป็นที่นิยม</p> <p>2. วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นโครงการเกษตรสาธิต วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเป็นโครงการออมเงินและการทำบัญชี</p>

จากการศึกษาพบว่า ในด้านบูรณาการศูนย์ประสานงาน ทั้งสองวิทยาลัยมีการสอนในลักษณะของการบูรณาการแบบสอดแทรกแนวคิดในเรื่องการใช้ชีวิต การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ครูผู้สอนมีการหาความรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลาเพื่อนำไปออกบริการวิชาชีพ รวมทั้งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะเพื่อที่จะสามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง ส่วนการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงมีการมอบใบประกาศให้ผู้เรียนที่ผ่านการลงปฏิบัติในโครงการเกษตร วิทยาลัยสารพัดช่างมีการจัดประกวดครูต้นแบบและแผนการเรียน การออกบริการวิชาชีพ

วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงเน้นการระดมบุคลากรทั้งภายในและภายนอก วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเน้นการสอนวิชาอาชีพอาชีพที่มีความทันสมัย ตอบรับกับกระแสนิยมในปัจจุบัน

ตารางที่ 6.1 เปรียบเทียบบทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง	วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง	ความเหมือน	ความต่าง
บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงาน	ผนวกกับทุกภาระงานอาชีพะ			
	1. ทำงานในลักษณะเครือข่าย 2. ให้ความสำคัญมิตรและไมยกตนข่มท่าน 3. ตัดชุดสูทเพื่อให้เกิดความเป็นทีม ใช้ผ้าชนิดเดียวกัน ม้วนเดียวกัน ไม่แบ่งแยกตำแหน่ง 4. ปรับระบบการลงเวลาการทำงานให้มีความทันสมัยและพัฒนาความมีระเบียบวินัยแก่บุคลากร 5. ดำเนินงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 6. ให้ความร่วมมือในการเข้าประชุมครูทุกครั้ง	1. สร้างเสริมให้บุคลากรคิดบวก คือ ทำงานโดยมีความสุขในการทำงาน 2. ตัดชุดสูทเพื่อให้เกิดความเป็นทีม 3. ปรับปรุงเครื่องสแกนลงเวลาการทำงานให้สามารถใช้ได้ 4. ทำงานตามภาระหน้าที่ๆ ตนเองได้รับมอบหมาย 5. ร่วมแสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่ได้รับโอกาส	1. ตัดชุดสูทเพื่อสร้างความเป็นทีม 2. ใช้ระบบการลงเวลาทำงานที่ทันสมัยตรวจสอบได้ 3. ครูดำเนินงานตามภาระงานของตนเองรวมทั้งงานในฝ่ายต่างๆ 4. ให้ความร่วมมือในการเข้าประชุมทุกครั้ง	1. วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงทำงานในลักษณะเครือข่าย วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเน้นการทำงานด้วยความสมัครใจ สบายใจ 2. วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงใช้ระบบการลงเวลาทำงานเป็นเครื่องสแกนบัตร วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงใช้การสแกนลายนิ้วมือ

จากการศึกษาพบว่า ในด้านผนวกกับทุกภาระงานอาชีพะทั้งสองวิทยาลัยมีการสร้างความเป็นทีมด้วยการตัดชุดสูทให้แก่บุคลากรในวิทยาลัย ใช้ระบบการลงเวลาทำงานที่ทันสมัยตรวจสอบได้ ครูทั้งสองวิทยาลัยได้ดำเนินงานตามภาระงานของตนเองรวมทั้งงานในฝ่ายต่างๆ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการเข้าประชุมทุกครั้ง ส่วนระบบการทำงานวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงเน้นการทำงานในลักษณะเครือข่าย วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเน้นการทำงานด้วยความสมัครใจและความสบายใจ ส่วนระบบการลงเวลาวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงใช้การสแกนบัตร วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงใช้การสแกนลายนิ้วมือ

ตารางที่ 6.1 เปรียบเทียบบทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง	วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง	ความเหมือน	ความต่าง
บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงาน	ประเมินทุกระยะอย่างครบวงจร			
	1. แต่งตั้งกรรมการในการออกข้อสอบ 2. ประเมินผลทุกครั้งที่มีการจัดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการจัดการเรียนการสอน 3. ประเมินในมุมมองว่าเกิดการพัฒนาหรือไม่ 4. ใช้วิธีสังเกต สัมภาษณ์ และตรวจสอบจากเอกสารรายงาน 5. ใช้เกณฑ์เชิงประจักษ์ โดยดูที่ความรับผิดชอบ ความร่วมมือร่วมใจ 6. ประเมินควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม 7. มีการบันทึกการฝึกปฏิบัติลงในสมุดบันทึก	1. มีการประชุมฝ่ายบริหารอย่างสม่ำเสมอเพื่อระดมสมองในการดำเนินการติดตามแก้ไขปัญหาต่างๆ 2. สนับสนุนให้จัดทำหลักฐานเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรและจัดเก็บอย่างเป็นระบบ 3. ตรวจสอบจากรายงานการประเมินผลจากฝ่ายงานวิจัยฯ 4. สอบถามจากหัวหน้างานที่ดูแลรับผิดชอบ 5. เน้นการฝึกฝนทักษะในการประกอบอาชีพใช้การประเมินผลตามสภาพจริง 6. มีการประเมินด้านคุณธรรม	1. ใช้เกณฑ์เชิงประจักษ์เน้นการปฏิบัติ 2. มีการประเมินคู่กับคุณธรรม 3. ตรวจสอบจากเอกสารรายงานการประเมินผลจากฝ่ายงานวิจัยฯ	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลางเพื่อออกข้อสอบ วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงมีการประชุมฝ่ายบริหารอย่างสม่ำเสมอเพื่อระดมสมองในการดำเนินการติดตามแก้ไขปัญหาต่างๆรวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชาจัดทำหลักฐานเอกสารและจัดเก็บอย่างเป็นระบบ

จากการศึกษาพบว่า ในด้านประเมินทุกระยะอย่างครบวงจร ทั้งสองวิทยาลัยใช้เกณฑ์เชิงประจักษ์ประเมินผลทุกครั้งที่มีการจัดการเรียนรู้พร้อมทั้งมีการ ประเมินควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม และเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ในการติดตามโครงการต่างๆ มีการกำกับติดตามจากเอกสารรายงานการประเมินผล ในส่วนวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลางเพื่อออกข้อสอบ ส่วนวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงมีการประชุมฝ่ายบริหารอย่างสม่ำเสมอเพื่อระดมสมองในการดำเนินการติดตามแก้ไขปัญหาต่างๆรวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชาจัดทำหลักฐานเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรและจัดเก็บอย่างเป็นระบบ

ตอนที่ 2 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท 3 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร การจัดการเรียนการสอนของครู คุณภาพชีวิตของผู้เรียน ดังนั้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนของผลในแต่ละด้านผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดต่างๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6.2 เปรียบเทียบผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท

ประเด็นการศึกษา	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง	วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง	ความเหมือน	ความต่าง
ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท	ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร			
	1. เน้นการเพิ่มรายรับ 2. ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์และสภาพห้องเรียน 3. พัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อใช้ในการส่งเสริมการสอนเศรษฐกิจพอเพียง 4. เชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชนด้วยการช่วยเหลือและรับใช้ชุมชน	1. เน้นการกระจายงานและลดความขัดแย้งภายในองค์กร 2. ส่งเสริมในเชิงบูรณาการ ได้แก่ การออมเงิน การทำบัญชีครัวเรือน จรรยาบรรณวิชาชีพ 3. ปรับปรุงสภาพอาคารเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้พิการ 4. เน้นการบริการชุมชนด้วยความโปร่งใสและประสานงานอย่างสม่ำเสมอ	1. มีการปรับปรุงสภาพอาคารสถานที่ 2. เชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชนด้วยการช่วยเหลือและบริการชุมชน	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงเน้นการเพิ่มรายได้ วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเน้นการกระจายงานและลดความขัดแย้งภายในองค์กร

จากการศึกษาพบว่า ในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร ทั้งสองวิทยาลัยมีการปรับปรุงสภาพอาคารสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ มีการเชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชนด้วยการช่วยเหลือและบริการชุมชน ในส่วนวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงมีจุดเน้นอยู่ที่การเพิ่มรายได้ให้แก่บุคคลากรในวิทยาลัย วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงมีจุดเน้นอยู่ที่การกระจายงานต่างๆ เพื่อให้บุคคลากรทุกคนได้ทำงานอย่างเท่าเทียมกันและตรงตามความถนัดของแต่ละบุคคล รวมทั้งพยายามลดปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กรให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด

ตารางที่ 6.2 เปรียบเทียบผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง	วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง	ความเหมือน	ความต่าง
ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท	ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู			
	1. มีการบูรณาการกับโครงการเกษตรสาธิตด้วยการทดลองต่างๆ 2. มีการบูรณาการและสอดแทรกเศรษฐกิจพอเพียงลงในรายวิชา 3. ได้ผลผลิตทางการเกษตร 4. พัฒนาสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่ ได้แก่ เครื่องผลิตไบโอดีเซล และเครื่องปรับสภาพน้ำ	1. ครูวิชาชีพสอดแทรกเรื่องการใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เกิดความคุ้มค่า 2. ครูวิชาสามัญมีการหาความรู้เพิ่มเติมตัวอย่างการประยุกต์ใช้ 3. พัฒนาสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่เพื่อลดปัญหามลพิษ การสิ้นเปลืองงบประมาณ	1. ครูวิชาชีพสอดแทรกเรื่องการใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เกิดความคุ้มค่า 2. มีการบูรณาการและสอดแทรกเศรษฐกิจพอเพียงลงในวิชาเรียน 3. พัฒนาสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงมีการบูรณาการรายวิชาต่างๆ กับโครงการเกษตรสาธิตรวมทั้งได้ผลผลิตทางการเกษตร

จากการศึกษาพบว่า ในด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ทั้งสองวิทยาลัยครูผู้สอนวิชาชีพได้สอดแทรกเรื่องการใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เกิดความคุ้มค่า พร้อมทั้งบูรณาการและสอดแทรกเศรษฐกิจพอเพียงลงในวิชาเรียนของตนเอง และได้มีการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่โดยมีจุดเริ่มต้นในการพัฒนามาจากแนวคิดความพอเพียง ส่วนวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงมีการบูรณาการรายวิชาต่างๆ กับโครงการเกษตรสาธิต เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ได้ใช้พื้นที่แปลงเกษตรในการทดลองต่างๆ รวมทั้งได้ผลผลิตทางการเกษตร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6.2 เปรียบเทียบผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง	วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง	ความเหมือน	ความต่าง
ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท	ด้านคุณภาพชีวิตของผู้เรียน			
	1. ความเข้าใจในหลักปรัชญา คือ การรู้จักใช้เงินอย่างมีเหตุผล ใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ 2. เกิดทักษะการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ทักษะการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกความอดทนและความรับผิดชอบ 3. มีการนำแนวคิดมาประยุกต์ใช้ในเรื่องการใช้จ่ายเงินและการออมเงิน	1. ความเข้าใจในหลักปรัชญา คือ การรู้จักใช้เงินอย่างพอประมาณ สิ่งที่สามารถนำกลับมาใช้ได้ก็นำมาใช้ 2. เกิดทักษะการออมเงิน การทำบัญชีรายรับรายจ่ายแต่ผู้เรียนยังไม่ได้ให้ความสนใจในการจัดทำ 3. มีการนำแนวคิดมาประยุกต์ใช้ในเรื่องการใช้จ่ายเงิน	ผู้เรียนมีความเข้าใจว่าหลักปรัชญา คือ การรู้จักใช้เงิน และดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในเรื่องการใช้จ่ายเงิน	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงผู้เรียนมีทักษะการทำเกษตร การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกความอดทนและความรับผิดชอบ วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเกิดทักษะการออมเงิน การทำบัญชีรายรับรายจ่ายแต่ผู้เรียนยังไม่ได้ให้ความสนใจในจุดนี้

จากการศึกษาพบว่า ในด้านคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ทั้งสองวิทยาลัยผู้เรียนรู้จักและมีความเข้าใจว่าหลักปรัชญา คือ การรู้จักใช้เงินอย่างประหยัด ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ผู้เรียนทั้งสองวิทยาลัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตของตนเอง ส่วนวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงผู้เรียนเกิดทักษะการทำเกษตร การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกความอดทนและความรับผิดชอบ วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเกิดทักษะการออมเงิน การทำบัญชีรายรับรายจ่ายแต่พบว่าผู้เรียนยังไม่ได้ให้ความสนใจในการทำบัญชีรายรับรายจ่าย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียนทั้ง 3 ระดับ คือ 1) ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (expect to see) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นง่าย 2) ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้น (like to see) เป็นสิ่งที่ยากขึ้นมา และ 3) ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see) เป็นสิ่งที่ไม่ได้คาดหวังว่าจะเกิดแต่ถ้าเกิดขึ้นได้ก็ดี ดังนั้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนของผลในแต่ละระดับผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดต่างๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6.3 เปรียบเทียบผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นการศึกษา	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง	วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง	ความเหมือน	ความต่าง
ผลการประเมิน	ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (Expect to See)			
การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางการดำเนินงานของวิทยาลัย	ครูมีการดำเนินการตามเกณฑ์ครบทั้ง 4 ข้อ ส่วนผู้เรียนมีการดำเนินการเพียง 2 ข้อ คือ 1) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขั้นตอนวิธีการในการปลูกพืชผัก การดูแลรักษา เรียนรู้การแก้ไขปัญหาต่างๆ 2) ผู้เรียนให้ความร่วมมือในพื้นที่ของตัวเองเกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น	ครูและผู้เรียนมีการดำเนินการตามเกณฑ์ครบทั้ง 3 ข้อ	ครูมีการดำเนินการครบทุกข้อตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้	วิทยาลัยการอาชีพผู้เรียนมีการดำเนินการไม่ครบตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงมีการดำเนินการตามเกณฑ์ครบทุกข้อ
	ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้น (Like to See)			
	ครูมีการดำเนินการที่ชัดเจน 2 ข้อ 1) ใช้พื้นที่เพื่อพัฒนาองค์ความรู้โดยการทดลอง 2) เชื่อมโยงกับสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่ ส่วนผู้เรียนไม่พบความชัดเจนในเรื่องความตระหนักที่จะเกิดกับผู้เรียนในการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	ผู้เรียนมีการดำเนินการชัดเจน 1 ข้อ คือ ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชีรายรับรายจ่ายที่โดยเชิญวิทยากรภายนอกมาอบรม ส่วนครูยังไม่พบการดำเนินงานที่ชัดเจน	-	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงยังไม่พบความชัดเจนเรื่องความตระหนักของผู้เรียน วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงยังไม่พบความชัดเจนในการดำเนินงานของครู

ตารางที่ 6.3 เปรียบเทียบผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียง	วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง	ความเหมือน	ความต่าง
ผลการประเมินการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางการดำเนินงานของวิทยาลัย	ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (Love to See)			
	ครูและนักเรียนยังไม่พบการดำเนินงาน จากความคิดเห็นของผู้เรียนในการดำเนินงานของโครงการเกษตร พบว่ายังประสบปัญหาในเรื่องสภาพดินที่ไม่สมบูรณ์มีลักษณะเป็นดินเปรี้ยวและการขาดแคลนอุปกรณ์ในการทำเกษตร	ครูและนักเรียนยังไม่พบการดำเนินการ จากความคิดเห็นของครูในการดำเนินงานของโครงการออมเงิน พบว่ายังประสบปัญหาในเรื่องของการกำกับติดตามผู้เรียนในด้านพฤติกรรม เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล	ครูและนักเรียนยังไม่พบการดำเนินงาน	วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงประสบปัญหาสภาพดินและการเกษตร วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงพบปัญหาการกำกับติดตามผู้เรียนในการออมเงิน

จากการศึกษาพบว่า ในระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (expect to see) ทั้งสองวิทยาลัยครูมีการดำเนินการครบทุกข้อตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ส่วนวิทยาลัยการอาชีพผู้เรียนมีการดำเนินการไม่ครบตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงมีการดำเนินการตามเกณฑ์ครบทุกข้อระดับที่อยากจะให้เกิดขึ้น (like to see) วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงยังไม่พบความชัดเจนเรื่องความตระหนักของผู้เรียน วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงยังไม่พบความชัดเจนในการดำเนินงานของครู ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (love to see) ทั้งสองวิทยาลัยครูและนักเรียนยังไม่พบการดำเนินงาน และปัญหาที่พบในการดำเนินงานวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงประสบปัญหาสภาพดินและขาดแคลนอุปกรณ์การเกษตร วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงประสบปัญหาการกำกับติดตามผู้เรียนในการออมเงิน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา: พหุกรณีศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและยุทธวิธีการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อศึกษาผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินบทบาท และเพื่อประเมินผลของการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะการวิจัยพหุกรณีศึกษา (multiple case study) กรณีศึกษาเป็นสถานศึกษาในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2 สถานศึกษา ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองเป็นเวลา 4 เดือน ใช้วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและแบบเจาะลึก การประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์ (outcome mapping) การวิเคราะห์เอกสารของกรณีศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกเหตุการณ์ แนวทางการสังเกตสภาพสถานศึกษาและชั้นเรียน แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูลแบบใช้แนวคิดทฤษฎี และไม่ใช้ทฤษฎีและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยบทบาทภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วน
- ตอนที่ 2 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท
- ตอนที่ 3 ผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์

ตอนที่ 1 บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วน

1. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ภาคีหุ้นส่วนที่มีบทบาทเป็นหลักสำคัญในส่วนนี้คือ ผู้บริหาร โดยจะเป็นผู้นำในการวางแผนดำเนินงานต่างๆ พร้อมทั้งการติดตามประเมินผล ยุทธวิธีที่ใช้ในการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงเหมือนกันทั้งสองวิทยาลัย คือการอบรมให้ความรู้ ซึ่งลักษณะของการอบรมสามารถที่จะเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปได้ในวงกว้าง ซึ่งหมายถึง ครู บุคลากรสายสนับสนุน และผู้เรียนทั้งวิทยาลัยได้รับความรู้ไปพร้อมๆ กัน หลังจากการอบรมมีการต่อยอดองค์ความรู้ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบของโครงการ โดยวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงมีโครงการแปลงเกษตรสาธิต ส่วนวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงมีโครงการจัดประกวดเงินออมและบัญชีครัวเรือน

2. เกาะติดสถานการณ์

การสร้างค่านิยมและส่งเสริมบทบาทของบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภาคิ์หุ้นส่วนที่มีบทบาทสำคัญ คือ ผู้บริหารโดยในการสร้างค่านิยมผู้บริหารจะเป็นผู้ดูแล และวางแนวทางการในการสนับสนุน พร้อมทั้งวิเคราะห์สภาพปัญหาในการทำงานต่างๆ ของวิทยาลัย ยุทธวิธีที่ใช้ คือ วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงจะดูแลทางด้านจิตใจ ด้านสภาพแวดล้อม การสนับสนุนความรู้ทางด้านวิชาการ รวมทั้งสวัสดิการต่างๆ และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงใช้การสร้างค่านิยมในเชิงนามธรรมโดยการพูดในที่ประชุมครุฑตลอดจนรูปธรรมด้วยการปรับและเปลี่ยนระบบไฟฟ้าในวิทยาลัย การส่งเสริมบทบาทจะใช้การการ่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ และร่วมใจผนวกเข้ากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักคุณธรรมจริยธรรม

3. บูรณาการศูนย์ประสานงาน

การบูรณาการความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรและงานบริการวิชาชีพแก่สังคม ทั้ง 3 ด้าน ภาคิ์หุ้นส่วนที่มีบทบาทสำคัญคือ ครูผู้สอน จะมีบทบาทเป็นกำลังหลักสำคัญในการดำเนินงานทั้ง 3 ด้าน โดย 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนซึ่งครูเป็นผู้ที่มอบความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในหลักทฤษฎี และการประยุกต์ใช้ พร้อมทั้งเป็นผู้ที่สร้างความตระหนักในการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดแก่ผู้เรียนมากที่สุด ยุทธวิธีที่ใช้ในการส่งเสริมในด้านการจัดการเรียนการสอนคือใช้หลักของการบูรณาการ รวมทั้งสอดแทรกแนวคิดต่างๆ ที่นักเรียนสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันของตนเองและครอบครัว 2) ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูจะเป็นผู้ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำในกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งให้นักเรียนได้ดำเนินงานด้วยตนเองอย่างอิสระ ยุทธวิธีที่ใช้การส่งเสริมการจัดกิจกรรมคือ การนิเทศติดตามอย่างด้วยความใกล้ชิด และ 3) ด้านงานบริการวิชาชีพแก่สังคม ครูเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพให้มีความเหมาะสมกับชุมชน พร้อมทั้งควบคุมและดูแลการฝึกอาชีพ ยุทธวิธีที่ครูใช้ในการส่งเสริมการบริการด้านวิชาชีพ คือ ครูผู้สอนมีการพัฒนาฝีมือ และ

ความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ โดยการเข้ารับการอบรมทั้งหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน อีกทั้งยังมีการสำรวจความต้องการของตลาดอาชีพ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพื้นที่ชุมชนก่อนออกบริการว่ามีลักษณะอย่างไร มีผลิตภัณฑ์ใดที่โดดเด่นเพื่อนำประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4. ผนวกกับทุกภาระงานอาชีพ

การส่งเสริมการทำงานระบบเครือข่ายเพื่อ เสริมแรงให้เกิดพลังในการพัฒนาสถานศึกษา ภาคิ หุ่นส่วนที่มีบทบาทสำคัญคือ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยพบว่าทั้งสองวิทยาลัยบทบาทของผู้บริหารจะเป็นผู้ ที่คอยกำหนดทิศทางการทำงานและผลักดันให้การทำงานในวิทยาลัยดำเนินไปอย่างถูกต้องและตรงตาม วิสัยทัศน์ พันธกิจของทางวิทยาลัย พร้อมทั้งเป็นผู้สร้างกำลังใจให้แก่บุคลากรในวิทยาลัย ยุทธวิธีที่ใช้ ในการส่งเสริมการทำงานของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง คือ การมอบความเป็นมิตรและไม่ยกตนข่มท่าน ในส่วนวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงใช้การสร้างเสริมให้บุคลากรคิดบวก คือ การทำงานด้วยความสมัครใจ สบายใจ และมีความสุขในการทำงาน

5 ประเมินทุกระยะอย่างครบวงจร

การติดตามและประเมินผลทุกโครงการทุกกิจกรรมภายใต้ตัวชี้วัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ภาคิ หุ่นส่วนที่มีบทบาทสำคัญคือ ครูผู้สอน โดยเป็นผู้ที่ดำเนินการติดตามวัดและประเมินผล ผู้เรียนด้วยความถูกต้องและมีการติดตามอย่างสม่ำเสมอ ยุทธวิธีที่ใช้ คือ ยึดหลักเกณฑ์เชิงประจักษ์ เนื่องจากว่าการจัดการเรียนการสอนในลักษณะวิชาชีพจะเน้นในการฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะต่างๆ ให้ มากที่สุด พร้อมทั้งมีการวัดและประเมินผลคุณธรรมจรรยาบรรณควบคู่ไปซึ่งน้ำหนักของการให้คะแนนจะ แตกต่างกันไปตามลักษณะและประเภทของวิชา

ตอนที่ 2 ผลที่ภาคีหุ่นส่วนได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาท

1. การบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร

ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารทั้งสองวิทยาลัยได้มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงเข้ามาปรับใช้ในการบริหารจัดการทำให้ผลจากการดำเนิน งานเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีและเป็น ระบบมากขึ้น โดยในการบริหารจัดการบุคลากรวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงเน้นการเพิ่มรายรับให้แก่ บุคลากร ในส่วนวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเน้นรูปแบบการกระจายงานอย่างเป็นระบบพร้อมทั้งลด ปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กร ในการบริหารการจัดการเรียนการสอนวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง มีการพัฒนาพื้นที่แหล่งเรียนรู้เพื่อใช้ในการส่งเสริมการเรียนเศรษฐกิจพอเพียง วิทยาลัยสารพัดช่าง พอเพียงส่งเสริมในการบูรณาการสอดแทรกองค์ความรู้และเน้นหนักในเรื่องของการออมเงิน การทำ

บัญชีรายรับรายจ่ายรวมทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพ ในการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งสองวิทยาลัยมีการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาเหมือนกันแต่ต่างกันในส่วนของการละเอียดคือ วิทยาลัยการอาชีพพอเพียงมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ สภาพภายในห้องเรียนโดยมีการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงมีการปรับปรุงอาคารเรียนเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนที่มีความพิการ และการบริหารจัดการความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน ทั้งสองวิทยาลัยมีแนวทางเดียวกับคือ การช่วยเหลือรับใช้บริการชุมชนด้วยความจริงใจและตั้งใจ

2. การจัดการเรียนการสอนของครู

ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนทั้งในส่วนของวิชาสามัญสัมพันธ์และวิชาชีพครูผู้สอนเกิดความตระหนักในการที่จะหาแนวทางที่จะนำมาบูรณาการ หรือการที่จะสอดแทรกเกร็ดความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ผู้เรียน โดยครูสอนวิชาสามัญส่วนใหญ่จะใช้ลักษณะของการสอนทั้งแบบบูรณาการโดยสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมจริยธรรมเข้ากับการใช้ชีวิตของผู้เรียนเป็นหลักเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความพอเพียงได้อย่างแท้จริง ส่วนครูผู้สอนวิชาชีพจะใช้การสอนแบบสอดแทรกความพอเพียงในการใช้วัสดุฝึกให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด การจัดการเรียนการสอนในเชิงวิชาชีพการฝึกทักษะในการสร้างสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ มีความสำคัญมาก เพราะถ้าผู้เรียนวิชาชีพเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้วต้องสามารถปฏิบัติงานได้จริง ซึ่งในส่วนนี้ทั้งสองวิทยาลัยได้มีการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ที่มีรากฐานแนวคิดมาจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนของการรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่าและใส่ใจในระบบมลภาวะของสิ่งแวดล้อม

3. คุณภาพชีวิตผู้เรียน

ในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผู้เรียนรู้จักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความเข้าใจว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การประหยัด การรู้จักใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้านทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงเน้นพัฒนาทักษะในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งในส่วนนี้ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติจริงภายใต้การกำกับดูแลของครูผู้สอนจึงทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในเรื่องของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ถูกต้อง ทักษะในการแก้ปัญหาต่างๆ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น การฝึกความอดทนและความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ส่วนวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเน้นพัฒนาทักษะในการออมเงิน และการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย

ตอนที่ 3 ผลการประเมินการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์

จากการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์กับโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงได้มีการกำหนดกรอบในการพัฒนาตามแนวทางของแผนที่ผลลัพธ์ซึ่งประกอบด้วย

1. วิสัยทัศน์ คือ โครงการแปลงเกษตรสาธิต (เกษตรทฤษฎีใหม่) เป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนเกษตรทฤษฎีใหม่ให้แก่ผู้เรียน ได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการบูรณาการเข้ากับทุกวิชารวมทั้งเกิดแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชน

2. พันธกิจ คือ 2.1) สร้างการมีส่วนร่วมของครูอาจารย์ในวิทยาลัยทุกคนในโครงการเกษตร 2.2) สนับสนุนให้โครงการเกษตรเป็นพื้นที่ๆ มีการบูรณาการกับวิชาอื่นๆ 2.3) กระตุ้นและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนและครูอาจารย์ได้ทำงานร่วมกัน

3. ภาควิชาที่รับผิดชอบ ได้แก่ 3.1) ครูอาจารย์ทุกสาขาวิชาซึ่งเป็นภาควิชาหลักในการดำเนินการ 3.2) กลุ่มผู้เรียนเป็นผู้รับผลประโยชน์จากการดำเนินการ 3.3) คณะผู้บริหารเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานในการดำเนินการ

4. ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ จำแนกออกเป็น 2 ด้าน คือ 4.1) ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของครู ประกอบด้วย มีการบูรณาการกับโครงการเกษตร ครูทุกสาขาวิชาเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบดูแลโครงการเกษตร มีการสรุปผลและสะท้อนผลที่ได้จากการดำเนินงานร่วมกัน 4.2) ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ประกอบด้วย มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ มีความตระหนักในการใช้ชีวิตตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดทักษะในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความอดทนและความรับผิดชอบ มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมที่ส่งเสริมโครงการเกษตร

5. เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าจำแนกออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ครูและผู้เรียนโดยเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครูประกอบไปด้วย 3 ระดับ ดังต่อไปนี้ ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (expect to see) ประกอบด้วยเกณฑ์ 3 ข้อ คือ 1) ครูได้รับความรู้จากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และมีการพัฒนาหาความรู้เพิ่มเติม 2) ครูร่วมลงแรงในการพัฒนาโครงการเกษตร 3) ครูมีการแสวงหาผู้เชี่ยวชาญในด้านเกษตรมาให้คำปรึกษา ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้น (like to see) ประกอบด้วยเกณฑ์ 4 ข้อ คือ 1) เกิดการใช้พื้นที่เพื่อทำการเปรียบเทียบและพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ 2) มีการพัฒนาพื้นที่โดยการเพิ่มพันธุ์ไม้ต่างๆ รวมทั้งมีป้ายให้ความรู้ 3) มีการพัฒนาเชื่อมโยงเข้ากับสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่ในสาขาวิชาของตัวเอง 4) มีการรวมกลุ่มเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานเดือนละครั้ง ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (love to see) ประกอบด้วยเกณฑ์ 3 ข้อ 1) ครูมีนำเทคโนโลยีการเกษตรเข้ามาช่วยในการดำเนินงาน

2) ครูมีการนำเอาพลังงานในอนาคตเข้ามาใช้ หรือพลังงานทดแทน 3) เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ชุมชนและร่วมมือกับชุมชนเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานรวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ไปในวงกว้าง ส่วนเกณฑ์ความก้าวหน้าของผู้เรียนประกอบไปด้วย 3 ระดับ คือ *ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (expect to see)* ประกอบด้วยเกณฑ์ 3 ข้อ คือ 1) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้วิธีการในการปลูกพืช การดูแลรักษา การแก้ไขปัญหาต่างๆ 2) ผู้เรียนให้ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ 3) เกิดการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น เกิดผลผลิตจากการดำเนินงาน เช่น พืชผัก ข้าวที่ออกดอกออกผล และสัตว์น้ำเจริญเติบโต *ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้น (like to see)* ประกอบด้วยเกณฑ์ 3 ข้อ คือ 1) ผู้เรียนมีการจัดนิทรรศการและสะท้อนผลจากการดำเนินการที่ได้ 2) ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ผู้เรียนสามารถคิดค้นสิ่งประดิษฐ์หรือเทคโนโลยีต่างๆ ที่นำมาเชื่อมโยงกับแปลงเกษตรได้ *ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (love to see)* ประกอบด้วยเกณฑ์ 2 ข้อ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับครอบครัวและการดำเนินชีวิต ผู้เรียนมีการส่งต่อหน้าที่ในการดูแลพื้นที่ให้แก่ผู้เรียนรุ่นหลังจากรุ่นสู่รุ่น

จากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าที่ได้จากการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ประกอบกับการประเมินผลในเชิงคุณภาพถึงผลของการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัยการอาชีพพอเพียง พบว่า จากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครูในระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (*expect to see*) ได้มีการดำเนินการและสนองตอบเกณฑ์ตามเกณฑ์ครบทั้ง 4 ข้อ ส่วนผู้เรียนมีการดำเนินการที่ชัดเจนเพียง 2 ข้อ คือ 1) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขั้นตอนวิธีการในการปลูกพืชผัก การดูแลรักษา ได้เรียนรู้กระบวนการสร้างและแก้ไขปัญหา 2) ผู้เรียนให้ความร่วมมือในพื้นที่รับผิดชอบของตนเองเกิดการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น *ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้น (like to see)* ส่วนของครูมีการดำเนินการที่ชัดเจนเพียง 2 ข้อ คือ 1) เกิดการใช้พื้นที่เพื่อพัฒนาองค์ความรู้โดยใช้พื้นที่ดังกล่าวทำการทดลองระหว่างการใช้และไม่ใช้สารเคมี 2) มีการเชื่อมโยงเข้ากับสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่ ในส่วนของผู้เรียนยังไม่พบความชัดเจนในเรื่องของความตระหนักที่จะเกิดกับผู้เรียนถึงการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสุดท้ายคือ *ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (love to see)* ทั้งครูและนักเรียนยังไม่พบการดำเนินงาน จากความคิดเห็นของผู้เรียนในการดำเนินงานของโครงการ พบว่า ยังประสบปัญหาในเรื่องสภาพดินที่ไม่ดี มนุรรมมีลักษณะเป็นดินเปรี้ยวและการขาดแคลนอุปกรณ์ในการทำเกษตร

จากการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์กับโครงการออมเงินของวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงได้มีการกำหนดกรอบในการพัฒนาตามแนวทางของแผนที่ผลลัพธ์ซึ่งประกอบด้วย

1. วิสัยทัศน์ คือ โครงการออมเงิน เป็นโครงการที่สร้างให้ผู้เรียนรู้จักคุณค่าของเงิน สร้างวินัยให้แก่ผู้เรียนในการช่วยเหลือตนเองด้วยการเก็บออมเงิน วางแผนการใช้จ่ายเงินให้สอดคล้องกับหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเอง และครอบครัว

2. พันธกิจ คือ 2.1) สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและรู้จักการใช้เงินอย่างเป็นระบบ 2.2) สนับสนุนการสร้างและตั้งให้ครูอาจารย์ในวิทยาลัยเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกในการออมเงินเพื่ออนาคตของตนเอง โดยสอดแทรกไปในกระบวนการจัดการเรียนรู้อันของผู้เรียน 2.3) สนับสนุนให้เกิดต้นแบบในการออมเงินและขยายผลไปสู่ผู้เรียนในวงกว้าง 2.4) สนับสนุนให้มีการสร้างระบบการติดตามการออมเงินของผู้เรียน พร้อมทั้งให้คำปรึกษาในการออมเงิน

3. ภาควิชาที่รับผิดชอบ ได้แก่ 3.1) ครูอาจารย์ทุกสาขาวิชา เป็นภาควิชาที่รับผิดชอบหลักในการดำเนินการ 3.2) กลุ่มผู้เรียน เป็นภาควิชาที่รับผิดชอบประโยชน์จากการดำเนินการ

4. ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ จำแนกออกเป็น 2 ด้าน คือ 4.1) ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของครู ประกอบด้วย ครูควรจะมีการสอนให้เห็นถึงประโยชน์และคุณค่าของการออมเงินโดยการสอดแทรกแนวคิด ครูทุกแผนกวิชาเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ ดูแลและติดตามการออมเงิน ครูมีการสรุปผลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมทั้งช่วยกันแก้ไขปัญหาต่างๆ 4.2) ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ประกอบด้วย มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของการออมเงินอย่างถูกวิธี มีความตระหนักในการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดทักษะในการทำบัญชีที่ถูกต้อง เกิดวินัยในการเก็บออมเงินรวมทั้งวินัยในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

5. เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าจำแนกออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ครูและผู้เรียนโดยเกณฑ์ความก้าวหน้าของครูประกอบไปด้วย 3 ระดับ คือ ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (*expect to see*) ประกอบด้วยเกณฑ์ 3 ข้อ คือ 1) เกิดการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานในโครงการออมเงิน 2) ครูมีการติดตามการออมเงินของผู้เรียนด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ 3) มีการแสวงหาผู้เชี่ยวชาญในด้านการออมเงินมาเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้เรียน ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้น (*like to see*) ประกอบด้วยเกณฑ์ 3 ข้อ คือ 1) ครูมีการแสวงหาเครือข่ายภายนอกเพื่อมาสนับสนุนโครงการ 2) มีการจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมโครงการ 3) มีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินงานที่เกิดกับผู้เรียน ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (*love to see*) ประกอบด้วยเกณฑ์ 2 ข้อ 1) ครูเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองที่ทำให้ผู้เรียนเกิดวินัยในการออมเงิน 2) ครูได้รับความศรัทธาจากผู้ปกครองและคนในชุมชน ส่วนเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของผู้เรียนประกอบไปด้วย 3 ระดับ คือ ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (*expect to see*) ประกอบด้วยเกณฑ์ 3 ข้อ คือ 1) ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการออมเงิน 2) ผู้เรียนรับรู้ถึงประโยชน์ของการออมเงิน 3) ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการเก็บออมเงิน ระดับที่อยากจะทำให้เกิดขึ้น (*like to see*) ประกอบด้วยเกณฑ์ 3 ข้อ คือ 1) ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในการ

ทำบัญชีที่ถูกต้อง 2) ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 3) ผู้เรียนมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในชีวิตประจำวัน ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (love to see) ประกอบด้วยเกณฑ์ 2 ข้อ ผู้เรียนเกิดวินัยในการออมเงินที่ดี เกิดผู้เรียนต้นแบบในการเก็บออมเงิน รวมทั้งขยายผลไปสู่เพื่อนนักเรียน

จากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าที่ได้จากการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ประกอบกับการประเมินผลในเชิงคุณภาพถึงผลของการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียง พบว่า จากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครูและผู้เรียนในระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นได้มีการดำเนินการและสนองตอบเกณฑ์ตามเกณฑ์ดังกล่าวครบทั้ง 3 ข้อ ระดับที่อยากจะให้เกิดขึ้นในส่วนของผู้เรียนมีการดำเนินการที่ชัดเจนเพียงหนึ่งข้อ คือผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายที่ถูกต้อง โดยทางวิทยาลัยได้มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้เรียนในการทำบัญชีรายรับรายจ่ายโดยเชิญวิทยากรภายนอกมาอบรมให้ความรู้ ส่วนครูในระดับนี้ยังไม่พบการดำเนินงานที่ชัดเจน และสุดท้ายคือระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดีทั้งครูและนักเรียนยังไม่พบการดำเนินการ จากความคิดเห็นของครูในการดำเนินงานของโครงการออมเงิน พบว่า ยังประสบปัญหาในเรื่องของการกำกับติดตามผู้เรียนในด้านพฤติกรรม เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น สภาพภูมิหลังของผู้เรียน การได้รับการอบรมดูแลจากครอบครัว

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลออกเป็น 3 ประเด็นหลักคือ 1) บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ผลจากการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วน 3) การประยุกต์ใช้แนวคิดของแผนที่ผลลัพธ์ (outcome mapping)

1. บทบาทและยุทธวิธีในการดำเนินงานส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากกรอบมาตรการในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ได้กำหนดไว้ 5 ด้าน เพื่อเป็นแนวทางให้วิทยาลัยต่างๆ ที่อยู่ในสังกัดได้ดำเนินการให้ถูกต้องตรงตามเป้าประสงค์ จากการวิจัยพบว่าในการดำเนินงานทั้ง 5 ด้าน ภาคีหุ้นส่วนที่มีบทบาทเป็นหลักสำคัญที่สุดคือ ผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทเป็นหัวเรือใหญ่ในการที่จะกำหนดทิศทางการดำเนินงานต่างๆ ภายในวิทยาลัย การเป็นหัวเรือใหญ่หมายถึง เป็นผู้ที่กำหนดแนวทางนโยบายต่างๆ วางแผนในการดำเนินงาน ตลอดจนกำกับดูแลรวมทั้งอำนวยความสะดวกให้แก่ทุกโครงการทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในวิทยาลัยโดยอาศัยศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานเข้ามาประกอบกับการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสาวณี ตรีพุทธรัตน์ (2546) ที่ได้เสนอว่า ผู้บริหารยุคใหม่จะต้องเป็นผู้บริหารที่มีความเข้มแข็งในงานวิชาการ เป็นผู้บริหารที่มีทักษะเชิงมโนคติ (conceptual skill) ซึ่งสามารถมองภาพรวมของโรงเรียนได้อย่างชัดเจน มีความเป็นผู้นำในเชิงรุก (proactive leadership) ที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในโรงเรียนได้อย่างท้าทาย นั่นคือ จะต้องเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (transformation leadership) กล่าวคือ เป็นผู้ที่กระตือรือร้น ผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานเกิดความคาดหวังของการปฏิบัติงานขององค์กรที่ตั้งไว้

ส่วนยุทธวิธีที่ผู้บริหารใช้ในการดำเนินงานส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่วิทยาลัยจากการศึกษาพบว่า มีการดำเนินการทั้งในรูปแบบการประชุมชี้แจงนโยบายและแนวทางปฏิบัติต่างๆ การจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอน ผู้เรียน บุคลากรสายสนับสนุนโดยเชิญวิทยากรจากภายนอก เนื้อหาสาระในการประชุมและอบรมมีทั้งการให้ความรู้ และการสร้างความตระหนักให้แก่ครูผู้สอนในเรื่องของความสำคัญและความจำเป็นในการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกความพอเพียง ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดประชุมและการจัดอบรมให้แก่ครูผู้สอนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะว่าครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่จะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้กับผู้เรียนโดยตรง เฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและคุณธรรมจริยธรรมตามที่กำหนดไว้ในนโยบายของสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาปีการศึกษา 2550 ซึ่งการที่สถานศึกษาจัดการอบรมโดยเนื้อหาสาระมีทั้งการให้ความรู้โดยตรง ความรู้ในเชิงการประยุกต์ใช้ในแนวทางต่างๆ รวมทั้งการสร้างความตระหนักมีความถูกต้องซึ่งสอดคล้องกับ นงลักษณ์ พันธุ์สัมฤทธิ์ (2536) ที่พบว่า มีครูผู้สอนจำนวนไม่น้อยที่ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าว โดยถือเป็นภาระหน้าที่หรืองานรับผิดชอบของบุคลากรบางฝ่ายในสถานศึกษา และสอดคล้องกับทิตินา แหม มณี (2542) ที่กล่าวว่าในข้อเท็จจริงแล้ว เราพบว่า มีครูเป็นจำนวนไม่น้อยที่ได้เรียนรู้หลักการและทฤษฎีต่างๆ ไปแล้วแต่ขาดความรู้ที่จะนำมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน เพราะเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องของนามธรรมทำได้ยาก ไม่เหมือนกับการพัฒนาด้านความรู้ และทักษะทางวิชาชีพ

นอกจากนี้ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าทั้งสองวิทยาลัยมีการต่อยอดองค์ความรู้จากกิจกรรมการอบรมโดยในรูปแบบของกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งเทคนิควิธีการที่ใช้ในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งสองวิทยาลัยแตกต่างกัน โดยวิทยาลัยการอาชีพพอเพียงใช้รูปแบบของการทำโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ แต่วิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงใช้รูปแบบของการทำโครงการออมเงิน จากความแตกต่างของรูปแบบกิจกรรมสืบเนื่องมาจากว่าบริบทและรูปแบบของการจัดการศึกษาของทั้งสองวิทยาลัยแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งวิทยาลัยการอาชีพมีรูปแบบในการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการขยายตัว

ทางการศึกษาและความเจริญของสังคมเนื่องจากเขตชั้นในสู่กรุงเทพฯ ชั้นนอก เพื่อบรรเทาความแออัดจากสภาพความเป็นอยู่และสภาพปัญหาการจราจรในเขตเมืองชั้นในให้ลดน้อยลง รวมทั้งเป็นสถานศึกษาที่มีจุดประสงค์เพื่อมุ่งหวังให้ความรู้แก่ชุมชนย่านชานเมืองในระดับอำเภอ โดยมีการจัดการเรียนการสอนผสมผสานกันระหว่างวิทยาลัยเทคนิคและวิทยาลัยสารพัดช่างเข้าด้วยกัน ส่วนวิทยาลัยสารพัดช่างมีรูปแบบในการจัดการศึกษาเพื่อสอนวิชาชีพระยะสั้นให้กับประชาชน ชุมชน เพราะฉะนั้นวิทยาลัยสารพัดช่างทุกแห่งจะอยู่ในเขตอำเภอเมืองของทุกๆ จังหวัด จากความแตกต่างในดังกล่าวทำให้เทคนิควิธีการในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงย่อมต่างกัน จากการศึกษา รูปแบบของกิจกรรมที่ทั้งสองวิทยาลัยเลือกใช้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพบริบท โดยวิทยาลัยการอาชีพบริบทของวิทยาลัยอยู่ในชุมชนชานเมือง คนในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผู้เรียนโดยส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของคนในชุมชน ดังนั้นการจัดกิจกรรมในลักษณะของโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่จึงมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้จะได้พื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้วยังส่งผลให้วิทยาลัยและชุมชนเกิดความใกล้ชิดและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางวิทยาลัยได้จัดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน พบว่า การมีแบบแผนการมีส่วนร่วมแบบเหลื่อมล้ำ (inequity participatory) เป็นการมีส่วนร่วมที่ผู้เกี่ยวข้องถูกกำหนดบทบาท อำนาจ และทรัพยากรของตนเอง ถูกกำหนดขอบเขตของการมีส่วนร่วมจากโรงเรียน ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาเฉพาะส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยแผนย่อย 3 แบบ คือ 1) แบบแผนการมีส่วนร่วมชายขอบ (marginal participatory pattern) เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมโดยร่วมงาน ให้ความร่วมมือหรือร่วมสนับสนุน โดยอาจแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกิจกรรมบ้างแต่ไม่มีการร่วมตัดสินใจ 2) แบบแผนการมีส่วนร่วมบางส่วน (partial participatory pattern) เป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนในฐานะผู้ริเริ่มงาน ผู้ร่วมงาน ผู้ให้การสนับสนุนค่อนข้างมากและบ่อยครั้ง โดยมีการแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกันตัดสินใจบางครั้ง 3) แบบแผนการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (full participatory pattern) เป็นแบบแผนการมีส่วนร่วมค่อนข้างมากและมีอำนาจในการตัดสินใจและโดยทั่วไปแล้วกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทุกขั้นตอน โดยส่วนมากจะเป็นผู้นำในชุมชน

ในส่วนวิทยาลัยสารพัดช่างพอเพียงเป็นวิทยาลัยที่มีบริบทอยู่ในย่านกลางใจเมือง สภาพชุมชนถูกจัดให้เป็นที่ดินประเภทมีประชากรหนาแน่นมาก ประกอบกับวิสัยทัศน์ของวิทยาลัยที่มุ่งจัดการศึกษาด้านวิชาชีพที่หลากหลาย ได้มาตรฐานให้กับประชาชน และผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึง อย่างที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าในย่านกลางใจเมืองสภาพการใช้จ่ายในเรื่องของการอุปโภคบริโภคมีมูลค่ามาก อาหารการกิน ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมีอัตราที่สูงขึ้นเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจที่มีความแปรผัน

ไปตลอดเวลา ประกอบกับคนทุกคนเกิดมาต้องมีอาชีพ การมีอาชีพเป็นความจำเป็น เมื่อคนมีอาชีพก็จะมีรายได้ตามมาเพื่อการเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยสังคมและประเทศชาติได้ด้วย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่าทุกๆ อาชีพมีคุณค่า ขอให้เรียนอาชีพที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ ทุกคนจึงควรภาคภูมิใจในอาชีพของตนเอง ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม มีความสำนึกในการตอบแทนคุณแผ่นดิน และที่สำคัญก็คือ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบสัมมาอาชีพด้วย เพราะฉะนั้นเทคนิควิธีการที่จะนำมาใช้ในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นวิธีการที่ผู้เรียนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบสัมมาอาชีพรวมทั้งการดำรงชีวิต โดยทางวิทยาลัยจึงได้จัดกิจกรรมในรูปแบบของการออมเงิน การทำบัญชีรายรับรายจ่าย พร้อมทั้งเน้นหนักในเรื่องของจรรยาบรรณวิชาชีพ

จากการดำเนินกิจกรรมของทั้งสองวิทยาลัยจะเห็นได้ว่า ก่อนที่จะนำหลักการใดๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ภายในสถานศึกษาจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงสภาพการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยที่มีอยู่และที่ ต้องการเพิ่มเติมเพื่อนำมาเกื้อหนุนในการดำเนินงาน ตลอดจนการวิเคราะห์ถึงสภาพอนาคตที่จะได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับทศนาخمมณี (2543) ได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงแนวทางที่แฝงอยู่ในทฤษฎีใหม่ คือ แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ทฤษฎี การนำทฤษฎีใดๆ ไปใช้จำเป็นต้องดูว่ามีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นหรือไม่ ดังพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2538 ณ ศาลา ดุสิตดาไล์ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า

“...การทำตามทฤษฎีใหม่นี้ มิใช่ของง่าย ๆ แล้วแต่ที่ แล้วแต่โอกาส แล้วแต่งบประมาณ เพราะว่าเดี๋ยวนี้ประชาชนทราบถึงทฤษฎีใหม่อย่างกว้างขวางและแต่ละคนก็อยากได้ให้ทางราชการอุดหนุนแล้วช่วย แต่มันไม่ใช่สิ่งง่ายนัก บางแห่งอุดหนุนแล้วไม่มีน้ำแม้จะมีฝน น้ำก็อยู่ไม่ได้เพราะมันรั่วหรือบางทีก็เป็นที่ที่รับน้ำไม่ได้ ทฤษฎีใหม่นี้จึงต้องมีพื้นที่ที่เหมาะสมด้วยและหากสภาพภูมิประเทศไม่เหมาะสมทำทฤษฎีใหม่ก็ต้องหาหนทางอื่น ที่เหมาะสมต่อไป หรือหากดำเนินการด้านการเกษตรอื่นใดได้ผลอยู่แล้วก็ไม่ควรปรับเปลี่ยนมาทำทฤษฎีใหม่ เพราะไม่จำเป็น”

ดังนั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ใดๆ จึงต้องดูให้เหมาะสมกับความต้องการ ความจำเป็น สภาพแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ มิใช่เพียงเห็นว่าเป็นทฤษฎีที่ได้ความนิยมก็จะลงมือทำ

2. ผลจากการดำเนินงานส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการวิจัยพบว่า ในการดำเนินงานส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแม้ว่าภาคีที่กำหนดทิศทางในการส่งเสริม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ทว่ากำลังสำคัญในการลงมือปฏิบัติคือ ครู

ถ้าเปรียบผู้บริหารเป็นดังผู้นำในการกำหนดทิศทางทางเดินเรือแล้วฉันใด ครูก็เปรียบเสมือนกับผู้พายเรือแล้วฉันนั้น ซึ่งผลจากการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในส่วนของผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายเพิ่มเติมนอกเหนือจากการดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยมีการพัฒนาทั้งสถานศึกษาพร้อมกัน ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายเพื่อให้ทุกฝ่ายในสถานศึกษาได้รับทราบและดำเนินการไปพร้อมๆ กันทุกส่วนของสถานศึกษา เพราะการบริหารจัดการเป็นบทบาทที่สำคัญของผู้บริหารและการจะพัฒนาการเรียนการสอนให้ปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นที่ไปตามเป้าหมายจำเป็นที่จะต้องอาศัยการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทั้งกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและกระบวนการสอนของครู รวมทั้งปัจจัยเกื้อหนุนต่างๆ เช่น บริหารจัดการด้านทรัพยากร สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ระบบการทำงานที่มีความเป็นระบบมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเพราะการดำเนินงานต่างๆ จะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจะต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจของคนในองค์กรไม่ได้อยู่ที่บุคคลใด บุคคลหนึ่งแต่อยู่ที่การประสานงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างบุคลากรภายในองค์กรเป็นหลัก รองลงมาคือการผสมผสานสัมพันธ์กับชุมชนและสถานประกอบการต่างๆ ในการดูแลช่วยเหลือเรื่องทรัพยากรต่างๆ ที่ทางวิทยาลัยยังมีความขาดแคลน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแนวคิดของ Senge (1990 อ้างถึงใน วิจารณ์ พานิช, 2547; พรธิดา วิเชียรปัญญา, 2547) เกี่ยวกับการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (team learning) ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของคนในองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) ว่าการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกโดยอาศัยความรู้และความคิดของสมาชิกในกลุ่มมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนาความรู้ และความสามารถของทีมให้เกิดขึ้น การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการรวมพลังของสมาชิกในทีมให้ได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งต่างๆ ร่วมกันโดยแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจนเกิดเป็นความคิดร่วมกันของกลุ่ม (group thinking) พร้อมกระตุ้นให้กลุ่มมีการสนทนา (dialogue) และการอภิปราย (discussion) กันอย่างกว้างขวางซึ่งการอภิปรายเป็นการนำวิสัยทัศน์ของแต่ละคนมาแลกเปลี่ยนกันและหาข้อสรุปเพื่อออกมาเป็นกิจกรรมร่วมกันทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้ การที่จะเกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ได้จะต้องมีการสนทนา โดยจะต้องทำควบคู่กันไป ดังนั้นทีมจึงต้องใช้ทั้งการสนทนาและการอภิปรายกลุ่มจึงจะเกิดการดำเนินงานเป็นทีมเพื่อไปสู่เป้าหมายขององค์กร

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการสอนของครู จัดสภาพแวดล้อมและระบบการทำงานที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการในการสนับสนุนครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนของอังกูร บัวศรี (2542) ที่กล่าวไว้ 5 ประการ คือ 1) กำลังคน คือการดำเนินการเพื่อเพิ่มพูนความรู้

ให้แก่ครูผู้สอนเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการ 2) วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้และสื่อการเรียนการสอน ช่วยให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนสามารถทำได้หลายรูปแบบ 3) การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องการที่ผู้สอนจะปฏิบัติหน้าที่ได้ดีอย่างเสมอและส่งเสริมคุณภาพการทำงานของตนเองให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา 4) การเพิ่มขวัญและกำลังใจ 5) การนิเทศการศึกษา

ในส่วนของครูผู้สอนที่เป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยึดหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการบูรณาการแบบสอดแทรก (infusion) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้โดยครูผู้สอนวิชาใดวิชาหนึ่งได้นำเนื้อหาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาบูรณาการกับวิชาที่ตนสอนเป็นการวางแผนการสอนและสอนโดยครูผู้สอนเพียงคนเดียว รวมทั้งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและมีส่วนร่วมในการเรียน จึงทำให้ลักษณะของการสอนที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นการบรรยาย การทำงานกลุ่ม การฝึกทักษะในการนำความรู้มาประยุกต์ใช้จริงและการถามตอบ ในส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะเริ่มทำกิจกรรมจากตัวผู้เรียนแต่ละบุคคล จากนั้นจึงขยายผลไปสู่กิจกรรมที่ต้องร่วมปฏิบัติกับผู้อื่น ซึ่งจะเป็นตัวปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความตระหนักปรับเปลี่ยนวิถีคิดและการดำเนินชีวิตเพราะถ้าผู้เรียนไม่มีการปรับเปลี่ยนวิถีคิดแล้วพฤติกรรมของความพอเพียงคงจะไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษาเป็นการเรียนและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตบุคคลออกมาแล้วประกอบอาชีพได้ตามความสนใจของผู้เรียนและตลาดแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2546) กล่าวว่า การอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี ในทุกสาขาวิชาชีพอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน ให้มีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี สามารถสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระและเพื่อให้การเรียนรู้อาชีพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ใช้หลักประการหนึ่งคือ สร้างความแข็งแกร่งทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการภาคทฤษฎีและปฏิบัติเข้าด้วยกัน ไม่มีการแยกทฤษฎีและปฏิบัติจากกันอย่างสิ้นเชิงและสอดคล้องกับทิศนา แคมมณี (2543) กล่าวว่า การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เป็นจุดอ่อนของการเรียนการสอนของไทยเป็นประเด็นสำคัญ ดังจะเห็นได้ว่า ผู้เรียนทุกระดับของประเทศไม่ว่าจะเป็น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษามีการปฏิบัติหรือพฤติกรรมการนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตจริงค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนขาดการฝึกฝนและการ

นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การถ่ายทอดการเรียนรู้จึงไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นน้อย ดังนั้นการเพิ่มเรื่องการประยุกต์ใช้ลงในกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะชั้นนี้จะช่วยให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จากการศึกษาผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งสำคัญที่สุดในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในสถานศึกษาจะสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี บรรลุเป้าประสงค์จะต้องเกิดจากจิตสำนึกของภาคีทุกฝ่ายอย่างแท้จริง มิใช่ปฏิบัติตามเพราะถูกสั่งการจากบุคคลอื่น

จากการที่ครูได้รับความรู้ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการอบรม รมให้ความรู้ในเชิงทฤษฎีและเชิงประยุกต์แล้ว ครูจะต้องเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียนด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ ที่ครูจะนำมาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับคุณลักษณะของผู้เรียน และหลังจากที่ผู้เรียนได้รับความรู้ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนแนวทางในการที่ผู้เรียนจะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หลังจากนั้นเมื่อผู้เรียนกลับเข้าสู่วิถีชีวิตในชุมชน และในวิถีชีวิตในครอบครัวก็จะสามารถที่จะนำความรู้ที่ได้ถ่ายทอดให้แก่คนในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่า เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีมุมมองที่เหมือนว่า เศรษฐกิจพอเพียงคือการประหยัด การรู้จักใช้อย่างมีเหตุมีผล รวมทั้งใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2545) ที่พบว่าหลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้วได้นำไปประยุกต์ใช้ในโครงการปรากฏว่า นักเรียนมีการใช้จ่ายในโครงการอย่างประหยัด มีการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และความรู้ต่างๆ นำเศษสิ่งเหลือใช้ในโครงการมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และสอดคล้องกับเหตุผลที่เป็นประเด็นสำคัญของหลักการทฤษฎีใหม่ อยู่ที่การพัฒนาความเป็นอยู่เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือการแสวงหาปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตและการพัฒนาคน คือการพัฒนาให้บุคคลมีคุณภาพ มีความสามารถในการประกอบกิจกรรมต่างๆ มีความมั่นคงในชีวิตและการงาน หลักสำคัญคือ ให้มีความพอเพียงเลี้ยงตัวได้ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน ซึ่งก็คือ หลักการพึ่งตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อมุมมองและความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียนสืบเนื่องมาจากการดูแลเอาใจใส่ และเข้มงวดในเรื่องของการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งกฎ กติกาที่ชัดเจนในการเบิก และใช้วัสดุฝึกในแต่ละครั้งเพราะว่าการจัดการ

เรียนการสอนวิชาชีพเน้นการฝึกฝีมือเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะเพื่อที่จะนำไปประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นการจัดการดูแลในเรื่องการใช้วัสดุฝึกและอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญ สำหรับการศึกษาวิชาชีพเป็นอย่างมาก เพราะวัสดุฝึกในศาสตร์วิชาชีพบางชนิดนั้นมีมูลค่าที่สูงมาก บางอย่างไม่มีผลิตในประเทศจะต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศ รวมทั้งบางประเภทเป็นวัสดุสิ้นเปลือง คือใช้แล้วหมดไป ในส่วนของอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการลงฝึกภาคปฏิบัติผู้เรียนจะทำการซ่อมบำรุง และดูแลรักษาอยู่ตลอดด้วยความตระหนักที่ว่าเครื่องมือต่างๆ ที่อยู่ในแต่ละแผนกเปรียบเสมือน ขุมทรัพย์อันมีค่าที่จะส่งผลให้เขาได้เกิดการพัฒนาทักษะต่างๆ เพื่อนำไปประกอบอาชีพหรือนำไปศึกษาต่อซึ่งสอดคล้องกับ Watson (1990 อ้างถึงใน วีระชาย ภูนิลวาลย์, 2544) ที่กล่าวว่าสมรรถภาพ พื้นฐานในโครงสร้างควรจัดให้มีการอบรมด้านวัสดุการสอนและหลักสูตรในโรงงานอุตสาหกรรมใน วิทยาลัยเท่าที่จะทำได้ และการศึกษาในเรื่องวัสดุอุปกรณ์และทรัพยากรต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาในด้านพื้นฐานอาชีวศึกษา แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนประสบความสำเร็จได้พื้นฐานแห่งความสำเร็จส่วนหนึ่งคือวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง จากปัจจัยดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งเกิดจากการที่ผู้เรียนยอมรับ และมองเห็นถึงคุณค่าความสำคัญ แต่สิ่งเหล่านี้อาจไม่ได้เกิดกับผู้เรียนทุกคนเสมอไป เพราะ กระบวนการในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะต้องมาจากปัจจัยทางด้านจิตวิทยา รวมทั้งยังต้องใช้ ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนอีกด้วย เช่นเดียวกับ จิตสำนึกและพฤติกรรมของความพอเพียงทั้งสองสิ่ง นี้เป็นคุณลักษณะที่อาจจะเกิดขึ้นได้ยากกับผู้เรียนอาชีวศึกษาแต่มิใช่ว่าจะไม่เกิดขึ้นเลย ครูผู้สอน จะต้องใช้การจัดการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมและดึงดูดความสนใจ รวมทั้งกิจกรรม ต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ตลอดจนการดูแลเอาใจใส่ รวมทั้งความอดทนเพื่อที่จะได้เห็น ว่าผู้เรียนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและจิตสำนึกดังกล่าวแม้ว่าจะเป็นเพียงส่วนน้อยก็ตาม

3. การประยุกต์ใช้แนวคิดของแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping)

แผนที่ผลลัพธ์เป็นวิธีวิทยาการวิจัยที่ถูกพัฒนาขึ้นในช่วงปี 1998-2000 โดยศูนย์วิจัยเพื่อ พัฒนาระหว่างประเทศ (the international development research centre) แคนาดา ซึ่งเป็นการ พัฒนาด้านแนวคิดทางด้านวิศวกรรมสูงานพัฒนาสังคม เน้นการให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกับ ภาคีต่างๆ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการ “บันทึก” “ผล” ของแผนงานในระดับต่างๆ โดยขั้นตอนในการ ทำแผนที่ผลลัพธ์ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนหลักและสามารถจำแนกออกเป็น 12 ขั้นตอนย่อย ซึ่งจาก ขั้นตอนที่มีจำนวนมากและมีความซับซ้อนจึงทำให้การจัดกระบวนการในการจัดทำแผนที่ผลลัพธ์ตาม ทฤษฎีต้องใช้เวลาถึง 3 วัน จากจำนวนเวลาในการจัดทำส่งผลให้ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมจึง

ต้องได้รับความร่วมมือและยอมรับในขั้นตอนกระบวนการที่กินเวลานานดังกล่าวด้วย อาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดที่ควรระวังของแผนที่ผลลัพธ์ก็ว่าได้ เพราะฉะนั้นผู้ที่สนใจจะนำเครื่องมือนี้มาใช้ให้ครบทุกขั้นตอนกระบวนการจะต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้เข้าประชุม รวมทั้งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการจัดทำแผนที่ผลลัพธ์อย่างแท้จริง แต่ทว่าผู้ที่สนใจจะนำแผนที่ผลลัพธ์ไปใช้แต่ไม่สามารถทำได้ครบทุกขั้นตอนนั้นก็สามารถที่จะทำได้เพราะแผนที่ผลลัพธ์นั้นมีข้อดีตรงที่ว่ามีความยืดหยุ่นที่จะสามารถนำไปปรับใช้ในบริบทต่างๆ ได้ แผนที่ผลลัพธ์สามารถที่จะนำไปใช้ร่วมกับแนวคิดอื่นๆ ได้ แสดงให้เห็นว่าการนำแผนที่ผลลัพธ์มาประยุกต์แบบไม่ครบทุกขั้นตอนนั้นไม่ใช่วิธีที่ผิดแต่อย่างใดเพราะดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าแผนที่ผลลัพธ์มีความยืดหยุ่นที่จะสามารถปรับใช้ ได้ (flexible)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ในช่วงที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคสนามไปได้ในระยะเวลาหนึ่งเพื่อที่จะดูสภาพบริบทและพิจารณาว่าโครงการใดที่มีความเหมาะสมที่จะนำแผนที่ผลลัพธ์มาประยุกต์ใช้ รวมทั้งพิจารณาว่าบุคคลใดที่มีความเหมาะสมและยินดีที่จะเข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้ หลังจากที่ได้มีการประชุมกลุ่มแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์และนำผลที่ได้ลงศึกษาภาคสนามต่อไปอีกระยะเวลาหนึ่งเพื่อเป็นการยืนยันและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับบุคคลที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตลอดจนบุคคลที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

จากการวิจัยพบว่า การนำแผนที่ผลลัพธ์มาประยุกต์ใช้กับโครงการที่มีรูปแบบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคล หรือกลุ่มคนต่างๆ มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งเพราะแผนที่ผลลัพธ์เน้นการติดตามพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลหรือกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องที่จะเปลี่ยนแปลงไป แต่การที่จะติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่อนข้างจะใช้ระยะเวลาานกว่าจะเห็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับที่สูงขึ้น เพราะพฤติกรรมของมนุษย์เราถูกหล่อหลอมมาจากการเลี้ยงดูตั้งแต่เด็กจนโตทำให้เกิดเป็นความเคยชิน เพราะฉะนั้นในงานวิจัยนี้ผลที่ได้จากการประเมินโดยประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ประกอบกับการศึกษาภาคสนาม ทั้งสองโรงเรียนมีการดำเนินงานที่ชัดเจนตามเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับขั้นต้น คือ ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิด ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ง่ายที่สุดในระดับที่สูงขึ้นมาจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากตามลำดับ จะเห็นได้ว่าระดับที่สูงขึ้นจะบ่งบอกว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความลึกซึ้งและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในที่สุด ดังนั้นในการลงภาคสนามของผู้วิจัยจะยังคงไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงในระดับที่สูงขึ้นอย่างแน่นอน เพราะวาระระยะเวลาที่ใช้ในการลงศึกษาภาคสนามยังไม่ยาวนานพอที่ผู้วิจัยจะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีความลึกซึ้งและยั่งยืนได้เลย เพราะการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ย่อมเกิดมาจาก

จิตใจที่เปลี่ยนไป เช่น ความตระหนัก จิตสำนึก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องใช้เวลาในการขัดเกลาจิตใจและ โดยเฉพาะกับผู้เรียนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ที่สังคมมองว่าเด็กเหล่านี้มีภาพลักษณ์อยู่ในทางลบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการใช้ผลการวิจัย

1. ในการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษานั้น ครูมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการที่จะผลักดันให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและความตระหนักในการใช้ชีวิตตามแนวพระราชดำรัสจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ในภาพรวมแล้วการส่งเสริมของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูใช้การบูรณาการแบบสอดแทรกกับวิชาที่ตัวเองรับผิดชอบ ไม่มีการบูรณาการเข้ากับรายวิชาอื่นๆ จึงทำให้การพัฒนาองค์ความรู้และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่ปรากฏชัดเจนเท่าที่ควร ดังนั้น ครูซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงและอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดควรให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการการเรียนรู้ ใช้การจัดการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

2. การบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่หลักสูตร การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ควรมีการพิจารณาให้มีความเหมาะสมกับประเภทของวิทยาลัย เพราะว่าวิทยาลัยแต่ละประเภทมีจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า วิทยาลัยการอาชีพมีจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ชุมชนที่อยู่ในย่านชานเมือง ดังนั้นควรมีการวิเคราะห์สภาพบริบทของชุมชนเป็นหลัก เพราะผู้เรียนที่จะเข้ามาเรียนนั้นส่วนใหญ่ก็คือลูกหลานของชุมชนจึงจำเป็นต้องมีการจัดการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความเหมาะสมเพื่อที่ผู้เรียนจะได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปขยายผลต่อในครอบครัวและชุมชนของตัวเอง ในส่วนของวิทยาลัยสารพัดช่างมีจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพให้แก่คนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงเป็นหลัก เพราะฉะนั้นผู้เรียนโดยส่วนมากจะเป็นผู้ที่ยังขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ รวมทั้งผู้ที่เข้ามาศึกษาหาอาชีพเพื่อเสริมรายได้ ดังนั้นควรจะเน้นให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง การใช้ชีวิตตามแนวพระราชดำรัสในเรื่องของการเก็บออม การรู้จักวางแผนการใช้เงินรวมทั้งการบริหารเงินที่มีอยู่ให้ ออกเงยด้วยการลงทุนต่างๆ เพราะฉะนั้นในแต่ละวิทยาลัยควรทำความเข้าใจถึงจุดประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน วิสัยทัศน์ พันธกิจของวิทยาลัยให้มีความชัดเจนเสียก่อน ก่อนที่จะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในวิทยาลัยของตัวเอง

3. ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่อยู่ในรูปแบบของโครงการต่างๆ สิ่งสำคัญที่สุดที่จะผลักดันให้โครงการประสบผลสำเร็จและดำเนินงานได้ถูกต้องตรงตามเป้าประสงค์ของโครงการ คือ บุคลากรได้เข้าร่วมและมีบทบาทในการดำเนินโครงการที่ชัดเจน จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า โครงการที่ทั้งสองวิทยาลัยได้จัดขึ้นนั้นมีเพียงบุคลากรบางส่วนที่เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนโครงการเท่านั้น และบุคลากรที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมนั้นมักจะคิดว่าไม่ใช่ภาระหน้าที่ของตนเอง และบางคนก็ไม่ว่าตนเองมีบทบาทหน้าที่อะไรในโครงการ เพราะฉะนั้นทางผู้บริหารควรจะต้องสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงให้เกิดแก่บุคลากรในวิทยาลัยได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกโครงการทุกกิจกรรมที่วิทยาลัยได้จัดขึ้น รวมทั้งควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ทุกโครงการทุกกิจกรรมให้ชัดเจนยังจะส่งผลให้ง่ายต่อการดูแล กำกับติดตามความก้าวหน้าทำให้โครงการมีการพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่องเพราะว่าได้รับผลป้อนกลับจากคุณและและติดตามจากฝ่ายบริหาร

4. การทำงานร่วมกันระหว่างเพื่อนครูในวิทยาลัยและต่างวิทยาลัยจะทำให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลายๆ มุมมอง เช่น การจัดการรู้แบบบูรณาการ การจัดทำสื่อการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนครูไปประยุกต์ใช้ในการทำงานของครูแต่ละคนได้ดียิ่งขึ้น จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า วิทยาลัยที่อยู่ในเมืองยังขาดการส่งเสริมความเป็นเครือข่ายภายในวิทยาลัย อันมีสาเหตุมาจากสภาพบริบทที่อยู่กลางใจเมืองซึ่งเป็นบริบทที่ทุกคนต่างเร่งรีบ ต่างคนต่างทำงานมีความเป็นส่วนตัวสูงทำให้การพบปะพูดคุยสื่อสารกันค่อนข้างน้อย ทำให้ครูและบุคลากรขาดคนร่วมคิด ร่วมทำงาน ร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิดและมุมมองต่างๆ อันจะก่อให้เกิดการขาดกำลังใจในการทำงาน ดังนั้นผู้บริหารจึงควรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในวิทยาลัย และส่งเสริมให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนผลงานระหว่างกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในบริบทของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประเภทวิทยาลัยการอาชีพและวิทยาลัยสารพัดช่าง ควรมีการศึกษาในประเภทของวิทยาลัยอาชีวศึกษาและวิทยาลัยเทคนิค เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาบทบาทและยุทธวิธีในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. การวิจัยครั้งนี้ได้ออกแบบการวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไปควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาพหุพื้นที่ (multiple case study) เพื่อเป็นการเปรียบเทียบบทบาทและรูปแบบในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทของพื้นที่ๆแตกต่างกัน

3. ควรมีการศึกษากระบวนการของการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในวิทยาลัยที่มีขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวมทั้งวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยการอาชีพ และวิทยาลัยสารพัดช่าง

4. ควรมีการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์ (outcome mapping) ให้ครบทุกขั้นตอนตามกระบวนการเพื่อให้เห็นความชัดเจนของผลการประเมิน และผู้ใช้กระบวนการควรมีการพัฒนาทักษะความรู้ความเข้าใจในแนวคิดทฤษฎีของแผนที่ผลลัพธ์ให้เข้าใจชัดเจนและลึกซึ้งเพื่อการดำเนินงานที่ถูกต้องได้ผลลัพธ์ตรงตามเป้าหมายของกระบวนการ

5. การวิจัยในครั้งนี้มีการประเมินผลการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์กับการประเมินเชิงคุณภาพ สำหรับการศึกษาในครั้งต่อไปควรทำการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์กับแนวคิดทฤษฎีการประเมินแบบต่างๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลทิพย์ ศรีหาเศษ. (2547). การวิจัยประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็น
หุ้นส่วนระหว่าง ภาครัฐและเอกชน: กรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.
สาขาวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). การทำงานพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน: โดยถ้อยมนุษย์เป็นศูนย์กลาง.
กรุงเทพมหานคร: สมาคาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สมา
คาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- เกษม วัฒนชัย. (2545). การปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2539). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8
(พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). รายงานการวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของพ่อ
แม่ ผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). ปฏิรูปการเรียนรู้: ตัวอย่างความสำเร็จจาก
ประสบการณ์จริง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9(พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, สำนักงาน. (2548). การสร้างขบวนการขับเคลื่อน
เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2532). หลัคนามุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- จตุภูมิ เขตจัตุรัส. (2547). ความริเริ่มของความเป็นหุ้นส่วนในการวิจัยกับการเปลี่ยนแปลงของความรู้
และการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนและอาจารย์มหาวิทยาลัย: กรณีศึกษาพื้นที่
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เจตนา มีแสงเพ็ชร. (2542). การให้การศึกษาแก่ลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัด
พระนครศรีอยุธยาในทศวรรษหน้า. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. ภาควิชาสารัตถ
ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และอมรวิชัย นาครทรรพ. (2539). การปรับโครงสร้างการจัดการศึกษาโอกาส
ก้าวหน้าสู่สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้ การปฏิรูปการศึกษา การสร้างสรรค์ภูมิปัญญา .
กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง .
- ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ .(2544). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชน ด้วยโครงการอาชีพ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
ชูชาติ พวงสมจิตร. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม
ของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต.
ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชิตยา สุวรรณภูฏ. (2527). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี. (2543). การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทิตนา แชมมณี. (2543). แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษา. วารสารข้าราชการครู 20: 6.
- ทิตนา แชมมณี. (2543). ทฤษฎีใหม่กับการศึกษา. วารสารวิชาการ 3: 1.
- ทิตนา แชมมณี. (2543). การปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เด็กด้วยกิจกรรมการสอนตาม
หลักการเรียนรู้ด้วยจิตพิสัย. วารสารวิชาการ 3: 3.
- ทิตนา แชมมณี. (2542). การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา.
วารสารครุศาสตร์ 27: 3.
- ธำรง บัวศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- ธีรพงศ์ ปุ๊กสันเทียะ. (2546). การศึกษาสภาพการปฏิบัติงานโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง
ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด
นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- ธีรภัทร์ เจริญดี. (2542). การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต.
ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระวุฒิ บุญยโสภณ. (2536). การบริหารอาชีพและเทคนิคศึกษาเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม .
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- นงลักษณ์ พันธุ์สัมฤทธิ์. (2536). การศึกษาผลการทดลองใช้สื่อเอกสารแนวทางการจัดกิจกรรมการ
เรียนการสอนเพื่อปลูกฝังและพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตพิสัย. วารสารการวิจัยทาง
การศึกษา 23: 3.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). เศรษฐกิจพอเพียงเทคนิคหรือวัฒนธรรม. วารสารศิลปวัฒนธรรม 21: 4.
- นิวัฒน์ ฉิมพาลี. (2541). ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ: มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม.
กรุงเทพมหานคร: ไทยคดีศึกษา .
- นิตา ชูโต. (2545). การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ็น.การพิมพ์.
- เบนจามิน เอส บลูม. (2533). สารบบจำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษา. แปลโดย อุดมพร
จามรมาน. กรุงเทพมหานคร: สมานมิตรการพิมพ์.
- บุญสุข สุขสวัสดิ์. (2545). บทบาทครูยุคปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตเมืองปรางกร สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด
สมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- บุญเสริม บุญเจริญผล. (ม.ป.ป.). เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับทุกคน [Online]. แหล่งที่มา:
<http://school.obec.go.th/bpr/401.10.1.htm> [3 พฤษภาคม 2550]
- ประกอบ คูปรัตน์. (2528). ประชาชนกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษากลุ่มศึกษาปัญหาและทิศทางการ
การศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สารมวลดชน.
- ประเวศ วะสี. (2538). ยุทธศาสตร์ทางปัญญาของชาติ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2542). การจัดและการบริหารอาชีพศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- ปรียานุช พิบูลสรวารุ. (2550). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร:
ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

- พรอมเรศ ไชยยา. (2535). *บทบาทของครูที่มีต่อการส่งเสริมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดพิจิตร*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). *การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- พริมรส นนทภักดิ์. (2547). *การวิจัยพหุกรณีเพื่อศึกษาการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนสองภาษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชรภรณ์ รื่นรมย์. (2543). *เกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่กับการจัดการเรียนการสอน*. วารสารข้าราชการครู 20: 8.
- พัฒนาภรณ์ อดิโรจน์. (2545). *บทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิษณุ ศีลรักษ์ .(2542). *การศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี ต่อการส่งเสริมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2544). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏพระนคร.
- มยุรี พิมพ์สุวรรณ. (2545). *การดำเนินงานและความต้องการแนะแนวการดำเนินโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ในโรงเรียนแกนนำเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ –ไทย*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

- ลักษณะ เดิมศิริกุลชัย และสุชาติ ตังทางธรรม. (2541). *ภาคีเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ*.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ลีลาภรณ์ บัวสาย .(2549). *เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล*. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2547). *การจัดการความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหา*
สังคม. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม* 23: 2.
- วีระชาย ภูนิลวาลย์. (2544). *การดำเนินงานมาตรฐานอาชีพศึกษาดีเด่น: ศึกษาเฉพาะกรณี*
วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต.
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542). *การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริกาญจน์ วีระพันธ์. (2536). *ความต้องการการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้ใช้แรงงาน*
อุตสาหกรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.
ภาควิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- ศิริกุล กลวิวัฒน์. (2547). *หุ้นส่วนการพัฒนา* [Online]. แหล่งที่มา:
www.thai.net/rdcdd/cdforum/cd_forum_4406.html [3 พฤษภาคม 2550]
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2542). *แนวทางการจัดการเรียนรู้เกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม*
(ฉบับที่ 2 พ.ศ .2545.) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศุภมาส ลิมาวัฒนาชัย. (2547). *กระบวนการและผลของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของ*
โรงเรียนนำร่อง: พหุกรณีศึกษาหลายพื้นที่. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชา
วิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงวนศรี วิรัชชัย. (2527). *จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ศึกษาพร.
- สมบัติ เผ่าพงศ์คล้าย. (2546). *การส่งเสริมความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียนชั้น*
ประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองโดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญญาเป็นฐาน.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมพร พงษ์เสถียรศักดิ์ .(2546). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการประพฤตินตามคุณธรรม
ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียน
หลักสูตรในพุทธศาสนาด้วยการสอนแบบโยนิโสมนสิการกับการสอนแบบไตรสิกขา .
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- สมศักดิ์ ลาดี. (2543). การศึกษาการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต.
สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2535). รวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร: สำนัก
พิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สามารถ กมขุนทด. (2548). แนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อ
พัฒนาผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโรงเรียนบางซวด
อนุสรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิทยาการวิจัยการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2546). หลักการ ทฤษฎี และนโยบายการปฏิรูปการ
อาชีวศึกษาและผลการดำเนินการปฏิรูปอาชีวศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2539). การปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูป
การศึกษา.
- เสาวณี ตรีพุทธรัตน์. (2546). ผู้บริหารใหม่ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- แสงทอง ภูศรี. (2545). แนวคิดและการปฏิบัติด้านความเป็นหุ้นส่วนระหว่างครอบครัวและ
โรงเรียนในการจัด การศึกษา : การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา .
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนั่น สุขเหลือ. (2546). ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการส่งเสริมโครงการ
ตามแนวพระราชดำริ(เศรษฐกิจพอเพียง)จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

- สิงห์ชัย แพร่เจริญ. (2548). *การประเมินโครงการเกษตรพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สุชา จันทร์เอม และสุรางค์ จันทร์เอม. (2520). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2543). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวัฒน์ วิวัฒน์นานนท์. (2550). *การศึกษาพอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพมหานคร: ซี ซี นอลลิติจี้ลิงคส์.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2542). *การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- อภิชัย พันธเสน และคณะผู้วิจัย. (2549). *สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อุณาโลม อิติสุทธิ. (2538). *บทบาทที่เป็นจริงของโรงเรียนและผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- อาชีวศึกษา, กรม. (2544). *แผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)*. กรุงเทพมหานคร: กรมอาชีวศึกษา.
- เอล, ซาราล.; สมุทไธโล. เทอริ. (2547). *แผนที่ผลลัพธ์ (outcome mapping): การสร้างการเรียนรู้และการสะท้อนกลับในแผนงานพัฒนา*. แปลโดย พิกุล สิทธิประเสริฐกุล และคนอื่นๆ . กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข .

ภาษาอังกฤษ

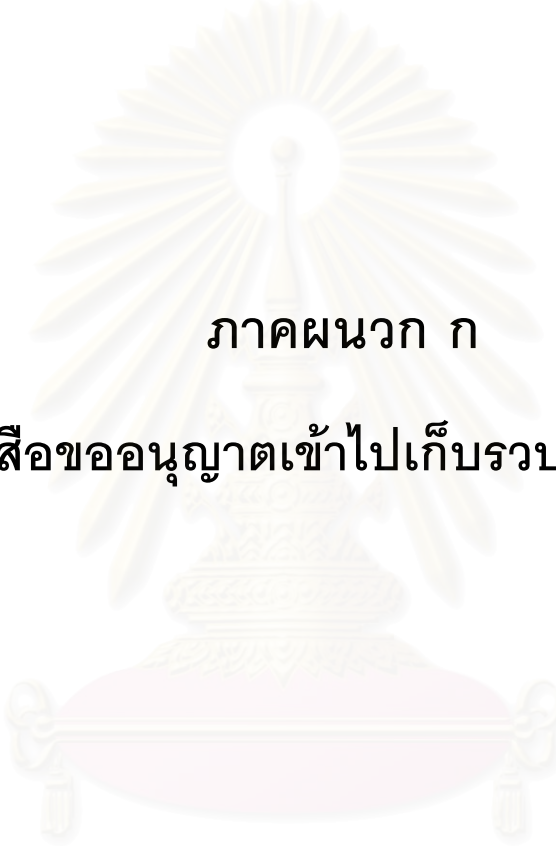
- Cohen, J. M., and Uphoff, N. T. (1980). *Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity through Specificity* .World Development. 8: 213-235.
- Epstien, J. L. (1995). *School/family/community partnership: Caring for the children we share*. Phi Delta Kappan. 76(9): 701-712.

- Epstein, J. L., and Sander, M. G. (2006). *Prospects for Change: Preparing Educators for School, Family, and Community Partnerships*. Peabody Journal of Education. 81(2): 81-120.
- Glaser, B. G., and Strauss, A. L. (1967). *The discovery on grounded theory: strategies for qualitative research*. How throne NY: Aldine de Grayer.
- Good, V. C. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill.
- Hands, C. (2006). *It's Who You Know and What You Know: The Process of Creating Partnerships Between Schools and Communities* [Online]. Available from <http://www.ebscohost.com> [2007 June 8]
- Hornby, A. S., and Cowie, A. P. (1989). *Oxford advance learner's Dictionary of current English*. New York: Oxford University Press .
- Valadez, J. R. (2006). *Social, Cultural, and Political Influences on the Development of an Education Partnership*. Journal of Latinos and Education. 5(1): 29 -47.
- Yin, R. K. (1993). *Applications of Case Study Research*. California: Sage Publication.
- Yin, R. K. (1994). *Case Study Research Design and Methods*. California: Sage Publication.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

หนังสือขออนุญาตเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ ๐๕๑๒.๖(๒๗๕๕)/

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐

วันวาคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขออนุญาตเข้าไปทำการศึกษาวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัย

เนื่องจากข้าพเจ้า นางสาวสุชีรา วิบูลย์สุข นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์
มหาบัณฑิตสาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ บทบาทของ
ภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่โรงเรียนอาชีวศึกษา : พหุกรณีศึกษา โดยมีรอง
ศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ์ แกมเกต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการนี้ นิสิตจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูล
ภาคสนามโดยผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในพื้นที่วิทยาลัยการอาชีพกาญจนาภิเษกหนองจอกเป็นระยะเวลา 30
วัน เพื่อศึกษาในเรื่องของบทบาทยุทธวิธีและผลในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิทยาลัย
โดยการศึกษาจากเอกสารของทางวิทยาลัย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน,
นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1-3, ครูผู้สอนวิชาพื้นฐาน และวิชาชีพ, ผู้ปกครอง และคนใน
ชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ น.ส.สุชีรา วิบูลย์สุข
ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ
โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

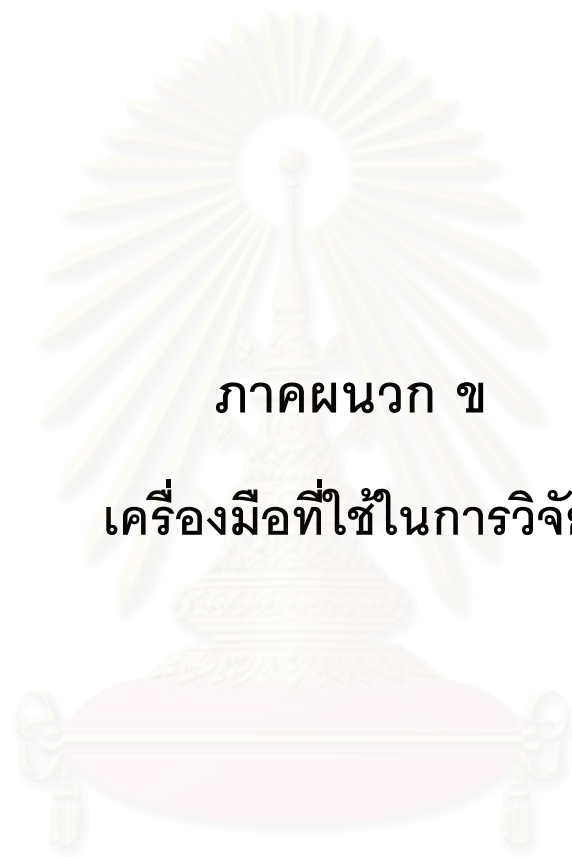
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ ๐๘๖-๖๒๐๖๖๘๕ (น.ส.สุชีรา วิบูลย์สุข)

โทรสาร ๐-๒๒๑๘-๒๕๔๘

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากเอกสาร

โรงเรียน.....

ชนิดเอกสาร	แหล่งที่มา	เนื้อหาสาระ
ประวัติของโรงเรียน		
เอกสารจัดทำหลักสูตร		
แผนการดำเนินงานของโรงเรียน		
รายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน		
ผลงานทางวิชาการของโรงเรียนและของนักเรียน		
แผนการจัดการเรียนการสอน		
เอกสารบันทึกการประชุม		
รายงานผลการเรียนของนักเรียน		
เอกสารอื่นๆ		

แบบบันทึกเหตุการณ์

วัน / เดือน / ปี

เวลา.....

สถานที่.....
.....

รายละเอียดของเหตุการณ์

ใคร

.....
.....
.....

อะไร

.....
.....
.....

ที่ไหน

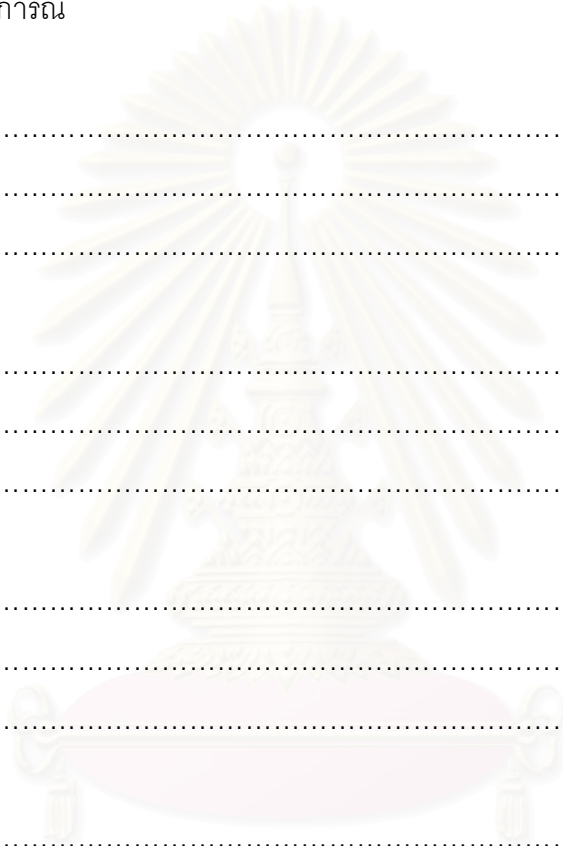
.....
.....
.....

เมื่อไร

.....
.....
.....

อย่างไร

.....
.....
.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสังเกตสภาพโรงเรียน

โรงเรียน

วัน - เวลา	สถานที่	สภาพ / กิจกรรม	หมายเหตุ
		 <p data-bbox="357 1365 1266 1638">สถาบันวิจัยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	

แบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียน

โรงเรียน..... ห้อง..... วิชา.....

จำนวนนักเรียน.....คน เวลา..... ผู้สอน.....

เวลา	สื่ออุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้	พฤติกรรม	หมายเหตุ

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-สกุล.....
2. วันที่..... เวลา.....
สถานที่.....
3. เพศ.....
4. วุฒิการศึกษา.....
5. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งผู้บริหาร.....
6. ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งในโรงเรียน.....

ตอนที่ 2 บทบาทการดำเนินงาน และยุทธวิธีการดำเนินงานในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง” มีแนวคำถามดังนี้

- 2.1) การเผยแพร่องค์ความรู้ และสร้างความเข้าใจในหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะการดำเนินงาน และยุทธวิธีที่ใช้เป็นอย่างไร
- 2.2) การสร้างค่านิยมและส่งเสริมบทบาทของบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะการดำเนินงานอย่างไร
- 2.3) การบูรณาการความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สู่หลักสูตรการเรียนการสอน การทำวิจัย กิจกรรมเสริมหลักสูตร และงานบริการวิชาชีพแก่สังคม มีลักษณะการดำเนินงาน และยุทธวิธีที่ใช้เป็นอย่างไร
- 2.4) การส่งเสริมการทำงานอย่างเป็นระบบเครือข่าย เพื่อให้เกิดพลังในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ มีลักษณะการดำเนินงาน และยุทธวิธีที่ใช้เป็นอย่างไร
- 2.5) การสร้างระบบติดตาม ดูแล และประเมินผลทุกโครงการ ทุกกิจกรรม มีลักษณะการดำเนินงาน และยุทธวิธีที่ใช้เป็นอย่างไร
- 2.6) ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามบทบาท และมีลักษณะอย่างไร

ตอนที่ 3 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินบทบาทในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวคำถามดังนี้

3.1) ผลลัพธ์ที่ผู้บริหารได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาทในด้านการวางแผนในการบริหารจัดการสถานศึกษาในด้านการบริหารจัดการบุคลากร ด้านบริหารจัดการเรียนสอน ด้านบริหารจัดการงบประมาณ ด้านบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ ด้านบริหารจัดการความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน มีลักษณะเป็นอย่างไร

3.2) ผลลัพธ์ที่ผู้บริหารได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาทในด้านการดำเนินงานในการบริหารจัดการสถานศึกษาในด้านการบริหารจัดการบุคลากร ด้านบริหารจัดการเรียนสอน ด้านบริหารจัดการงบประมาณ ด้านบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ ด้านบริหารจัดการความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน มีลักษณะเป็นอย่างไร

3.3) ผลลัพธ์ที่ผู้บริหารได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาทในด้านการประเมินผลตรวจสอบในด้านการบริหารจัดการบุคลากร ด้านบริหารจัดการเรียนสอน ด้านบริหารจัดการงบประมาณ ด้านบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ ด้านบริหารจัดการความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน มีลักษณะเป็นอย่างไร

3.4) ผลลัพธ์ที่ผู้บริหารได้รับจากการดำเนินงานตามบทบาทในด้านการแก้ไขปรับปรุงการบริหารจัดการสถานศึกษาในด้านการบริหารจัดการบุคลากร ด้านบริหารจัดการเรียนสอน ด้านบริหารจัดการงบประมาณ ด้านบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ ด้านบริหารจัดการความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน มีลักษณะเป็นอย่างไร

แบบสัมภาษณ์อาจารย์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-สกุล..... สอนวิชา.....
2. วันที่..... เวลา.....
สถานที่.....
3. เพศ.....
4. วุฒิการศึกษา.....
5. ประสบการณ์ในการทำงาน.....
6. ระยะเวลาที่ทำงานในโรงเรียน.....

ตอนที่ 2 บทบาทการดำเนินงาน และยุทธวิธีการดำเนินงานในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง” มีแนวคำถามดังนี้

- 2.1) การเผยแพร่องค์ความรู้ และสร้างความเข้าใจในหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่นักเรียน มีลักษณะการดำเนินงาน และยุทธวิธีที่ใช้เป็นอย่างไร
- 2.2) การสร้างค่านิยมให้นักเรียนตามแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการมีส่วนร่วมของครูในการจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะการดำเนินงาน และยุทธวิธีที่ใช้เป็นอย่างไร
- 2.3) การบูรณาการความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สู่หลักสูตรการเรียนการสอน การทำวิจัย กิจกรรมเสริมหลักสูตร และงานบริการวิชาชีพแก่สังคม มีลักษณะการดำเนินงาน และยุทธวิธีที่ใช้เป็นอย่างไร
- 2.4) การทำงานอย่างเป็นระบบเครือข่ายของครู และนักเรียน เพื่อให้เกิดพลังในการพัฒนาสถานศึกษา มีลักษณะการดำเนินงาน และยุทธวิธีที่ใช้เป็นอย่างไร
- 2.5) การติดตาม ดูแล และประเมินผลทุกโครงการ ทุกกิจกรรม มีลักษณะการดำเนินงาน และยุทธวิธีที่ใช้เป็นอย่างไร
- 2.6) ปัญหาใดที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามบทบาท และมีลักษณะอย่างไรบ้าง

ตอนที่ 3 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินบทบาทในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวคำถามดังนี้

- 3.1) การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครูมีวิธีดำเนินการอย่างไร
- 3.2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครูมีวิธีดำเนินการอย่างไร
- 3.3) การจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้เพื่อที่จะใช้สนับสนุนในการเรียนการสอน ครูมีวิธีดำเนินการอย่างไร
- 3.4) การวัดและประเมินผลผู้เรียน ครูมีวิธีดำเนินการอย่างไร
- 3.5) การจัดบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อที่จะส่งเสริมให้การเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ ครูมีวิธีดำเนินการอย่างไร
- 3.6) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ ครูมีวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และจัดหาแนวทางเพื่อที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์นักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล.....

วันที่..... เวลา.....

สถานที่.....

ระดับชั้น..... สาขาวิชา.....

ตอนที่ 2 บทบาทการดำเนินงาน และยุทธวิธีการดำเนินงานในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ตามกรอบแนวคิด 5 มาตรการ “เพียงพอเพื่อพอเพียง”

2.1) การเผยแพร่องค์ความรู้ และสร้างความเข้าใจในหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทางโรงเรียนมีการดำเนินงานอย่างไร

2.2) การสร้างค่านิยมและส่งเสริมบทบาทของบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษา อย่างเป็นระบบ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทาง โรงเรียนมีลักษณะการดำเนินงานอย่างไร

2.3) การบูรณาการความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สู่หลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และงานบริการวิชาชีพแก่สังคมทางโรงเรียนมีลักษณะการดำเนินงานอย่างไร

2.4) การสร้างระบบติดตาม ดูแล และประเมินผลทุกโครงการ ทุกกิจกรรมทางโรงเรียนมี ลักษณะการดำเนินงานอย่างไร

2.5) ทางโรงเรียนและครูมีปัญหาในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ นักเรียนหรือไม่ ถ้ามีปัญหานั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร

ตอนที่ 3 ผลที่ภาคีหุ้นส่วนได้รับจากการดำเนินบทบาทในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวคำถามดังนี้

3.1) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญานี้อย่างไร หลักปรัชญานี้หมายถึงอะไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง

3.2) นักเรียนคิดว่าจะได้อะไรจากการเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.3) ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมีเรื่องใดบ้างที่จะนำเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับ หรือ ประยุกต์ใช้ได้บ้าง

3.4) ทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ถ้ามีจัด กิจกรรมอย่างไร และนักเรียนเกิดการเรียนรู้อะไรจากการได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น

แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-สกุล.....
2. วันที่..... เวลา.....
สถานที่.....
3. เพศ.....
4. ผู้ปกครองของนักเรียนชั้น.....

แนวคำถามมีดังนี้

- 1(ผู้ปกครอง หรือสมาชิกชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร
- 2 (นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในการใช้ชีวิตประจำวันอย่างไรเมื่อได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง
- 3(ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้ปกครอง และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ หรือการร่วมบริหารสถานศึกษากับทางโรงเรียนอย่างไรบ้าง
- 4(โรงเรียนได้มีการจัดการงานบริการวิชาชีพแก่สังคมอย่างไรบ้าง ชุมชนและผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร
- 5(โรงเรียนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขยายผลสู่ชุมชน อย่างไร เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกในชุมชนอย่างไร สมาชิกในเกิดความรู้สึกอย่างไรเมื่อโรงเรียนได้ทำการขยายผลมาสู่ชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุชีรา วิบูลย์สุข เกิดเมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2525 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า ภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้า จากคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ เมื่อปีการศึกษา 2547 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยา การศึกษา คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2549 ได้รับทุนสนับสนุนการทำ วิทยานิพนธ์จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต ด้าน มนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ รุ่นที่ 4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย